

ქართველი კათოლიკე
ეპიშოპი

ნაწილი პირველი

რედაქტორ-შეპდგენელი
ეუეუნა ფეიქრიშვილი

ქართული
კათოლიკე ექიმები

ნაწილი ბირკული

გამომცემლობა „უნივერსალი“
თბილისი 2024

ნაშრომში აღწერილია გასულ საუკუნეებში მოღვაწე ქართველი კათოლიკე ექიმების (ერთი ნაწილის) საინტერესო ცხოვრება, წარმატებული პროფესიული საქმიანობა და წარმოჩენილია მათი პიროვნული ღირსება. ამ ფონზე თანამედროვეთათვისაც გათვალსაზიროებულია ქართველ კათოლიკეთა უდიდესი ღვაწლი ჩვენი ქვეყნის საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროში.

საპატიო რედაქტორი **მამა გაბრიელ ბრაგანტინი**
თეოლოგიის დოქტორი, პროფესორი

რეცენზენტი: **ნუგზარ ბარდაველიძე**
ისტორიის დოქტორი, პროფესორი

სარედაქციო კოლეგია:
ლევან ბეგიშვილი
თინათინ კოკოჩაშვილი
ნანა მიზანდარი

© ქ. ფეიქრიშვილი, 2024

გამომცემლობა „**უნივერსალი**“, 2024

თბილისი, 0179, ი. ჯავახიშვილის გამზ. 19, ☎: 22 36 09, 8(99) 17 22 30
E-mail: universal@internet.ge

ISBN 978-9941-769-7

შ ი ნ ა ა რ ს ი

წინათქმა	7
შესავალი	14
ქართველ კათოლიკეთა მოღვაწეობის საკითხი- სათვის ქუთაისში (ნ. აბულაძე, მ. კეზევაძე)	14
სიტყვა ქართული კათოლიკობის შესახებ (თ. ჩხენკელი)	19
ქუთაისის „სამედიცინო საზოგადოება“ (ყ. ფეიქრიშვილი, ნ. მიზანდარი)	24
რეცენზია (ნ. ბარდაველიძე)	28
ზ უ ბ ა ლ ა შ ვ ი ლ ი ზაქარია მიხეილის ძე	32
კ ო კ ო რ ა შ ვ ი ლ ე ბ ი	38
შესავალი	38
ივანე პეტრეს ძე კოკორაშვილი.....	40
პეტრე-პავლე ივანეს ძე კოკორაშვილი.....	43
ლევან პეტრე-პავლეს ძე კოკორაშვილი	47
ივანე პეტრე-პავლეს ძე კოკორაშვილი.....	49
მიხეილ ივანეს ძე კოკორაშვილი	51
ზაქარია პეტრე-პავლეს ძე კოკორაშვილი	58
კონსტანტინე ზაქარიას ძე კოკორაშვილი	63
ვახტანგ კონსტანტინეს ძე კოკორაშვილი	65
წინა ზაქარიას ასული კოკორაშვილი.....	71
შალვა ვასილის ძე კოკორაშვილი	72
გულნარა შალვას ასული კოკორაშვილი.....	89

ხეჩინაშვილები	95
სიმონ ივანეს ძე ხეჩინაშვილი	95
ნიკოლოზ ნიკოლოზის ძე ხეჩინაშვილი	100
სიმონ ნიკოლოზის ძე ხეჩინაშვილი	102
მასალები სიმონ ხეჩინაშვილის პიროვნული პორტრეტისათვის.....	104
არაზაშვილები	111
შესავალი	111
მიხეილ ანტონის ძე არაზაშვილი	112
იაკობ იოსების ძე არაზაშვილი	113
იოსებ (სოსო) იაკობის ძე არაზაშვილი	118
ბოკიელი გაბრიელ (გაბო) იოსების ძე	122
ბეთანელი და კოსტანაშვილები	139
სტეფანე დანიელის ძე ბეთანელი	140
მიხეილ დანიელის ძე ბეთანელი.....	141
ელენე დანიელის ასული ბეთანელი	145
სოფიო იოსების ასული კოსტანაშვილი- ბეთანელისა	147
ვალერიან (ვალეკო) კოსტანაშვილი	152
ალექსანდრე (სამა) მიხეილის ძე ბეთანელი....	155
მურვანიშვილები	169
სტეფანე ტიმოთეს ძე მურვანიშვილი	169
სიმონ ტიმოთეს ძე მურვანიშვილი.....	172
ვიოლეტა სიმონის ასული მურვანიშვილი	173

მირაქიშვილი174	174
ბონავენტურ ანტონის ძე მირაქიშვილი	174
ბონავენტურ მირაქიშვილი – „უცნაური კაცი“ ..	177
ანტონ ბონავენტურის ძე მირაქიშვილი	183
ბელაზარიშვილი კლიმენტი	191
ასლანიშვილი იოსებ (სოსო) ანტონის ძე	193
ჩხენკელი შალვა ვასილის ძე.....	201
ნაზარიშვილი გიორგი პეტრეს ძე.....	202
ჩილინბარიშვილი თამარ პავლეს ასული.....	205
ბალოშვილი207	207
ანტონ გრიგოლის ძე ბალოშვილი	207
ვაჟა ანტონის ძე ბალოშვილი.....	208
იზაშვილი ნიკოლოზ პავლეს ძე.....	213
ლიტერატურა და წყაროები.....	219
ფოტომატიანე.....	223

„საქართველოს ზატარა და ძვირფასო კათოლიკე მრევლო, მუდამ ქველმოქმედებასა და აღზრდა-განათლებასე მზრუნველო, ისმინე კეთილი მწუემის გამამხნევებელი მოწოდება; მიენდე მას, ვინც მხრებით გატარებს და ნუგეშს გცემს“.

პაპი ფრანცისკეს ქადაგებიდან

01.10.2016

თბილისი

წინათქმა

დღეს მსოფლიოში არნახული ტემპებით იცვლება საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფერო, ისე რომ დღევანდელი დღე აღარ ჰგავს გუშინდელს... თანამედროვე ციფრული ტექნოლოგიები იკავებენ ძირითად ადგილს როგორც ყოფითი რეალობის ნებისმიერ ასპარეზზე, ისე ადამიანთა გონებაშიც. ჩვენც მეტ-ნაკლები „სისწრაფით“ ვაცნობიერებთ ზოგად კანონზომიერებას – რომ „ყველაფერი ცვალებადია“ – და ვეგუებით (ვიღებთ) ყოველ ახალ სიახლეს (უკვე „მოძველებული“ არსებული საშუალებების ნაცვლად).

საბედნიეროდ, უცვლელია ყველა ეპოქისა და ხალხისათვის საერთო მარადიული ფასეულობანი: სამშობლოსა და მოყვასის სიყვარული და მათ მიმართ მოვალეობა-პასუხისმგებლობა; თავმდაბლობა – პატიოსნება, ურთიერთპატივისცემა – გულისხმიერება, შრომისმოყვარეობა – პრინციპულობა, რეალური სინამდვილისა და საკუთარი თავის ობიექტური შეფასების უნარი... ყველაფერი ეს შესაძლებელი ხდება კაცობრიობის გამოცდილების გააზრება-გაცნობიერებით, წინაპართა ცხოვრების გათვალსაჩინოებით, ანმყოსა და მომავლისათვის წარსულის საუკეთესო მომენტების გაცოცხლებით, იმის რწმენით, რომ „ერის დაცემა იწყება იქიდან, როცა საზოგადოება ივიწყებს წარსულს. წარსულის გარეშე არ არსებობს ანმყო და მომავალი. წარსულიდან

უნდა ვისწავლოთ ბევრი რამ და ის გამოცდილება გამოვიყენოთ სამომავლოდ“ (ილია ჭავჭავაძე).

სწორედ ამ შთაგონებით დაიწერა ეს ახალი ნაშრომიც – „ქართველი კათოლიკე ექიმები. წიგნი პირველი.“

ჩვენი წიგნის პერსონაჟები იყვნენ საოცარი და დიდებული ექიმ-დასტაქრები, ფარმაცევტები, დღენიადაგ რომ ზრუნავდნენ ადამიანების ჯანმრთელობაზე... იმავდროულად იყვნენ ღირსეული პიროვნებები თავიანთი კეთილშობილებით, უსაზღვრო ქველმოქმედებით; რაც მთავარია, მათს ყოველდღიურ პრაქტიკულ საქმიანობას განსაზღვრავდა თითოეული პაციენტის სიყვარული და თანადგომა...

როცა უფრო ახლოს ეცნობი კათოლიკე ექიმების ცხოვრება-მოღვაწეობას, რწმუნდები, რომ ბევრი მათგანი ნამდვილად იყო ექიმად დაბადებული, ღმერთისგან მადლცხებული, თავისი საქმის შემოქმედი და ახლის მადიებელი; ადამიანის ფიზიკური მდგომარეობისა და სულიერების ჭეშმარიტი მკურნალი, რომელიც ცხოვრობს და ცოცხლობს პაციენტის ტკივილითა და სიხარულით (მკითხველიც თავად ირწმუნებს, რომ ჩვენს შეფასებაში არაფერია გაზვიადებულ-გადაჭარბებული).

დღევანდელ საქართველოს ნამდვილად სჭირდება ასეთი ექიმები: არა მხოლოდ განათლებული სპეციალისტები, არამედ მოწოდებით მკურნალები და ჰუმანურები. ამიტომაც, სასურველია, ჩვენს ახალ თაობას სამაგალითოდ გავაცნოთ (უფროსებს კი შევახსენოთ) წინაპრების მიერ რთულ ეპოქაში სასახელოდ განვლილი გზა, ქართველ კათოლიკეთა უდიდესი ღვაწლი ჩვენი ქვეყნის საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროში.

* * *

ჯერ კიდევ XVIII საუკუნიდან მოყოლებული, ქართველი კათოლიკეები, იგივე „ფრანგები“, გახდნენ ჩვენი ეროვნული მრენველობისა და სავაჭრო საქმიანობის მესაძირკვლენი. საქვეყნოდაა აღიარებული აგრეთვე საქართველოში კათოლიკე მისიონერთა ხანგრძლივი მოღვაწეობის დადებითი შედეგები: კათოლიკურმა აღმსარებლობამ მაჰმადიანურ გარემოცვაში მყოფი ქართველობის დიდი ნაწილი (განსაკუთრებით, სამცხე-ჯავახეთისა) არა მხოლოდ გადაარჩინა ფიზიკური განადგურებისგან და შეუნარჩუნა ეროვნულობა, არამედ იმავდროულად ისინი დააკავშირა ევროპულ კულტურასთან. ადგილობრივებმა უცხოელი მისიონერებისგან ისწავლეს პატიოსანი შრომის ფასი, ცოდნა-განათლების აუცილებლობა, ევროპული წესებით „ახალი“ ცხოვრება...

XIX საუკუნის დამდეგიდან უკვე შესამჩნევი გახდა სამხრეთ საქართველოდან „ფრანგ“ კათოლიკეთა გადასახლება საქართველოს სხვადასხვა რეგიონში: ქუთაისში, ბათუმში, გორში, თბილისსა და სხვა ქალაქებში. ევროპელ მისიონერებთან განვრთნილი კათოლიკე მესხები ახალ საცხოვრისში იწყებენ მრავალმხრივ საქმიანობას: ვაჭრობა-მრენველობის გვერდით, აფუძნებენ და ავითარებენ განათლება-კულტურის სფეროებს, განსაკუთრებით დანიანურდნენ სამედიცინო (საექიმო) მმართველებით.

სხვაგვარად რომ ვთქვათ, ევროპულ ცხოვრება-საქმიანობას მეტ-ნაკლებად „გაცნობილმა“ კათოლიკე მესხებმა ენერგიული შრომით, გამჭრიახობით რეგიონებში

ერთგვარად „გამოაფხიზლეს“ ადგილობრივი თავადაზნაურობა და გლეხობაც, თავიანთი წარმატებული საქმიანობით დაანახვეს, რომ ქვეყნის წინსვლა-განვითარებისათვის მთავარი იყო, საზოგადოებას გაეაზრებინა ევროპული წესებით ცხოვრების აუცილებლობა.

ევროპის უმაღლეს სასწავლებლებში განათლებამიღებულ კათოლიკეთა ცნობილი საგვარეულოების წარმომადგენელთა საქმიანობა საუკეთესო მაგალითი გახდა მომდევნო თაობებსათვის.¹

წიგნში 38 მედიცინის მუშაკის (პროვიზორი, ექიმი, მედდა) ცხოვრება-მოღვაწეობაა წარმოდგენილი. მასალა დალაგებულია ქრონოლოგიური პრინციპით – ექიმის დაბადების თარიღის გათვალისწინებით (ეს პრინციპი გამოყენებულია საგვარეულოს ცალკეული წევრების მიმართაც).

ნაშრომში შეტანილი მასალები მოცულობით არათანაბარია: ზოგ შემთხვევაში ჩვენი საუბარი ემყარება ოფიციალური დოკუმენტების მშრალ ჩამონათვალს, რადგან უფრო ვრცელი მასალის მოძიება რთული აღმოჩნდა გარკვეული მიზეზების გამო: ჯერ ერთი, XX საუკუნის დამდეგიდან, საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებისთანავე, ქვეყანაში დაიწყო საშინელი რეპრესიები შეძლებული, საქმიანი ადამიანების მიმართ. ეს სადამსჯელო ღონისძიებები უფრო მკაცრად შეეხო ქართველ კათოლიკეებს. ამიტომ ბევრ ძირძველ კათოლიკეთა ოჯახში მოსალოდნელი დახვრეტა-დაპატიმრების შიშით თით-

¹ საქართველოში კათოლიკურ მემკვიდრეობასთან დაკავშირებულ ზოგიერთ საინტერესო ინფორმაციას მკითხველი გაეცნობა წიგნის შესავალ ნაწილშიც.

ქმის მთლიანად განადგურდა მათი წინაპრების ცხოვრება-მოღვაწეობის ამსახველი მასალები. გარდა ამისა, კომუნისტური რეჟიმის ზეობის პერიოდში, როცა პიროვნების რელიგიურობა გარკვეულ პრობლემებთან იყო დაკავშირებული, კათოლიკეთა ოჯახებში ახალი თაობა აღარ აღიარებდა მამა-პაპათა ტრადიციულ რწმენას; არ აინტერესებდა ამასთან დაკავშირებით ოჯახში არსებული მასალებიც. მეტიც: XX საუკუნის მიწურულს, მართლმადიდებელი სასულიერო პირების ნაქეზებით დაიწყო კათოლიკეთა გადანათვლა; იმავდროულად გაძლიერდა მართლმადიდებელი მრევლის მხრიდანაც არაჯანსაღი (არაქრისტიანული) დამოკიდებულება კათოლიკეთა მიმართ. ალბათ, ამ და კიდევ სხვა ამგვარი მიზეზების გამოც ბევრ ოჯახში (განსაკუთრებით, ქუთაისში) საბოლოოდ წაიშალა კათოლიკობის კვალი.

მიუხედავად ობიექტურად არსებული უამრავი მიზეზისა, ჩვენი სამუშაო ჯგუფის (ლევან ბეგიშვილი, თინათინ კოკოჩაშვილი, ნანა მიზანდარი) აქტიურობით მაინც შევძელით რამდენიმე ექიმთან დაკავშირებით დამატებითი ინფორმაციებისა თუ საოჯახო არქივებში დაცული მასალების (საგაზეთო პუბლიკაციები, ახლობელთა მოგონებები, ოფიციალური დოკუმენტები, ფოტომასალა...) მოძიება და მათი გამოყენება, რათა თანამედროვე მკითხველისათვის გაგვეცნო ქართველ კათოლიკე ექიმთა არა მხოლოდ ცხოვრება-მოღვაწეობის ოფიციალური ქრონიკა, არამედ გაგვეცოცხლებინა ისინი, როგორც პიროვნებები მათთვის ნიშანდობლივი ხასიათითა და თვისებებით, ანუ თითოეული მათგანი დაგვენახა, როგორები იყვნენ

თეთრი ხალათის გარეშე, სამუშაო კაბინეტის მიღმა...

აქვე შევნიშნავთ: წიგნში შეტანილი სტატიები, განსხვავებულ მასალებზე დაყრდნობით, მომზადებულია სხვადასხვა ავტორის¹ მიერ (თუმცა ზოგ შემთხვევაში ტერმინი „ავტორი“ პირობითია). აქედან გამომდინარე, ისინი ბუნებრივად ვერ იქნებოდნენ ერთნაირი სტრუქტურით, სტილითა და მოცულობითაც კი.

წარმოდგენილი ნაშრომი, ოფიციალური წყაროების გარდა, ეყრდნობა ზეპირ გადმოცემებს (მოგონებებს), ამდენად, მიუხედავად ჩვენი განსაკუთრებული სიფრთხილისა, ურთიერთგამომრიცხავი მასალების შეჯერება-გადამონწმებისა, ვერ ვიქნებით დაზღვეული თუნდაც დედისეული უზუსტობებისაგანაც.

წიგნს ახლავს ფოტოდოკუმენტური მასალა, გამოყენებული ლიტერატურისა და წყაროების ჩამონათვალი.

„ქართველი კათოლიკე ექიმების“ ამ პირველ წიგნში ძირითადად აღწერილია დასავლეთ საქართველოში, ქუთაისსა და ბათუმში, დაბადებული ექიმების ერთი ნაწილის საქმიანობა; მომდევნო – მეორე ნაწილი მიეძღვნება აღმოსავლეთ და სამხრეთ საქართველოში მოღვაწე ექიმებს.

მიგვაჩნია, რომ ამ წიგნის გამოცემით, პირველ რიგში, პატივს მივაგებთ ჩვენი სახელოვანი თანამემამულეების – XIX-XX საუკუნეებში მოღვაწე კათოლიკე

¹ ტექნიკური აუცილებლობიდან გამომდინარე, გვარები მითითებულია ძირითად ტექსტში (ჟ. ფ.)

ექიმების ნათელს ხსოვნას, იმავდროულად თანამედროვე საზოგადოებას უფრო ახლოს გავაცნობთ მათს მოღვაწეობას და, რაც მთავარია, ეს ახალი წიგნიც საინტერესო ფურცლებად შეემატება საქართველოში კათოლიკური მემკვიდრეობის მდიდარ ისტორიას.

მადლობას ვუხდით ყველას, ვინც სხვადასხვა ფორმით დაგვეხმარა წიგნზე მუშაობის დროს, განსაკუთრებით: პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის დეპარტამენტის დირექტორს – პროფესორ ემზარ ჯგერენიას, ამავე ბიბლიოთეკის ქართველოლოგიის განყოფილების გამგეს – ნანა მაჭავარიანს; ასევე, ქუთაისელ კოლეგებს: ქუთაისის სახელმწიფო არქივის დირექტორს – პროფესორ მერაბ კეზევაძეს, ფარმაცევტ ნინო აბულაძეს; ემზარ ჭანტურიძეს, ელიზა გიორგობიანს, ციციჩო მუმლაძეს; ტატიანა ნარსიას; მურვანიშვილების, მირაქიშვილების, კოკორაშვილების, ბეთანელების, არაზაშვილებისა და სხვათა შთამომავლებს: ტატიანა ნარსიას, მარიკა მირაქიშვილს, ანა კოკორაშვილს, თამარ კოკორაშვილს, ქეთინო მაჭავარიანს, მაგდა ბეთანელს, გვანცა ჩხენკელს, რუსუდან ცუცუნაშვილს, ნატალია ნანეიშვილს, ბიჭიკო არაზაშვილს, სოფიო და თამარ ჩიქოვანებს და სხვებს.

ჟუჟუნა ფეიქრიშვილი
ქუთაისის აკაკი წერეთლის
სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ემერიტუსი პროფესორი
თბილისი, 2024 წლის აპრილი

შესავალი

ნინო აბულაძე, მერაბ კეზევაძე

ქართულ კათოლიკეთა მოღვაწეობის საკითხისათვის ქუთაისში

ჟურნ. „განთიადი“, 1991 №6
(იბეჭდება შემოკლებით)

მრავალსაუკუნოვანი ისტორიის მქონე საქართველო და რომის კათოლიკური ეკლესიების ურთიერთობა. ჯერ კიდევ მე-13 საუკუნეში, რუსუდანის მეფობის დროს, საქართველოში შემოვიდნენ რომაელი მისიონერები და შემოიტანეს მკურნალობის ევროპული კულტურა.

დასავლეთ საქართველოში, და კერძოდ ქუთაისში, კათოლიკეთა მოღვაწეობას საუკეთესო ხანა დაუდგა მე-17 საუკუნიდან, ვიდრე 1845 წლამდე, როცა ისინი მეფის რუსეთის მთავრობამ გაიწვია აქედან. 1644-1646 წლებში მოსულ მისიონერს, ქრისტეფორე კასტელს, იმერეთის მეფემ ალექსანდრე III – მ საღვთო მსახურებისთვის წმინდა სოფიის ეკლესია მისცა.

ქუთაისში უფრო ხანგრძლივი და შედეგიანი იყო კაპუცინელ მისიონერთა მოღვაწეობა, რასაც საფუძველი 1662 წელს ჩაეყარა. განუწყვეტლივ მოდიოდნენ მისიონერები და ჰფენდნენ კათოლიკობასთან ერთად ევროპულ სწავლა-განათლებლასა და კულტურას, ამასთანავე აცნობდნენ ევროპას ჩვენს ქვეყანას, ჩვენს ერს, რამაც იქ ქართველებისადმი დიდი სიმპათია დაბადა.

მრავალი მიმდევარი გაუჩნდა კათოლიკურ სარწმუნოებას ქუთაისში. მას ერთნაირად ლეზულობდნენ დიდგვაროვანი და მდაბიონი. აქ 1818 წელს უკვე 800 კათოლიკე ცხოვრობდა. 1826 წელს დაიწყო ახალი კათოლიკური ეკლესიის მშენებლობა, რომელიც 1862 წელს დაასრულეს.

კათოლიკე მისიონერები ფლობდნენ მკურნალობისა და წამლების დამზადების ხელოვნებას. ამ დარგებში ცოდნას ისინი ქუთაისის ადგილობრივ მოსახლეობას გადასცემდნენ. პატრი ნიკოლა 1800-იან წლებში ჩამოვიდა ქუთაისში. სოლომონ მეორის მფარველობითა და პატივით იგი დაბინავდა აქ და ძველ კათოლიკურ ეკლესიაში ეწეოდა მკურნალობას, აგრეთვე ქართულად ასწავლიდა მკურნალობისა და წამლების დამზადების მაშინდელი იმერეთისთვის ძალზე საჭირო საქმეს. რიონისპირა ქალაქი მე-19 საუკუნის პირველ ნახევარში აღმოსავლეთში კათოლიკე მისიონერთა მოღვაწეობის მნიშვნელოვან პუნქტად იქცა. ქუთაისელი ქართველი კათოლიკეები დიდი პატივით და სახელით სარგებლობდნენ იმერეთის მეფეთა კარზე და ხალხშიც. „იმერეთის მეფე სოლომონ მგზავრობის დროს, არასოდეს არ იძინებდა, თუ თავით თავისი ნაზირი ნინია დათიაშვილი არ უჯდა. დათიაშვილი სარწმუნოებით რომის კათოლიკე იყო, ხოლო ეროვნებით – ქართველი. ამის შთამომავლები დღეს ქუთაისში ცხოვრობენ. დედოფლებს და ბატონიშვილებს მოსამსახურებად უმეტესწილად ქართველი კათოლიკეები ჰყავდათ“, — მოგვითხრობდა მე-19 საუკუნის ბოლოს ლუკა ისარლოვი.

სამკურნალო და სააფთიაქო დაწესებულებათა არარსებობის პირობებში საქართველოში, მათ შორის ქუთაისშიც, წამლების დამზადება უპირატესად ხალხური

მედიცინის ტრადიციული საშუალებებით წარმოებდა. მე-19 საუკუნის დამდეგს აქ სახალხო ექიმების მიერ დამზადებულ 569 ნამალს ხმარობდნენ.

სხვა მრავალ სასიკეთო საქმესთან ერთად ქართველმა კათოლიკებმა თავიანთი რომაელი თანამორწმუნეებისაგან მკურნალობის ხელოვნებაც შეისწავლეს. ზ. ჭიჭინაძის ცნობით, ერთ-ერთი პირველთაგანი, ვინც ამ დარგში ქუთაისში მოიხსენიებიან, იყვნენ ოჰონჯანა ქოქოჩოვი და გაბო იოსების ძე გოკიელოვი. ამ უკანასკნელს ეკუთვნის სამედიცინო ხასიათის ნაშრომი „აღწერა ყმანვილების სხვადასხვა სენტა ვითარების“.

ქუთაისელ კათოლიკეთა სამედიცინო მოღვაწეობის სანიმუშო მაგალითად უნდა ჩაითვალოს კოკოჩაშვილთა გვარის დამსახურება იმერეთის მოსახლეობის წინაშე. მათი პირველი წარმომადგენელი, რომელიც ახალციხიდან 13 წლის ასაკში ჩამოვიდა და დამკვიდრდა ქუთაისში, იყო ივანე პეტრეს ძე კოკოჩაშვილი (1799-1864). ქუთაისში იგი ცხოვრობდა და იწვრთნებოდა სამედიცინო დარგში ქუთაისისა და ახალციხის პატრების დახმარებით. როგორც ზაქარია ჭიჭინაძე მოგვითხრობს, ივანემ კარგი ნიჭი გამოიჩინა საექიმო ასპარეზზე, დაკვირვებით სწავლობდა მკურნალობას. მალე მან მიაღწია წამლის კეთების ბრძნულ ოსტატობასაც.

ყურადღებას იმსახურებს ის ფაქტი, რომ ივანე პეტრეს ძე კოკოჩაშვილმა ქუთაისში პირველი აფთიაქის გახსნამდე (22 იანვარი, 1860 წელი), ჯერ კიდევ მე-19 საუკუნის პირველ ნახევარში თავისსავე სახლში გახსნა „სამკურნალო აფთიაქი“.

სახელოვანი მამის კვალს გაჰყვა პეტრე-პავლე ივანეს ძე კოკოჩაშვილი, რომელიც მამისა და ქუთაისელი

პატრების გვერდით ოსტატდებოდა მამისავე პროფესიაში; სწავლობდა ლათინურ, ფრანგულ, იტალიურ ენებს. პეტრე-პავლეს ცხოვრება დაკავშირებულია ქუთაისის ზრდასა და აღორძინებასთან. კაპუცინელი მისიონერების ზეგავლენით პეტრე-პავლე კოკორაშვილმა შეისწავლა სამკურნალო მეცნიერება. ნამლების მომზადების ტექნოლოგია... და, რადგან მას აღმოაჩნდა კომერციული ნიჭიც, **1860** წელს კიდევ გახსნა აფთიაქი. იმ დროს ეს იყო პირველი მაგალითი ქუთაისის გუბერნიაში, ქართველი კაცის მიერ აფთიაქის გახსნა კი პირველი მაგალითი მთელს საქართველოში.

მთავრობა ეწინააღმდეგებოდა ქართულ ნიადაგზე აფთიაქის აღმოცენებასა და დაფუძნებას, მაგრამ პეტრე-პავლემ მთავრობის მხრიდან ყველა წინააღმდეგობის გადალახვით გახსნა მაშინდელ უსახელო ქუჩაზე კათოლიკური მკურნალობის ნიალიდან აღმოცენებული, ნამდვილ ეროვნულ ნიადაგზე დაფუძნებული პირველი აფთიაქი მთელს დასავლეთ საქართველოში. 60-იან და მომდევნო წლებში თანდათან იზრდებოდა კოკორაშვილის გვარის და მისი სახელობის აფთიაქის ავტორიტეტი ქუთაისში. მაშინდელ უსახელო ქუჩას კი აფთიაქარის ქუჩაც კი ეწოდა.

მე-19 საუკუნის 60-იანი წლებიდან დაიწყო რუსეთის იმპერიის კანონებზე დაფუძნებული მეცნიერული ფარმაციის ხანა დასავლეთ საქართველოში, რომელსაც უნდა დაემორჩილებინა და შთაენთქა ყოველივე, მაგრამ რა საამაყოა, რომ ეს დასაწყისიც ქუთაისში იმთავითვე დაყრდნობილი იყო ეროვნულ ნიადაგზე.

ფართოდ გაშალა ფრთები პეტრე-პავლეს კომერციულმა ნიჭმა. იგი არ კმაყოფილდებოდა მარტო რუსეთის სააფთიაქო ნამლებით, ყურადღებას ადევნებდა საზ-

ღვარგარეთის წამლებსა და აპარატურას, იწერდა მათ კონსტანტინოპოლიდან, ბერლინიდან, ვენიდან, ვარშავიდან და ევროპის სხვა ქალაქებიდან.

შეუძლოთა მოყვარული, მათი მფარველი, უფასოდ წამლების მიმწოდებელი და უფასო მკურნალი — აი, ასეთად დარჩა ათწლეულების მანძილზე პეტრე-პავლე კოკოჩაშვილი ხალხის გულში. „თუ კი განსვენებული სამსონ თოფურია დაფასდება თავისი შრომით, მაშინ არც პეტრე-პავლეს მოაკლდება თავისი მნიშვნელოვანი ღვანლის მნიშვნელობა ჩვენს წინაშე“ (ზ. ჭიჭინაძე).

მე-19 საუკუნის მიწურულსა და მე-20 საუკუნის დამდეგს ქუთაისში კოკოჩაშვილების გარდა მოღვაწეობდა კათოლიკე ექიმებისა და ფარმაცევტების მთელი პლეადა: სიმონ ივანეს ძე ხეჩინაშვილი, მიხეილ და სტეფანე დანიელის ძე ბეთანოვები, ნინო გრიგოლის ასული არაზაშვილი, ვალერიან პეტრეს ძე ხარაზიშვილი, სიმონ გრიგოლის ძე ბათმანიშვილი, სიდონია იოსების ასული არაზაშვილი და სხვები.

შუა საუკუნეებიდან მოყოლებული, საქართველოში შემოსულმა რომის კათოლიკეთა სამკურნალო კულტურამ თავისი გაგრძელება თვით კათოლიკეთა საქმიანობაში ჰპოვა და განვითარების უმაღლეს წერტილს მე-19 საუკუნის შუა ხანებში მიაღწია, როცა იგი საქართველოში მკურნალობის ტრადიციულ საშუალებებს შეერწყა. აქედან მოყოლებული ქართველ კათოლიკეთა საუკეთესო ნაწილი თავისი პროფესიული სამედიცინო მოღვაწეობით ამშვენებს ქართველ ექიმთა და პროვიზორთა თაობებს.

თამაზ ჩხენკელი

სიტყვა ქართული კათოლიკობის შესახებ

(იბეჭდება მცირე შემოკლებით)

დღეს ბევრი ჩვენი მართლმადიდებელი მოღვაწე, მღვდელიც კი, ამბობს, რომ კათოლიკობა არის რაღაც სხვა რელიგია... მგონია, ეს რუსული გავლენაა. რუსეთში ეს დაპირისპირება პოლიტიკური მოტივებითაა განპირობებული. საქართველოში მსგავსს ვერაფერს გაიგებდით; მართლმადიდებელი, როგორც განმსაზღვრელი ეპიტეტი, არ არსებობდა, რადგან ქრისტიანი ნიშნავდა ქართველს. ჩვენი მოსაზღვრე ქვეყნები, სომხეთის გარდა, რომელიც გრიგორიანულია, ისლამს აღიარებს, და ამიტომ კავკასიაში ქრისტიანი მოიაზრებოდა ქართველად. რა თქმა უნდა, მართლმადიდებელ ქართველად. ეს იყო სინონიმი. ახლა კი ამაზე გამძაფრებით საუბრობენ. დედაჩემი კათოლიკეთა ოჯახიდანაა, ბავშვობისას, ქუთაისში რომ ჩავდიოდი (ჩვენი სახლი კათოლიკური ეკლესიის გვერდით იდგა), დიდდაჩემს დაყვავდი ეკლესიაში. იქ იყო ორგანი, მღვდელი გახლდათ დონ დამიანე. ესაა მარიამის წმიდა ჩასახვის სახელობის ეკლესია. მახსოვს ექვსი სურათი ერთ კედელზე და ექვსი მეორეზე – „ჯვრის გზა“. პატარას ძალზე მაინტერესებდა ეს ყველაფერი. დიდ შთაბეჭდილებას ახდენდა ზიარება, როდესაც საზიარებელ კვერს გვაგემებდნენ ხოლმე.

ბავშვობისას, მახსოვს ჩვენთან აღდგომა კათოლიკური და მართლმადიდებლური დროით, ორჯერ იღებე-

ბოდა კვერცხი. ძალიან მიყვარდა ეკლესიაში სიარული, ბაგრატიის ტაძრის გეგმაც კი მქონდა შედგენილი, მაინტერესებდა ძველი მწერლობა – სხვათა შორის, მერვე კლასში თავად შევისწავლე ასომთავრული და ხუცური. ერთხელ... ქაშვეთის ეკლესიაში რომ შევედით (ეს ომის დროა), დავინახე შესასვლელთან, კათედრასთან მდგომი თეთრთმიანი ქალი, რომელიც წიგნს კითხულობდა. თვალი ჩავკარი – „წინოს ცხოვრება“ აღმოჩნდა და ვთხოვე, თუ შეიძლება, წავიკითხავ-მეთქი. ღრმად დარწმუნებულმა, რომ სკოლის მოწაფე ხუცურს ვერ ამოიკითხავდა, მომიგო: ვერ წაიკითხავო. მაგრამ ავედი და შევუდექი კითხვას. ქალი დიდად გაოცდა და მკითხა: – მონათლული თუ ხარო? – დიახ-მეთქი, – მომნათლა დედაჩემის ბიძამ, დონ გაბრიელ ასლანიშვილმა. დონ გაბრიელი იყო ბათუმის კათოლიკური ეკლესიის პატრი. დამთავრებული ჰქონდა სასწავლებელი საფრანგეთში, მონთობანში. წირვას ატარებდა ფრანგულად, იტალიურად, ლათინურად, რუსულად. სხვათა შორის, ზაქარია ჭიჭინაძე თავის „კათოლიკე მოღვაწეებში“ განსაკუთრებით გამოჰყოფს დონ გაბრიელს და აღნიშნავს, რომ ის დიდი პატრიოტი იყო. დონ გაბრიელი 1931 წელს დახვრიტეს, რადგან 1924 წლის აჯანყებასთან კავშირი დაბრალდა. – ჰოდა, ვუთხარი ამ ქალს კათოლიკედ ვარ მონათლული-მეთქი. – საჩქაროდ მოინათლე მართლმადიდებლად! – მითხრა. ეს იყო ისეთი ტონით ნათქვამი, რომ შევცბი და მაშინ მივხვდი პირველად, რომ რაღაც ვერ იყო საქმე კარგად...

მაღიზიანებს ამგვარი დაპირისპირება. მით უმეტეს, რომ ქართველ კათოლიკეთა მრევლი ყოველთვის და ახ-

ლაც ძალზე მცირერიცხოვანია და მათგან რამე „საშიშროება“ მართლმადიდებლობისათვის მოსალოდნელი არაა. გარდა ამისა, კათოლიკობა, განსაკუთრებით აჭარასა და სამცხეში ძალიან დიდი სიმპატიით სარგებლობდა. ვინ ებრძოდა კათოლიკობას? – რუსები და სომხები, ორი თვალსაზრისის გამო: რუსები ებრძოდნენ იმიტომ, რომ მასში ხედავდნენ საქართველოს დასავლურ ორიენტაციას, ევროპასთან დაახლოების ტენდენციას, სომხები კი ეკონომიკურ კონკურენციას, ანუ ევროპული სავაჭრო კაპიტალის შემოჭრის საშიშროებას. ესე იგი, აქედან უნდა დავასკვნათ, თუ რატომ მტრობდნენ კათოლიკობას საქართველოს მოქიშპენი, ხოლო ქართველნი, ტრადიციულად – არასოდეს, პირიქით!

მინდა ვთქვა, რომ ქართველ კათოლიკეებში აღსანიშნავია ღრმა, მძაფრი მორწმუნეობა. ამით სრულიად არ მსურს მართლმადიდებელ ჭეშმარიტ მორწმუნეთა გრძნობების შელახვა. ეს არ იყო რაღაც ტრადიციით მომდინარე მორწმუნეობა. კალისტრატე ცინცაძეს ეკუთვნის საინტერესო შენიშვნა – თურმე არ იცნობდა ზაქარია ფალიაშვილს და რომ უნახავს, უთქვამს: „ასეთი მბრწყინავი თვალები მარტო კათოლიკეებში შემხვედრია და ისიც მორწმუნე კათოლიკეთა შორის“. ესე იგი ამგვარი რწმენა ნიშანდობლივიც კი ყოფილა. ჩვენ გვინახავს უმშვენიერესი, ბრწყინვალე ქართული ოჯახები, მაგრამ ისეთი წესრიგი, შეიძლება ვთქვათ, პედანტურიც კი, კათოლიკეებს რომ ახასიათებთ (ესაა ერთგვარი მონესრიგებულობა ევროპული ტიპის), მე სხვაგან არ შემინიშნავს.

მე არ მომწონს, რომ ბათუმის ეკლესია, რომელიც ზუბალაშვილმა ააშენა, ახლა „მართლმადიდებლურია“, არც ვიცი, რა ვუნოდო ამ ქმედებას. მახსოვს, დასავლეთ უკრაინაში, გაცხოველებული რელიგიური შეხლა-შემოხლისას, დიდი კამათი იყო ანალოგიურ საკითხებზე, მაგრამ სატელევიზიო გადაცემებისას ამკარად ჩანდა, რომ ეს იყო კათოლიკური ეკლესიები. არქიტექტურაც ამჟღავნებს ამას. ბათუმის კათოლიკურ ეკლესიაში იდგა მშვენიერი ორგანი. 1903 წელს აგებულ ამ ტაძარში 1910 წლიდან პატრი დონ გაბრიელი იყო. დღეს, დასავლეთთან დაახლოების ყოვლისმომცველი დეკლარაციების ფონზე, იოლი წარმოსადგენია, თუ რაოდენ უხერხულია ბათუმში ჩამოსულ ევროპელ კათოლიკეთა განცვიფრება, როდესაც საუკუნოვანი ისტორიის კათოლიკურ ტაძარში მართლმადიდებელ ღვთის მსახურს აღმოაჩენენ.

პრიორიტეტები მართლმადიდებლობას თავისთავად აქვს – ეს ჩვენი ტრადიციული აღმსარებლობაა, მაგრამ კანონით ამის დამკვიდრების ცდა ჩემთვის გაუგებარია. მართლმადიდებლობა თავისთავად სახელმწიფო რელიგიაა, ისევე, როგორც საქართველოა ქართველების, აქ მცხოვრები ჰეგემონი ხალხის ქვეყანა. მით უმეტეს, რომ კათოლიკობისა და მართლმადიდებლობის ამგვარი გაყოფა ჩვენ არანაირად არ გვაძლევს ხელს. ვიმეორებ, კათოლიკობისაგან მართლმადიდებლობას არანაირი საფრთხე არ მოელის და ეს უნდა ესმოდეს ყველა მორწმუნე მართლმადიდებელს. უნდა დაინეროს ბროშურები, სადაც კარგ ტონში იქნება განმარტებული ეს ყველაფერი: სულხან-საბა, სხვა უამრავი მამულიშვილი, უამრავი კარგი და დიდი ქართული საქმე.

მესხეთში კათოლიკობის მიღება გამაჰმადიანების საფრთხის გამო მოხდა, მაგრამ, ამასთანავე, იქაური სომხური კათოლიკობა აშთობდა ქართულს და, სხვათა შორის, სამცხეში იმპერიის მიერ დაშვებული იყო კათოლიკურ ტაძრებში სომხურად წირვის აღსრულება, ქართულად კი არა. ჩვენმა მართლმადიდებელმა ეკლესიამ უნდა წარმოაჩინოს ეს კოლიზიები; ეს ყველას თანაბრად გვეხება. ხოლო ტელევიზიით ჩვენ ვისმენტ გამუდმებულ საუბრებს მასობრივ ნათლობებზე (გადანათვლაზე)...

ადამიანია ტაძარი ღვთისა და განა არ სჯობს, მას ვუმველოთ!

P. S. ცნობილი ქართველი პოეტის, მწერლის, მთარგმნელის, ლიტერატორის, ივანე მაჩაბლის პრემიის ლაურეატის – თამაზ ჩხენკელის სტატია დაიბეჭდა პრესაში – „ახალი ქართული გაზეთი“ – 1998 წლის სექტემბრის (№58) ნომერში.

ჟუჟუნა ფეიქრიშვილი

ნანა მიზანდარი (საერთაშორისო საქველმოქმედო ფონდის „კარიტასის“ ქუთაისის ფილიალის თანამშრომელი)

ქუთაისის „სამედიცინო საზოგადოება“

საარქივო და სამეცნიერო წყაროებით აღიარებულია, რომ ქუთაისში მცხოვრები ქართველი კათოლიკეები ძირითადად XIX საუკუნიდან აქტიურად მონაწილეობდნენ ქალაქის, ზოგადად, იმერეთის ყოველდღიურ ცხოვრებაში – ეკონომიკურ, მეცნიერულ, პოლიტიკურ ასპარეზზე; მათს ერთ-ერთ დიდ დამსახურებად სამართლიანად მიიჩნევენ აგრეთვე **სამკურნალო საქმის დაწარმოებასა და განვითარებას, სააფთიაქო საქმის აღორძინებას...** აქვე თუ იმასაც გავითვალისწინებთ, რომ **1926** წელს შედგენილი ქუთაისის კათოლიკეთა მრევლის სიის მიხედვით აღრიცხული ქუთაისში მცხოვრები **346** ადამიანიდან **19** არის ექიმი და ფარმაცევტი (ნ. კვარაცხელია), ადვილად შეიძლება განისაზღვროს კათოლიკეთა მოღვაწეობის მნიშვნელობა და როლი არა მხოლოდ ამ რეგიონის მცხოვრებთათვის, არამედ ქუთაისის ექიმთა საზოგადოების შექმნასა და მის შემდგომ საქმიანობაში.

ქუთაისში **„სამედიცინო საზოგადოება“** დაარსდა **1892** წელს. იგი ოფიციალურად გაფორმდა **15** სექტემბერს ჩატარებულ საზოგადოების წევრთა პირველ სხდომაზე. საზოგადოება თავდაპირველად აერთიანებდა 21 ექიმს (უმრავლესობა იყო უცხოელი). ამ საქმის ინიციატორები და შემდგომ ამ საზოგადოების ნამდვილი წევ-

რები იყვნენ ცნობილი ექიმები და საზოგადო მოღვაწეები: **სამსონ თოფურია, დიმიტრი ნაზარიშვილი, გაბრიელ გოკიელი, სიმონ ივანეს ძე ხეჩინაშვილი, ლევან კოკოჩაშვილი, მიხეილ ბეთანელი** და სხვები.

საზოგადოებას სხვადასხვა დროს ხელმძღვანელობდნენ სიმონ ხეჩინაშვილი, დიმიტრი ნაზარიშვილი, ე. როდზევიჩი, 1910 წლიდან – კვლავ ხეჩინაშვილი (რომელიც იმავდროულად იყო კავკასიაში ტუბერკულოზის წინააღმდეგ მებრძოლი საზოგადოების თავმჯდომარე).

ექიმთა საზოგადოება (თავისი სამუშაო პროგრამის შესაბამისად) იმთავითვე განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობდა ქალაქისა და სოფლის დასახლებულ პუნქტებში სანიტარულ-ჰიგიენური რეჟიმისა და ეპიდემიების საწინააღმდეგო ღონისძიებების განხორციელებას. საზოგადოების წევრები სამეცნიერო მუშაობასთან ერთად პრაქტიკულ საექიმო მოღვაწეობასაც ეწეოდნენ; გარდა ამისა, საზოგადოება ქალაქის მისაღების მემწეობით უფასო სამედიცინო დახმარებას უწევდა უღარიბეს მოსახლეობას.

„სამედიცინო საზოგადოების“ ერთ-ერთ მნიშვნელოვან საკითხად იქცა აგრეთვე დასავლეთ საქართველოს საკურორტო ადგილებისა და მინერალური წყლების შესწავლისა და კეთილმოწყობის საქმე, მათ შორის იყო წყალტუბოს მინერალური წყლების სამკურნალოდ გამოყენების მიზნით ჩასატარებელი ღონისძიებები.

„საზოგადოება“ ზრუნავდა სამედიცინო დარგის მუშაკთა ახალი კადრების მომზადებაზეც. სწორედ ამ მიზნით (ექიმთა ძალისხმევით) **1928** წელს ქუ-

თაისში გაიხსნა **სამედიცინო ტექნიკუმი**, რომელიც **1937** წელს გადაკეთდა **საფერშლო-სამეანო სკოლად**, **1948** წლიდან მას ეწოდა **სამედიცინო სასწავლებელი**.

პირველივე წლებიდან ქუთაისის „სამედიცინო საზოგადოების“ მრავალმხრივი მოღვაწეობის ერთ-ერთი შემადგენელი ნაწილი იყო აქტიური მონაწილეობა ქალაქის კულტურულ ცხოვრებაში, ახლო ურთიერთობა ქართველ მწერლებთან, საზოგადო მოღვაწეებთან (ამგვარ ცალკეულ ეპიზოდებზე საუბარია წიგნის ძირითად ნაწილში). ამჯერად მაგალითისათვის დავასახელებთ ორიოდე ფაქტს: **1908** წელს ქართველი საზოგადოება ემზადებოდა აკაკი წერეთლის **50** წლის იუბილესათვის. ქუთაისის ექიმთა საზოგადება აქტიურ მონაწილეობას იღებდა და ორგანიზებას უკეთებდა ამ მნიშვნელოვანი მოვლენის აღნიშვნას. საზოგადებამ მიიღო გადანყვეტილება და აღძრა შუამდგომლობა ქუთაისის თვითმმართველობის წინაშე ქუთაისის №1 საავადმყოფოში ღარიბი ავადმყოფებისათვის ერთი უფასო საწოლის გამოყოფის თაობაზე, რომელსაც დაერქმეოდა „აკაკი წერეთლის სახელობის საწოლი“. მოგვიანებით ამ საავადმყოფოში დაწესდა ლიტერატურის, ხელოვნებისა და საზოგადო მოღვაწეთა სამკურნალოდ უფასო საწოლი „ილია ჭავჭავაძის სახელობისა“ (აქ მკურნალობდა ქართველი მწერალი დავით კლდიაშვილი).

წლების განმავლობაში ნაყოფიერი მოღვაწეობასაქემიანობის პარალელურად „სამედიცინო საზოგადოება“ იცვლებოდა სტრუქტურულად და წევრთა შემადგელობითაც. მათი რიგები ივსებოდა ახალ-ახალი წევრებით (ექიმებით). ამიტომაც ერთიან სამედიცინო საზოგა-

დოებასთან ყალიბდებოდა ცალკეული სექციები დარგების შესაბამისად. მაგალითად, სხვადასხვა დროს შეიქმნა თერაპევტთა (1948 წელს), მეან-გინეკოლოგთა (1955), ოტორინოლარინგოლოგთა (1958), კარდიოლოგთა (1968) და ა. შ. გაერთიანებები. საზოგადოების ამ ქვესექციებში მსჯელობდნენ მკურნალობის დროს თავჩენილ ამა თუ იმ პრობლემებზე, ექიმთა დახელოვნების მიზნით ატარებდნენ სამეცნიერო კონფერენციებს, სადაც მოხსენებებს კითხულობდნენ ადგილობრივი და წამყვანი კლინიკებიდან მოწვეული ექიმები.

დღეს მადლიერებით უნდა აღინიშნოს, რომ ქუთაისის „სამედიცინო საზოგადოებამ“ დაარსებიდან ათეული წლების განმავლობაში მოსახლეობის ჯანმრთელობის დაცვის მიმართულებით ბევრი მნიშვნელოვანი ღონისძიება გაატარა. ყველა ამ საქმეში აქტიურად მონაწილეობდნენ ქართველი კათოლიკე ექიმები. ბევრმა მათგანმა თეორიული ცოდნითა და პრაქტიკული საქმიანობით ფართოდ გაითქვა სახელი არა მხოლოდ ქუთაისში, არამედ საქართველოს მასშტაბითაც.

და ბოლოს: განსაკუთრებით საამაყოა ისიც, რომ ქუთაისელი კათოლიკე ექიმების ოჯახებში აღზრდილმა შთამომავლობამ მედიცინის დარგშიც თავიანთი პიროვნული ღირსებით, ფართო განათლებითა და, ზოგადად, მეცნიერულ-პრაქტიკული მოღვაწეობით საქვეყნოდ წარმოაჩინეს მამა-პაპათაგან მემკვიდრეობით გადმოცემული შრომისმოყვარეობა, ნიჭიერება და მისაბაძი კეთილშობილება-ქველმოქმედება.

ნუგზარ ბარდაველიძე
რეცენზია

ჟუჟუნა ფეიქრიშვილი

ზაქარია მისეილის (მიქელის) ძე ზუბალაშვილი

ზაქარია ზუბალაშვილი იყო XIX საუკუნეში კავკასიის სამედიცინო საზოგადოების ერთ-ერთი დამაარსებელი. მას განსაკუთრებული წვლილი მიუძღვის ქართული მედიცინის აღორძინება-განვითარებაში.

ზაქარია დაიბადა 1810 წელს თბილისში, იმ დროისათვის საქართველოსა და მის ფარგლებს გარეთაც ცნობილი ვაჭარ-მრეწველების – კათოლიკე ზუბალაშვილების დიდი საგვარეულოს ერთ-ერთი წარმომადგენლის მიხეილ ივანეს ძე ზუბალაშვილის ოჯახში. აქაც, ტრადიციისამებრ, განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევდნენ შვილების სწავლა-განათლებას, რადგან მიაჩნდათ, რომ მხოლოდ გონიერი, ცოდნით აღჭურვილი ადამიანი დაიმკვიდრებდა საზოგადოებაში ღირსეულ ადგილს და ქვეყანასაც მოუტანდა სარგებლობას.

ზაქარიამ დაწყებითი განათლება მიიღო ჯერ ოჯახში, შემდეგ კი – კათოლიკე მღვდლების დახმარებით კათოლიკურ სკოლაში. 1826 (სხვა ცნობით: 1825) წელს დაამთავრა თბილისის კეთილშობილთა სასწავლებელი. მშობლებმა იგი იმავე წელს გაგზავნეს ვაჭრობისა და ბუღალტერიის შესასწავლად გერმანიაში, დერპტის უნივერსიტეტში. აქ ზაქარიას შეხვედრია ერთი თბილისელი ვაჭარი შადინაშვილი, რომელსაც

ყმანვილისათვის ურჩევია, ესნავლა ექიმობა. მართლაც, ზაქარია შესულა ლაიფციგის უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტზე. უნივერსიტეტის დამთავრების შემდეგ მიიღო **მედიცინის და ქირურგიის დოქტორის ხარისხი**, დაბრუნდა საქართველოში და 1835 წლიდან თბილისში დაიწყო პრაქტიკული საქმიანობა (მკურნალობა), იმავდროულად ეწეოდა სამეცნიერო მუშაობასაც. 1836 წელს დერპტის უნივერსიტეტში გამოცდების ჩაბარების შემდეგ მიანიჭეს მეორე განყოფილების ექიმის წოდება.

1837 წლიდან ზაქარია ექიმად მუშაობდა ჯერ დუშეთში, შემდეგ კი – ახალციხის მაზრაში, 1839 წელს გადმოიყვანეს თბილისში და დაევალა ანტიეპიდემიური ღონისძიებების კოორდინატორობაც. ამიერიდან იგი მხოლოდ თბილისის გუბერნიის მკურნალი როდი იყო, საექიმო მომსახურებისათვის იგზავნებოდა სხვა რეგიონებშიც. მაგალითად, 1854 წელს მონაწილეობდა განჯის მაზრაში შავი ჭირის ეპიდემიის საწინააღმდეგო ზომების გატარებაში. აღსანიშნავია, რომ ზაქარიამ მალე მოიხვეჭა დიდი ავტორიტეტი, როგორც კარგმა სპეციალისტმა, და დაიმსახურა საყოველთაო სიყვარული და პატივისცემა.

1844 წელს სადისერტაციო ნაშრომისა და საექიმო დამსახურებისათვის **ზაქარიას მიენიჭა შტაბ-სმკურნალის წოდება**. 1846 წელს პირველად ქართულ ენაზე გამოსცა „შემოკლებითი დარიგება ჯეროვანის ხმარებისათვის ქინაქინის მარილისა ადვილმოსარჩენად დღევამოშვებითი ცივებისა“ (*ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია*). ზ. ჭიჭინაძის თქმით, ზაქარია

ზუბალაშვილი იმ დროს ერთადერთი ქართველი ექიმი იყო და, აგრეთვე, პირველი ქართველი, ვინაც „უმალესი სამკურნალო განათლება მიიღო გერმანიაში“, საზღვარგარეთ. ზაქარია თავისი დროისათვის დიდად განათლებული ყოფილა, ზედმინევენით იცნობდა ქართულ მნიგნობრობას, საფუძვლიანად ფლობდა ევროპულ ენებს; დედანში კითხულობდა ევროპულ ლიტერატურას (მაგალითად, მას ვალტერ სკოტის „აივენგო“ დედანში, ინგლისურ ენაზე, წაუკითხავს...). ანტიერესებდა ამ ქვეყნის ისტორიაც. ევროპული ენებიდან (მეტწილად რუსულიდან) ქართულად თარგმნიდა სამედიცინო ლიტერატურასაც.

თანამედროვეთა გადმოცემით, ზაქარია – ეს ღვთისმოსავი და კაცთმოყვარე ადამიანი, საუკეთესო ექიმი – ღარიბებსა და გაჭირვებულთ უფასოდ მკურნალობდა, ავადმყოფებს წამლების გარდა ხშირად საჭირო საჭმელსაც (სურსათს) უგზავნიდა, „მისი სახლის კარი ყველა ხელმოკლე და ღარიბ სნეულთათვის მუდამ ღია იყო“. ღირსსაცნობია ისიც, რომ იგი უშუალოდ მონაწილეობდა საქართველოში ქოლერისა (1838, 1842, 1854 წ.) და შავი ჭირის (1865 წ.) ეპიდემიების წინააღმდეგ ბრძოლაში. ქოლერით დაავადებულებს მკურნალობდა მის მიერვე დამზადებული წამლებით, თავადვე უვლიდა და ბევრი უიმედო ავადმყოფიც გადაურჩენია.

ზაქარია აქტიურად იღვწოდა კავკასიის სამედიცინო საზოგადოების შესაქმნელად, ამიტომაც იგი სამართლიანადაა მიჩნეული საქართველოში ამ საზოგადოების ერთ-ერთ მესაძირკვლედ. საგულისხმოა ისიც, რომ ზემოაღნიშნული საზოგადოება მხოლოდ სამეცნიერო ორ-

განიზაცია როდი იყო. იგი განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობდა აგრეთვე საზოგადოებრივი ხასიათის ისეთ მნიშვნელოვან საკითხებს, როგორცაა: სახალხო ჯანდაცვა, სანიტარია და ჰიგიენა, დაავადებები, სანიტარული განათლება და ა. შ.

„**1864** წლის აპრილიდან ზ. ზუბალაშვილი ითვლებოდა კავკასიის სამედიცინო საზოგადოების ნამდვილ წევრად. საზოგადოების სხდომებზე ხშირად გამოდიოდა მეცნიერული და ორგანიზაციული მნიშვნელობის მოხსენებებით: მეტად საინტერესოა მის მიერ **1866** წელს ერთ-ერთ სხდომაზე წაკითხული მოხსენება, რომელიც კავკასიაში ქოლერის ეპიდემიის შეწყვეტის საკითხს შეეხება; **1869** წელს წაკითხული ვრცელი მოხსენება თბილისში ბავშვთა თავშესაფრის დაარსებას ეხება, რაზედაც თავდადებით ზრუნავდა ეს ამაგდარი ექიმი“ (*მ. სააკაშვილი, ა. გელაშვილი ... საქართველოს მედიცინის ისტორია, გვ. 121*).

საგანგებოდ უნდა აღინიშნოს, რომ სამედიცინო საზოგადოებამ ხალხის, განსაკუთრებით, ღარიბი მოსახლეობის საკეთილდღეოდ ბევრი რამ გააკეთა. მაგალითად, ჯერ კიდევ **1854** წელს „კავკასიის საექიმო გამგეობამ“ გადამწყვიტა გლეხობის დასახმარებლად ქართულ ენაზე გამოეცათ ბროშურები, რომლებშიც საუბარი იქნებოდა როგორც ადამიანთა, ისე მცენარეთა, ცხოველთა და ფრინველთა ავადმყოფობაზე, მათს მკურნალობაზე, სოფლის მეურნეობის უკეთ გაძლოლაზე და ა. შ. ეს მეტად საჭირო და საშური საქმე მიაჩნდეს ზაქარია ზუბალაშვილს. იგი წლების განმავლობაში უდიდესი პასუხისმგებლობითა და ინტერესით

მუშაობდა ამ მიმართულებითაც; ხანგრძლივი პრაქტიკული გამოცდილების საფუძველზე და ევროპელ მეცნიერთა ნაშრომების გათვალისწინებით წერდა (ან კიდევ ევროპული ენებიდან ქართულად თარგმნიდა) პატარ-პატარა ნიგნებს, რომლებიც პერიოდულად იბეჭდებოდა ბროშურების სახით და სოფლის მოსახლეობას ურიგდებოდა თითქმის უფასოდ. მათ შორის იყო: „წერილი სოფელელ მუშას“, „დიფტერიტი“, „ხეხილის გამრავლება, მცნობა და მოვლა“, „საუნჯე მეურნისა“, „პურის ბოსტანი“ და ა. შ. თბილისში ამგვარი ნიგნების ბეჭდვა-გამოცემას მომდევნო წლებშიც ძირითადად თაოსნობდნენ ისევ ზუბალაშვილები, ზაქარიას ნათესავები, პირველ რიგში, **სტეფანე ზუბალაშვილი**.

ზაქარიამ თავისი ნაშრომებით სამედიცინო დარგში ბევრი ახალი, საინტერესო ინფორმაცია მიანოდა ქართველობას, ძირითადად სოფლის მოსახლეობას.

ცნობილია ისიც, რომ საქართველოში, როცა 1840 წელს ვაზის სენი გაჩენილა. ვაზისა და ყურძნის მკურნალობა პირველად ზაქარიას შემოუღია, თვითონვე ამზადებდა საჭირო წამლებს და უფასოდ ურიგებდა ღარიბ გლეხებს.

ზაქარია თავისი მრავალმხრივი მოღვაწეობით, მაღალი ადამიანური თვისებებით, ქველმოქმედებით აღიარებული იყო არა მარტო საქართველოში, არამედ მთელს კავკასიაში, უცხოეთის ბევრ ქვეყანაშიც. სახალხო მედიცინაში ორმოცწლიანი დაუღალავი პრაქტიკული თუ სამეცნიერო მოღვაწეობისათვის არაერთგზის დაიმსახურა მაღლობა სამედიცინო საზოგადოებისაგან (*გ.ნათაძე, კ.დემეტრაშვილი*).

ზაქარიასა და მის მეუღლეს **ნატალიას** (თავად ანდრონიკაშვილის ასულს) ჰყოლიათ სამი ვაჟი: **ალბერტი**, **ადოლფი** და **რუდოლფი** (საფიქრებელია, რომ შვილები თავისი ოჯახებით საზღვარგარეთ ცხოვრობდნენ).

ზაქარია ზუბალაშვილი გარდაიცვალა **1877** წელს. დაკრძალეს თბილისში კათოლიკეთა სასაფლაოზე.

დასასრულ, მაღლიერებით უნდა აღინიშნოს, რომ ზ. ზუბალაშვილი XIX საუკუნის პირველ ნახევარშივე, როცა „საქართველოში მხოლოდ 10 ექიმი იყო“ (ნ. ჩიხლაძე, მ. კერესელიძე) ღირსეულად იდგა ქართული სამამულო მედიცინის ისტორიის სათავეში როგორც საუკეთესო სპეციალისტი, ღრმად განსწავლული მკურნალი, შემოქმედი მკვლევარი და უსაზღვროდ კეთილშობილი პიროვნება, ხალხის (განსაკუთრებით, ღარიბი მოსახლეობის) ჯანმრთელობის უანგარო მსახური და ქველმოქმედი.

ჟუჟუნა ფეიქრიშვილი

კოკოჩაშვილები

შესავალი

კათოლიკე კოკოჩაშვილების წინაპრები მართლმადიდებელი **ქორეჩაშვილები** ყოფილან. ამ გვარის კათოლიკე პირველი თაობის წარმომადგენლად, ოფიციალური დოკუმენტებით, სახელდება აზნაური ქაიხოსრო (ქაქუჩა/ქაქუცა) ქორეჩაშვილი, დაბადებული დაახლოებით 1715 წელს შორაპნის მაზრის სოფელ საზანოში.

ახალგაზრდა ქაქუჩა მსახურობდა იმერეთის მეფის სოლომონ I-ის კარზე. იგი გარკვეული დავალებით გაჰყოლია მეფის ელჩობას თურქეთში, მაგრამ რამდენიმე ხნის შემდეგ დიდი უსიამოვნება შემთხვევია თურქებთან, სიკვდილს გადარჩენილა იქ მყოფი ფრანგი კათოლიკე იეზუიტი მამების დახმარებით. ერთხანს მათთან ცხოვრობდა თურმე, მიუღია კათოლიკობა და საქართველოში დაბრუნებულა ისევ კათოლიკე მამების ხელშეწყობითა და საფრანგეთის საელჩოს ნებართვით...

ქაიხოსრო დასახლებულა ახალციხეში, ცოლად შეურთავს იქაური კათოლიკე ოჯახის ქალიშვილი, შეუცვლია გვარი, გამხდარა ქოქოჩაშვილი, იქვე დაუწყია სავაჭრო საქმიანობა კათოლიკე პატრების რჩევა-დახმარებით...

ისტორიული წყაროებით, XIX საუკუნის დამდეგს ქუთაისში ახალციხიდან ძირითადად კათოლიკე ვაჭარ-

მრეწველები გადმოსახლებულან. ისინი იმთავითვე გამო-
ირჩეოდნენ განათლებით, გამჭრიახი გონებითა და მრავალ-
მხრივი საქმიანობით. ამ მხრივ ქუთაისელ კათოლი-
კეთა შორის დანინაურებულა ქოქოჩაშვილების გვა-
რის ერთ-ერთი წარმომადგენელი **ივანე პეტრეს ძე**, რო-
მელიც ქუთაისში მოღვაწეობდა **კოკოჩაშვილის** გვარით.
აქედან იწყება ქუთაისელი კათოლიკე კოკოჩაშ-
ვილების – საქართველოში ერთ-ერთი გამორჩეული
გვარის – ისტორია უამრავი ღირსეული პიროვნების
ცხოვრება-მოღვაწეობით, მათ შორის, სამედიცინო მი-
მართულებითაც.

ამ მოკლე ზოგადი მიმოხილვის შემდეგ მკითხველს
(ქრონოლოგიური თანმიმდევრობით) გავაცნობთ ამ გვა-
რის იმ ადამიანებს, რომლებმაც პრაქტიკული საქმიანო-
ბით ქუთაისშივე ჩაუყარეს საფუძველი მედიცინის დარ-
გებს, შემდეგ თეორიული სამეცნიერო მოღვაწეობითაც
განავითარეს ტრადიციით გადმოცემული მიღწევები და
თავადაც ჩაწერეს საინტერესო ფურცლები
ქართული მედიცინის ისტორიაში.

შენიშვნა: კათოლიკე კოკოჩაშვილების ბევრი წარმომად-
გენელი, გარდა სამედიცინო საქმიანობისა, აქტიურად იყო
ჩართული ვაჭრობაშიც, საფუძველს უყრიდნენ მრეწველობის
დარგებსაც, მაგრამ ამჯერად ძირითადად წინ წამოვწევთ
მათს უდიდეს ღვაწლს ქართული მედიცინის განვითარებაში.

ივანე პეტრეს ქეკოჩაშვილი

ივანე კოკოჩაშვილი დაიბადა **1799** წელს ახალციხეში, კათოლიკეთა ოჯახში. მისი მამა ვაჭარი იყო. აქლემების დიდი ქარავანით გაჰქონდა ევროპაში სავაჭრო საქონელი. ერთ-ერთი ასეთი მოგზაურობის დროს ქარავანს თავს დასხმიან ყაჩაღები, პეტრე მოუკლავთ და ქარავანიც გაუნადგურებიათ. პეტრეს გარდაცვალებით ისარგებლეს თურმე ნათესავებმა და ოჯახს ახალციხეშიც გაუნიავეს მთელი ქონება. ამ უბედურების გამო მალე გარდაიცვალა პეტრეს მეუღლეც. ობლად დარჩენილი პეტრეს შვილები – მცირეწლოვანი ძმები: **ივანე** და **ანტონი** – კეთილ ადამიანებს ქუთაისში გაუგზავნიათ საცხოვრებლად. ეს უნდა მომხდარიყო დაახლოებით **1812** წელს. რომ იტყვიან, ღვთის ანაბარად დარჩენილი **13** წლის ივანე გახდა ქუთაისის მკვიდრი; აქ მან იქაური კათოლიკე მღვდლების ხელშეწყობით დამოუკიდებლად გაიკვალა ცხოვრების გზა.

ივანემ ცოლად შეირთო ქუთაისელი კათოლიკე ქალი ანა არაზაშვილი. შეეძინათ სამი ვაჟი: პეტრე-პავლე, იაკობი და თომა (უმცროს ძმებს მემკვიდრე არ დარჩენიათ).

ივანე ბავშვობიდანვე ყოფილა დაინტერესებული სამედიცინო საქმით, რაშიც დიდი დამსახურება მიუძღოდა ახალციხეში მოღვაწე კათოლიკე მისიონერებს – პატ-

რებს¹. როგორც წესი, მისიონერთა მიერ გახსნილ სამრევლო სკოლებში ანგარიშის, ენებისა და სხვა საგნების გარდა, ასწავლიდნენ „**სამედიცინო ხელოვნება-საც**“, ანუ მედიცინის „ანბანს“: მარტივი ნამღების დამზადებას და ავადმყოფების სამკურნალოდ მათი გამოყენების წესებს. როგორც ჩანს, ამ მიმართულებით ივანემ ქუთაისშიც გააგრძელა მუშაობა იქაური კათოლიკე მღვდლების დახმარებით. გარდა ამისა, საგანგებოდ უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ივანე კათოლიკე პატრებთან ურთიერთობით ჩამოყალიბდა ღირსეულ პიროვნებად: მათგან ისწავლა პატიოსანი შრომის სიყვარული, ცოდნა-განათლების აუცილებლობა, ქველმოქმედების ფასი (საბედნიეროდ, ეს კეთილშობილური თვისებები მემკვიდრეობით გადაეცა მის შთამომავლებსაც).

საარქივო მასალებისა და სხვა წყაროთა მოწმობით, ივანეს XIX საუკუნის პირველ ნახევარში ქუთაისში, საკუთარ სახლში, გაუხსნია „**სამკურნალო აფთიაქი**“. თვითონ ამზადებდა წამლებს და უფასოდ ურიგებდა ავადმყოფებს. განსაკუთრებით კარგად არჩენდა თურმე ყველანაირ მუნუქს, შინაგან და ქალთა სნეულებებს. წამლების ბალახებსაც თვითონ შოულობდა, რომ სხვისი ხელით მოტანილში შეცდომა არ მოსვლოდა. ზედმიწევნით ჰქონია შესწავლილი ბალახების სახელები როგორც ქართული, ასევე ლათინური. გარდა ამისა, მის დამსახურე-

¹ ცნობილია, რომ ჯერ კიდევ XVII საუკუნიდან საქართველოში მოღვაწე კათოლიკე მისიონერები დახელოვნებული იყვნენ მედიცინაში. ისინი წამლების დამზადების წესებსა და მკურნალობას ასწავლიდნენ ადგილობრივ მოსახლეობასაც.

ბად მიაჩნიათ სამკურნალო მცენარეთა „**ბოტანიკური ლექსიკონის**“ შედგენა ქართულ, ლათინურ, არაბულ, ოსმალურ, სომხურ და რუსულ ენებზე.

ახალციხელ და ქუთაისელ კათოლიკე პატრებთან განვრთნილმა ივანემ იმ დროისათვის ფართო განათლებით, უცხო ენების ცოდნითა და შრომისმოყვარეობით არნახულ წარმატებას მიაღწია მედიცინის დარგში. ფაქტობრივად, **ქუთაისსა და იმერეთში მან დაუდო სათავე წამლების დამზადებასა და ავადმყოფების მკურნალობას**. ზ. ჭიჭინაძის სიტყვებით რომ ვთქვათ, ივანე პეტრეს ძე კოკოჩაშვილს ავადმყოფებთან საქმიანობის გამო მოსვენება არ ჰქონდა, მაგრამ მაინც არ იყო მდიდარი, ღარიბად მოკვდა, რადგან, რასაც შეძლებული ავადმყოფებისგან ფულს იღებდა, იმას შეუძლო სნეულებს და ღატაკებს ახმარდა“.

ივანე პეტრეს ძე კოკოჩაშვილი გარდაიცვალა **1864** წელს.

ადამიანებისადმი ასეთმა ერთგულმა მსახურებამ უსაზღვრო ქველმოქმედებამ, მოუღლეღმა შრომამ მთელი იმერეთის მოსახლეობაში ივანეს მოუტანა დიდი აღიარება, საყოველთაო სიყვარული და პატივისცემა.

ივანე კოკოჩაშვილის უდიდესი დამსახურებაა ისიც, რომ, XIX საუკუნიდან მოყოლებული, მისმა შთამომავლებმა ქართული მედიცინის ხაზით ღირსეულად გააგრძელეს სახელოვანი წინაპრის მიერ გაკვალებული გზა.

პეტრე-პავლე ივანეს ძე კოკოჩაშვილი

პეტრე-პავლე კოკოჩაშვილმა წარმატებით განავითარა მამის მიერ სამედიცინო მიმართულებით დაწყებული საქმიანობა და თავადაც დაუდო სათავე ბევრ ახალ ნამონყებას.

პეტრე-პავლე კოკოჩაშვილი დაიბადა **1832** წელს ქუთაისში. პირველდაწყებითი განათლება მიიღო კათოლიკე პატრებთან სამრევლო სკოლაში, მათგან შეუთვისებია საქმის წარმოების წესები, ცოდნა-განათლების მნიშვნელობაც, მაგრამ, ჩანს, მისი, როგორც პიროვნების, ჩამოყალიბებაში არანაკლები მნიშვნელობა ჰქონდა ოჯახს, მამის მაგალითს.

ამასთან დაკავშირებით სამეცნიერო ლიტერატურაშიც აღნიშნულია: ივანე პეტრეს ძე კოკოჩაშვილს, რომელსაც კათოლიკე პატრების დახმარებით შეუსწავლია მკურნალობის საქმე და ნამღებების დამზადების ტექნოლოგია, ეს საქმე უსწავლელია შვილისთვის – პეტრე-პავლე ივანეს ძე კოკოჩაშვილისათვის (ვლ. ჟღენტი, პ. გელბახიანი, ირ. ტატიშვილი).

პეტრე-პავლეს განათლება მიუღია ევროპაში. ბევრს მოგზაურობდა, ეცნობოდა იმ ქვეყნების ხალხთა ცხოვრება-საქმიანობას; ბერლინში ცხრა თვე გაუტარებია. იქ განსაკუთრებით დაინტერესებულა ექიმობით, ფარმაციით.

შენიშვნა: პეტრე-პავლეს ოჯახმა ქუთაისში დიდ წარმატებას მიაღწია არა მხოლოდ საქიმო, სააფთიაქო მიმართუ-

ლებით, არამედ სავაჭრო, სამრეწველო, საყოფაცხოვრებო ხაზითაც. მაგალითად, პეტრე-პავლემ პირველმა დააარსა საქართველოში „სურნელოვანი სასმელი“ წყლის ქარხანა, აქვე ჰქონია პირველი ყინულის ქარხანა; ქალაქში გაუმართავს ხეცის სახერხი საამქრო, პირველი აბანო, ბორჯომის მინერალური წყლის წარმოება... გარდა ამისა, არსებობს ინფორმაცია, რომლის მიხედვით პეტრე-პავლეს სახელს უკავშირდება ქუთაისის წყალსადენის პირველი პროექტიც.

პეტრე-პავლესა და მის მეუღლე ანა კოსტანაშვილს ჰყავდათ ოთხი ვაჟი და ორი ქალიშვილი: სოფიო (1852-1919), ლევანი (1855-1931), ვასილი (1859-1948), ემილია (1865-1939), ივანე (1868-1910), ზაქარია (1872-1922). სამი ვაჟი (ლევანი, ივანე, ზაქარია) ფარმაცევტი იყო, მეოთხე (ვასილი) – იურისტი.

პეტრე-პავლემ 1860 წელს ქუთაისში გახსნა **პირველი აფთიაქი**¹. იგი წამლებსა და სხვა მედიკამენტურ მოწყობილობას იძენდა კონსტანტინოპოლიდან, რუსეთიდან, ბერლინიდან, ვარშავიდან, ვენიდან. „იმ დროს ეს იყო პირველი მაგალითი ქუთაისის გუბერნიაში, ქართველი კაცის მიერ აფთიაქის გახსნა კი პირველი მაგალითი მთელს საქართველოში“ (ნ. აბულაძე, მ. კეზევაძე).

სააფთიაქო საქმიანობის გასაფართოებლად მუშაობაში მამამ ადრეული ასაკიდანვე ჩართო ვაჟიშვილებიც (ყველა შვილს განაწილებული ჰქონდა თავისი საქმე).

¹ ქუჩას, სადაც ეს აფთიაქი გაიხსნა, შემდგომში ეწოდა აფთიაქარის ქუჩა.

კოკოჩაშვილების აფთიაქი 1875 წელს გაიხსნა ტყი-
ბულში, ცოტა მოგვიანებით – ქათურაში, ბათუმსა და
უნერაშიც. 1890 წელს ქუთაისის ცენტრში, „სობოროს“
ტაძრის გვერდით, გაიხსნა პირველი სააფთიაქო
ნივთებისა და სამედიცინო ინვენტარის მა-
ლაზია და ქიმიური ლაბორატორია, ასევე და-
მატებით შეიქმნა სააფთიაქო გაერთიანება. პეტ-
რე-პავლეს ოჯახის ამ გაერთიანებას ცოტა მოგვიანებით
ენოდა **„ძმები კოკოჩაშვილების წარმოება (გაერთიანება)“**.
კოკოჩაშვილთა „სააფთიაქო საწყობი და ქიმიური ლაბო-
რატორია“ ათეული წლის მანძილზე დასავლეთ საქარ-
თველოს სხვადასხვა რეგიონს ამარაგებდა სამედიცინო
საქონლითა და წამლეულობით.

პეტრე-პავლეს ოჯახს უკავშირდება საქართველოში
ბორჯომის მინერალური წყლის (სამკურნალო და-
ნიშნულებით) პირველი წარმოება და რეალიზაცია (უფ-
რო ვრცლად იხ. ქვემოთ). მამის ხელმძღვანელობით
1890-1895 წლებში კიდევ უფრო გაფართოვდა და მრავ-
ალფეროვანი გახდა „ძმები კოკოჩაშვილების გაერთი-
ანების“ საქმიანობა.

პეტრე-პავლეს, როგორც ნიჭიერი პიროვნების, და-
სახასიათებლად უნდა დავიმოწმოთ ერთი საგულისხმო
დეტალიც: პეტრე-პავლე დაინტერესებული ყოფილა მი-
ნერალოგითაც. მას ჰქონია სათანადო რეაქტივები
და სხვადასხვა ადგილას აწარმოებდა მადნეულის ქიმი-
ურ ანალიზებს. ასე აღმოაჩინა მან ლეჩხუმის მაზრაში
ლიტოგრაფის ქვა, სოფელ კურსებში – ქვანახშირი, გო-
დოგანში – მარმარილო (ლ. ბეგიშვილი).

პეტრე-პავლე კოკოჩაშვილი გარდაიცვალა 1917 წელს, დაკრძალულია ქუთაისში, საფიჩხიის საგვარეულო სასაფლაოზე.

შეუძლოთა (ღარიბთა, ხელმოკლეთა – ჟ. ფ.) მოყვარული, მათი მფარველი, უფასოდ წამლების მიმწოდებელი და უფასო მკურნალი, – აი, ასეთად დარჩა ათწლეულების მანძილზე პეტრე-პავლე კოკოჩაშვილი ხალხის გულში (*ნ. აბულაძე, მ. კეზევაძე*).

დიახ, ღირსეულად განვლო თავისი ცხოვრების საინტერესო გზა ამ სახელოვანი გვარის ერთ-ერთმა რჩეულმა ადამიანმა, უაღრესად მორწმუნე და ქველმოქმედმა კათოლიკემ – პეტრე-პავლე კოკოჩაშვილმა, დატოვა მრავალი შთამომავალი: შვილები, შვილიშვილები, შვილთაშვილები – თაობები, რომლებმაც ქვეყნისა და ხალხის საკეთილდღეოდ მათი წინაპრების მიერ საზოგადოებრივი ცხოვრების თითქმის ყველა სფეროში წამოწყებული საქმენი კიდევ უფრო განავითარეს და გააძლიერეს.

კოკოჩაშვილები დღენიადაგ იღვწოდნენ, იბრძოდნენ მოყვასის არა მხოლოდ ფიზიკური გადარჩენისათვის, მათი ჯანმრთელობისათვის, არამედ საზოგადოების, ადამიანების სულიერების ამაღლებისათვის, ახალგაზრდობის წინსვლა-განათლებისათვის.

ლევან პეტრე-პავლეს ქე კოკოჩაშვილი

ლევან კოკოჩაშვილი დაიბადა ქუთაისში **1855** წელს, ქალაქში უკვე საკმაოდ ცნობილი კათოლიკეს – პეტრე-პავლე კოკოჩაშვილის ოჯახში. პირველდამწყებითი განათლება მიიღო კათოლიკური ეკლესიის სამრევლო სკოლაში, იმავდროულად მის სწავლა-აღზრდას განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევდნენ მშობლებიც.

ლევანმა დაამთავრა ხარკოვის სამედიცინო ინსტიტუტი ფარმაცევის მაგისტრის ხარისხით, შემდეგ მოსკოვის სამედიცინო უნივერსიტეტის საბჭოს გადაწყვეტილებით მიენიჭა პროვიზორის წოდება.

იმის გამო, რომ პეტრე-პავლეს არ ჰქონდა უმაღლესი სპეციალური განათლება ფარმაციის პროფილით, თავდაპირველად თავის აფთიაქში პროვიზორებად მიწვეული ჰყოლია ი. იავარსკი, დ. ანციპა, **1871** წლიდან კი პეტრე-პავლემ აფთიაქის მართვა მიანდო იმხანად საქართველოში გადმოსახლებულ ემიგრანტ უცხოელს ცეზარ ივანოვსკის, რომელიც პროვიზორად მუშაობდა რამდენიმე წელი.

1880 წლის **8** აგვისტოდან კოკოჩაშვილების აფთიაქის მმართველად მამამ დანიშნა უფროსი შვილი ლევანი. ჩანს, ლევანი კარგად უძღვებოდა სააფთიაქო საქმეს, რომელიც წლითიწლობით უფრო მრავალფეროვანი ხდებოდა: ერთი მხრივ, თითქმის მთელ დასავლეთ საქართველოს ამარაგებდნენ სააფთიაქო საშუალებებითა და სამედიცინო მომსახურებით, იმავდროულად მნიშვნელოვნად იზრდებოდა ხილველი წყლების („სუნოვანი“ ტკბილი სასმელების) ქარხნის წარმადობა.

ლევან კოკოჩაშვილის აქტიურ საქმიანობას უკავშირდება ბორჯომის მინერალური წყლის, როგორც სამკურნალო საშუალებების, წარმოება-რეალიზაცია.

1889 წელს კოკოჩაშვილებმა ბორჯომის წყალი გააგზავნეს პოლონეთში, ვარშავის ჰიგიენის ლ. ლიგოს ლაბორატორიაში ქიმიური ანალიზის დასადგენად. აქ ბორჯომის წყალი აღიარეს „კეთილხარისხოვან“ სითხედ, შეიცავდა არაერთ სასარგებლო ქიმიურ კომპონენტს: მაგნიუმს, ნატრიუმს, კალიუმს, სტრონციუმს, რკინის ოქსიდის კარბონატებს და ა. შ. გაირკვა, რომ იმ დროისათვის მსოფლიოში არცერთი მინერალური წყალი არ შეიცავდა ჯანმრთელობისათვის სასარგებლო ამდენ ნივთიერებას... (შ.ისაკაძე, ლ.ბეგიშვილი)

1885 წელს ლევანი დაქორწინდა პოლონელი ექიმის, მედიცინის მეცნიერებათა დოქტორის ივაშკევიჩის ქალიშვილ სოფიაზე. შეეძინათ ხუთი შვილი: ელენე (ლილე), თამარი, ბარბარე (ბაბუცა), ვანდა, ეკეტერინე (კინი/კიტი). ამათგან ორმა უმაღლესი განათლება მიიღო სამედიცინო განხრით.

ლევან კოკოჩაშვილი გარდაიცვალა 1931 წელს, დაკრძალულია ქუთაისში.

თამარ ლევანის ასული კოკოჩაშვილი (1890-1969)

1917 წელს დაამთავრა პეტერბურგის ქალთა სამედიცინო ინსტიტუტი. იგი იყო პირველი ფარმაცევტი, პროვიზორი ქალი საქართველოში. ქალბატონი თამარი მთელი ცხოვრება ერთგულად ემსახურა თავის პროფესიას, ადამიანთა ჯანმრთელობას...

ივანე ბექტრე-ბაკლეს ქე კოკოჩაშვილი

ივანე კოკოჩაშვილი დაიბადა **1868** წელს ქუთაისში ცნობილი კათოლიკეების ოჯახში. დაწყებითი განათლება მიიღო ქუთაისის კათოლიკური ეკლესიის სამრევლო სკოლაში, შემდეგ დაამთავრა გიმნაზია.

1889-1893 წლებში სწავლობდა მოსკოვის საიმპერატორო უნივერსიტეტში ფარმაცევტიკის სპეციალობით; წარმატებული სწავლისათვის დააჯილდოვეს უნივერსიტეტის სახელობითი ოქროს მედალით.

ივანე კოკოჩაშვილი – განათლებული, ნიჭიერი ახალგაზრდა – დაბრუნდა ქუთაისში და ოჯახის წევრებთან ერთად აქტიურად ჩაერთო საქმიანობაში მედიცინის განხრით. იყო წარმატებული პროვიზორი, რასაც უთუოდ განაპირობებდა რამდენიმე ფაქტორი: ოჯახური ტრადიცია, მრავალმხრივი ფართო განათლება და ისიც, რომ მას საერთოდ ძალიან ჰყვარებია მოგზაურობა სხვადასხვა ქვეყანაში, რათა უკეთ გაეცნო იქაური ცხოვრება და სამრეწველო-სავაჭრო, სამედიცინო საქმიანობასთან დაკავშირებული ევროპული გამოცდილება საქართველოში გადმოეტანა. მაგრამ, სამწუხაროდ, ბედისწერამ ნაადრევად დაუსვა წერტილი ამ ერთ-ერთი ღირსეული ქართველის ცხოვრებას – **1910** წელს გულის მწვავე შეტევით მოულოდნელად გარდაიცვალა **42** წლის ასაკში.

ცნობილია, რომ **1905-1907** წლების რევოლუციების შემდგომ პერიოდში მთელი რუსეთის იმპერიის მასშტაბით ქუთაისშიც გრძელდებოდა ინტელიგენციისა და საქმიანი მოქალაქეების მიმართ სხვადასხვა სახის რეპრესიები: ფუ-

ლის გამოძალვა (ანუ დღევანდელი ტერმინით – „შენერა“), ნივთიერი ქონების წართმევა და კიდევ არა ერთი შევიწროება-განუკითხაობა. ასეთმა „პოლიტიკამ“ იმ წლებში თურმე ბევრი უდანაშაულო ადამიანის სიცოცხლე შეინირა... ივანეს ახლობლების გადმოცემით, ივანეც ერთ-ერთი ამათგანი იყო: ერთ დღეს საკუთარ აფთიაქში, სამუშაოდ წასული, ოჯახის წევრებმა გარდაცვლილი ნახეს.

ივანესა და მის მეუღლეს – მარიამ მამულაშვილს ხუთი შვილი შეეძინათ. ამათგან ორი ბავშვობის ასაკში დაღუპულა, მესამე – უმცროსი ვაჟი ლეონარდო, ქუთაისის არქიტექტორი და მშენებელი, ნიჭიერი და პერსპექტიული ინჟინერი, 27 წლის ასაკში „ხალხის მტრად“ გამოაცხადეს და 1937 წელს საფიჩხიის ტყეში სხვა „მსჯავრდებულებთან“ ერთად დახვრიტეს. იგიც, მამის მსგავსად, შავბნელი პოლიტიკური რეპრესიების მსხვერპლი გახდა. მართალია, 1953 წელს, სტალინის გარდაცვალების შემდეგ, ლეონარდოს რეაბილიტაციის უწყება ოჯახს გადასცეს, მაგრამ ახალგაზრდა კაცის სიცოცხლეს ვინ აღადგენდა?!

მიუხედავად ოჯახური ტრაგედიისა, ივანე კოკონაშვილის უფროსმა ვაჟებმა – მიხეილმა და ვიქტორმა ნიჭიერებასთან შეუღლებული შრომისმოყვარეობით და პიროვნული თვისებებით, რასაც ემატებოდა ფართო განათლება და პროფესიის სიყვარული, ღირსეულად გააგრძელეს ოჯახური ტრადიციები: მიხეილი გახდა სამედიცინო დარგის ერთ-ერთი საუკეთესო სპეცილისტი – ბავშვთა ქირურგი, ვიქტორი კი საქვეყნოდ აღიარებული მეცნიერი – ქიმიკოსი.

თინათინ კოკოჩაშვილი

(მიხეილ კოკოჩაშვილის ძმისშვილი)

მიხეილ ივანეს ძე კოკოჩაშვილი

გამორჩენილი ქართველი ბავშვთა ქირურგი მიხეილ კოკოჩაშვილი დაიბადა **1901** წლის **10** მარტს ქალაქ ქუთაისში ღრმა მორწმუნე კათოლიკეთა – ივანე და მარიამ კოკოჩაშვილების ოჯახში. მამა – ივანე განათლებით პროვიზორი იყო (ფლობდა საკუთარ აფთიაქს), დედა კი – პედაგოგი.

მიხეილს **9** წლის ასაკში გარდაეცვალა მამა, ამიერიდან ოთხი შვილის მოვლა დედამ იკისრა. ოჯახის უზომო სიყვარულმა შეაძლებინა ქალბატონ მარიამს სამი ვაჟიშვილისათვის მიეცა კარგი განათლება, აღეზარდა პატიოსან, კეთილშობილ და შრომისმოყვარე ადამიანებად.

პირველდანიყებითი განათლება მიხეილმა მიიღო ქუთაისის უბინოდ ჩასახვის კათოლიკური ეკლესიის სამრევლო სკოლაში, სადაც ძმასთან – ვიქტორთან ერთად ხშირად მონაწილეობდა სასკოლო ღინისძიებებში (დადგმებში). **9** წლის მიხეილმა სწავლა გააგრძელა ქუთაისის კლასიკურ გიმნაზიაში, რომელიც წარმატებით დაამთავრა **1919** წელს. იმავე წელს ჩაირიცხა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამკურნალო ფაკულტეტიზე.

დაიწყო მიხეილისათვის სრულიად ახალი ცხოვრება დედაქალაქში. ნიჭიერი, ბეჯითი სტუდენტი შეუმჩნეველი არ დარჩენიათ ლექტორ-მასწავლებლებს. ჯერ კიდევ

მეორე კურსის სტუდენტი მუშაობდა ცნობილ ანატომთან – პროფესორ ა. ხატიაშვილთან. სტუდენტობის პერიოდშივე ასრულებდა ასისტენტის მოვალეობას, შემდეგ კი 1924 წელს, როცა დაამთავრა უნივერსიტეტის სრული კურსი, როგორც უკვე კარგი სპეციალისტი, ნიჭიერი და სანიმუშო პიროვნება, აირჩიეს საშტატო ასისტენტის თანამდებობაზე.

1926 წელს მიხეილი სამუშაოდ გადადის ჰოსპიტალურ ქირურგიულ კლინიკაში, რომელსაც იმ ხანებში ხელმძღვანელობდა გამოჩენილი ქირურგი, პროფესორი გრ. მუხაძე. ამ პერიოდიდან იწყება მისი მუშაობის ახალი და მეტად ნაყოფიერი ეტაპი. ანატომიის ღრმა ცოდნამ ახალგაზრდა ექიმს საშუალება მისცა მოკლე დროის განმავლობაში აეთვისებინა ქირურგიის საფუძვლები და განეგრძო მეცნიერული კვლევა-ძიება ამ მიმართულებით.

1932 წელს, პირველი ქართველი ბავშვთა ქირურგის – მ. კილოსანიძის გარდაცვალების შემდეგ, მ. კოკოჩაშვილი დაინიშნა ქალაქის პირველი საავადმყოფოს ბავშვთა ქირურგიული განყოფილების გამგედ; იმავე წელს აირჩიეს თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო ინსტიტუტის ბავშვთა ქირურგიისა და ორთოპედიის ახლადდაარსებული კათედრის გამგედ (ბ-ნი მიხეილი ამ კათედრას განაგებდა გარდაცვალებამდე).

1935 წელს მიხეილ კოკოჩაშვილმა წარმატებით დაცვა ბავშვთა ქირურგიაში სადოქტორო დისერტაცია თემაზე – „ავერტინი, როგორც ნარკოზული ნივთიერება“ (დაიბეჭდა ცალკე წიგნად 1934 წელს, ტფ., 145 გვ.). მიენიჭა მედიცინის მეც-

ნიერებათა დოქტორის ხარისხი, 1936 წელს კი – პროფესორის წოდება.

ბავშვთა ქირურგიაში არ დარჩენილა არც ერთი საკითხი, რომელსაც ბ-ნი მიხეილი არ შეხებოდეს თავის შრომებში და არ გამოეთქვას საგულისხმო მოსაზრებები.

ცნობილი მეცნიერი და პრაქტიკოსი ექიმი მუდამ იდგა ბავშვთა ჯანმრთელობის დაცვის სადარაჯოზე. ყოველივე ამან მთელს საქართველოში მოუპოვა დიდი სახელი და ავტორიტეტი; მეტიც: საბჭოთა კავშირში და მის ფარგლებს გარეთაც აღიარებული იყო ერთ-ერთ წამყვან ბავშვთა ქირურგად.

მ. კოკოჩაშვილი ავტორია 85 სამეცნიერო შრომისა, მათ შორის აღსანიშნავია წიგნები, მონოგრაფიები: „ბავშვთა ტრამვატიზმი და მასთან ბრძოლა“ (1951); „მენჯ-ბარძაყის სახსრის თანდაყოლილი ამოვარდნილობა და მასთან ბრძოლა“ (1955); „ჩვილ ბავშვთა ასაკის ქირურგიული დაავადებანი (1956); „ძვალ-სახსრების ტუბერკულოზი“ (1958); „ბარძაყის ამოვარდნილობა“; „მწვავე მუცელი ბავშვთა ასაკში“ და სხვ. მასვე ეკუთვნის აგრეთვე **„ბავშვთა ასაკის ქირურგია ორთოპედიით“** (დაიბეჭდა 1952 წელს, 461 გვ.) – ეს იყო ბავშვთა ქირურგიაში ქართულ ენაზე გამოცემული პირველი სახელმძღვანელო, რომელიც შეადგინა მრავალწლიანი პრაქტიკული მოღვაწეობისა და მეცნიერული გამოკვლევების საფუძველზე (მეორედ გამოიცა 1955 წელს).

1961 წელს მიენიჭა საქართველოს მეცნიერებათა დამსახურებული მოღვაწის წოდება.

მიხეილ კოკოჩაშვილი ძირითადად იკვლევდა ბავშვთა ასაკის ქირურგიის, ტრავმატიზმის, უროლოგიური

და ორთოპედიული დაავადებების გამომწვევ მიზეზებსა და მიმდინარეობას. განსაკუთრებით დიდ ყურადღებას უთმობდა მენჯ-ბარძაყის სახსრებში თანდაყოლილ ამოვარდნილობასა და ბავშვთა ძვალ-სახსრის ტუბერკულოზის დიაგნოსტიკასა და მკურნალობას.

ბ-ნი მიხეილი იმავდროულად იყო პრაქტიკოსი ქირურგი, ამიტომ მას ხშირად უწევდა საქართველოს სხვადასხვა ქალაქში გასვლა ოპერაციების ჩასატარებლად. განსაკუთრებით მჭიდრო კავშირი ჰქონდა მშობლიური ქუთაისის ბავშვთა ცენტრალურ საავადმყოფოსთან: ხშირად ატარებდა ოპერაციებს, კონსულტაციებს უწევდა იქ მომუშავე ახალგაზრდა ქირურგებს.

მ. კოკოჩაშვილი სისტემატურად მონაწილეობდა მსოფლიო მასშტაბის სამეცნიერო კონგრესებში, სიმპოზიუმებში, კონფერენციებში. აქტიურად იყო ჩართული მსოფლიოს ბავშვთა ქირურგიის განვითარებასა და კვლევაში; საქართველოში შექმნა პედიატრ-ქირურგთა პირველი არაჩვეულებრივი სკოლა. მისი მონაწილეობით იყვნენ პროფესორები: ლევან ავალიანი, გივი ჟვანია, ჯიმშერ ნატრიაშვილი და სხვანი. თავის პროფესიაზე უზომოდ შეყვარებული პროფესორი კოკოჩაშვილი იყო კოლეგების, მედ-პერსონალისა და სტუდენტების მიმართ მეტად ყურადღებიანი, გულისხმიერი და მომთხოვნიც.

სამეცნიერო საზოგადოებამ, ოფიციალურმა ხელისუფლებამ ქართული მედიცინის განვითარებაში განეული ღვაწლისათვის მიხეილ კოკოჩაშვილი დააჯილდოვა ლენინის ორდენით, მედლებით, მაგრამ მისთვის არანაკლები ჯილდო გახლდათ პაციენტების, რიგითი ადამიანების სიყვარული და მადლიერება.

მიხეილ კოკოჩაშვილი გარდაიცვალა 1963 წლის 7 სექტემბერს. დაკრძალულია თბილისში, ვაკის სასაფლაოზე.

მიხეილ კოკოჩაშვილსა და მის მეუღლეს – ნინა მეტურიშვილს ჰყავდათ ორი შვილი: ანა (1934-2012) და თეიმურაზი (1936-1989).

ანა (კისა) კოკოჩაშვილი საკმაოდ წარმატებული ექიმი პედიატრი იყო. მუშაობდა თბილისში, პედიატრიის ინსტიტუტში (მისი ვაჟი ირაკლი ამჟამად მოღვაწეობს ამერიკის შეერთებულ შტატებში).

თეიმურაზ კოკოჩაშვილი, პროფესიით კიბერნეტიკოსი, მუშაობდა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში დოცენტის თანამდებობაზე. მისი შვილები (მაია, მიხეილი), შვილიშვილები (ილია, მარიამი) წარმატებით საქმიანობენ სხვადასხვა სფეროში. მათში განაგრძობს სიცოცხლეს მიხეილ კოკოჩაშვილის გენი.

ბიძაჩემთან დაკავშირებით აქვე გთავაზობთ ჩემს ორიოდე მოგონებას:

- ბავშვობაში მეტად ცელქი და ონავარი ვიყავი. ერთხელაც ებოში ცუდად წავიქეცი და ასფალტს დავარტყი თავი. ძია მიმა ძალიან შენუხდა, დამინიშნა მკურნალობა. ყოველდღე მაკითხავდა სახლში, პირნათლად ხომ ვასრულებდი მის დანიშნულებას, რომ მომავალში არ მქონოდა რაიმე გართულება.

- ჩემი ბავშვობის დროს სამედიცინო ინსტიტუტის რექტორატი, დეკანატი და ბიბლიოთეკა მელიქიშვილის

გამზირზე, თარხნიშვილის ქუჩის კუთხეში მდებარე შენობაში იყო განთავსებული. ჩვენ ორი სახლის გამოტოვებით ვცხოვრობდით. ძია მიშა ხშირად გვეწვეოდა ხოლმე სამედიცინო ინსტიტუტის იმდროინდელ რექტორთან – მიხეილ სააკაშვილთან ერთად (ისიც კათოლიკე ოჯახიდან იყო).

▪ ძია მიშას ჩვენთან სტუმრობა ძალიან უყვარდა, განსაკუთრებით ხშირ-ხშირად მოდიოდა მაშინ, როცა ბებიაჩემი მარიამი ჩამოსული იყო ქუთაისიდან. ბებიას უხაროდა შვილის ნახვა, საგანგებოდ ემზადებოდა, გემრიელ ნამცხვარს გამოაცხობდა და ყავით უმასპინძლებოდა. ძია მიშა და მამაჩემი – ვიქტორი დედის გვერდით ძალიან ბედნიერები იყვნენ...

▪ კარგად მახსოვს ის საბედისწერო დღე – **1963** წლის 7 სექტემბერი – ძია მიშას გარდაცვალების თარიღი. იმ დღეს ძია მიშას სამი რთული ოპერაცია ჰქონია ახლანდელი ძმები ზუბალაშვილების ქუჩაზე მდებარე პიმენ ყურაშვილის სახელობის ბავშვთა კლინიკაში (ახლა მთაწმინდის გამგეობაა ამ შენობაში, რომელიც ქველმოქმედმა ნიკოლოზ ზუბალაშვილმა ღარიბთა თავშესაფრად ააგო 1906 წელს). ძია მიშამ თავისი საქმე რომ დაამთავრა და კიბეებზე ჩამოდიოდა სახლში წასასვლელად, ამ დროს მასთან მიიჭრა ქალი ტირილით: „მიშველეთ, ექიმო, შვილი მეღუპებაო!“ ექიმი სასწრაფოდ უკან აბრუნდა და შევიდა საოპერაციოში. ძია მიშა რამდენიმე საათი იბრძოდა ბავშვის სიცოცხლის გადასარჩენად... მადლობა უფალს, ყმანვილის გადარჩენა მოხერხდა, მაგრამ ექიმს, სახლში დაბრუნებულს, გუ-

ლის შეტევა დაემართა და მიოკარდიუმის ინფარქტით უეცრად გარდაიცვალა 62 წლის ასაკში გაგარინის ქუჩაზე მდებარე მის სახლში. აქედან ძია მიშა გადაასვენეს მედიცინის მუშაკთა სახლში (ინგოროყვას ქუჩაზე), გაიმართა პანაშვიდები. უამრავი ხალხი მოდიოდა გამოსათხოვებლად. დიდი გულისტკივილით გააცილა საზოგადოებამ თავისი გამორჩეული მეცნიერი და ექიმი, უკვე საქვეყნოდ აღიარებული ბავშვთა ქირურგი, სამუდამო განსასვენებლისაკენ მიმავალ გზაზე.

მძიმე იყო ეს დღეები ჩვენთვის – ნათესავებისთვის, უსაზღვრო იყო ტკივილი და მწუხარება დედისა (ბებიაჩემისა), რომელიც მეოთხე შვილის გარდაცვალებასაც მოესწრო. მისი თვალების გამოხედვა, სასონარკვეთილება ახლაც მზარავს ხოლმე...

მიხეილ ივანეს ძე კოკორჩაშვილის სახით კიდევ ერთი ღირსეული ადამიანი შეუერთდა მარადისობას!

ღმერთმა გაანათლოს ზეციურ საუფლოში დამკვიდრებული კათოლიკე კოკორჩაშვილების სულები!

ანა თეიმურაზის ასული კოკოჩაშვილი
(ზაქარაის შვილიშვილის შვილიშვილი)

ზაქარაია ბექტრე-ბაკლეს ქე კოკოჩაშვილი

შესავალი

მკითხველო, სანამ ჩემი წინაპრების ცხოვრება-საქმიანობის შესახებ ვისაუბრებდე, მანამდე მოგიყვებით მეხსიერებაში დღემდე შემორჩენილ შთაბეჭდილებას „ფრანგების უბანზე“, რომელიც იმ დროისათვის ქუთაისში ცნობილი იყო არა მარტო როგორც ე. წ. „ევროპული კუნძული“, არამედ ევროპულად განათლებული ინტელიგენციით, საქმიანი ადამიანებით; მათი კეთილშობილება-ქველმოქმედება კი უკვე საქვეყნოდ იყო აღიარებული.

...ვიდრე ჩვენში ბატონყმობა გადავარდებოდა და ფეოდალები მეფეებს ეურჩებოდნენ, შინაური თუ გარეშე მტერი ნამდვილად არ აკლდა იმერეთის სამეფოს.

„ქალაქის გასაცოცხლებლად, ომებით გაპარტახებულ მე-18 საუკუნის ქუთაისში მეფე სოლომონ მეორეს კათოლიკე მისიონერები ჩამოუსახლებია. მისიონერები ფრანგების უბნად წოდებულ ტერიტორიაზე (დღევანდელი ვარლამიშვილის ქუჩა) დასახლებულან და ქუთაისისთვის მართლაც სულ მალე დაუტყვიათ ხელი. ბევრი მათგანი ფლობდა სამოქალაქო დისციპლინებს: ფილოსოფიას, ისტორიას, მათემატიკას, ფიზიკას, ქიმიას, მხატვრობას. იცნობდნენ ევროპის ახალ მიღწევებს

მეცნიერების სხვადასხვა დარგში და თავიანთ მიერ გახსნილ სასწავლებლებში საღვთისმეტყველო საგნებთან ერთად ამ ახალ მიღწევებსაც აცნობდნენ ქართველ ახალგაზრდობას“, – ნათქვამია პროფესორ შ. ლომსაძის ჩანაწერებში.

ისტორიული წყაროების მიხედვით, სწორედ კათოლიკეების სახელს უკავშირდება ქუთაისში მრენველობისა და ვაჭრობის განვითარება. მენარმეობის გარდა, ისინი სხვადასხვა საზოგადოებრივ საქმიანობას ეწეოდნენ, რითაც საქართველოში ევროპული ღირებულებები და კულტურა შემოჰქონდათ. კათოლიკეების, იგივე ფრანგების, უბანი ქუთაისში იყო ერთგვარი სარკმელი ევროპსთან.

კათოლიკე და მართლმადიდებელი აღმასრულებლობის მქონე ადამიანები ქუთაისში მეგობრულად ცხოვრობდნენ მრავალი წელი, ორი სხვადასხვა კულტურის თანაარსებობა კი ქალაქს მრავალფეროვნებას სძენდა.

ურთიერთპატივისცემისა და ტოლერანტობის ნიშანია ის ფაქტიც, რომ მე-19 საუკუნის დასაწყისში მეფე სოლომონ მეორემ კათოლიკეებს უბოძა „წყალობის სიგელი“ და ადგილი ქუთაისში, სადაც 1826 წელს ეკლესიის მშენებლობა დაიწყო... ქუთაისში, ე. წ. „ფრანგების უბანში“, კათოლიკეები ახლა თითქმის აღარ ცხოვრობენ. ქალაქში, სადაც თავის დროზე 2000-ზე მეტი კათოლიკე ცხოვრობდა, დღეს მხოლოდ 200 დარჩა. კვალი, რაც კათოლიკეების არსებობაზე, მათს წარსულსა და დღევანდელობაზე მიუთითებს, ჩრდილშია, მავანთა მიერ ერთგვარად საგანგებოდაა მიჩქმალული. სამაგიეროდ, რჩება შენობები და სამაგალითო ისტორიები, მოგონებე-

ბი სახელოვან ადამიანებზე, რომლებიც კვლავაც აცოცხლებენ თვით ქალაქის წარსულს, იმავდროულად წარმოაჩინენ „ფრანგების უბანში“ მცხოვრებთა ღვანლსა და დამსახურებას მთელი ქვეყნის მასშტაბით...

* * *

ქუთაისელი კათოლიკე კოკოჩაშვილების დიდი საგვარეულოს ისტორია იწყება XIX საუკუნის დამდეგიდან, როცა ახალციხიდან ქუთაისში უმცროს ძმასთან ერთად ჩამოვიდა ობოლი ბიჭი ივანე პეტრეს ძე კოკოჩაშვილი და კათოლიკე მისიონერებთან ნასწავლი სამედიცინო ხელოვნების ცოდნით თავისსავე სახლში გახსნა „სამკურნალო აფთიაქი“, სადაც ამზადებდა მცენარეებისგან წამლებს და თავადვე მკურნალობდა სნეულებს თითქმის უფასოდ. ეს იყო ქუთაისსა და მთელს დასავლეთ საქართველოში ნამდვილი შვება, განსაკუთრებით ღარიბთათვის.

მამის მიერ დაწყებული საქმე უფრო განავითარა შვილმა – პეტრე-პავლე ივანეს ძე კოკოჩაშვილმა.

ოფიციალურ დოკუმენტებში, სპეციალურ წერილებში საკმაოდ ვრცლადაა აღწერილი პეტრე-პავლე ივანეს ძე კოკოჩაშვილის ოჯახის საქმიანობა სამედიცინო მიმართულებითა და აგრეთვე მრეწველობაში სიახლეების შემოტანა-დანერგვით, ამიტომ ამჯერად ამ საკითხზე საუბარს აღარ გავაგრძელებთ.

ზაქარია კოკოჩაშვილი დაიბადა 1872

წელს ქუთაისში, იმდროისათვის ცნობილი კათოლიკე მრეწველისა და აფთიაქარის პეტრე-პავლე კოკოჩაშვი-

ლის ოჯახში. ყველაზე უმცროსი (მეექვსე) შვილი მშობლებისა და უფროსი და-ძმების მაგალითზე ბავშვობიდანვე ხედავდა, რომ მათს ოჯახში სუფევდა შრომის სიყვარული, შვილების განათლებაზე ზრუნვა და გაჭირვებულთა დახმარების დიდი სურვილი. ამ მიმართულებით წინაპრების ტრადიციის გამგრძელებელი მშობლები შვილებისგანაც მოითხოვდნენ ოჯახური ტრადიციის დაცვასა და გალრმავებას.

უფროსი ძმების მსგავსად, ზაქარიამ დაწყებითი განათლება მიიღო ოჯახსა და კათოლიკური ეკლესიის სამრევლო სკოლაში, შემდეგ დაამთავრა ქუთაისის კლასიკური გიმნაზია. უმაღლესი განათლების მისაღებად ევროპაში გაემგზავრა, სწავლობდა ხარკოვის სამედიცინო ინსტიტუტში პროვიზორის სპეციალობით. სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ მამის ხელმძღვანელობით ისიც აქტიურად ჩაერთო „ძმები კოკონაშვილების გაერთიანების“ საქმიანობაში.

ირკვევა, რომ ზაქარიამ დამოუკიდებლადაც წამოიწყო საქმეები: 1902 წელს ახლანდელი წერეთლის ქუჩის დასაწყისში შეიძინა აზნაურ სეფე ჩხეიძისგან მიწის ნაკვეთი ერთსართულიანი სახლით და მის ადგილზე ააშენა ორსართულიანი ქვის შენობა (ყოფილი ოფიცერთა სახლის სასადილო). პირველ სართულზე ცნობილ ქუთაისელ ვაჭარ სტეფანე ფირალიშვილთან ერთად გამართა კინოთეატრი (სახელად უწოდა „თამარი“ თავისი ქალიშვილის საპატივცემულოდ), მეორე სართულზე კი განთავსებული იყო სააფთიაქო მაღაზია და საჩაიე.

ზაქარიამ ცოლად შეირთო ყოზეფინა ფირალიშვილი (ფირალოვა). შეეძინათ ხუთი შვილი: კონ-

სტანტინე, ნინა, თამარი, ქეთო და ვენერა.

გარდა იმისა, რომ ზაქარია კარგი ფარმაცევტი იყო, ქალაქში მას იცნობდნენ თავისი ხასიათითაც: მეტად მეგობრულსა და კომუნიკაბელურს, ახლო ურთიერთობა ჰქონია საზოგადოების თვალსაჩინო წარმომადგენლებთან, მათ შორის, აკაკი წერეთელთან, ვუკოლ ბერიძესთან (რომელიც მისი შვილიშვილის – ვახტანგის ნათლიაც იყო) და სხვებთან.

სამწუხაროდ, ვერც ზაქარია ასცდა თურმე იმ ეპოქის პოლიტიკურ რეჟიმს.

შთამომავლების მოგონებებში ჯერ კიდევ ცოცხლობს ასეთი ვერსია: 1920-იანი წლების დამდეგიდან, როცა ახალმა ბოლშევიკურმა მთავრობამ პირდაპირი ბრძოლა გამოუცხადა ქართველ საქმიან ადამიანებს – ვაჭარ-მრეწველებს – და დაიწყო არა მხოლოდ მათი კუთვნილი ქონების ჩამორთმევა, არამედ დახვრეტასაც კი არ ერიდებოდნენ, ამის გამო მათ მიერ „ხალხის მტრებად“ შერაცხილი პატიოსანი, განათლებული ქველმოქმედი და ღირსეული პიროვნებები ახალ რეჟიმს ფიზიკურადაც ეწირებოდნენ...

ახლობლები ფიქრობენ, რომ ასეთი ბედი ეწია მათს დიდ ბაბუას – ზაქარიასაც: როცა მას ახალმა მთავრობამ მთლიანად ჩამოართვა წლების განმავლობაში შექმნილი ქონება, იგი (ხუთი შვილის მამა) **1922** წელს გულის შეტევით მოულოდნელად გარდაიცვალა.

ზაქარია კოკოჩაშვილი დაკრძალულია ქუთაისში, საფიჩხის საგვარეულო სასაფლაოზე, მამისა და ძმის (ივანეს) გვერდით.

კონსტანტინე ზაქარაიას ძე კოკოჩაშვილი

პეტრე-პავლეს შვილიშვილი, კონსტანტინე კოკოჩაშვილი დაიბადა ქ. ქუთაისში 1893 წელს. სწავლა-განათლების პირველი საფეხური გაიარა ოჯახსა და კათოლიკური ეკლესიის სამრევლო სკოლაში. 1912 წელს დაამთავრა ქუთაისის კლასიკური გიმნაზია და სწავლა გააგრძელა ხარკოვის სამედიცინო ინსტიტუტში (აქ სწავლობდა მისი და – ვერაც).

1917 წელს, ინსტიტუტის დამთავრების შემდეგ, ერთხანს მუშაობდა თბილისში, ხოლო 1921 წლიდან გადმოდის ქუთაისში და მუშაობას იწყებს უბნის ექიმად... 1927 წელს ის ინიშნება ქუთაისის მთავარი საავადმყოფოს ინფექციური განყოფილების გამგედ... შემდეგ წლებში კონსტანტინე კოკოჩაშვილი, როგორც ექიმი, მუშაობდა სხვადასხვა ადგილზე, სადაც კი ამას საჭიროება და მისი პროფესიონალიზმი მოითხოვდა: სამალარიო საავადმყოფოში, ფიზიო-თერაპიულ დისპანსერში, პოლიკლინიკებში და ა. შ.

წლების განმავლობაში დაგროვილმა უდიდესმა თეორიულმა და პრაქტიკულმა გამოცდილებამ ბატონი კონსტანტინე ქალაქის წამყვან ინფექციონისტად აქცია. მისი მეოხებითა და უშუალო ხელმძღვანელობით ქუთაისის მაზრაში ლიკვიდრებულ იქნა საშიში გადამდები სნეულებები... გარდა ამისა, კონსტანტინე გახლდათ არა მხოლოდ მრავალმხრივად განათლებული პიროვნება, არამედ გამორჩეული მუსიკალური ნიჭითაც დაჯილდოებული. ახლობელთა მოგონებებით, ის ბავ-

შვობიდან აქტიურად მონაწილეობდა ბიძაშვილების (ვასილის ვაჟების) მიერ საკუთარი „ორკესტრის“ თანხლებით მოწყობილ საოჯახო კონცერტებში. იყო თავისი საქმის უაღრესად მცოდნე, ავადმყოფთა მიმართ გულსხმიერებით გამორჩეული და თავმდაბალი ადამიანი.

კონსტანტინე ზაქარიას ძე იყო ექიმთა საზოგადოების აქტიური წევრი, ხშირად გამოდიოდა მოხსენებებით სიმპოზიუმებზე, ექიმთა დახელოვნების კურსებზე, ასევე, სხვა ორგანიზაციების კოლექტივების წინაშე ლექციებით გადამდებ სნეულებათა პრევენციისა და მკურნალობის შესახებ. მისი ხელმძღვანელობით ქალაქში გაიზარდა ექიმ-ინფექციონისტთა მთელი თაობა.

კონსტანტინე კოკოჩაშვილის მრავალწლიანი ღვაწლი სამედიცინო სფეროში ჯეროვნად იქნა დაფასებული. მას მინიჭებული ჰქონდა საქართველოს რესპუბლიკის დამსახურებული ექიმის წოდება, დაჯილდოებული იყო ქვეყნის უმაღლესი ჯილდოთი – ლენინის ორდენითა და მედლებით.

კონსტანტინეს მეუღლე გახლდათ პოლონელი აიდა ვრობლევსკაია. ჰყავდათ ორი შვილი: ვასტანგი (ექიმი) და თეიმურაზი (ქალაქში ცნობილი პედაგოგი; წლების მანძილზე მე-10 და მე-17 საშუალო სკოლების დირექტორი).

კონსტანტინე ზაქარიას ძე კოკოჩაშვილი გარდაიცვალა **1964** წელს, 20 აპრილს, დაკრძალულია ქუთაისში მეუღლესთან ერთად საფიჩხიის საგვარეულო სასაფლაოზე.

ვახტანგ კონსტანტინეს ძე კოკოჩაშვილი

ვახტანტ კოკოჩაშვილი იყო საქართველოს სსრ დამსახურებული ექიმი, მედიცინის მეცნიერებათა კანდიდატი, სამედიცინო სამსახურის გვარდიის კაპიტანი, დიდი სამამულო ომის ვეტერანი, სამხედრო სამედიცინო სამსახურის პოლკოვნიკი. დაიბადა **1918** წლის **23** თებერვალს ქ. ქუთაისში.

1932 წელს ვახტანგ კოკოჩაშვილმა წარჩინებით დაამთავრა ქ. ქუთაისის მეხუთე შრომის სკოლა, ხოლო **1940** წელს ასევე წარჩინებით – თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო ინსტიტუტის პედიატრიის ფაკულტეტი. ბავშვობიდან ვახტანგი დიდი მონდომებითა და სიყვარულით სწავლობდა სამხედრო საქმეს. მსახურობდა ქ. თბილისის ერთ-ერთ სამხედრო ნაწილში. მან მიიღო სამედიცინო სამსახურის პოლკოვნიკის წოდება. იყო მეორე მსოფლიო ომის მონაწილე. ასევე მონაწილეობას იღებდა გერმანელი ფაშისტებისაგან ბულგარეთის გათავისუფლებაში. ამზადებდა ბულგარეთის სახალხო არმიის საჰაერო ძალების კადრებს. დიდი წვლილი აქვს შეტანილი ბულგარეთისა და საბჭოთა კავშირის საჰაერო ძალების ურთიერთთანამშრომლობაში. ტექნიკურ დახმარებას უწევდა მათ ომისშემდგომ პერიოდში. ბულგარეთის სახალხო რესპუბლიკის მთავრობის გადაწყვეტილებით, ვახტანგ კოკოჩაშვილი დაჯილდოებულ იქნა სახალხო არმიის მედლით (მედალი გადასცა ბულგარეთის სამხედრო საჰაერო ძალების ავიაციის მთავარსარდალმა კუტაზოვმა).

სამამულო ომის დღეებში ვახტანგ კოკოჩაშვილმა საუკეთესო ქირურგის სახელი დაიმსახურა. მის მაღლიან ხელს არაერთი მძიმე დაჭრილი მებრძოლი განუკურნავს და მწყობრისათვის დაუბრუნებია. ერთხელ თურმე გვიან ღამით საოპერაციოდ მიუყვანეს მძიმედ დაჭრილი მებრძოლი კლიმოვი – მას ჭრილობა ჰქონდა მიყენებული სახეში, ვერაფერს ხედავდა. თვალები სისხლით ჰქონდა ამოვსებული და გამშრალი ტუჩებით ჩურჩულებდა: „ექიმო, რაც შეიძლება მალე მომარჩინე, რომ კვლავ შევებრძოლო ფაშისტებს“. ექიმი ვახტანგი სწრაფად შეუდგა მუშაობას. ოპერაციამ ბრწყინვალედ ჩაიარა. კლიმოვს სახეზე ჭრილობის ნაკვაღევიც აღარ დარჩა.

ვ. კოკოჩაშვილმა ბრძოლის ველზე მრავალი ადამიანი დაუბრუნა მწყობრს და თითოეული მათგანი გულმხურვალედ იხსენებდა ექიმს. ის მთელს თავის მჩქეფარე სიცოცხლეს ამ ძნელსა და კეთილშობილურ საქმეს ახმარდა.

ბატონი ვახტანგი საუკეთესო ექიმი იყო, ძნელ პირობებში ქირურგის დანით ურთულეს ოპერაციებს აკეთებდა, ოსტატურად კურნავდა ნაწლავებს, თავის ქალის საშიშ ჭრილობებს; უთვალავ ღამესა და დღეს ატარებდა დაჭრილი მებრძოლების სასთუმალთან. დასვენების იშვიათ წუთებში მას უყვარდა საკუთარი პაციენტების მოგონება. ეს მოგონება ხასიათდება უსაზღვრო სიყვარულით ადამიანების მიმართ.

ვახტანგს უსაზღვროდ უყვარდა მშობლები. ეს სიყვარული განსაკუთრებით ჩანდა მის მიერ მშობლებისადმი მიწერილ წერილებში.

აი, ერთ-ერთი წერილი, რომელიც მან მშობლებს ფრონტიდან მისწერა.

„სალამი დედასა და მამას. მოგიკითხავთ სიყვარულითა და პატივისცემით. კოცნით მომიკითხეთ ჩემი ძამიკო თეიმურაზი. ჩემი დარდი ნუ გექნებათ, კარგად ვარ. სხვებთან ერთად მეც ვიბრძვი და ღირსეულად ვიხდი ჩემს კეთილშობილურ ვალს სამშობლოს წინაშე. მე კვლავ ფრონტზე ვარ. რთულ პირობებში საოპერაციო მაგიდასთან მუშაობა ძლიერ საინტერესოა. ომში მოსალოდნელია ყოველგვარი სიძნელე, რომელთა გადალახვა და დაძლევა უნდა ვისწავლოთ ფრონტელმა ექიმებმა. ყველაფერი, ყველაფერი უნდა გავაკეთოთ იმისათვის რომ დაჭრილი მეზღოლები სავსებით ჯანსაღი დავუბრუნოთ წითელ არმიას. ჩვენგან მეზღოლი ისე უნდა წავიდეს, რომ მისი ხელი მტერს აუცდენლად და მთელი ძალით ანადგურებდეს... მშობლებო, უსაზღვროდ ბედნიერი ვარ, რომ წილად მხვდა ღირსეულად გამემართლება სამშობლოს მაღალი წოდება, რისთვისაც მთავრობამ დამაჯილდოვა მედლით „მამაცობისთვის“. გჯეროდეთ, გამარჯვებული დავბრუნდები.

თქვენი შვილი ვახტანგი.“

ვახტანგ კოკოჩაშვილი იყო სსრკ ჯანდაცვის სისტემის მუშაკი. მას უდიდესი ღვაწლი მიუძღვის ჯანდაცვის განვითარებაში. აქტიური მონაწილეობა აქვს მიღებული ჯანდაცვის სისტემის ყველა ღონისძიებაში. სამედიცინო დახმარებას უწევდა მოსახლეობას. დაჯილდოებულია სამხედრო ნიშნებით და სიგელებით.

1940-1975 წლამდე იყო წითელი არმიის სამედიცინო პუნქტის უფროსი ექიმი, ავიამედიცინის უფროსი ექიმი, სამხედრო სასწავლებლის სამედიცინო სამსახურის უფროსი.

შემდეგ მუშაობა დაიწყო საქართველოს სსრ ჯანდაცვის სამინისტროს აკადემიკოს კ. დ. ერისთავის სახელობის ექსპერიმენტული და კლინიკური ქირურგიის ინსტიტუტის სამეცნიერო საორგანიზაციო განყოფილების ხელმძღვანელად.

არის რამდენიმე ნაშრომის ავტორი. ერთ-ერთი, „რადიოიზოტოპური დიაგნოსტიკა მედიცინაში“, გამოიცა სსრკ ჯანდაცვის სამინისტროს ცენტრალური კვლევითი ინსტიტუტის მიერ.

მისი ნაშრომია ასევე „ბრძოლით მოპოვებული სახელი“ (გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“, თბ., 1972 წელი).

იყო ფილატელისტთა კლუბის ხელმძღვანელი, მონაწილეობა მიიღო ფილატელისტთა გამოფენაში. დაჯილდოებულია სიგელებით.

ვახტანგ კოკოჩაშვილი გარდაიცვალა **1996** წელს. დაკრძალულია თბილისში, მეუღლესთან ერთად საბურთალოს სასაფლაოზე.

ვახტანგი 25 წლის ასაკში დაქორწინდა. მისი მეუღლე – ქალბატონი მერი მონონელიძე – პროფესიით ექიმი-პედიატრი გახლდათ. წლების მანძილზე ის იყო თბილისის ბავშვთა პოლიკლინიკის მთავარი ექიმი. ახალგაზრდებმა ერთმანეთი თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო ინსტიტუტში გაიცნეს, თანაკურსელები იყ-

ვნენ. შეეძინათ ქალიშვილი ნათელა კოკოჩაშვილი, ინგლისური ენის პედაგოგი, პროფესორი, მუშაობდა ქ. თბილისის №1 ექსპერიმენტალურ სკოლაში და ასევე ლექციებს კითხულობდა თბილისის ტექნიკურ უნივერსიტეტში.

ვახტანგი გამოირჩეოდა ოჯახისადმი ერთგულებით. იყო ძალიან თბილი, მოსიყვარულე, გულისხმიერი და მზრუნველი, ყველას უწევდა საჭირო დახმარებას. ვახტანგი ასევე მრავალმხრივი ნიჭით დაჯილდოვებული პიროვნება იყო, უყვარდა ფორტეპიანოზე დაკვრა და სიმღერა. საკუთარი შვილიშვილი არ ჰყავდა, მაგრამ უაღრესად უყვარდა ბავშვები. მისი ძმის შვილიშვილებისადმი იჩენდა უსაზღვრო მზრუნველობას და სიტბოს. ჩემი ბავშვობის საუკეთესო წლები და მოგონებების დიდი წილი სწორედ ვახტანგი ბაბუს უკავშირდება. მე და ჩემი ძმა, თეიმურაზი, ქუთაისიდან ხშირად ჩავდიოდით თბილისში. ვახტანგი ბაბუ და მერი ბებო სიხარულით გვხვდებოდნენ, გვიმასპინძლდებოდნენ საუკეთესო, საკუთარი ხელით დამზადებული კერძებით და ტკბილეულით, რომლის გემო და სურნელი დღემდე მაქვს შემორჩენილი. გვხვდებოდნენ საჩუქრებით. ყველაზე საინტერესო მომენტი დგებოდა მაშინ, როდესაც ვახტანგი ბაბუ თავის კაბინეტში შეგვიყვანდა და დიდი მარკებით დახუნძლულ ალბომებს სათუთად გადმოიღებდა თაროდან და გადაშლიდა. ამ ალბომებში მთელი კაცობრიობის დიდი ისტორია ინახებოდა. ვახტანგი ბაბუ ამ ისტორიის დიდი ნაწილი გახლდათ, ის ხომ ფილატელისტთა კლუბის თავმჯდომარე იყო. ყველა მარკის შექმნის ისტორია და მნიშვნელობა იცოდა, ჩვენც

გვიყვებოდა, გვაცნობიერებდა, გვაცნობდა თითოეულ მათგანს, როგორც რალაც სულიერს, ძალიან სათუთსა და ნაზ არსებას. ბოლოს გვეტყოდა: „აბა, აირჩიეთ, რომელიც მოგნონთ და თქვენი იყოს“. რამდენიმე ლამაზ მარკას სათუთად ამოიღებდა ალბომიდან და გვაჩუქებდა. ვგრძნობდი იმ სიფაქიზეს, სიყვარულს ამ პატარა მარკების მიმართ. ახლა ვხვდები, თუ რაოდენ ძვირფასი იყო მისთვის თითოეული, რამდენ საიდუმლოს იტევდა თითოეული მათგანი. იმდენად ძლიერი იყო ეს სიტბო, რომ მე და ჩემს ძმას, თითქოს და, გადაგვედო ეს გატაცება. ძალიან დავინტერესდით ამ საქმით და ვცდილობდით ჩვენი ვახტანგი ბაბუსთვის მიგვებაძა. ჩვენც დავინწყეთ მარკების შეგროვება. შემდეგ კი ვეჯიბრებოდით ერთმანეთს, ვის უკეთესი მარკა ჰქონდა. ვახტანგი ბაბუს წინაშეც თავს ვინონებდით. მასაც ეამაყებოდა, რომ მის პატარა ძმისშვილიშვილებს ამ საპატარაო საქმის მიმართ დიდი სიყვარული და ინტერესი ჩაუნერგა. რადგან საკუთარი ბაბუა – თეიმურაზი, სამნუხაროდ, მე არ მახსოვს, მის სახეს ჩემს გვერდით ვახტანგში ვხედავდი.

ლევან ბეგიშვილი (საერთაშორისო საქველმოქმედო ფონდის – „კარისტასის“ ქუთაისის ფილიალის თანამშრომელი, ქუთაისის ახალგაზრდული დღის ცენტრის „გვირილას“ დირექტორი)

ნინა ზაქარაიას ასული კოკოჩაშვილი

ოჯახური ტრადიციის გამგრძელებელი, დამსახურებული პროვიზორი (პეტრე-პავლეს შვილიშვილი) ნინა კოკოჩაშვილი დაიბადა **1896** წელს ქუთაისში. **1914** წელს დაამთავრა წმ. ნინოს სასწავლებელი და ლათინურ ენაში გამოცდის შემდეგ მიიღო აფთიაქის მონაფის წოდება. **1915** წლიდან ქალბატონი ნინა უკვე პროვიზორია და, ამ ხნიდან მოყოლებული, მთელი ცხოვრების მანძილზე ამ პროფესიის ერთგული დარჩა.

ძირძველ ქუთათურებს (ჯერ კიდევ ბევრს) ემახსოვრებათ სანდომიანი სახის, ჭალარა, სიმპათიური ასაკოვანი ქალბატონი, რომელიც ახალგაზრდული ენერჯით აძლევდა ხოლმე პროფესიონალურ რჩევა-დარიგებებს №4 აფთიაქში შემოსულ პაციენტებს, სადაც მან წლების უმეტესი ნაწილი გაატარა და აქვე დაასრულა თავისი ხანგრძლივი შრომითი მოღვაწეობა, გარდაიცვალა **1973** წელს თბილისში.

ქალბატონი ნინა დაქორწინებული იყო ქუთაისელი ტრადიციული კათოლიკური გვარის, ბეგიშვილების, ერთ-ერთ წარმომადგენელზე – კონსტანტინე (კოტე) ბეგიშვილზე, ხოლო ოჯახის სამედიცინო ტრადიციის გამგრძელებელი შემდგომში გახდა მათი ვაჟიშვილი, **თენგიზ კონსტანტინეს ძე ბეგიშვილი**, თბილისში ცნობილი ექიმი და საზოგადო მოღვაწე, საბჭოთა პერიოდის დროს №4 სამმართველოს საავადმყოფოს მთავარი ექიმის მოადგილე, რესპუბლიკის დამსახურებული ექიმი.

თამარ ოთარის ასული კოკორაშვილი
(შალვა კოკორაშვილის შვილიშვილი)

შალვა ვასილის ძე კოკორაშვილი

შალვა კოკორაშვილი დაიბადა **1890** წლის 2 მაისს ქალაქ ქუთაისში ვასილ პეტრე-პავლეს ძე კოკორაშვილისა და ლუცია ყაუხჩიშვილის ოჯახში. ქუთაისელი კათოლიკე კოკორაშვილების ტრადიციისამებრ, აქაც განსაკუთრებული ყურადღება ექცეოდა შვილების სწორი მიმართულებით აღზრდას, მათს განათლებასა და კათოლიკეთა ნიშანდობლივი თვისებების (რწმენის ერთგულება, საქმისადმი პასუხისმგებლობა და ქველმოქმედება) ჩანერგვა-განვითარებას. ასეთ ოჯახურ ატმოსფეროში აღიზარდა შალვა და მისი და-ძმები: თინათინი, გიორგი და არჩილი.

შალვა კოკორაშვილის სწავლისა და სამსახურებრივი საქმიანობის ოფიციალური ქრონიკა ასეთია:

1908 წელს დაამთავრა ქუთაისის კლასიკური გიმნაზია;

1908-1910 წლებში სწავლობდა ქ. ხარკოვის სამედიცინო უნივერსიტეტში, **1910-1913** წლებში კი – ქ. პეტერბურგის საიმპერატორო სამხედრო-სამედიცინო აკადემიაში.

1913 წლის 7 სექტემბერს მიენიჭა დიპლომით ექიმის ხარისხი სამკერდე ნიშნის ტარების უფლებითა და სავალდებულო სამხედრო სამსახურით. დამთავრებისთა-

ნავე, როგორც სამხედრო ექიმი, მონაწილეობდა პირველ მსოფლიო ომში;

1913-1914 წლებში მსახურობდა თურქმენეთის (ყაზახეთი) ქ. მერვის ადგილობრივი ლაზარეთის უმცროს ორდინატორად, ასევე – ქ. პეტერბურგის ბავშვთა კლინიკაში;

1914-1915 წლებში იყო მე-14 სათადარიგო საარტილერიო პოლკის უფროსი ექიმი. მონაწილეობდა თურქებთან შეტაკებაში, მიიღო საბრძოლო დაზიანება, 1915 წლის მაისში ტყვია მოხვდა თავის არეში, რამაც კონტუზია გამოიწვია. ბრძოლაში გამოჩენილი მამაცობისათვის დაჯილდოვდა წმინდა სტანისლავის III ხარისხის ორდენით (ხმლებითა და ბაფთით);

1915-1918 წლებში ქ. მერვში მუშაობდა სათადარიგო პოლკის უფროს ექიმად;

1916 წელს მიენიჭა ტიტულოვანი მრჩევლის ჩინი;

1917 წელს სამხედრო მოქმედებებში სანიმუშო და თავდადებული შრომა-საქმიანობისათვის დაჯილდოვდა წმინდა სტანისლავის II ხარისხის ორდენით (ხმლებითა და ბაფთით) და წმინდა ანნას III ხარისხის ორდენით (ხმლებითა და ბაფთით);

1918 წელს დაინიშნა შავი ზღვისპირეთის ფრონტის უფროს ექიმად;

1918 წელს მუშაობდა ქ. ქუთაისში სასკოლო სანიტარულ ექიმად, სხვადასხვა სამკურნალო დაწესებულებაში პედიატრიის დარგში;

1919 წელს იყო დივიზიისა და ბატალიონის ექიმი;

1918-1920 წლებში ქუთაისის სამხედრო ჰოსპიტლის უმცროსი და უფროსი ორდინატორია;

1920 წელს დაბა აბასთუმანში მსახურობდა კლიმატური სადგურის უფროსად ექიმის თანამდებობაზე, ამავე დროს – აბასთუმნის ტუბსანატორიუმის დირექტორად;

1920-1927 წლებში იყო სკოლის ექიმი მარიამ ყაუხჩიშვილის ქალთა გიმნაზიაში (ქ. ქუთაისი);

1921-1937 წლებში პედიატრად მუშაობდა საქართველოს ჯანმრთელობის განყოფილებაში და აგრეთვე სხვადასხვა დაწესებულებაში. იყო ქუთაისის ამბულატორიის ექიმი;

1926 წელს სამუშაოდ მიავლინეს ქ. ლენინგრადში ტუბერკულოზით დაავადებულთა სამკურნალო დაწესებულებაში;

1925-1926 წლებში იყო ქუთაისის დედათა და ბავშვთა ჯანმრთელობის დაცვის განყოფილების გამგე;

1926 წლის 15 ივლისს დაინიშნა ქ. ქუთაისის ტუბდისპანსერის პედიატრად. იმავე წელს შალვა კოკორჩაშვილის ინიციატივით შეიქმნა ქ. ქუთაისის ტუბერკულოზური დისპანსერის ბავშვთა განყოფილება (ბავშვთა კაბინეტს თავად ხელმძღვანელობდა გარდაცვალებამდე);

1931-1938 წლებში იყო ქუთაისის ქალაქის მთავარი პედიატრი;

1937-1938 წლებში შალვა კოკორჩაშვილის ინიციატივით ქუთაისში დაარსდა ბავშვთა პირველი საავადმყოფო, სადაც თავად მუშაობდა მთავარ ექიმად. ამ სამკურნალო დაწესებულებას საკუთარი სახსრებით შესძინა ბევრი რამ: მედიკამენტები, ინვენტარი, თეთრეული და სხვ.

გარდა ამისა, შალვა ექიმის უშუალო თაოსნობით ქუთაისის ბაგა-ბალებსა და სკოლებში პირველად მოენყო ორგანიზებული ქლექსანინაალმდეგო აცრები. მან შეიმუშავა და იყენებდა ბავშვთა კუჭ-ნაწლავის დაავადების ბაქტერიოფაგით მკურნალობის ახალ მეთოდებს. ქალაქის პედიატრებთან ერთად იგი აქტიურად მონაწილეობდა ბაგა-ბალებში, სკოლებსა და პოლიკლინიკებში ბავშვთა ტუბერკულოზის პროფილაქტიკისა და დაავადებასთან ბრძოლის საქმეში.

ასეთია შალვა კოკოჩაშვილის შრომითი საქმიანობის ძირითადი ოფიციალური ნუსხა, მაგრამ ამ მშრალი სტატისტიკის მიღმა დგას მაღალკვალიფიციური სპეციალისტი, გულმონყალე ადამიანი, რომლისთვისაც უფაღმა არ დაიშურა სულიერი და ფიზიკური მომხიბვლელი: „როგორ უხდებოდა ქუთაისის ლამაზ ქუჩებს თავადაც ლამაზი ექიმი, შემართული, თავანუელი, მომღიმარე, ცისფერთვალეა, მუდამ სადღაც რომ მიიჩქაროდა, მაგრამ არცერთი ნაცნობი არ გამორჩებოდა მისალმებისა და თბილი მოკითხვის გარეშე“ (ვერა თოფურიას მოგონებებიდან).

შალვა კოკოჩაშვილის, როგორც პიროვნებისა და საუკეთესო ექიმის, ჩამოყალიბებაში, განსაკუთრებულია მშობლების როლი.

შალვას მამა – ვასილ პეტრე-პავლეს ძე კოკოჩაშვილი სახალხო მოსამართლე იყო, დიდად განსწავლული იურისტი, სამოქალაქო და სისხლის სამართლის ჩინებული მცოდნე. მუშაობდა მოსამართლედ, ნოტარიუსად. მისი ლექსიკა მდიდარი იყო გონებამახვი-

ლობითა და ხუმრობებით. საოჯახო არქივში ვასილ კოკოჩაშვილის კორესპონდენციაში, სამუშაო და პირად საბუთებში ბევრი საგულისხმო ფაქტია წარმოდგენილი.

დატვირთული სამუშაოს მიუხედავად, ვასილი დიდ მონაწილეობას იღებდა შვილების აღზრდაში: უტარებდა ლიტერატურულ საღამოებს, აცნობდა შოთა რუსთაველს; ასევე ბესიკის, ნიკოლოზ ბარათაშვილის, ილია ჭავჭავაძის თხზულებებიდან გატაცებით უკითხავდა საუკეთესო ადგილებს. შემდეგ ბავშვებს სათითოოდ წაკითხებდა და მათ თავის აზრს გამოათქმევინებდა წაკითხულის შესახებ. ამით შვილებს ასწავლიდა მშობლიური ენის სიყვარულს, დამოუკიდებელ აზროვნებასა და ქართულად სწორ მეტყველებას.

შალვას ძმა გიორგი იხსენებდა: „მახსოვს მამაჩემი, რომელსაც კარგი დიქცია ჰქონდა, საღამოობით ილია ჭავჭავაძის, აკაკი წერეთლისა და სხვა ქართველ კლასიკოსთა ნაწარმოებებს გვიკითხავდა. არ დამავიწყდება მის მიერ შთამბეჭდავად წაკითხული „გლახის ნამბობი“, „კაცია-აღამიანი!“, „გამზრდელი“, „თორნიკე ერისთავი“. ასეთი საღამოები ჩვენთვის მეორე სასწავლებელი იყო“.

შალვას დედა – ლუცია ყაუხჩიშვილი, ფრიად განათლებული ქალბატონი, ფლობდა რუსულსა და ფრანგულ ენებს, ჩინებულად იცოდა ლიტერატურა და მუსიკა. დედამ ხელოვნების სიყვარული შვილებსაც შთაუწერა ადრეული ბავშვობიდან.

ქალბატონი ლუცია თავის დასთან – ცნობილ პედაგოგ მარიამ ყაუხჩიშვილთან ერთად განსაკუთრე-

ბით ზრუნავდა ზაქარია ფალიაშვილზე, რომელიც კოკორაშვილების ოჯახში „ბლუტტერის“ პიანინოზე მცადინეობდა. ზაქარია და ივანე ფალიაშვილები ოჯახის ხშირი სტუმრები იყვნენ. მათი საოცარი შესრულება ბავშვებს უფრო მეტად უძლიერებდა მუსიკის შესწავლის ინტერესს.

ვასილის შვილებმა მშობლებს მუსიკალური ინსტრუმენტების შეძენა სთხოვეს. მშობლებმა სიამოვნებით შეუსრულეს თხოვნა და უყიდეს ინსტრუმენტები: შალვას – ბალალაიკა, გოგის – მანდოლინა, არჩილს – ვიოლინო. ძმებს მათი ტოლი ბიძაშვილები: ვანდა (ფორტეპიანოსთან) და კონია კოკორაშვილებიც შეუერთდნენ, მეგობრები – დავითი და ალიოზი მღეროდნენ. საოჯახო წრეში პატარა ორკესტრი ხშირად მართავდა კონცერტებს... უფროსი თაობის წარმომადგენლებიც სიამოვნებით მონაწილეობდნენ ამ მუსიკალურ საღამოებში.

ვასილ და ლუცია კოკორაშვილების ოჯახში დავანებული ურთიერთსიყვარული და პატივისცემა, სტუმართმოყვარეობა, ლიტერატურითა თუ ხელოვნების დარგებით გატაცება ტრადიციულად გაგრძელდა მათი შვილებისა და შვილიშვილების ცხოვრებაშიც.

შალვა დაქორწინდა კახელი თავადის ასულზე – ნინო ჩოლოყაშვილზე. შეეძინათ ოთხი შვილი: თინათინი, რუსუდანი, ოთარი და გულნარა.

ნინო ალექსანდრეს ასული ჩოლოყაშვილი ქართული და რუსული ენების პედაგოგი იყო, განათლება მიიღო თბილისში, მუშაობდა თელავის სკოლაში. იგი სხვა საგნებთან ერთად მათემატიკასაც ასწავლიდა. ნინო არაჩვეულებრივი დიასახლისი გახლდათ. იცოდა კერვა, ქარ-

გვა, ქსოვა (მათ შორის, ფარდაგებისაც), ხეზე ხატვა, ფეხსაცმელების კერვა და შეკეთებაც. ნინოს მიერ მომზადებული კერძები ცნობილი იყო სანათესაოსა და მეგობართა წრეებში. უყვარდა გემრიელად მომზადება და უდიდეს ყურადღებას აქცევდა სუფრის განწყობისა და სერვირების წესებს. აღსანიშნავია, რომ ქალბატონი ნინო (მართლმადიდებელ ოჯახში დაბადებული) ქუთაისის კათოლიკური ეკლესიის მრევლი გახდა, ქმარ-შვილებთან ერთად სისტემატურად დადიოდა ეკლესიაში.

ექიმ შალვას, მიუხედავად მრავალმხრივი მიმართულებით შრომა-საქმიანობისა, ახლო ურთიერთობა ჰქონდა ლიტერატურის, ხელოვნებისა და სხვა დარგის ცნობილ მოღვაწეებთან. მათს ოჯახს ხშირად სტუმრობდნენ: მედიცინის დოქტორი დიმიტრი ნაზარიშვილი, პუბლიცისტი ნიკო ნიკოლაძე, აკაკი წერეთელი, მსახიობი ეფემია მესხი, მწერლები – ნინო და ილია ნაკაშიძეები, ენათმეცნიერი ვუკოლ ბერიძე, მხატვარი და გამომგონებელი დავით კაკაბაძე, სახელოვანი ექიმი მიხეილ ბეთანელი და მრავალი სხვა.

შალვა კოკოჩაშვილი ფლობდა ფრანგულ, რუსულ, ლათინურ ენებს; იყო მრავალმხრივ განათლებული. ატარებდა შეხვედრებს, კითხულობდა საჯარო ლექციებს პედიატრიის, ტუბერკულოზის თავიდან აცილებისა და ბრძოლის ღონისძიებების, საექიმო-სანიტარული განათლების, ბუნებისმეტყველებისა და სხვა საკითხებზე. ყველა აღიარებდა, როგორც გამოცდილ პედიატრს. ბავშვთა საუკეთესო ექიმსა და იმავდროულად საინტერესო მოსაუბრეს. წიგნებით დატვირთული მოდიოდა შინ, ენა-

ფოდა როგორც სამედიცინო, ასევე მხატვრულ ლიტერატურას, აინტერესებდა ფილატელია. კოკოჩაშვილების საოჯახო ბიბლიოთეკა მრავალფეროვანი და ძალზედ საინტერესო იყო.

შალვა თავის მრავალწლიანსა და მდიდარ სამედიცინო გამოცდილებას ხშირად უზიარებდა ახალგაზრდა ექიმებს, სამედიცინო დარგში სამეცნიერო ნაშრომებისათვის ამზადებდა რეცენზიებს, კითხულობდა მოხსენებებს ქუთაისის ექიმთა საზოგადოებაში, ასევე ტუბერკულოზის საკითხებზე გამართულ კონგრესზე და სხვ. შალვას უმცროსი და თინათინი ტუბერკულოზით გარდაიცვალა 19 წლის ასაკში. ოჯახის ამ უდიდესმა ტრაგედიამ განაპირობა ექიმობისაკენ შალვას ლტოლვა და უდიდესი მონდომება ტუბერკულოზით დაავადებულთა კურნებაში.

განსაკუთრებით აღნიშვნის ღირსია ექიმ შალვა კოკოჩაშვილის დაინტერესება საზოგადოებრივი და საქველმოქმედო საქმეებით, რაშიც მას ტოლს არ უდებდა მისი მეუღლე ქალბატონი ნინო. მათ უდიდესი წვლილი შეიტანეს ქ. ქუთაისის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის დაარსებაში, შესწირეს მნიშვნელოვანი თანხა და საოჯახო რელიკვიური ნივთები.

შალვას ოჯახი ყოველთვის მონაწილეობდა დღესასწაულში – „გვირილობა“ და სხვა საქველმოქმედო საქმიანობაში. „გვირილობა“ მე-20 საუკუნის დასაწყისში ქუთაისში დამკვიდრებული საქველმოქმედო დღესასწაული იყო და ტარდებოდა გაზაფხულზე დაავადებულთა დასახმარებლად. გვირილას, როგორც ბუნებ-

რივ ანტიბიოტიკს, სიმბოლური დატვირთვა ჰქონდა ტუბერკულოზთან ბრძოლაში.

ერთი დეტალიც: შალვა კოკოჩაშვილი წლების განმავლობაში საექიმო დახმარებას უწევდა მარიამ ყაუხჩიშვილის სახელობის სასწავლებელს. მეცადინეობებს ატარებდა ჰიგიენის საკითხებზე, თავისი სახსრებით შეუძინა სასწავლებელს ინვენტარი, სასწავლო-თვალსაჩინო ნივთები...

შალვა კოკოჩაშვილმა საინტერესოდ და ნაყოფიერად განვლო ცხოვრების გზა. მის პროფესიულ საქმიანობას, საზოგადოებრივ მოღვაწეობას, ქველმოქმედებას მაღალ შეფასებას აძლევდნენ სამეცნიერო წრეებში, ხელისუფლების ორგანოებში. სწორედ განსაკუთრებული დამსახურებისათვის **1951** წელს დააჯილდოვეს იმ დროისათვის ქვეყნის უმაღლესი ჯილდოთი – ლენინის ორდენით.

შალვა კოკოჩაშვილი გარდაიცვალა **1955** წელს, **20** მარტს. დაკრძალულია თბილისში, ვაკის სასაფლაოზე. ჭეშმარიტად ვალმოხდილი წავიდა იგი ამ ქვეყნიდან, თან გაიყოლა უსაზღვრო სითბო-სიყვარული, გულწრფელი მადლიერება.

შალვა ვასილის ძე კოკოჩაშვილი თანამედროვეთა მეხსიერებაში დარჩა ამ საოცარი ადამიანის პიროვნული და პროფესიული თვისებებით: ათლეტური აღნაგობის ახოვანი, ვაჟკაცური, ძალზე მიმზიდველი, ცისფერთვალეა ექიმი მხოლოდ მისთვის დამახასიათებელი გულისხმიერებითა და ყურადღებით... მოუსვენარი ბუნებითა და დაუცხრომელი ენერგიით, დაუზარელი და მშრომელი, დახმარებისათვის ყოველთვის მზადმყოფი ადამიანი...

ქუთაისში მის თანამედროვეებს ახსოვთ ექიმის სახელი და მ. ლერმონტოვის ქუჩა № 16, რომელიც მუდამ სავსე იყო ეტლებითა და ჩარდახიანი ურმებით.

შალვა კოკოჩაშვილის სიცოცხლე კვლავ გრძელდება მის შთამომავლებში, თანამედროვეთა მოგონებებში.

ოთარ შალვას ძე კოკოჩაშვილი (მეცნიერი, ინჟინერი, გამომგონებელი, ლექტორი, პოეტი): „დილიდან შუადღემდე რაიონებიდან, სოფლებიდან მოჰყავდათ პაციენტები. ექიმი ყველასთვის პოულობდა დროს. ვისაც მოსვლა უჭირდა, უძღურთან თავად მიდიოდა; თუკი შორეულ სოფელში ცხოვრობდა ურმით ან ეტლით მგზავრობდა. ხშირად მიჰყავდათ რაიონებში.

პაციენტისგან გასამრჯელოს არ იღებდა, პირიქით, მათ ფულითა და წამლებითაც ეხმარებოდა, განსაკუთრებით ღარიბებს უმართავდა ხელს.

...ერთხელ მამას საგადასახადო უწყისი მოუტანეს, სადაც ძალიან დიდი თანხა იყო მითითებული. მამამ „ფინგანს“ (საფინანსო განყოფილებას) მიაკითხა და უფროსს მის თანამშრომლებთან ერთად მხოლოდ ერთი კითხვით მიმართა:

– როცა მოვდივარ და თქვენს ბავშვებს ვმკურნალობ, ფულს მაძლევთ თუ არა?

– ბატონო შალვა, თქვენ არ იღებთ ფულს, – ერთხმად უპასუხეს „ფინგანის“ წარმომადგენლებმა.

– მაშინ რატომ წარმომიდგინეთ ამდენი გადასახადი?

– ბატონო შალვა, იმიტომ, რომ ყველაზე მეტი რეცეპტი თქვენგან არის გაცემული.

– ამ რეცეპტებში თქვენი ოჯახების რეცეპტებიც ხომ შედის?

– რასაკვირველია, – უპასუხა უფროსმა.

– მაშინ გადაეცით თქვენს დაწესებულებას, რომ შალვა კოკოჩაშვილი უფასოდ აღარავის მიიღებს. ეს საგადასახადო უწყისი და თანხა, რომელიც თქვენ წარმომიდგინეთ, იმაზე ბევრად მეტია, ვიდრე ჩემი შემოსავალი. ყველას გადასახადს გამოვართმევ, უფასოდაც აღარავის ვუმკურნალებ...

მამა „ფინგანიდან“ სახლში დაბრუნდა.

ნახევარი საათიც კი არ იყო გასული, რომ „ფინგანიდან“ წარმომადგენელი მოვიდა და მოუტანა სრულიად ახალი და გასწორებული საგადასახადო უწყისი“.

კიდევ ერთი სევედიანი მოგონება:

„საერთოდ მამა საჩუქრებს არასდროს არ იღებდა. მხოლოდ ერთი შემთხვევა იყო, როცა მუსულმანი ოქრომჭედელი მოვიდა მამასთან და თავისი სწეული შვილი ანიფი მოუყვანა გასასინჯად (მას შალვა ექიმი ადრეც მკურნალობდა, მაგრამ საბრალო ბავშვს უკურნებელი სენი სჭირდა). შალვა ექიმმა ბავშვი გასინჯა და დაღვრემილმა მშობელს უთხრა, რომ უმძიმესი ავადმყოფობა აქვს და რამდენიმე დღეში გარდაიცვლებაო, ვერაფრით ვერ ვუშველიო...

გავიდა რამდენიმე დღე და ბავშვის მამამ შეატყობინა შალვა ექიმს შვილის დაღუპვა. ცოტა ხნის შემდეგ კი ექიმს ოქრომჭედელმა მამამ საჩუქარი მოუტანა. შალვამ სასტიკი უარი განუცხადა. უარმა პაციენტის მამა ძალი-

ან გაანაწყენა. ძალა დაატანა ექიმს: აქედან არ წავალ, თუ ამ საჩუქარს არ დაიტოვებ, ჩემი ხელით გავაკეთებ ბავშვის სამახსოვროდო.

ექიმმა გახსნა საჩუქარი. ეს იყო ხელნაკეთი ვერცხლის საჭიქე. იმ დღიდან ჩაის მხოლოდ ამით სვამდა.

საჭიქეზე რელიეფური გამოსახულებაა, რომელზეც ბოროტვალება საზარელი არსება-სნეულებაა ამოტვიფრული, მის წინ კი – საბრძოლო სამოსითა და ჩაფხუტით, ცხენზე ამხედრებული ხმალამოღებული შალვა ექიმი. საჭიქეზე წარწერაა: „სახსოვრად ექიმ კოკოჩაშვილს დაუვინყარი ანიფის ხსოვნისათვის“.

დიდი ტრადიციების მქონე ოჯახში დაბადებულმა და აღზრდილმა შალვა კოკოჩაშვილმა გააგრძელა წინაპართა ტრადიცია და მისი ცხოვრების ყველაზე დიდი საქმე სწეულთა დახმარება გახდა.

დიდმა ბაბუამ, ივანე კოკოჩაშვილმა საექიმო და სააფთიაქო საქმე იცოდა, ბაბუამ – პეტრე-პავლე კოკოჩაშვილმა 1860 წელს ქუთაისში პირველი აფთიაქი დაარსა (აფთიაქი ბაზართან, ვასილის სახლის ქვეშ იყო განთავსებული). პეტრე-პავლემ ქუთაისში მოაწყო სურნელოვანი სასმელი წყლის პირველი ქარხანა. მან აქ დაასაქმა მოზარდი მიტროფანე ლალიძე, შემდგომ შეგირდად აიყვანა და კოკოჩაშვილების ტკბილი წყლის რეცეპტიც ასწავლა.

ზაქარია ჭიჭინაძე წერდა:

„ეს დიდი სამახსოვრო საქმეა ქართველის კაცისგან. მის მერე სააფთიაქო მაღაზია, მის მერე სამაგალითოდ მოხერხებული სუნოვან სასმელ წყლის ქარხანა, მარ-

თლაცა და სამაგალითო იყო და არის კიდევაც მთელ მხარეში.“

აფთიაქი მთავრობამ წაიღო.

ოთარის მოგონება: „საბჭოთა კავშირის პერიოდში ექიმის ოჯახს წამლები უფასოდ ეძლეოდა. როცა შალვა მარიამ ყაუხჩიშვილის სკოლაში მკურნალად მუშაობდა, აფთიაქიდან გამოჰქონდა წამლები და ბავშვებს ურიგებდა. მამაჩემი სკოლაში ხშირად დადიოდა და სისტემატურად სინჯავდა მოსწავლეებს, ყველას უფასოდ მკურნალობდა თავისი ნებით.“

პირველად ვცხოვრობდით ქ. ქუთაისში ძველი სადგურის ახლოს. მამა მთავარი ექიმი იყო და ჰოსპიტალში ვცხოვრობდით. მერე გადავედით ჯაფარიძის ქუჩაზე (ახლა გელათის შესახვევია). ბოლო ჩვენი საცხოვრებელი სახლი რუსთაველზე იყო. ქუთაისში ებრაელების უბანში დიდი ხანძარი გაჩნდა. რუსთაველზე მაშინ ჩვენი სახლი დაიწვა, დიდი ზარალი მიაყენა ოჯახს ხანძარმა. როცა სახლი დაიწვა, შალვა ოჯახით ცალკე ცხოვრობდა. ხანძრის ქრობისას ზოგიერთი ვითომ გვეხმარებოდნენ, სინამდვილეში კი ბევრი რამ მოიპარეს. ჯაფარიძის ქუჩაზე, კომუნისტების დროს გაქცეული ებრაელების ბინა მთავრობას დარჩა. გოგი და არჩილი თბილისში იყვნენ. არჩილი თბილისში ცხოვრობდა, გოგი-მარიამთან. მარიამ ყაუხჩიშვილს ჰქონდა 2 ოთახი, იქვე იყო ბიბლიოთეკა. 1928-1955 წლებში ჩვენ ტიცციან ტაბიძის ქუჩაზე ვცხოვრობდით.

როგორც ქართველთა უმეტეს ოჯახებს, 1937 წელი ჩვენთვისაც საშინელი იყო....

იმ ავადსახსენებელ წელს სახლიდან გაიყვანეს შალვას უმცროსი ძმა, არჩილ კოკორაშვილი, უნიჭიერესი მუსიკოსი-მევიოლინე, იგი 1938 წელს დაიღუპა.

ბევრი გაჭირვება გადაიტანა ჩვენმა ოჯახმა ომიანობის პერიოდშიც. დედა ომის წლებში აფთიაქისათვის ამზადებდა წამლებისა და სამედიცინო ხელსაწყოებისათვის სპეციალურ ყუთებს, საგვარეულო ნივთებს საკვებში ცვლიდა“...

შალვა კოკორაშვილის ოჯახი ქუთაისში ცნობილი იყო თავისი დიდი სტუმართმოყვარეობით. ოჯახის ოთხი სტუდენტი შვილის (რუსუდანი და გულნარა-ექიმი პედიატრები, რუსუდანის ქალიშვილი ნინო ბოკერიაც ექიმია, თინათინი-ეკონომისტი, ოთარი-მეცნიერი, ინჟინერი, გამომგონებელი) მეგობრები ექიმ შალვას განსაკუთრებით უყვარდა და, როცა კი დროს გამონახავდა, ესაუბრებოდა. ახალგაზრდებს ბევრს ასწავლიდა, მათ შორის მომავალი ექიმებიც იყვნენ, ყველას თბილად მოიკითხავდა.

შალვას შვილიშვილი ინესა ისაკაძე იხსენებს, რომ ბაბუასთან ერთად ხშირად უსმენდა საოპერო მუსიკას. ბავშვობაში, შვილიშვილი შალვა და შალვას ძმის, არჩილის ვაჟი მერაბ კოკორაშვილი სიხარულით სტუმრობდნენ ქუთაისს, სწავლობდნენ და ერთობოდნენ ბაბუას სახლში.

ექიმ შალვა კოკორაშვილს ურიცხვი ბავშვი ჰყავს სიკვდილს გადარჩენილი და ჭეშმარიტად სახალხო ექიმად იყო აღიარებული.

მამაჩემს – ოთარს მოგვიანებითაც ხშირად ხვდებოდნენ შალვა ექიმის ყოფილი პაციენტები, მათი მშობლები

და ოჯახის წევრები. ისინი ახლაც მადლიერებით იგონებდნენ მას:

„– ბატონმა შალვამ მე სიცოცხლე მაჩუქა...“

– ჩემი შვილი უიმედო პაციენტი იყო და სიცოცხლე გაუხანგრძლივა ექიმმა....

– მთელი ოჯახი შალვა ექიმს ვემადლიერებით, მისით გვედგა სული, წამლებს გვჩუქნიდა...“

ოთარი სევდანარევი სიხარულით უსმენდა მათს ნაამბობსა და უამრავ სამადლობელო სიტყვას.

შალვა ექიმი ავადმყოფობით გარდაიცვალა. სამწუხაროდ, ექიმებმა ვერ უშველეს....

შალვა კოკოჩაშვილის სანათესაო და შთამომავლები სხვადასხვა პროფესიის წარმომადგენლები არიან. უმცროსი ძმა არჩილი მუსიკოსი იყო, მეორე ძმა გიორგი – მეცნიერი, ბიოლოგი; არჩილის ვაჟი მერაბ კოკოჩაშვილი სახელოვანი ქართველი კლასიკოსი კინორეჟისორი, შოთა რუსთაველის პრემიის ლაურეატი, თბილისის საპატრიო მოქალაქეა.

შალვა და ნინო კოკოჩაშვილების შთამომავლები:

თინათინის შვილები: შალვა ისაკაძე – მეცნიერი, საქართველოს ხელოვნების დამსახურებული მოღვაწე, ინესა ისაკაძე – ბიოლოგი.

რუსუდან შალვას ასული კოკოჩაშვილი – პროფესიით ექიმი – მეუღლე ვახტანგ ბოკერიასთან ერთად ოჯახით ცხოვრობდა მოსკოვში. მათი ქალიშვილი ნანა ბოკერიაც მედიცინის დარგის მუშაკია (ექიმი).

ოთარისა და ნელი ნიშნიანის შვილები: თამარი, შალვა და გიორგი კოკოჩაშვილები. ტყუპმა ძმებმა აირჩიეს მამის პროფესია – სამშენებლო ინჟინერია. არიან ავტორები წიგნებისა: „გამოგონებები და ინოვაციები ფარიკაობაში“ და „საოცარი ქუინი“. სწორედ ისინი აგრძელებენ გვარის გენეტიკური ხის ისტორიასაც. შალვას და გიორგის აქვთ 16-ზე მეტი საავტორო მონმობა და პატენტი (საქართველოს და სსრკ), გამოგონებაზე სპორტის სხვადასხვა სახეობაში, საინჟინრო სფეროში. ალბათ ნიშანდობლივია, რომ შალვასა და გიორგის გამოგონებები სხვადასხვა სამედიცინო დარგსაც მოიცავს: ქირურგია, თვალის ქუთუთოების პლასტიკური ქირურგია, დამწვრობა, წყლის თერაპია, აბაზანების ახალი მოდელები, უროლოგია, ქირურგიული და დამწვრობის მკურნალობისა და მოვლის მონყობილობები, და სხვ.

გულნარას შვილები: სვეტლანა (პიანისტი, მუსიკოსი), ნინო (კიბერნეტიკოსი), ვახტანგი (მწვრთნელი, სპორტული ჟურნალისტი), თამარი (მედიცინის მუშაკი) – ნებიერიძეები.

ექიმ შალვა კოკოჩაშვილის სახელი, როგორც მაღალკვალიფიციური მკურნალის, საზოგადო მოღვაწისა და ქველმოქმედისა, ფართოდ იყო ცნობილი საქართველოში, რისთვისაც იგი გულწრფელად შეიყვარა ხალხმა. ქვეყნისა და რესპუბლიკის, განსაკუთრებით კი დასავლეთ საქართველოს მოსახლეობაში დიდი ავტორიტეტი-თა და პოპულარობით სარგებლობდა. ექიმი შალვა კოკოჩაშვილი ჯანდაცვის განვითარების, სამედიცინო სამ-

სახურში ხანგრძლივი და ნაყოფიერი მუშაობისათვის აღიარებული იყო სახალხო ექიმად.

მისი სახელის უკვდავსაყოფად ქუთაისის სახალხო დეპუტატთა ლენინის რაიონულ საბჭოს მომზადებული ჰქონდა დადგენილება ექიმ შალვა კოკორჩაშვილის სახელის მინიჭებისა ქუთაისის ბავშვთა საავადმყოფოსთვის, ქუთაისის ტუბდისპანსერის, რაიონის ერთ-ერთი საბავშვო ბაღის, რომელიმე ქუჩისათვის.

დღეს სახლის ფასადზე, ტიცვიან ტაბიძის ქუჩა №5 (რომლის წინ მუდამ იდგა ეტლებითა და შორეული სოფლებიდან ჩარდახიანი ურმებით ჩამოყვანილ ავადმყოფთა გრძელი რიგი), მემორიალური დაფაა წარწერით: „**ამ სახლში 1928-1955 წლებში ცხოვრობდა დამსახურებული ექიმი-პედიატრი შალვა ვასილის ძე კოკორჩაშვილი**“.

ბაბუა შალვას შესახებ ჩვენს საუბარს ვამთავრებთ ქალბატონ ვერა თოფურიას სიტყვებით: „რარიგ სჭირდება დღეს საქართველოს ასეთი გულისხმიერი, მაღალკვალიფიციური სპეციალისტები, ასეთი გულმონყალე ადამიანები“.

ვინ იცის, რამდენი პაციენტი განკურნა გულმონყალე ექიმმა და კიდევ რამდენი პატარას სიცოცხლე გადაარჩინა...

კატრინ სანდ (ქეთინო მაჭავარიანი)

(მუსიკოსი, გულნარა კოკოჩაშვილის შვილიშვილი)

გულნარა შალვას ასული კოკოჩაშვილი სავსე თავთავს თავი დახრილი აქვს

ქუთაისის რომაულ-კათოლიკური ეკლესიის ამონა-
წერში ვკითხულობთ: ქალაქ ქუთაისში, შალვა კოკოჩაშვი-
ლისა და თავადის ასული ნინო ჩოლოყაშვილის ოჯახში
1919 წლის 19 აპრილს დაიბადა თამარი, ელენე (ნათლო-
ბის სახელები), გულნარა კოკოჩაშვილი. როგორც
თავად წერდა თავის ბიოგრაფიაში, გულნარამ ქ. ქუთაი-
სის მე-2 საშუალო სკოლა 1936 წელს დაამთავრა. იმავე
წელს სწავლა გააგრძელა თბილისის სახელმწიფო
სამედიცინო ინსტიტუტში პედიატრიის ფაკულ-
ტეტზე, რომელიც 1941 წლის ივნისში დაამთავრა.

გულნარა კოკოჩაშვილმა 1941 წლის ივლისში ქ.
თბილისის ბავშვთა პირველ საავადმყოფოში დაიწყო მუ-
შაობა. ოჯახური პირობების გამო საცხოვრებლად გადა-
ვიდა ქ. ქუთაისში და 1944 წლის 1 აპრილს ქუთაისის
საევაკუაციო ჰოსპიტალში დაიწყო მუშაობა. მან აქ მიი-
ღო პრაქტიკული გამოცდილება – თერაპიული მკურნა-
ლობის გარდა, ქირურგიულ ოპერაციებსაც ატარებდა,
გაკეთებული აქვს კიდურების ამპუტაციებიც... ვინაიდან
ჰოსპიტალი დაიხურა, ჯანდაცვის განყოფილების უფრო-
სის განკარგულებით, 1945 წლის 1 მაისს ის გაამწესეს
ბავშვთა პირველ კონსულტაციაში (შემდგომში ბავშვთა
მეორე პოლიკლინიკა), სადაც 1962 წლის 16 ნოემბრამდე
აგრძელებდა მუშაობას. 1962 წლის 15 ოქტომბრიდან
გულნარა სამუშაოდ პირველ ბაგა-ბაღში გადავიდა. 1969
წლის პირველი ნოემბრიდან მუშაობა დაიწყო ბავშვთა

მეორე პოლიკლინიკაში უბნის ექიმის სრულ განაკვეთზე და პარალელურად მუშაობას აგრძელებდა ბაგაბაღშიც ნახევარ განაკვეთზე. მოგვიანებით მუშაობდა ბავშვთა პირველ პოლიკლინიკაში.

1946 წლის 16 ოქტომბერს, მეორე მსოფლიო ომის პერიოდში თავდადებული შრომისათვის, მედლით დაჯილდოვდა. 1975 წლის პირველ ოქტომბერს საქართველოს რესპუბლიკის დამსახურებული ექიმის საპატიო წოდება მიენიჭა. მიღებული აქვს საპატიო სიგელები და ჯილდოები.

გულნარა ექიმი

ქუთაისში გულნარა კოკორაშვილის სახელი ლეგენდად იყო ქცეული. მე თავადაც მჯეროდა, რომ ჩვენი ბებო ყოვლისშემძლე ექიმი იყო. პაციენტებს დღე-ღამის ნებისმიერ დროს დახმარებას აღმოუჩენდა. ზოგჯერ მშობლებს შვილის გადასარჩენად ის ღამის საათებში მაღალმთიან რეგიონებში მიჰყავდათ. უბანში პაციენტებს თავად აკითხავდა და, თუკი ავადმყოფ ბავშვს ეძინა, არ გააღვიძებდა, დაელოდებოდა. გულნარას ჰქონდა იშვიათი პროფესიული აღღო. ეპოქაში, როდესაც არ არსებობდა სამედიცინო სადიაგნოსტიკო ტექნოლოგიები, ექიმის უნარს, დაესვა სწორი დიაგნოზი, უზარმაზარი როლი ენიჭებოდა. როდესაც რომელიმე ბავშვთა სამედიცინო დაწესებულებაში სიმპტომების მიზეზის დადგენა ვერ ხერხდებოდა, კონსულტაციისთვის გულნარას ინვევდნენ, რადგან ის ცნობილი იყო თავისი ზუსტი და უტყუარი დიაგნოზებით. გულნარას ექიმად ჩამოყალიბებაში დიდი როლი ითამაშა მამამ – შალვა კოკორაშვილმა. დედაჩემისგან – სვეტლანა ნებიერიძისგან –

მსმენია, რომ გულნარამ, მამის ხელშეწყობით, დიდი პროფესიული გამოცდილება მიიღო. როცა შალვა კოკოჩაშვილი რთული და იშვიათი სნეულებით დაავადებულ ბავშვს მკურნალობდა, ქალიშვილს სთხოვდა პაციენტი გაესინჯა და აზრი გამოეთქვა. შემდეგ მამა გულნარას მითითებებს აძლევდა და ამგვარად ეხმარებოდა მას პროფესიული უნარების წვრთნაში.

გულნარა იყო საუკეთესო ექიმი და კეთილშობილი ადამიანი. მისთვის ძალიან შეურაცხყოფელი იყო კოლეგის, მეგობრის, მეზობლის თუ ნაცნობის მცდელობაც კი, გადაეხადა გასამრჯელო.

რამდენიმე წლის წინ სოციალურ ქსელში უცხოეთიდან ხანდაზმული მამაკაცი შემეხმინა. გულნარას და ვახტანგის ამბავი მკითხა, მერე დასძინა: გულნარა შალვას ასული „ღმერთისგან მოვლენილი ექიმი“ იყო.

სხვების მკურნალი საკუთარ ჯანმრთელობაზე არ ზრუნავდა. აშკარად ეტყობოდა, რომ ძალიან იღლებოდა, მაგრამ არასოდეს დაიჩივლებდა.

ქალიშვილი ნანიკო ნებიერიძე იგონებდა: ”მამინ სკოლაში ვსწავლობდით. ვიცოდით, დედა სახლში გვიან ბრუნდებოდა. მე და სვეტამ სადილი გავაკეთეთ და სახლთან ახლოს გაჩერებაზე მის დასახვედრად მივედით. ისეთი დაღლილი იყო, რომ ავტობუსიდან ჩამოსულმა გვერდით ჩაგვიარა, მაგრამ ვერ შეგვამჩნია.“

პიროვნება

გულნარა გამოირჩეოდა ულამაზესი მეტყველებით. მშობლიური ქართულის გარდა, ფლობდა რუსულ და გერმანულ ენებს. ის საოპერო ხელოვნების დიდი მენოტბე იყო. ლამაზი ხმით და შესანიშნავი მუსიკალური

სმენით დაჯილდოებული, საოჯახო კონცერტებზე კლასიკოსების უკვდავ არიებს ასრულებდა. უყვარდა კალმანის ოპერეტა, სილვა. მას დიდი ბიბლიოთეკა ჰქონდა და როგორც ქართულ, ასევე მსოფლიო ლიტერატურას გატაცებით კითხულობდა. მოსწონდა ფიგურული სრიალი, უყვარდა ცხოველები და ზრუნავდა მათზე. ის კეთილი, ზრდილობიანი, თავმდაბალი, უანგარო, მორიდებული და ძალზედ მოკრძალებული იყო. გულნარას სისადავე იმაშიც გამოიხატებოდა, რომ მის ლამაზ ხელებს ამშვენებდა მხოლოდ მთის ბროლით შემკული ოქროს ბეჭედი, პატარა საყურეებს ატარებდა და სხვა სამკაული არასოდეს მინახავს მასზე. ბებო გულნარა გვეუბნებოდა: “სავსე თავთავს თავი დახრილი აქვს“.

ის ძალიან სტუმართმოყვარე იყო და ათეული წლების განმავლობაში მრავალ ადამიანს უმასპინძლა. განსაკუთრებით ხარობდა, როცა საყვარელი ძმა და დები: ოთარი, თინა და რუსიკო ესტუმრებოდნენ.

გულნარას დაქორწინების შემდეგ გვარი არ შეუცვლია. შალვა კოკოჩაშვილის ქალიშვილი, დიდი პატივისცემის ნიშნად, სიცოცხლის ბოლომდე მამის გვარს ატარებდა. ის თავისი ცხოვრების წესით განსწავლულ, ძლიერ, თანასწორუფლებიან, დამოუკიდებელ ქართველ ქალს განასახიერებდა და ქართულ-ევროპულ ღირებულებებზე აღზრდილი ადამიანის საუკეთესო მაგალითს წარმოადგენდა.

გულნარა პარტიის წევრი არ იყო და თანამდებობისკენ არ ილტვოდა.

ადამიანების მიმართ ძალიან ყურადღებიანი იყო. გულნარას ბიძა, შალვას ძმა, გიორგი კოკოჩაშვილი ქუთაისში ცხოვრობდა. ის საგანმანათლებლო და

სამეცნიერო მოღვაწეობას ეწეოდა ქუთაისის პედაგოგიურ ინსტიტუტში. ძია გოგი პროფესიით ზოოლოგი იყო და იკვლევდა დასავლეთ საქართველოს ფაუნას, კერძოდ მოლუსკებს. მრავალი სამეცნიერო ნაშრომის გარდა, მან გამოსცა წიგნი, რაპანა. როცა ძია გოგი ხანში შევიდა და ავადმყოფობა მოერია, სამსახურიდან მოსული გულნარა, უპირველეს ყოვლისა, მას მოინახულებდა და აუცილებლად სადილს მიუტანდა. თქვენობით მიმართავდა და უაღრესი პატივისცემის გრძნობით ეპყრობოდა.

საორღანო მუსიკის დარბაზი

კათოლიკური ეკლესიის შესახებ პირველად ოთხმოციან წლებში შევიტყვე.

ფორტეპიანოს მასწავლებელმა მითხრა, რომ კონცერტი საორღანო მუსიკის დარბაზში უნდა ჩაგვეტარებინა. როცა ეს ამბავი გულნარას და ვახტანგს გავეუზიარე, მათ სახეებზე ჩემთვის მანამდე უცნობი გამომეტყველება შევნიშნე. გულნარამ მითხრა: "შვილო, საორღანო მუსიკის დარბაზი ადრე კათოლიკური ეკლესია იყო. ხომ იცი, ჩვენ კათოლიკეები ვიყავით. როცა მიხვალ, ნახე, ერთ-ერთ მერხზე ჩვენი გვარი კოკოჩაშვილი უნდა ეწეროს და იქვე ახლოს იქნება ნებიერიძეების მერხიც." ამ სიახლემ დამაფრთიანა და დარბაზში სარეპეტიციოდ მისულმა ყველა კუთხე-კუნჭული მოვიარე. ამაო აღმოჩნდა ჩემი მცდელობა, გვარები – კოკოჩაშვილი და ნებიერიძე – ვერსად ვიპოვე. საბჭოთა ეპოქას წაეშალა ისტორიის კვალი. როცა სახლში დაბრუნებულმა ეს ამბავი გულნარას და ვახტანგს ვუთხარი, მათ სახეებზე კვალავ შევნიშნე გარდასულ ეპოქასთან განშორების სინანული.

ისინი ისე წავიდნენ ამ ქვეყნიდან, რომ ბავშვობის შემდეგ მშობლიურ ტაძარში აღარ შესულან.

გარდაცვალება

გარდაცვალებამდე გულნარა ავადმყოფობდა და პაციენტებს ვეღარ ლეულობდა. მიუხედავად ამისა, მის კართან წლების განმავლობაში მოდიოდნენ მშობლები, რომელთაც უჭირდათ დაჯერება, რომ ექიმს აღარ შეეძლო მათი შვილების მკურნალობა.

გულნარა კოკოჩაშვილმა თავისი ცხოვრება ადამიანების კეთილდღეობას მიუძღვნა. ხშირად იმეორებდა: "რასაცა გასცემ შენია, რასც არა, დაკარგულია!"

გულნარა კოკოჩაშვილი გარდაიცვალა 1991 წლის დეკემბერში. დაკრძალულია ქუთაისში, საფიჩხიის სასაფლაოზე, მეუღლის – ვახტანგ ნებიერიძის გვერდით.

ექიმ პედიატრთა საზოგადოებამ, ბავშვთა პირველმა პოლიკლინიკამ და ბავშვთა საავადმყოფომ ნეკროლოგში დანერეს: „მთელი სიცოცხლე სიკეთეს თესავდი. შენი საქმისათვის ერთი დღითაც არ გიღალატნია. მუდამ შეგეძლო ღარიბისა და გაჭირვებულის თანადგომა, სხვისი სატკივარის გულთან ახლოს მიტანა. შენი პატიოსნებით, მშვიდი, კეთილი ბუნებით ყველასგან გამოირჩეოდი. წლების მანძილზე ემსახურებოდი ბავშვთა ჯანმრთელობის დაცვას ქ. ქუთაისში, რისთვისაც ღირსეულად მიიღე რესპუბლიკის დამსახურებული ექიმის ნოდება. უფალმა ღმერთმა მოგცეს მარადიული ნეტარება. მშვიდად იძინე, ჩვენო საყვარელო გულნარა.“

სიყვარულით, კატრინ სანდ

2024, თებერვალი

სეჩინაშვილები

ლევან ბეგიშვილი

სიმონ ივანეს ძე სეჩინაშვილი

საქართველოში და მის ფარგლებს გარეთაც კარგადაა ცნობილი ხეჩინაშვილების საექიმო დინასტიის შესახებ. ამ დინასტიის ფუძემდებელი სიმონ ივანეს ძე ხეჩინაშვილი (ხეჩინოვი). დაიბადა **1859** წელს ქ. ახალციხეში. მალევე ოჯახი ქუთაისში გადმოვიდა საცხოვრებლად და პატარა სიმონიც იქვე შეიყვანეს კლასიკურ გიმნაზიაში, რომელიც **1879** წელს ოქროს მედალზე დაამთავრა. იმავე წელს მან სწავლა გააგრძელა მოსკოვის უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტზე. მოსკოვში სწავლის დროს ის ერთხანს გატაცებული იყო რუსეთის მონინავე ინტელიგენციის იდეებით და აქტიურად მონაწილეობდა სტუდენტთა გამოსვლებში მეფის თვითმპყრობელობის წინააღმდეგ, რის გამოც დროებით გარიცხულიც კი ყოფილა უნივერსიტეტიდან.

1884 წელს, უნივერსიტეტის წარმატებით დამთავრების შემდეგ, იგი, როგორც ახალგაზრდა ნიჭიერი ექიმი, იქვე დატოვეს ორდინატორად პროფესორ ზახარინის კლინიკაში, სადაც სამი წელი იმუშავა, მაგრამ ოჯახური მდგომარეობის გამო იძულებული გახდა ნაად-

რევად დაბრუნებულიყო სამშობლოში და აქ, ქუთაისში, განეგრძო სამედიცინო საქმიანობა.

სიმონი თავიდან იოსებ ოცხელმა მიიწვია თავის გიმნაზიაში სამუშაოდ. ახალგაზრდა ექიმმა სიამოვნებით მიიღო ეს შემოთავაზება, თუმცა ხელფასზე უარი თქვა და სიცოცხლის ბოლომდე უფასოდ ემსახურებოდა გიმნაზიის მოსწავლეებსა და მასწავლებლებს. აქედან მოყოლებული, სიმონ ხეჩინაშვილი მთელი თავისი სიცოცხლის მანძილზე ეწეოდა უაღრესად დიდ ქველმოქმედებას: უსასყიდლოდ ემსახურებოდა მთელი გუბერნიის მოსახლეობას; მასთან სამკურნალოდ მოდიოდნენ სხვადასხვა ქალაქისა და სოფლის ღარიბი მოსახლეობა, რომლებსაც ის, მკურნალობის გარდა, წამლებსაც უფასოდ აძლევდა; თვეში ორჯერ თვითონ მიდიოდა გურიასა და სამეგრელოში, სადაც უსასყიდლოდ მკურნალობდა ხალხს; 25 წლის მანძილზე (1892-1917წწ.) აწარმოებდა ავადმყოფთა უფასო მიღებას ქუთაისის საგუბერნიო ამბულატორიაში; ასევე, მრავალი წლის მანძილზე უფასოდ ემსახურებოდა ქუთაისის დრამატული თეატრის მსახიობებს, რომლებთანაც ყოველთვის ახლო, მეგობრული ურთიერთობა აკავშირებდა და მათ სხვა მხრივაც ეხმარებოდა. მწერალ მამია ასათიანს თავისი წიგნის – („გეგუთის ძელქვები, თბ., 1968) ერთ-ერთ ნოველაში, სიმონ ხეჩინაშვილისა და თეატრალური დასის მსახიობთა მეგობრობის ერთი ასეთი შემთხვევაც აქვს აღწერილი:

„ . . . ერთ დღეს ქუთაისის დასის მსახიობებს უქეიფნიათ, ღამე გაუთევიათ და დილით „ფილიმონასთან“ ხაშზე შესულან. როგორც ჩანს, ბევრნი ყოფილან, ფული კი არ ჰქონიათ. გრიგოლ ჩარკვიანისთვის დაუვალებიათ,

„სიმონთან შედი, უთხარი, ავად ვარ–თქო. თუ კარგ გუნებაზე იყოს, წაეხუმრე და ერთი ოქროს თუმნიანი იქნებ შენსკენ გადმოაგდებინო.“ იმ დღეს სიმონი ცუდ ხასიათზე ყოფილა, თანაც გრიგოლის ხუმრობა ვერ გაუგია, ცუდლუტობად ჩაუთვლია და გაჯავრებულია.

– თვალით არ დამენახო! – უყვირნია თურმე. გრიგოლიც ცივად გამოძუნძულებულა გარეთ.

შემდეგ სიმონი დაფიქრებულა. მიმხვდარა, ალბათ, მსახიობებმა გამოგ ზავნეს, ფული დასჭირდათ, გაჭირვებაში ჩავარდნილან. ტანზე ჩაუცვამს, ფილომონასთან შესულა, ნახარჯიც გადაუხდია და მეორე დილის ხაშის საფასურიც წინასწარ დაუტოვებია.

– შენთვის კი, გრიგოლ, – მიუბრუნდა თურმე ჩარკვიანს, – არც ხუმრობის ნიჭი მიუცია ღმერთს და არც ტირილისა, მე ვიფიქრე ცუდლუტობით გამალვიძე კაცი ამ ალიონზე“... .

ბატონი სიმონი იყო აგრეთვე „ხელმოკლე სტუდენტთა დახმარების საზოგადოების“ თავმჯდომარის მოადგილე. ამ საზოგადოების თავმჯდომარე გახლდათ მისი მეუღლე–ქალბატონი ელიზავეტა ნიკოლოზის ასული ქუთათელაძე, ასევე ქველმოქმედებით ცნობილი საზოგადო მოღვაწე. ცოლ-ქმარი იყო ინიციატორი და ორგანიზატორი ამ საზოგადოების მიერ გამართული ყველა საქველმოქმედო ღონისძიებისა, რომლებიდანაც შემოსული თანხა ხმარდებოდა საზღვარგარეთ მყოფ შეჭირვებულ ქართველ სტუდენტებს. სხვადასხვა წლებში ამ საზოგადოების დახმარებით უსარგებლიათ შემდგომში ერის სასიქადულო შვილებს: კონსტანტინე გამსახურდიას, გრიგოლ რობა-

ქიძეს, სპირიდონ კედიას, აკაკი პაპავას, ვიქტორ ნოზაძეს და სხვებს.

გარდა სამეცნიერო და პრაქტიკული სამკურნალო საქმიანობისა, ბატონი სიმონი საზოგადოებრივ მოღვაწეობასაც ეწეოდა. 16 წლის მანძილზე (1901–1917) მას განუწყვეტლივ ირჩევდნენ ქუთაისის „სამედიცინო საზოგადოების“ თავმჯდომარედ. სხდომებზე ხშირად გამოდიოდა სამეცნიერო ხასიათის მოხსენებებით, ახდენდა და აწარმოებდა საინტერესო სამედიცინო შემთხვევების დემონსტრირებას. ყოველი კულტურული ნამოწყება ქუთაისსა და მთელს გუბერნიაში მიმდინარეობდა მისი უშუალო ხელძღვანელობით. იგი მუშაობდა კულტურულ-საგანმანათლებლო კომისიებში, კითხულობდა ლექციებს სანიტარული განათლებისა და ჰიგიენის საკითხებზე. მის მიერ დაწერილი სტატიები სათაურით „ექიმის საუბარი“ ხშირად იბეჭდებოდა სხვადასხვა პერიოდულ გამოცემაში ქართულ და რუსულ ენებზე. ცოდნის გასაღრმავებლად და გამოცდილების გაზიარების მიზნით სიმონ ხეჩინაშვილი ხშირად მიემგზავრებოდა რუსეთში, საფრანგეთში, გერმანიასა და შვეიცარიაში, ეცნობოდა გამოჩენილი რუსი და ევროპელი კოლეგების მუშაობას.

1925 წელს სიმონ ხეჩინაშვილი, ჯანმრთელობის გაუარესების გამო სამკურნალოდ გაემგზავრა გერმანიაში, სადაც გაუკეთეს ოპერაცია. ოპერაციის შემდგომი გართულებების შედეგად იგი გარდაიცვალა, იქვე დაასაფლავეს. რამდენიმე წლის შემდეგ, დიდი ნინაალმდეგობის მიუხედავად, უფროსმა ვაჟმა ნი-

კოლოზმა მამის ნეშტი ქუთაისში გადმოსვენა და საფიჩხიის სასაფლაოზე დაკრძალა.

ჭეშმარიტად დიდია სიმონ ივანეს ძე ხეჩინაშვილის ღვაწლი ქართული მედიცინის ისტორიაში. მან, როგორც ქუთაისის სამედიცინო საზოგადოების ხელმძღვანელმა, ბევრ საინტერესო წამოწყებას დაუდო სათავე; იმავდროულად მისი შრომისმოყვარეობა, პროფესიის ერთგულება და უშურველად გაღებული ქველმოქმედება მისაბაძი გახდა არა მხოლოდ ოჯახის წევრთათვის, არამედ ახალგაზრდა კოლეგებისთვისაც.

* * *

სიმონ ხეჩინაშვილს ღირსეული მემკვიდრეები დარჩნენ: უფროსი ვაჟი, **ნიკოლოზ სიმონის ძე**, ქუთაისში ცნობილი ექიმი იყო, ოდესის სამედიცინო უნივერსიტეტის წარჩინებით კურსდამთავრებული. ისიც მამასავით შესანიშნავი მკურნალი დადგა და დიდხანს ემსახურებოდა მოსახლეობას.

მეორე ვაჟიც, **სერგო სიმონის ძეც** ექიმი იყო. მასაც ოდესის უნივერსიტეტი ჰქონდა დამთავრებული, სწავლის გასაგრძელებლად გაემგზავრა მოსკოვში, იქიდან კი წავიდა ფრონტზე და დაიღუპა.

ხეჩინაშვილების საექიმო დინასტია გააგრძელეს სიმონ ივანეს ძის შვილიშვილებმა.

ნიკოლოზ ნიკოლოზის ქე ხეჩინაშვილი

მეან-გინეკოლოგი ნიკოლოზ ხეჩინაშვილი დაიბადა **1923** წლის 25 ივლისს ქუთაისში, ცნობილი ექიმის ნიკოლოზ სიმონის ქე ხეჩინაშვილის ოჯახში. 1939 წელს წარჩინებით დაამთავრა საშუალო სკოლა, და სწავლა გააგრძელა თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო ინსტიტუტის სამკურნალო ფაკულტეტზე, რომლის დამთავრების შემდეგ, 1944 წლიდან, სამუშაოდ მშობლიურ ქალაქს დაუბრუნდა.

1943-1952 წლებში ნიკოლოზ ხეჩინაშვილი ქუთაისის №1 სამშობიარო სახლის ექიმ-ორდინატორად მუშაობდა. 1952 წლიდან იგი დაანიშნურეს ამავე სამშობიარო სახლის მთავარი ექიმის თანამდებობაზე, ხოლო **1955** წლიდან ქუთაისის ქალაქის №2 სამშობიარო სახლის მთავარი ექიმი და ქალაქის მთავარი მეან-გინეკოლოგია.

ნიკოლოზ ხეჩინაშვილმა **1956** წელს წარმატებით დაიცვა დისერტაცია მედიცინის მეცნიერებათა კანდიდატის სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად თემაზე **“პლაცენტის სისხლის მიმოქცევა”**. იგი 1950 წლიდან სიცოცხლის უკანასკნელ პერიოდამდე ალ. წულუკიძის სახელობის ქუთაისის პედაგოგიური ინსტიტუტის ანატომია-ფიზიოლოგიის კათედრის ასისტენტი და შემდგომ ამავე კათედრის დოცენტიც იყო.

შრომითი მიღწევებისათვის **1966** წელს დაჯილდოვდა სსრ კავშირის ჯანმრთელობის დაცვის სამინისტროს საპატიო სიგელით, ასევე მიღებული ჰქონდა სიგელი

“1941-1945 წლებში დიდ სამამულო ომში შრომითი მამაცობისთვის”.

1967 წელს ტრაგიკულმა შემთხვევამ ნადრევად შეწყვიტა ახალგაზრდა ექიმის სიცოცხლე. დაკრძალულია ქ. ქუთაისში.

რევაზ ნიკოლოზის ძე ხეჩინაშვილი – სიმონ ივანესძე ხეჩინაშვილის უმცროსი შვილიშვილი, თბილისის სამედიცინო უნივერსიტეტის პროფესორი და კათედრის გამგე იყო.

დიდი ბაბუას კვალს შვილთაშვილებიც გაჰყვნენ და ისინიც მედიცინის მუშაკები არიან:

თამარ რევაზის ასული ხეჩინაშვილი – მედიცინის მეცნიერებათა დოქტორი, მუშაობს სამედიცინო უნივერსიტეტის ყელ-ყურ-ცხვირის კათედრაზე.

გიორგი ნიკოლოზის ძე ხეჩინაშვილი მედიცინის მეცნიერებათა დოქტორია და წარმატებით მოღვაწეობს სხვადასხვა საერთაშორისო ორგანიზაციაში. ხეჩინაშვილების საექიმო დინასტიას დღესაც ჰყავს არაერთი სახელოვანი წარმომადგენელი.

სიმონ ნიკოლოზის ძე ხეჩინაშვილი

ოტორინოლარინგოლოგი სიმონ ხეჩინაშვილი (ბაბუა სიმონ ივანეს ძის სეხნია, შვილიშვილი) დაიბადა 1919 წლის 26 ნოემბერს ქუთაისში. იქვე დაამთავრა საშუალო სკოლა, 1941 წელს – თბილისის სამედიცინო ინსტიტუტი. 1942-1946 წლებში მუშაობდა ამავე ინსტიტუტის ოტორინოლარინგოლოგიურ კლინიკაში, 1947-1954 წლებში კი – მეცნიერებათა აკადემიის ფიზიოლოგიის ინსტიტუტში ივანე ბერიტაშვილთან ერთად (1979 წლიდან ის ამ ინსტიტუტის რექტორია). პარალელურად მუშაობდა ექიმთა დახელოვნების ინსტიტუტშიც.

სიმონ ხეჩინაშვილის კვლევის ძირითად საგანს წარმოადგენდა: ადამიანის სმენისა და ვესტიბულატორული ფუნქციები, ყურისა და ხორხის ქირურგიული საკითხები, ოტოსკლეროზის დროს სმენის გასაუმჯობესებელი ოპერაციების სრულყოფა და მისი პრაქტიკაში დანერგვა (რისთვისაც 1964 წელს მიენიჭა საკავშირო **ლენინური** პრემია). 1952 წლიდან ის მედიცინის მეცნიერებათა დოქტორია, 1953 წლიდან – პროფესორი.

საქვეყნოდ ცნობილ ექიმს, მეცნიერს – სიმონ ხეჩინაშვილს 1955 წელს მიენიჭა **მეცნიერების დამსახურებული მოღვაწის საპატიო ნოდება**, ხოლო 1980 წელს – **აკადემიკოსის ნოდება**; 1972 წლიდან იყო საქართველოს ოტორინოლარინგოლოგთა საზოგადოების თავმჯდომარე, 1982 წლიდან – საბჭოთა კავშირის სამეცნიერო საზოგადოების თავმჯდომარის მოადგილე.

სიმონ ნიკოლოზის ძე ხეჩინაშვილს იცნობდნენ აგრეთვე ჩვენი ქვეყნის ფარგლებს გარეთაც. ასე მაგალითად, ის იყო ბერლინის ჰუმბოლდტის სახელობის უნივერსიტეტის საპატიო დოქტორი და გერმანიის საბუნებისმეტყველო აკადემიის წევრი, ასევე ბულგარეთის, ჩეხეთის, უნგრეთის ოტორინოლარინგოლოგთა საზოგადოებების საპატიო წევრი...

ხანდაზმულობის მიუხედავად, ბატონი სიმონი ბოლო დრომდე ინარჩუნებდა ახალგაზრდულ შემართებას, ემსახურებოდა სამამულო მედიცინას და თავის ავადმყოფებს.

საქვეყნოდ ცნობილი მეცნიერი და ექიმი სიმონ ნიკოლოზის ძე ხეჩინაშვილი გარდაიცვალა **2010** წელს. დაკრძალულია თბილისში, დიდუბის საზოგადო მოღვაწეთა პანთეონში.

ჟურნალი ფეიქრიშვილი

მასალები

სიმონ ნიკოლოზის ქე ხეჩინაშვილის

ბიოგრაფიული პორტრეტისათვის

„დიდი მეცნიერი, სიმონ ხეჩინაშვილი
90 წლისაა“

გაზეთი „კვირის პალიტრა“,
2009, 7-13 დეკემბერი

„მათი სახლის კარი სტუმრისათვის მუდამ ღია იყო. კვირა ისე როგორ გავიდოდა, რამდენჯერმე არ გაშლილიყო სუფრა მეგობრებისათვის. უყვარდათ აქ გატარებული ყოველი საათი – უსაზღვროდ განათლებული მასპინძელი ჰყავდათ და მისგან ათასნაირ ახალ ამბავს ისმენდნენ. შესაბამისად, მეგობრებიც გამორჩეულნი და საინტერესონი იყვნენ – ტუშკი მირაქიშვილი, მერაბ ბერძენიშვილი, გია ყანჩელი, რობერტ სტურუა, გოგი ალექსი-მესხიშვილი. ყველას რას ჩამოთვლი!“

ურთულესი ოპერაციების შემდეგ შინ დაბრუნებულ მასპინძელს – დიდ მეცნიერს, სიმონ ხეჩინაშვილს ხალისიანი საზოგადოება შემოეგებებოდა ხოლმე. თვითონაც უხაროდა მათი ნახვა, ხალისი ემატებოდა, მაგრამ გონება, რომელიც უფლის განგებით, ადამიანის ჯანმრთელობის აღსადგენად იყო მომართული, ლხინის დროსაც მასზე მუშაობდა, მკურნალობის შედეგებს აჯამებდა, ზოგჯერ კი ისე მოულოდნელად მიაგნებდა იმას, რისი გაკეთებაც აუცილებელი იყო, გაშლილ სუფრას მიატოვებდა და კაბინეტში სამუშაოს მიუბრუნდებოდა. იქ, სა-

ბეჭდ მანქანებზე, ყოველთვის ელოდა დაწყებული საქმე – სამეცნიერო წერილი, კვლევა. ერთი საბეჭდი მანქანა თუ ქართულად ბეჭდავდა, მეორე რუსულად, მესამე კი ლათინურად...

ასეთი იყო ლხინი ხეჩინაშვილებთან – ნაწილობრივ საბეჭდი მანქანის კაკუნის თანხლებით.

მისი ბავშვობის მეგობარი – ტუშკი მირქაშვილი იხსნებს: „საოცარი შრომისმოყვარე იყო, მიზანდასახული და საქმის ერთგული. ჩვენმა მშობლებმა მუსიკალურ ტექნიკუმში მიგვაბარეს ორივე. კი გვეზარებოდა, მაგრამ სიმონმა მაინც შეძლო და დაამთავრა. მე გამრიცხეს... სიმონი ახლაც უკრავს, თანაც არაჩვეულებრივად. უნიჭიერესი კაცია, მარტო ენა რამდენი იცის! ერთხელ ლენინგრადში ჩატარდა დიდი საკავშირო ოტოლარინგოლოგთა ყრილობა. შვიდი დელეგატი აირჩიეს, მათ შორის მეც მოვხვდი, სიმონი, ცხადაია, მიწვეული იყო. ევროპიდანაც ესწრებოდნენ დიდი მეცნიერები. ამიტომ მოიყვანეს თარჯიმანი, რომელიც მაინცდამაინც მარჯვედ ვერ თარგმნიდა და სიმონმა ითხოვა, მე ვითარჯიმნებო. ერთდროულად რამდენიმე ენაზე თარგმნიდა. საზოგადოება გაკვირვებული იყო. ისე თარგმნიდა, გეგონებოდა, თავის მოხსენებას კითხულობდა. სიმონი არა მარტო საუცხოო ექიმი, დიდი თეორეტიკოსი და ფიზიოლოგია.“

დრო მძიმე და რთული იყო, მაგრამ, როგორც მზის სინათლეს ვერ ჩაახშობ ხელისგულით, ისე ვერ დამალავ დიდ მეცნიერს, რაც უნდა რკინის ფარდით იყოს შემოსაზღვრული ქვეყანა. ამიტომაც იძულებულები იყვნენ, გაეშვათ ხოლმე უცხოეთში.

ბატონი სიმონი სიტყვაუხვი არასოდეს ყოფილა, არც ლოზუნგებით ლაპარაკი სჩვევია, მაგრამ საქმეს კი აკეთებდა... ქალბატონი კირა მიქელაძე (მოქანდაკე მერაბ ბერძენიშვილის მეუღლე) იხსენებს: – სიმონი დილით ცალი ხელით წვერს იპარსავდა, მეორით რადიო ეჭირა და ახალ ამბებს უსმენდა, ძირითადად უცხო ენაზე, და იმ ინფორმაციებს, რომელიც აქ შეზღუდული ან აკრძალული იყო.

– სიმონი რომელიღაც სლავურ ქვეყანაში იყო ლექციის წასაკითხად, მგონი, ბულგარეთში. მეორე დღეს იმათ ენაზე წაიკითხა ლექცია, – იხსენებს ბატონი მერაბ ბერძენიშვილი, – უნიკალური ნიჭი აქვს, მართლაც დიდი მეცნიერი და ადამიანია.

– მახსოვს, რა სხვანაირად განათლებული იყო. როცა საავადმყოფოს აშენებდა, – მიამბობს ბატონი მერაბ ბერძენიშვილი, – გადართული იყო ამ საქმეზე, ყველა ნიუანსს თვითონ აკონტროლებდა... საღამოს კი შვილებს ეტყოდა, წამოდით, მშენებლობას დავხედოთო. მანქანაში ჩაისვამდა და მიჰყავდა ამ მშენებარე საავადმყოფოს სანახავად, თითქოს ამაზე უკეთესი ბავშვებისათვისაც არანაირი სანახაობა არ არსებობდა. ამ საავადმყოფოს ახლა სიმონ ხეჩინაშვილის სახელი აქვს მინიჭებული. ეს, მგონი, ერთადერთი შემთხვევაა, როცა მეცნიერის სახელი სიცოცხლეშივე მიანიჭეს კლინიკას.

გამეჩხრებული სიკეთისა და აზვირთებული პიარის სამყაროში, როცა აღარც კი ვიცით, ვინ ვინ არის, როცა ზოგიერთი მასმედიის საშუალებიდან დიდძალი გონების წამლეკავი ინფორმაცია მოედინება, ჩვენ გვერდით ცხოვრობს კაცი – ამაგდარი მეცნიერი სიმონ ხეჩინაშვი-

ლი. ის 90 წლის ხდება და ძველებურად საყვარელ საქმეს დასტრიალებს მისი გონება“...

ლელა ჯიყაშვილი
გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
თბ., 2009, 9 დეკემბერი
(ამონარიდები პუბლიკაციებიდან)

მარიამ ლორთქიფანიძე (აკადემიკოსი): „ბატონო სიმონ, თქვენ გაქვთ უფლება, რომ მოიხედოთ უკან და თვითონაც კმაყოფილი იყოთ განვლილი გზით. თქვენ ბრძანდებით საზოგადოების ერთ-ერთი საუკეთესო წარმომადგენელი, დიდად განათლებული პიროვნება, ჭეშმარიტი ინტელიგენტი, დიდი მეცნიერი...“

თქვენს თაობას უმძიმეს და ურთულეს პირობებში მოუწია ცხოვრება და მოღვაწეობა, მაგრამ თქვენ ყველა ვითარებაში შეინარჩუნეთ მოქალაქეობრივი ღირსება; უმნიკვლო პიროვნების მაგალითი იყავით და ბრძანდებით; ძალიან სჭირდებით ერს, ქვეყანას.

გისურვებთ ჯანმრთელობას, დიდხანს სიცოცხლეს“.

შოთა ჯაფარიძე (თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტის ყელ-ყურ-ცხვირის სნეულებათა დეპარტამენტის ხელმძღვანელი, პროფესორი): ... „ბატონი სიმონი არის ჩვენთვის მაგალითი, თუ როგორ უნდა ჩამოაყალიბოს მასწავლებელმა პროფესიონალი ექიმი მოსწავლეში... ჩვენ, ბატონი სიმონის გაზრდილმა ექიმებმა, მისგან ბევრი რამ ვისწავლეთ – მოსმენის კულტურიდან დაწყებული, ქცევითა და პროფესიონალური ჩვევებით დამთავრებული...“

ბატონო სიმონ, გილოცავთ დაბადების დღეს, გისურვებთ ჯანმრთელობას, დიდხანს სიცოცხლეს და მადლობას გიხდით ქართული მედიცინის განვითარებაში თქვენი უდიდესი წვლილისათვის“.

მერაბ ბერძენიშვილი: „ბატონი სიმონ ხეჩინაშვილის მოღვაწეობა ღვთით ბოძებულმა ნიჭიერებამ განაპირობა. იგი ბრწყინვალე პიროვნება, ჭეშმარიტი ინტელიგენტია. ყოველგვარი ხმაურის გარეშე დაუღალავმა შრომამ მას მრავალი გამარჯვება მოუტანა. ბატონი სიმონი ხელოვნების დიდი თაყვანისმცემელია. მის სახლში შეხვდებით მწერლებს, მუსიკოსებს, რეჟისორებს, მხატვრებს...“

ბატონი სიმონი გულმხურვალე პატრიოტი, თავისი ქვეყნის ჭეშმარიტი მამულიშვილი, საერთაშორისო არენაზე აღიარებული ექიმი, გამოჩენილი აკადემიკოსია...“

ვულოცავ მას საიუბილეო თარიღს და ვუსურვებ დღეგრძელობას, სიკეთესა და ბედნიერებას მის დიდ ოჯახთან ერთად“.

გია ყანჩელი: „ბატონი სიმონის პიროვნება ჩემს წარმოდგენაში გაიგივებულია სამყაროს იმ რჩეულ წარმომადგენლებთან, რომელთა ნოვატორულმა მოღვაწეობამ საერთაშორისო რეზონანსი მოიპოვა და მედიცინაში წარუშლელი კვალი დატოვა“.

ქართველმა ხალხმა, მსოფლიოს სამეცნიერო წრეებმა ფართოდ აღნიშნეს უთვალსაჩინოესი ექიმის, სიმონ ხეჩინაშვილის დაბადების 90 წლის იუბილე, გამოხატეს სითბო-სიყვარული, უდიდესი მადლიერება მსცოვანი მეცნიერისა და ღირსეული მამულიშვილისადმი.

სამწუხაროდ, რამდენიმე თვეში ბატონი სიმონი გარდაიცვალა. ნეკროლოგებში, გამოსათხოვარ

ნერილებში ერთხელ კიდევ შეახსენებდნენ საზოგადოებას მსოფლიო მნიშვნელობის მეცნიერის ცხოვრებამოღვაწეობას, ხალხის ჯანმრთელობის მსახურებაში გატარებულ ხანგრძლივ პერიოდს. **ქართული მედიცინის აუნაზღაურებელი დანაკლისი** – ასეთად აღიქვა საქართველომ სიმონ ხეჩინაშვილის გარდაცვალება.

გაზეთი „24 საათი“

(თბ., 2010, 25 ივნისი)

ამონარიდები პუბლიკაციებიდან:

- „გარდაიცვალა **სიმონ ხეჩინაშვილი**, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ნამდვილი წევრი, საქართველოს სამედიცინო საზოგადოების უთვალსაჩინოესი წარმომადგენელი, ღრმად განსწავლული პიროვნება, ერუდიტი, ენციკლოპედისტი. ნიჭთან და პიროვნულ ღირსებებთან შეჯერებული თავდაუზოგავი შრომით ბატონმა სიმონმა სამეცნიერო და კლინიკურ ოტორინოლარინგოლოგიაში მთელი ეპოქა შექმნა“.

- „ეროვნული სიამაყეა, რომ ბატონმა სიმონმა ჩამოაყალიბა ოტორინოლარინგოლოგთა უნიკალური ეროვნული სკოლა, რომელმაც საყოველთაო აღიარება მოიპოვა მსოფლიოში“.

- „მისი მრავალწლიანი მოღვაწეობის ნიშანსვეტია, რომ თითოეულ მიღწევას დაულალავად, მიზანსწრაფულად უძღვნიდა ღირსშესანიშნავ იდეას, რომელსაც მოანდომა საკუთარი მართლაც ტიტანური ნიჭი, ინტუიცია, ენერჯია და გამოცდილება. მისი მოღვაწეობა დაგვირგვინდა **სმენის პროთეზირების უნიკალური ეროვნული ცენტრის** ჩამოყალიბებით, რომელსაც მის სიცოცხლეში-

ვე სავსებით დამსახურებულად მიენიჭა სიმონ ხეჩინაშვილის სახელი. ყველაზე მაღალი ჯილდო კი ის ენით აუწერელი ბედნიერება და სიხარული გახლდათ, რომელსაც ბატონი სიმონი სმენადაკარგულ პაციენტებს ანიჭებდა – უბრუნებდა თავისი ცოდნით და მარჯვენით სმენას, სამყაროს ჰანგების აღქმის უნარს და სიცოცხლის ხალისს“.

- „ბატონი სიმონის ღრმა შინაარსით გაჯერებული ცხოვრება სანიმუშო მაგალითია იმისა, თუ როგორ უნდა იცხოვროს ქვეყნის მამულიშვილმა და რა გზით უნდა მიაღწიოს უმაღლესი დონის პროფესიონალიზმს, საყოველთაო პატივისცემას და სიყვარულს“...

- „ამიერიდან ბატონი სიმონ ხეჩინაშვილის სახელი სამარადისოდ დაიმკვიდრებს ღირსეულ ადგილს მისი მაღლიერი პაციენტების, მრავალი მოწაფისა და კოლეგის გულში, ქართველი ხალხის მეხსიერებასა და საქართველოს ისტორიაში“...

ასეთი გახლავთ თანამედროვეთა თვალთ დანახული და შეფასებული ექიმი **სიმონ ხეჩინაშვილი** – პიროვნება და მეცნიერი, ქართველ კათოლიკეთა თემის საამაყო წარმომადგენელი. იგი **მონოდებით იყო ექიმი**. ეს სპეციალობა კი „მის სულიერ მოთხოვნას არწყულებდა“, ხალხის სამსახურის საშუალებას აძლევდა ...

ხეჩინაშვილების საექიმო დინასტიის ცხოვრება მათი წინაპრების სანიმუშო ტრადიციის ნათელი დადასტურებაა, ტრადიციისა, რომელსაც საუკუნეების განმავლობაში ასაზრდოებდა მამულის, მოყვასის დიდი სიყვარული და თავდადება.

ლევან ბეგაშვილი

არაზაშვილები

შესავალი

არაზაშვილების გვარი, ქუთაისელ კათოლიკეთა უმრავლესობის მსგავსად, მესხური წარმოშობისაა, სოფელ უდედან. ამ გვარის წარმომადგენელთა გადმოცემის თანახმად, მათს გვარს ფუძედ დაედო მესხეთში არსებული მდინარის – „არაზის“ სახელი.

ყველასთვის კარგადაა ცნობილი ქუთაისში სააფთიაქო და სამკურნალო საქმის განვითარებაში კათოლიკე კოკოჩაშვილების დამსახურება, მაგრამ შედარებით ნაკლებადაა ცნობილი ამ სფეროში არაზაშვილთა საგვარეულოს მიერ გაწეული ღვაწლის შესახებ. არაზაშვილების მრავალი თაობა წლების განავლობაში პირნათლად ემსახურებოდა არა მარტო კონკრეტულად ამ პროფესიას, არამედ – ზოგადად სამედიცინო სფეროს.

წინამდებარე სტატიაში გვინდა თანამედროვე მკითხველს მოვუთხროთ ამ გვარის ზოგიერთი წევრის ფარმაცევტული საქმიანობის შესახებ.

წინასწარ შევნიშნავთ, რომ არაზაშვილების გვარში ფარმაცევტული საქმიანობის დაწყება უკავშირდება ორი შტოს წარმომადგენლებს: მიხეილსა და იაკობს – ბიძასა და ძმიშვილს, რომელთა საქმიანობა შემდგომში წარმატებით გააგრძელეს მათმა მემკვიდრეებმა.

მიხეილ ანტონის ქე არაზაშვილი

სამეცნიერო ლიტერატურის თანახმად, არაზაშვილების გვარში პირველ ფარმაცევტად სახელდება მიხეილ ანტონის ქე არაზაშვილი.

დაიბადა **1867** წელს ქ. ქუთაისში. **1897** წელს დაამთავრა კიევის უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტის ფარმაცევტული ინსტიტუტი.

მიხეილი პროვიზორის სპეციალობით „სხვადასხვა დროს მუშაობდა კიევის, ქუთაისის, ნაგომრის (ოზურგეთის მაზრა), ბორჯომის, საჯავახოს, ბაღდადის და თბილისის ქალაქის პირველი კლინიკური საავადმყოფოს აფთიაქებში“ (ვლ. ჟღენტი, პ. გელბახიანი, ირ. ტატიშვილი).

მიხეილ არაზაშვილი გარდაიცვალა **1933** წელს.

ბატონი მიხეილის შესახებ დღეს მწირი ცნობებია შემონახული. სხვა წყაროების მიხედვით, იგი ერთხანს მუშაობდა ქუთაისში პეტრე-პავლე კოკოჩაშვილის კერძო აფთიაქში პროვიზორად. მისი მეუღლე იყო პეტრე-პავლეს ქალიშვილი ემილია. მიხეილისა და ემილიას ჰყოლიათ ორი ვაჟი: **სერგო** (დაბად. 1904 წ.) და **ივანე** (დაბად. 1907 წ.), ორივე პროვიზორი ყოფილა.

იაკობ (კაკო) იოსების ძე არაზაშვილი

არაზაშვილების გვარის მეორე შტოს წარმომადგენლებიდან ფარმაცევტული საქმიანობის ფუძემდებელია იაკობ იოსების ძე არაზაშვილი, ტრადიციის გამგრძელებლები კი არიან იაკობის შვილები, შვილიშვილები და შვილთაშვილები....

იაკობ არაზაშვილი დაიბადა **1886** წლის 25 იანვარს ქუთაისში, იოსებ ანტონის ძე არაზაშვილისა და ეკატერინე ჩილაშვილის მორწმუნე კათოლიკეების ოჯახში (იოსების ძმას, ივანეს დამთავრებული ჰქონდა რომის სასულიერო აკადემია, ცხოვრობდა და მოღვაწეობდა ყირიმში, იყო ქერჩის კათოლიკური ეკლესიის წინამძღვარი). საზოგადოდ ცნობილია, თუ როგორი ახლო ურთიერთობა ჰქონდათ წარსულში კათოლიკურ ოჯახებს ერთმანეთთან. არაზაშვილების ოჯახისათვის განსაკუთრებით საამაყო იყო კოკოჩაშვილებისა და ფალიაშვილების ოჯახებთან ახლობლობა და ნათესაური კავშირები. იაკობის ქალიშვილი, ქალბატონი თინა სიამოვნებით იგონებდა ამ ურთიერთობათა დაუვიწყარ ეპიზოდებს: ქუთაისის ეკლესიის მიერ გაცემულ მამამისის ნათლობის საბუთში დიდი კომპოზიტორი ზაქარია ფალიაშვილი ნათლიად იყო მოხსენიებული, ხოლო დიდი პეტრე-პავლე კოკოჩაშვილის დედა (ივანე კოკოჩაშვილის მეუღლე) არაზაშვილთა საგვარეულოს წარმომადგენელი, ანა არაზაშვილი გახლდათ.

იაკობ არაზაშვილმა პირველდანიყებითი განათლება, კათოლიკური ოჯახების მაშინდელი ტრადიციის თანახ-

მად, ეკლესიის სამრევლო სასწავლებელში მიიღო, შემდეგ კი კლასიკურ გიმნაზიაში გააგრძელა სწავლა. გიმნაზიის დამთავრების შემდეგ ის ერთხანს მონაფედ მუშაობდა პეტრე-პავლე კოკორაშვილის აფთიაქში, რომლის გარკვეული წილის მეპატრონედ, ზოგ წყაროში, სახელდება იაკობის ბიძა მიხეილ არაზაშვილი – პეტრე-პავლე კოკორაშვილის სიძე).

1911 წელს იაკობი შევიდა ხარკოვის საიმპერატორო უნივერსიტეტში და დაამთავრა სამედიცინო ფაკულტეტის სრული კურსი, ფარმაციის სპეციალობით.

უნივერსიტეტის დამთავრების შემდეგ ი. არაზაშვილი დაბრუნდა ქუთაისში და აქედან დაიწყო მისი ხანგრძლივი და დაუღალავი შრომითი მოღვაწეობაც. უნდა ითქვას, რომ იმ პერიოდში, ჩვენი ქვეყანა ფარმაციის დარგში განიცდიდა უმაღლესი განათლების მქონე კვალიფიცირებული კადრების ნაკლებობას, განსაკუთრებით რეგიონებში. ამიტომ იყო, რომ ი. არაზაშვილის საქმიანობა, უპირველეს ყოვლისა, მიმართული იყო იქითკენ, სადაც ამის მწვავე საჭიროება არსებობდა. სხვადასხვა დროს ის მუშაობდა აფხაზეთის, სამეგრელოს, კახეთის, თბილისის, ვანის და ტყიბულის აფთიაქებში, 1929 წლიდან კი – ქუთაისის 1-ელ, მე-5 და მე-7 აფთიაქებში. მან გაიარა ყველა ეტაპი ფარმაცევტის თანაშემწიდან აფთიაქის გამგემდე. იყო ძალიან ყურადღებიანი, ენერგიული და დაუღალავი, რისთვისაც მიღებული ჰქონდა არაერთი მადლობა და ჯილდო.

1938 წელს, უკვე როგორც გამოცდილი სპეციალისტი, ი. არაზაშვილი ოჯახთან ერთად სამუშაოდ კვლავ

რაიონში, კასპში მიავლინეს სააფთიაქო საქმის გასამართავად. აქ მან დააარსა პირველი რაიონული აფთიაქი, რომლის პირველი გამგეც თვითონ იყო. ამ საქმეში მას ეხმარებოდა მისი მეუღლე, ნინო ანტონაშვილი, რომელიც პროფესიით ასევე ფარმაცევტი გახლდათ და მეუღლის გვერდით რეცეპტორად მუშაობდა აფთიაქში. მათ 11 წელი იმუშავეს კასპში. აღსანიშნავია, რომ ბატონი იაკობი თვითონაც ამზადებდა წამლებს, ძირითადად მცენარეული მასალით და ავადმყოფისათვის სამედიცინო დახმარების აღმოჩენაც შეეძლო საჭიროების შემთხვევაში.

1949 წელს იაკობის ოჯახი კვლავ დაუბრუნდა მშობლიურ ქუთაისს. ბატონმა იაკობმა წლების მანძილზე მუშაობა გააგრძელა ქალაქის მე-2 და მე-3 აფთიაქებში. საერთო ჯამში იაკობ არაზაშვილი 45 წლის მანძილზე ერთგულად ემსახურა თავის საყვარელ საქმეს. იყო ძალზედ გულისხმიერი და უკიდურესად ყურადღებიანი ადამიანების მიმართ, განსაკუთრებით ავადმყოფთა მიმართ. მას ნებისმიერ დროს შეეძლო ავადმყოფის დახმარება. ხშირად შუალამეს წაუყვანიათ სახლიდან, რათა სასწრაფოდ ადგილზე გაემზადებინა წამალი. იყო შემთხვევები, როდესაც თვითონ მიუტანია წამალი სახლში ავადმყოფისათვის, რომ დროზე მიესწრო. ასეთი დიდსულოვნების გამო იგი დიდი პატივისცემით სარგებლობდა იმდროინდელ საზოგადოებაში.

იოსებ არაზაშვილისა და ეკატერინე ჩილაშვილის ოჯახში აღიზარდა მათი კიდევ ორი შვილი: გრიგოლი და სიდონია. ეს უკანასკნელიც პროფესიით ფარმა-

ცევეტი გახლდათ. მუშაობდა თბილისის, გორისა და ქუთაისის №5 აფთიაქებში.

ღვანლმოსილი პროვიზორი, იაკობ არაზაშვილი გარდაიცვალა 1964 წელს, დაკრძალულია ქუთაისში, საფიჩხიის საგვარეულო სასაფლაოზე.

აქვე გვინდა, რამდენიმე სიტყვა ვთქვათ ბატონ იაკობის მეუღლეზე, ნინა გრიგოლის ასულ ანტონაშვილსა და მის ოჯახზე.

ქალბატონი ნინა აღიზარდა გორში, ადვოკატ გრიგოლ ანტონაშვილისა და ვიქტორია ყაუხჩიშვილის (დიდი მეცნიერის, სიმონ ყაუხჩიშვილის და) ტრადიციულ კათოლიკურ ოჯახში. ნინასა და მისი დედამამიშვილების აღზრდაში დიდი როლი მიუძღვით მათს ბიძებს: დონ იოანე (ივანე) და დონ მიქაელ ანტონაშვილებს, რომლებიც იყვნენ დიდი სასულიერო მოღვაწეები.

დონ იოანე ანტონაშვილი იყო პრელატი, სარატოვის კათოლიკური სემინარიის რექტორი, უგანათლებულესი ადამიანი, ფლობდა რამდენიმე უცხოურ ენას. ის ცნობილია როგორც ქართულენოვანი ტიპიკონის შემოღებისათვის ერთ-ერთი ყველაზე ენერგიული მებრძოლი. ამ საქმეში იყო პეტრე ხარიჭირაშვილის, მიხეილ თამარაშვილის და ივანე გვარამაძის მეგობარი და თანამებრძოლი. ის ყველა საშუალებით (მათ შორის მატერიალურადაც), ეხმარებოდა და ხელს უწყობდა რომში მყოფ მეცნიერს – მიხეილ თამარაშვილს მის კვლევითს საქმიანობაში.

ნინას მეორე ძმა, დონ მიქაელ ანტონაშვილი ამიერკავკასიის კათოლიკური ეკლესიის ვიზიტატორი იყო, ასევე ღირსშესანიშნავი პიროვნება. ბოლო

ნლებში მსახურობდა თბილისის წმ. პეტრესა და პავლეს კათოლიკურ ეკლესიაში. ისიც იყო საქართველოს დიდი პატრიოტი და ქართული ტიპიკონისათვის მებრძოლი. ძმები დაკრძალულნი არიან თბილისის წმინდა მოციქულების პეტრესა და პავლეს კათოლიკური ეკლესიის ეზოში.

ასეთი ტრადიციის მქონე ოჯახებში აღზრდილი მუწულები იმავე სულისკვეთებით ზრდიდნენ თავიანთ ოთხ შვილსაც: იოსებს, დავითს, ოთარს (ალექსანდრეს) და თინათინს. მათ შეინარჩუნეს არაზაშვილების ოჯახური ტრადიცია და გადასცეს ის თავიანთ შთამომავლებს, რომელთა უმეტესობამ მედიცინის სფეროში გააგრძელა პროფესიული საქმიანობა (ამასთან დაკავშირებით უფრო ვრცლად იხ. ქვემოთ).

იოსებ (სოსო) იაკობის ქე არაზაშვილი

არაზაშვილების ოჯახის პროფესიული ტრადიციის ერთ-ერთი თვალსაჩინო გამგრძელებელი გახლდათ იაკობის უფროსი ვაჟი, იოსებ (სოსო) არაზაშვილი (1918-1987), საქართველოს რესპუბლიკის დამსახურებული პროვიზორი. იგი წლების განმავლობაში მუშაობდა სააფთიაქო სამმართველოსა და სააფთიაქო ბაზის მმართველად თბილისში.

1942 წელს, თბილისის სამედიცინო ინსტიტუტის დამთავრების შემდეგ, ახალგაზრდა სპეციალისტი სოსო არაზაშვილი სამუშაოდ გააგზავნეს კასპში, სადაც ის გვერდში ამოუდგა თავის მამას აფთიაქის მართვაში და შემდეგ რამდენიმე წელიწადში ჩანაცვლა ის ამ თანამდებობაზე. 1949-1953 წლებში იოსებ არაზაშვილი სამუშაოდ მიავლინეს ცხინვალში აფთიაქის გამგედ, 1953 წელს კი ის გადაიყვანეს თბილისში, რესპუბლიკის სააფთიაქო სამმართველოს ცენტრალური ბაზის დირექტორად.

1961 წელს, პირველად ჩვენს რესპუბლიკაში, ბატონი იოსების ინიციატივით დაარსდა მზა სამკურნალო პრეპარატების, შესახვევი მასალის, ავადმყოფთა მოსავლელი საგნების, სამკურნალო მცენარეების აფთიაქი, იგივე თბილისში ცნობილი №40 აფთიაქი, სადაც გამგედ მუშაობდა 1983 წლამდე. შემდეგ რამდენიმე წელი წყნეთის აფთიაქის გამგედ იმუშავა. 1985 წლიდან ის კვლავ მონივეს სააფთიაქო სამმართველოს ცენტრალური ბაზის დირექტორად, სადაც სიცოცხლის

ბოლომდე მუშაობდა. ბატონი იოსები გამოირჩეოდა მაღალი პროფესიონალიზმით, მრავალმხრივი განათლებით, შრომის სიყვარულითა და კაცთმოყვარეობით.

„სოსო არაზაშვილი – რესპუბლიკის ფარმაციული სამსახურის თვალსაჩინო ორგანიზატორი – ყოველთვის გამოირჩეოდა თავისი ერუდიციით, კეთილშობილებით. იყო უშურველად სიკეთის გაცემი ყველასადმი, ყურადღებიანი.. აფთიაქში მასთან დადიოდნენ საზოგადოების ყველა ფენიდან, მაგრამ ის განსაკუთრებულ ყურადღებას იჩენდა სოფლიდან ჩამოსულეებზე... ხშირად მძიმე ავადმყოფს თავისი ხელით მიუტანდა წამალს... თუ მას აფთიაქში არ ჰქონდა წამალი, გადარეკავდა კოლეგებთან და ავადმყოფს გააგზავნიდა თავისი სახელით და მაინც კმაყოფილს გაუშვებდა. მან ამ თვისებით გააგრძელა ის ოჯახური ლამაზი და სათნო ტრადიცია, რომელიც მათ ოჯახში სუფევდა“ (შოთა აბაშიძე).

იაკობის მეორე ვაჟი – დავით არაზაშვილი (1923-1957) ექიმი გახლდათ, ვენეროლოგი. მოღვაწეობდა ქუთაისში. მან ომის წლებში დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო ინსტიტუტი და დაუღალავად მოღვაწეობდა ზურგში, რისთვისაც 1946 წელს დააჯილდოვეს მედლით "დიდ სამამულო ომში შრომითი მამაცობისათვის". ადამიანების მიმართ სითბო და სიყვარული იყო მისი გამორჩეული თვისება, რითაც იგი პაციენტთა პატივისცემას იმსახურებდა. სამწუხაროდ, დავითი ადრეულ ასაკში გარდაიცვალა. მას ახლაც დიდი სიყვარულით იხსენებენ მისი თაობის ადამიანები.

მესამე ვაჟს, **ოთარ (ალექსანდრე) არაზაშვილს**, ლენინგრადში ჰქონდა მიღებული განათლება. იყო ოპტიკოსი. ისიც ომის პირველი დღეებიდან იდგა სამშობლოს სადარაჯოზე, საიდანაც მძიმედ დაჭრილი ჩამოვიდა.

მეოთხე შვილი – ქალბატონი **თინათინი** ბიოლოგი გახლდათ.

ბიძის (იაკობის) პროფესია ღირსეულად გააგრძელა ძმისშვილმა – **გიორგი (რეზო) არაზაშვილმა**. ის წლების მანძილზე მუშაობდა ქუთაისის №3 აფთიაქის გამგედ, შემდეგ – სააფთიაქო საწყობის განყოფილების გამგედ, ბოლოს კი – ხონში ფსიქიატრიული საავადმყოფოს აფთიაქის გამგედ, პენსიაში გასვლამდე.

იაკობ არაზაშვილის პროფესიულ საქმიანობას ღირსეულად აგრძელებენ მისი შვილიშვილებიც:

გიორგი(გივი) არაზაშვილი (ოთარის შვილი) პროვიზორია.

აკაკი არაზაშვილი (იოსების შვილი) მედიცინის მეცნიერებათა კანდიდატია ფარმაცუიის დარგში.

დავით არაზაშვილის შვილებმა **ლიანამ** და **გურამმა** თავის პროფესიად სტომატოლოგია აირჩიეს. ლიანა მედიცინის მეცნიერებათა კანდიდატია. გურამი კი – ქუთაისში ცნობილი ექიმ-სტომატოლოგი.

დიდი ბაბუის საქმეს შვილთაშვილებიც აგრძელებენ და ისინიც სამედიცინო სფეროში მოღვაწეობენ; ორი მათგანი: **ქეთევან არაზაშვილი** (გურამის შვილი) და **ირაკლი გოლეთიანი** (თინათინის შვილიშვილი) სტომატო-

ლოგები არიან, ხოლო **გვანცა და მაია არაზაშვილები** ექიმ-თერაპევტები.

ქუთაისში არაზაშვილების ოდესღაც დიდ საგვარეულოს დღეს მხოლოდ ბატონი გურამი და მისი ოჯახი წარმოადგენს, მაგრამ, საბედნიეროდ, მათი სამედიცინო ტრადიცია ჩვენს ქალაქში მაინც გრძელდება.

და ბოლოს: ჩანს, რომ ქუთაისელი კათოლიკე არაზაშვილების საგვარეულოში ფარმაცევტული საქმიანობა არ ყოფილა მხოლოდ მატერიალური არსებობის საშუალება; იგი მათთვის შემოქმედებითად საინტერესო სფეროც აღმოჩნდა: ეს იყო გარემო, რომლითაც შეეძლოთ უფრო მეტად ეზრუნათ ადამიანების სიცოცხლის გადასარჩენად, განსაკუთრებით დახმარებოდნენ სოფლის (ლარიბ) მოსახლეობას. მათი სულიერი შემართება, ალბათ, გენეტიკურად გადავიდა შთამომავლებზეც... ამიტომ აღარაა შემთხვევითი, რომ წინაპრების პროფესიულ საქმიანობას დღესაც წარმატებით აგრძელებენ არაზაშვილების მემკვიდრეები.

ჟუჟუნა ფეიქრიშვილი
ნანა მიზანდარი

გაბრიელ (გაბო) იოსების ქე გოკიელი

გამორჩენილი ქართველი კათოლიკე ექიმი და საზოგადო მოღვაწე გაბრიელ (გაბო) გოკიელი დაიბადა **1868** (სხვა ვერსიით **1869**) წლის 6 ნოემბერს სამხრეთ საქართველოს ულამაზეს მხარეში, ქალაქ ახალციხეში, განთქმული ოქრომჭედლის იოსებ გოკიელისა და სათნოებითა და კეთილშობილებით გამორჩეული ქალბატონის – ელისაბედ ფირალიშვილის ოჯახში.

გადმოცემის თანახმად, ახალციხელი გოკიელების წინაპარი ყოფილა იტალიელი (ფლორენციელი) ოქრომჭედელი, რომელიც XVII საუკუნეში მოღვაწეობდა სამეგრელოს მთავრის – ლევან დადიანის სასახლეში. იტალიელ ოქრომჭედელს ჰყოლია ორი ვაჟი: ერთი სამეგრელოში დარჩენილა (ეჯიბიას გვარი მიუღია), მეორე წასულა მესხეთ-ჯავახეთში (ახალქალაქში), დასახლებულა კათოლიკეთა სოფელ გოკაში (აქედან უნდა მომდინარეობდეს კათოლიკე გოკიელების გვარი).

ჩანს, გოკიელების ოჯახი ცოტა მოგვიანებით საცხოვრებლად ახალციხეში გადასულა. **იოსებს** აქ გაუგრძელებია წინაპართა საქმიანობა – ოქრომჭედლობა. იგი ახოვანი და გოლიათური აღნაგობის ვაჟკაცი ყოფილა. მიხეილ თამარაშვილის ინფორმაციით, საქართველოსა და თურქეთ-სპარსეთის გზებზე იოსებ გოკიელი (რომელიც საცალო ვაჭრობასაც ეწეოდა

თურქეთსა და ირანში) არაერთხელ შებმია ქართველი ტყვეების მიმტაცებლებს და თავისუფლება დაუბრუნებია გასაყიდად განწირული ბევრი ქართველისათვის.

იოსებ გოკიელი ფიზიკურ სიძლიერესთან ერთად სულიერადაც ძლიერი, გამორჩეული და კეთილშობილი ყოფილა. უეჭველია, რომ ახალციხელმა გოკიელებმა – მშობლებმა – თავიანთ ოთხ ვაჟს: მიხეილს, რაფიელს, გაბრიელსა და პეტრეს ბავშვობიდანვე შთაუწერეს პატიოსანი ცხოვრების წესები, ასწავლეს შრომისმოყვარეობა, გაჭირვებულთა დახმარება და დაჩაგრულთა თანადგომა.

იოსების სამი ვაჟი ოქრომჭედლები გახდნენ, წარმატებით გააგრძელეს მამა-პაპათა საქმიანობა, გაბრიელს კი ბავშვობიდანვე გადაწყვეტილი ჰქონია გამხდარიყო ექიმი, რათა ავადმყოფებისათვის ემკურნალა. თანამედროვეთა მოგონებით, ახალციხის ღობეები აჭრელებული იყო თურმე პატარა გაბოს ნაწერებით – „ექიმი გაბო გოკიელი“.

გაბრიელ გოკიელმა პირველდაწყებითი განათლება ახალციხის ოთხკლასიან სასწავლებელში მიიღო, შემდეგ მიაბარეს ქუთაისის კლასიკურ გიმნაზიაში. სანამ იოსების ოჯახი მთლიანად გადმოვიდოდა საცხოვრებლად ქუთაისში, მანამდე გაბრიელი დროებით ცხოვრობდა მამის ახლო მეგობრის, ქართველი კათოლიკე ალექსი თოქმაჯიშვილის ოჯახში.

1893 წელს გაბრიელ გოკიელმა წარჩინებით დაამთავრა გიმნაზია, 1898 წელს კი – ხარკოვის უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტი. ხარკოვში ყოფნის დროს ის აქტიურად მონაწილეობდა იქ

მყოფი ქართველი სტუდენტების საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. ახალგაზრდები ხშირად იკრიბებოდნენ მის სახლში და დიდ პროპაგანდას უწევდნენ ქართულ კულტურას. სწორედ ხარკოვში გაიცნო მან ცნობილი რუსი მწერალი და ექიმი ანტონ ჩეხოვი, რომელთანაც ურთიერთობა შემდგომშიც გააგრძელა. ისინი ხშირად ხვდებოდნენ ერთმანეთს რუსეთში ექიმთა ყრილობებზე.

უნივერსიტეტის დამთავრების შემდეგ ერთი წელი მუშაობდა მოსკოვის უნივერსიტეტის თერაპიულ კლინიკაში ორდინატორად პროფესორ ოსტროუმოვთან. აქ გაბრიელს ისეთი კარგი შთაბეჭდილება მოუხდენია თანამშრომლებზე, რომ სთხოვეს, დარჩენილიყო უნივერსიტეტში და გაეგრძელებინა მუშაობა, მაგრამ ახალგაზრდა ექიმმა არ მიიღო ეს შეთავაზება, რადგან მას სამეცნიერო კარიერაზე მეტად აინტერესებდა ექიმპრაქტიკოსის საქმიანობა. ამიტომაც 1899 წელს ცოდნის გაღრმავების მიზნით გაემგზავრა საფრანგეთში და ორი წლის განმავლობაში მუშაობდა პარიზის საუკეთესო კლინიკებში, ეუფლებოდა მკურნალობის ფიზიოთერაპიულ მეთოდებს.

1901 გაბრიელ გოკიელი სამშობლოში დაბრუნდა, მეუღლესთან ერთად დასახლდა ქუთაისში და მთელი ცხოვრება აქვე გაატარა.

გაბრიელი ჯერ კიდევ მესამე კურსის სტუდენტი იყო, როცა დაქორწინდა ქუთაისელი ალექსი თოქმაჯიშვილის უფროს ქალიშვილზე – ლიზაზე. ლიზამ წმინდანინოს სასწავლებელი დაამთავრა და მასწავლებლად მუშაობდა. თანამედროვეთა მოგონებებით, გაბრიელსა და ლიზას ჰქონდათ მთელს ქალაქში სტუმართმოყვარეობით

გამორჩეული ოჯახი, სადაც ყოველთვის სუფევდა სიმშვიდე, სიყვარული და უსაზღვრო პატივისცემა. ისიც ცნობილი იყო, რომ ღიზა მუდამ გვერდით ედგა მეუღლეს, როგორც ერთგული მეგობარი და საუცხოო დიასახლისი. ეს ოჯახი მხოლოდ სიკეთეს თესავდა და ყველასთვის მისაბაძ ნიმუშად რჩებოდა. ამ მადლიან ფუძეზე აღიზრდა ოთხი შვილი: ფ ა ტ ი , თ ა მ ა რ ი , მ ა გ და და ვ ა ხ ტ ა ნ გ ი . ისინი თავიანთი ცხოვრებით, პროფესიული საქმიანობითა და ადამიანური თვისებებით ღირსეულ პატივს მიაგებდნენ მშობლების სახელსა და ხსოვნას.

ქართველ კათოლიკეთა ერთ-ერთმა სახელოვანმა ექიმმა და საზოგადო მოღვაწემ გაბრიელ გოკიელმა XX საუკუნის I ნახევრის ქართულ სინამდვილეში განვლო მეტად საინტერესო და შემოქმედებითად მრავალფეროვანი ცხოვრების გზა. როცა ეცნობი მის ყოველდღიურ საქმიანობას (ერთმანეთისაგან სრულიად განსხვავებული ეპიზოდებით) და უსაზღვრო ქველმოქმედებას, უნებურად გეუფლება მადლიერებისა და სიამაყის გრძნობა, იმავდროულად გიჩნდება განსაკუთრებული სურვილი – თანამედროვე საზოგადოებამ უფრო ახლოს გაიცნოს ეს მართლაც ამაგდარი წინაპარი, როგორც ექიმი და როგორც პიროვნება, რათა დღევანდელი ტექნოლოგიების ეპოქაშიც კი გაითავისოს საქმეში მისეული **შემართება**, **ახლის ძიების სურვილი** და **ხალხის კეთილდღეობაზე ზრუნვის პასუხისმგებლობა**.

გაბო ექიმი

პატარა გაბრიელი ბავშვობიდანვე ოცნებობდა ექიმობაზე, რადგან მისი რწმენით, ექიმის პროფესია იყო ხალხისა და სამშობლოს სამსახური (საბედნიეროდ, არასოდეს უღალატია ამ რწმენისათვის).

მისი თანამედროვე კოლეგების აზრით, ექიმი გ. გოკიელი აღზრდილი იყო ერთიანი სინთეზური მეცნიერების ტრადიციებზე; ამიტომაც არ მოსწონდა სამედიცინო დარგის გადამეტებული დიფერენციაცია, ანუ ვინრო სპეციალიზაცია მთლად გამართლებულად არ მიაჩნდა. მისი დაკვირვებით, მედიცინის ერთი დარგის ექიმს უფრო მეტად უნდა სცოდნოდა არჩეული სპეციალობა, მაგრამ ამავე დროს გარკვეული უნდა ყოფილიყო სხვა დარგებშიც. ამის მაგალითს თვითონვე იძლეოდა: იგი ძირითადად შინაგან სნეულებათა ექიმი იყო, მაგრამ წარმატებით მკურნალობდა ვენერულ დაავადებებს, იყო საუკეთესო პედიატრი და ფტიზიატრი. „ყოფილა ჩემს ცხოვრებაში ისეთი შემთხვევები, როცა სპეციალისტი ახლოს არ აღმოჩენილა, დაყოვნება შეუძლებელი იყო და ხშირად მიმკურნალებია ყურითა და თვალით დაავადებული ავადმყოფებისათვის და მარტივი ქირურგიული ოპერაციაც გამიკეთებია“, – ხშირად იმეორებდა თურმე ამგვარ შემთხვევებს გაბო ექიმი.

ასეთი ფართო და მრავალმხრივი იყო ექიმი გოკიელის საქმიანობის სფერო, ამის შესაბამისად ჰქონია შედგენილი ყოველდღიური სამუშაო „გრაფიკი“:

დილის საათებში იღებდა ბავშვებსა და შინაგანი სნეულებით დაავადებულებს; საღამოობით ატარებდა

ელექტროთერაპიულ მკურნალობას და ლებულობდა ვენერული სენით დაავადებულებს; დღის პირველ საათზე თავისი საკუთარი ეტლით დადიოდა ბინებზე ავადმყოფების სანახავად.

1902 წელს გაბო ექიმი აირჩიეს ქალაქის „ხმოსნად“ და მას შემდეგ მუდამ აქტიურად მუშაობდა ქალაქის თვითმმართველობაში, საექიმო და სანიტარულ კომისიებში. ის პირველი გამოვიდა ინიციატივით ქუთაისში წყალსადენის აგების თაობაზე. ზეპირი გამოსვლებითა თუ საგაზეთო პუბლიკაციებით მოითხოვდა, რომ წყალსადენი მონყობილიყო სანიტარული წესების დაცვითა და ტექნიკურ მიღწევათა გამოყენებით.

ასევე განსაკუთრებული შემართებით ზრუნავდა ქალაქში სააფთიაქო საქმის გაუმჯობესებაზე. მისი აზრით, სააფთიაქო საქმე უნდა გადაეცეს ქალაქის თვითმმართველობასო, შესაბამისად, წამოაყენა რამდენიმე კონსტრუქციული წინადადება სააფთიაქო მომსახურების მიმართულებითაც.

გ. გოკელი აქტიურად იყო ჩართული აგრეთვე ქალაქის №1 საავადმყოფოს აშენების საქმეში (საჭირო თანხების შეგროვების მხრივაც კი!).

გაბო ექიმს თანამედროვენი დამსახურებულად მიიჩნევდნენ ქუთაისში ფიზიოთერაპიული მეთოდებით მკურნალობის მესვეურად-დამფუძნებლად. მან პირველმა გახნა „**ელექტრონისა და სინათლის სამკურნალო კაბინეტი**“. ეს იყო სრულიად ახალი მოვლენა დასავლეთ საქართველოს მასშტაბით...

არანაკლები მნიშვნელობისა იყო ქუთაისისა და იმერეთის სინამდვილეში გაბრიელ გოკიელის, როგორც

ერთ-ერთი პირველი ფტიზიატრის, დამსახურება ტუბერკულოზის მკურნალობისას ხელოვნური – პნევმოთორაქსის ფართოდ და ეფექტურად გამოყენება. ამ გზით ახლის მაძიებელმა მკურნალმა ჯანმრთელობა და შრომის უნარი დაუბრუნა ასობით ქლექით დაავადებულ ადამიანს.

აქვე საგანგებოდ უნდა აღინიშნოს გაბო ექიმის უდიდეს წვლილზე საქართველოში საკურორტო საქმიანობის დაწყება-განვითარებაში. ხატოვნად რომ ვთქვათ, „გ. გოკიელი იყო საკურორტო საქმის ერთ-ერთი პიონერი“. რამდენადაც ეს სფერო ჩვენს სინამდვილეში სიახლე იყო, გაბო ექიმი საკურორტო საქმის გამართვისა და სანატორიუმებში ტუბერკულოზით დაავადებულთა მოვლა-მკურნალობის შესასწავლად ორჯერ გაემგზავრა საზღვარგარეთ (შვეიცარიაში). გარდა კონკრეტულად პროფესიული ინტერესისა, ამ მიმართულებით გაბრიელის საგანგებო დაინტერესებას ისიც აძლიერებდა, რომ მისი ბევრი მეგობარი ამ საშინელმა სენმა იმსხვერპლა, რომ მან – ექიმმა ვერ შეძლო მათი გადარჩენა.

იმ პერიოდში ტუბერკულოზს მკურნალობდნენ ძირითადად ჰაერით; ჩვენში ასეთი უებარი ჰაერით სასწაულმოქმედი იყო აბასთუმანი. გოკიელმა გადაწყვიტა აბასთუმანში დაეარსებინა პირველი სანატორიუმი. ამ მიზნით **1908** წელს გენერალ ალიხანოვისგან შეისყიდა აგარაკი, შემდეგ საქმის ასანყოფადად რამდენიმე თვე იმუშავა მოსკოვისა და პეტროგრადის საავადმყოფოებში, ასევე იმოგზაურა ფინეთში, შვეიცარიასა და პარიზშიც.

1911 წლიდან შეუდგა აბასთუმნის აგარაკის გადაკეთება-რეკონსტრუქციას, მიუშენა სახლს შენობები და 13-ოთახიანი კერძო აგარაკის მაგივრად აბასთუმანში აშენდა 25-ოთახიანი სანატორიუმი (ამ საქმეში გაბრიელს ყოველთვის გვერდით ედგა მეუღლე ლიზა, როგორც მშენებლობის მეთვალყურე), რომელიც მოაწყვეს საზღვარგარეთიდან გამოწერილი ავეჯით. პირველ წლებში აქ უსასყიდლოდ ისვენებდნენ გოკიელების მეგობრები, ნათესავები, მწერლები. სანატორიუმი ყოველმხრივ მზად იყო ავადმყოფების მისაღებად, მაგრამ მალე დაიწყო პირველი მსოფლიო ომი და ხელისუფლებამ იქ სამხედრო ჰოსპიტალი გახსნა, 1917 წელს კი, როცა თურქებმა აბასთუმანი დაარბიეს, გოკიელის „აგარაკიც“ განადგურდა. სამწუხაროდ, გაბო ექიმის მიერ დიდი ენთუზიზმით დაწყებული აბასთუმნის სანატორიუმის დაფუძნებისა და ხალხის საკეთილდღეოდ მისი გამოყენების დიდი სურვილი განუხორციელებელი დარჩა იმდროინდელი პოლიტიკური ვითარების გამო.

გაბრიელ გოკიელი იყო ღრმად განსწავლული, ფართო ერუდიციის მქონე ექიმი. მართალია, მისთვის საინტერესო იყო პრაქტიკული საქმიანობა, პაციენტებთან უშუალო ურთიერთობა, გამუდმებული ძიება თითოეული მათგანის სიცოცხლის გადასარჩენად, მაგრამ იმავედროულად სისტემატურად იღრმავებდა თეორიულ ცოდნას მედიცინის სხვადასხვა დარგში, ევროპელი კოლეგების ნაშრომებით ეცნობოდა პრაქტიკულ სიახლებსაც.

თავადაც ხშირად აქვეყნებდა პერიოდულ პრესაში პუბლიკაციებს სამედიცინო თემაზე. მისი ნაშრომებიდან აღსანიშნავია „აღწერა ყმანვილების სხვადასხვა სენთა ვი-

თარებისა“. ბევრჯერ ყოფილა სრულიად რუსეთის ექიმთა ყრილობების აქტიური მონაწილე. მისი მოხსენებები თუ სხვა ცალკეული შრომები ეხებოდა ქართულ ხალხურ მედიცინასა და ქართული მედიცინის ისტორიას, საქართველოში საკურორტო საქმის განვითარებას და ა. შ.

გაბრიელ გოკიელი – საზოგადო მოღვაწე და დიდი ქველმოქმედი

გაბო ექიმმა ქუთაისში დამკვიდრების შემდეგ მალე მოიპოვა ჩინებული მკურნალისა და წარმატებული საზოგადო მოღვაწის სახელი. მის თანამედროვეთა მოგონებებით, XX საუკუნის I ნახევრის ქუთაისში იგი გახლდათ ყველა საინტერესო წამოწყების ინიციატორი ან მონაწილე არა მხოლოდ ჯანმრთელობის დარგში, არამედ ქალაქის საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროში. გარდა იმისა, რომ წლების განმავლობაში იყო ქალაქის თვითმმართველობის „ხმოსანი წევრი“, იგი აქტიურ მონაწილეობას იღებდა ქუთაისის ექიმთა საზოგადოების მუშაობაში (როგორც ერთ-ერთი დამაარსებელი და მუდმივი წევრი), რაც მოიცავდა არა მხოლოდ პროფესიიდან გამომდინარე თეორიულ-პრაქტიკული პრობლემების დაყენებას, მათი გადაჭრის გზების ძიება-დასაბუთებას, არამედ ფართომასშტაბიან საქველმოქმედო მოღვაწეობასაც. აქვე აღვნიშნავთ, რომ გაბო ექიმი 1913 წლიდან იყო საქართველოს წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების ქუთაისის ფილიალის აქტიური წევრი.

საქველმოქმედო მიმართულებით განუღო საქმეთა ნუსხა ერთობ ვრცელი აღმოჩნდა. ამჯერად რამდენიმე მათგანის გახსენებით შემოვიფარგლებით.

XIX საუკუნის დასაწყისიდანვე ექიმები და, ზოგადად, მოსახლეობა კარგად ხედავდა, რომ ჩვენში ძალიან იყო გავრცელებული საშინელი სენი – ტუბერკულოზი. ამ პერიოდში სახელმწიფო საგანგებოდ არ ზრუნავდა ასეთ ავადმყოფთა მკურნალობაზე, ამიტომ ქუთაისის ექიმები თავად ცდილობდნენ (ქალაქის ინტელიგენციის თანადგომით) წამოეწყოთ სხვადასხვა სახის ღონისძიება და შემოსული თანხა გამოეყენებინათ ტუბერკულოზის წინააღმდეგ საბრძოლველად. ერთ-ერთი ასეთი გახლდათ ე. წ. „გვირილობა“ ანუ „თეთრი ყვავილის“ დღე, რომელიც ყოველწლიურად ტარდებოდა გაზაფხულზე. (ამ დღეს ქუჩაში ყიდდნენ ხელოვნურ გვირილებს). გ. გოკიელი ყოველთვის იყო „გვირილობის“ მონაწილის ინიციატორი და აქტიური მონაწილე; მეტიც: ღონისძიება რომ ეფექტურად ჩატარებულიყო, იგი წინასწარ საგაზეთო პუბლიკაციებით საზოგადოებას შეახსენებდა ხოლმე ამ დღესასწაულის მნიშვნელობას, მის დადებით შედეგებს. ისიც ცნობილია, რომ გაბო გოკიელმა (1910 წლის 21 ივნისს) საგანგებო მოხსენებაც წაიკითხა ტუბერკულოზთან ბრძოლის კავკასიის საზოგადოების ქუთაისის განყოფილების სხდომაზე.

გაბო ექიმის ოჯახი რომ ინტელიგენციისა და ახლო მეგობრების გულგრილი მასპინძელი იყო, ეს ყველა ქუთაისელისათვის ჩვეულებრივი მოვლენა გახლდათ, მაგრამ მთელი დასავლეთ საქართველოსთვის კიდევ უფრო ფართოდ იყო ცნობილი მისი ქველმოქმედება, კეთლმო-

ბილება-ჰუმანურობა, პაციენტის სიყვარული და მზრუნველობა: უფასოდ მკურნალობდა ინტელიგენციას, სტუდენტებს, მოსწავლეებს და ღარიბ მოსახლეობას. ამ უკანასკნელთ ფულითაც ეხმარებოდა. „ეკონომიურად ხელმოკლე ავადმყოფებს იგი ოქროს ფულს ფრთხილად ბალიშის ქვეშ ამოუდებდა, ხოლო გამოთხოვებისას მომვლელებს ეტყოდა: ყველაზე საჭირო ნამალი ბალიშის ქვეშაა, ლოგინის გადაფერთხის დროს არ დაგეკარგოთ“ (ს. საყვარელიძე). ბატონი გაბო ასე უშურველად გასცემდა და მადლს და ამას აკეთებდა ისეთი გულწრფელობით, ისეთი მოხდენილი ჟესტით, რომ ყველა შეწყალებული „პაციენტი“ არასოდეს არ გრძნობდა თავს უხერხულადო.

გამოცდილ ექიმს, გ. გოკიელს, დიდი პრაქტიკაც ჰქონდა, მატერიალურად სრულად უზრუნველყოფილი იყო, ამიტომ მისი ხელშეწყობით შეძლეს მისმა არაერთმა ნათესავმა და ახლობელმა უმაღლესი განათლების მიღება; გარდა ამისა სისტემატურად უგზავნიდა თანხას რუსეთში მყოფ ქართველ სტუდენტებს; გულუხვად მასპინძლობდა ოჯახში და ფინანსურ შემწეობასაც უწევდა ჩვენი კულტურის წარმომადგენლებს: მწერლებს, პოეტებს... (ამგვარი ფაქტები აღწერილია მის თანამედროვეთა მოგონებებში).

• „გ. გოკიელის საზოგადოებრივი მოღვაწეობის ერთ-ერთი მთავარი სარბიელი იყო ქუთაისის თეატრი, რომელსაც ის ემსახურებოდა სრულიად უსასყიდლოდ 1901 წლიდან გარდაცვალებამდე. იგი უფასოდ

მკურნალობდა მსახიობებს, მათი ოჯახის წევრებს და ტექნიკურ პერსონალსაც...

გ. გოკიელი იყო თეატრალი, ამ სიტყვის მთელი გაგებით, მას უყვარდა თეატრის შენობის კედლებიც კი. დიდი გემოვნების მქონეს და ბევრი შესანიშნავი მსახიობის მნახველს, შეეძლო რამდენჯერმე დასწრებოდა ერთსა და იმავე, მდარე ხარისხის სპექტაკლსაც კი. ეს იმიტომ, რომ თეატრში ყოფნა უყვარდა, უთეატროდ ცხოვრება არ შეეძლო“ (ს. საყვარელიძე).

გაბო ექიმის ოჯახის სტუმრები და, საერთოდ, ახლო მეგობრები იყვნენ ქუთაისის თეატრის ხელმძღვანელები, მსახიობები; მათ შორის: ლადო მესხიშვილი, შალვა დადიანი, იუზა ზარდალიშვილი, კოტე მარჯანიშვილი, ვანო სარაჯიშვილი და სხვები.

• გ. გოკიელის ქველმოქმედებასთან დაკავშირებით აუცილებლად უნდა დავასახელოთ ერთი ფაქტიც: წლების განმავლობაში (1901-1920 წლებში) გაბრიელი უსასყიდლოდ ემსახურებოდა ქუთაისის აგრონომიული ტექნიკუმის (ყოფილი ფერმის სკოლა) მონავლეებსა და პედაგოგებს. გარდა ამისა, მისი თაოსნობითა და ნაწილობრივ მისივე სახსრებით, ცნობილი ქუთაისელი კათოლიკე ექიმის – სიმონ ივანეს ძე ხეჩინაშვილის თანადგომით, ამ ტექნიკუმთან აშენდა ამბულატორია და რამდენიმესაწლიანი საავადმყოფო მონაფეთათვის (ქართ. საბჭ. ენციკლ., 3).

- მართლაც მრავალფეროვანი და მრავალრიცხოვანი იყო გოკიელების ოჯახის მეგობართა წრე: მწერლები, პოეტები, საზოგადო მოღვაწეები (მათ შორის იყვნენ იმ დროის რევოლუციონერები და პოლიტიკოსები): ილია, აკაკი, ვაჟა, ნიკო ნიკოლაძე, სიმონ ქვარიანი, დავით კლდიაშვილი, ზდანოვიჩი, ი. ბაქრაძე, პ. ყიფიანი, ცნობილი ექიმები კოკოჩაშვილები, ზაქარია და ივანე ფალიაშვილები, კიტა აბაშიძე, გრიგოლ გველესიანი, იოსებ ოცხელი და სხვები...

- იმდროინდელ ქართულ სინამდვილეში უამრავი რამ იწერებოდა აგრეთვე ექიმ გაბო გოკიელისა და დიდი აკაკი წერეთლის ურთიერთობაზე. ამ ორი ნაღდი ქართველის ურთიერთსიყვარული ნამდვილად სცილდებოდა ტრადიციული მეგობრობის ჩარჩოებს. ექიმ გაბოს ქალიშვილის სიტყვებით: „აკაკი რომ ქუთაისში ჩამოვიდოდა, თუ მაშინვე მამას არ ინახულვდა, მამა თვითონ მოძებნიდა და მოიყვანდა“. ამ ოჯახმა კარგად იცოდა სახალხო მგოსნის ფასი, იცოდა მისი სტუმრობის გამო ოჯახში დიდი წვეულების გამართვაც და ოჯახის წევრის მსგავსად „შინაურული“ დახვედრაც...

ყველა შემთხვევაში ეს სტუმარმასპინძლობა ორივე მხარისათვის იყო წმინდა, ფაქიზი და სანიმუშო მაგალითი. მეტიც: უსახსროდ მყოფ პოეტს ოჯახის უფროსი ყოველთვის უმართავდა ხელს, იმავდროულად ბატონი გაბო აკაკის პირადი ექიმიც გახლდათ, ყოველთვის გვერდით ედგა – მძიმე ავადმყოფობის დროსაც და მისი სიცოცხლის უკანასკნელ წუთებშიც.

ექიმისა და დიდი პოეტის მეგობრობის ერთ-ერთი ძალიან შთამბეჭდავი ეპიზოდი გახლავთ **1908** წელს აკაკის იუბილეს აღნიშვნა ქუთაისში. ამ ღონისძიების ერთ-ერთი ორგანიზატორი გაბრიელ გოკიელი იყო. ქუთაისის თეატრში გამართულ ზეიმზე იუბილარს ექიმთა საზოგადოების სახელით მიესალმა გაბო ექიმი, ხოლო მისმა მცირეწლოვანმა ქალიშვილმა ფატიმ მგოსანს მიმართა ცახელის ლექსით (რომელიც აკაკისადმი იყო მიძღვნილი) და დაფნის გვირგვინიც მიართვა. ამ ეპიზოდმა დამსწრე საზოგადება აღფრთოვანებაში მოიყვანა (იხ. ფოტომასალაში).

- გ. გოკიელის პიროვნული პორტრეტისათვის (მისი ღირსების შესაფასებლად) მკითხველს შევახსენებთ აკადემიკოს კონსტანტინე ერისთავის მოგონებიდან ამონარიდებს: „ექიმი გაბო გოკიელის სახელი ფართოდ იყო ცნობილი მთელ ქუთაისის გუბერნიაში და მის ფარგლებს გარეთაც.

ჩვენ, მოწაფეები, მოხიბლული ვიყავით გაბოს ასეთი კარგი სახელით. ყველგან გვესმოდა, გაბო დიდი გულისხმიერი ექიმიო, იგი უფასოდ მკურნალობს მოსწავლეებს და ღარიბებსო...

მგონი, მეშვიდე კლასში ვიყავი, ავად გავხდი. დედაჩემმა წამიყვანა ექიმ გაბო გოკიელთან, სახლში მივედით (ცხოვრობდა ბულვართან). ექიმმა თავაზიანად მიგვიღო, დედაჩემს გამოჰკითხა ყველაფერი, მე მომიალერსა, გამსინჯა, დამაიძედა, მალე კარგად იქნებო. წამოსვლის დროს დედამ ფული ამოიღო და მიცემას აპირებ-

და. ექიმმა უთხრა: მე საერთოდ მოსწავლეებისგან ფულს არ ვღებულობო. პირიქით, თუ საჭიროა, წამლის ფულს მე მოგცემთო... მთელი ღამე თვალწინ მედგა ამ სათნო, დარბაისელი ექიმის სახე. იმ დღიდან დავისახე მიზნად, მეც ექიმი გამოვსულიყავი და მქონოდა ის კარგი თვისებები, რაც ექიმ გაბო გოკიელს ჰქონდა...

გავხდი თუ არა ექიმი, სულ გაბო გოკიელი მედგა თვალწინ. თბილისში მეც მქონდა კერძო პრაქტიკა, მაგრამ არასოდეს ავადმყოფისაგან ფული არ ამიღია, პირიქით, ხშირად წამლის ფულს მე თვითონ ვაძლევდი. **ეს იყო დიდი შთამაგონებელი გავლენა, რაც ექიმმა გაბო გოკიელმა მოახდინა ჩემზე**“ (ციტატა დამონმებულია ს. საყვარელიძის წიგნიდან „გაბრიელ გოკიელი“...).

- გაბრიელ გოკიელი ქუთაისის კათოლიკური ეკლესიის მრევლი იყო. კარგად იცნობდა ქართველ კათოლიკეთა პრობლემებს და სხვადასხვა ფორმით სისტემატურად ზრუნავდა მის მოგვარებაზე. 1920 წელს თბილისში გაიმართა ქართველ კათოლიკეთა მეორე ყრილობა. მის მუშაობაში აქტიურად მონაწილეობდა გაბრიელ გოკიელიც. ყრილობამ აირჩია სამი დელეგატი, რომლებიც რომში უნდა გამგზავრებულიყვნენ პაპთან შესახვედრად, რათა მის წინაშე დაეყენებინათ ქართველი კათოლიკეებისათვის ორი მტკივნეული საკითხი: თბილისში კათოლიკური საეპისკოპოსოს აღდგენა და ქართული ტიპიკონის შემოღება. დელეგატთა შორის ორ სასულიერო პირთან ერთად დასახელებული იყო გაბრიელ გოკიელიც, მაგრამ დელე-

გაციის რომში გამგზავრება ველარ მოხერხდა საქართველოს გასაბჭოების გამო.

სიცოცხლის ბოლო წლებში გაბო ექიმი ფიზიკური შეუძლებლობის გამო ველარ ასრულებდა თავის პროფესიულ საქმიანობას, იშვიათად გამოდიოდა სახლიდან, შინ კი, სანერ მაგიდასთან მჯდომი, კვლავ თავის საყვარელ საქმეზე ფიქრობდა: „როდესაც ახალგაზრდა და ჯანსაღი ვიყავი, არ დამიზოგია ჩემი ძალ-ღონე და, შეძლებისდაგვარად, შემიტანია ჩემი წვლილი როგორც საექიმო დარგში დახმარებით, აგრეთვე საზოგადო საქმეებში და პრესაში მონაწილეობის მიღებით. ახლაც, როდესაც ჩემმა მოხუცებულობამ, და განსაკუთრებით... მიღებული ტრავმის ნიადაგზე შეტევებმა დამაძაბუნა, რაც შემიძლია კიდევ ვცდილობ ცხოვრების უკანასკნელ წუთამდე ჩვენი საექიმო მეცნიერების ისტორიისათვის ზოგი გამოსადეგი საკითხი ოდნავ მაინც გავაშუქო. ამით იქნებ სულ პატარა სახსოვარი ნაშთი დავტოვო... თუ ეს ცოტათი მაინც შევასრულე, ჩემს თავს დიდ ბედნიერად ჩავთვლი“, – წერდა იგი თავის მოგონებებში.

გაბრიელ გოკიელი თავისი ქვეყნისა და ხალხის წინაშე ღირსეულად ვალმოხდილი წავიდა ამ ქვეყნიდან. იგი მოულოდნელად გარდაიცვალა თბილისში 1938 წლის 18 თებერვალს. იქვეა დაკრძალული.

მისი სახელის უკვდავსაყოფად ქუთაისში, წერეთლის ქუჩის №8 სახლის ფასადზე გაკეთებული იყო მემორიალური დაფა წარწერით: „ამ სახლში 1903-1938 წლებ-

ში ცხოვრობდა ცნობილი ექიმი და საზოგადო მოღვაწე გაბრიელ (გაბო) გოკიელი.“¹

შენიშვნა: დღეს ზოგიერთ ოფიციალურ წყაროში (ქართული საბჭოთა ენციკლოპედიაში (1978 წ.) და, ალბათ, მისი გავლენით სოციალურ ქსელში...) გ. გოკიელის გარდაცვალების თარიღად დასახელებლია **1958** წელი, თუმცა უფრო ადრე გამოცემულ ს. საყვარელიძის წიგნში „გაბრიელ გოკიელი“ (თბ., 1973) მითითებულია 1938 წელი. ჩვენ საგანგებოდ გადავამოწმეთ იმდროინდელი პრესა და ქუთაისის გაზეთ „სტალინელში“ გოკიელის გარდაცვალებასთან დაკავშირებული განცხადებით დადასტურდა თარიღი – 1938 წელი.

მიგვაჩნია, რომ ეს უზუსტობა უნდა გასწორდეს.

¹ სამწუხაროდ, დღეს ქუთაისში მითითებულ ადგილზე აღარც სახელია და არც მემორიალური დაფა.

მაგდა ალექსანდრეს ასული ბეთანელი

(ექიმ-ჰემატოლოგი, მედიცინის მეცნიერებათა
დოქტორი, პროფესორი)

ბეთანელები და კოსტანაშვილები

შესავალი

ჩვენი წინაპრები ბეთანაშვილები ყოფილან. ისინი ახალციხეში, სოფ. უდეში, ცხოვრობდნენ. იქ XVIII საუკუნის ოციან წლებში კათოლიკობა მიუღიათ. მათთვის ეკლესიას ნათლობის შემდეგ ბეთანელი მიუნიჭებია. XIX საუკუნის დასაწყისში ბეთანელები ქუთაისში გადასახლებულან, რევოლუციამდე ზოგიერთი მათგანი იქ ბეთანოვად იწერებოდა. ჩემი დიდი ბაბუა, **დანიელ ბეთანელი**, მოკლე ხელობის ვაჭარი ყოფილა, ცოლად შეძლებული ოჯახის შვილი, ანა ჯინოშვილი შეურთავს, ისიც კათოლიკე, რომლის ძმაც, იოსებ ჯინოშვილი ექიმი ყოფილა (1890 წელს დაუმთავრებია პეტერბურგის სამხედრო სამედიცინო აკადემია და სამხედრო ექიმად მუშაობდა ქუთაისში).

დანიელმა და ანნამ 6 შვილი გაზარდეს – ალექსანდრე, სტეფანე, მიხეილი, იოსები, ელენე და მარიამი. იოსების და მარიამის გამოკლებით ოთხი შვილი ექიმი გახლდათ.

დანიელის უფროსი შვილი **ალექსანდრე** პეტერბურგის სამხედრო აკადემიის დასრულების შემდეგ იქვე მუშაობდა ექიმად. რუსი ცოლი შეურთავს და საქართველოში აღარ დაბრუნებულა. ალექსანდრე პირველი მსოფლიო ომის დროს დაღუპულა. მას დარჩა ორი მცირეწლოვანი ქალიშვილი – ნინო და თამარი, რომლებიც სიცოცხლის ბოლომდე რუსეთში ცხოვრობდნენ.

სტეფანე დანიელის ძე ბეთანელი

ექიმი თერაპევტი სტეფანე ბეთანელი დაიბადა **1878** წელს ქუთაისში. გიმნაზიის დამთავრების შემდეგ უმაღლესი სამედიცინო განათლება მიიღო ხარკოვის უნივერსიტეტში. იგი რამდენიმე წელი მუშაობდა პეტერბურგში თერაპევტად, შემდეგ დაბრუნდა სამშობლოში, საცხოვრებლად დამკვიდრდა ქუთაისში და სიცოცხლის ბოლომდე მუშაობდა თავისი პროფესიით (ერთხანს იგი, როგორც თეთრი გვარდიის თადარიგის ოფიცერი, პირველ მსოფლიო ომშიც გაუნწევიათ ექიმად).

სტეფანე ქუთაისში ფილტვებით დაავადებულებს მკურნალობდა ძირითადად. აქ მან მალე გაითქვა კარგი ექიმის სახელი. მთელი დასავლეთ საქართველოდანაც ჩამოჰყავდათ მასთან სასუნთქი სისტემის სხვადასხვა დაავადების პაციენტები.

სტეფანემ თავის უმცროს ძმასთან – მიხეილთან დააფუძნა პატარა კერძო კლინიკა და წარმატებული პრაქტიკაც ჰქონიათ. ძმები კარგი შემოსავლის წყალობით დიდ ქველმოქმედებასაც ეწეოდნენ: გარდა უფასო მკურნალობისა, ფინანსურადაც ეხმარებოდნენ ღარიბებს (განურჩევლად აღმსარებლობისა და ეროვნებისა), შესანიშნავი შეჰქონდათ კათოლიკურ ეკლესიაში და ა. შ.

სამწუხაროდ, სტეფანემ დაოჯახება ვერ მოასწრო, ტუბერკულოზით დაავადდა და გარდაიცვალა **1920** წელს, 42 წლის ასაკში. დაკრძალულია ქუთაისში.

მიხეილ დანიელის ქე ბეთანკლი

საქართველოში პირველი ექიმი ვენეროლოგი – მიხეილ ბეთანელი დაიბადა **1881** წელს ქალაქ ქუთაისში. კლასიკური გიმნაზიის დამთავრების შემდეგ სწავლა გააგრძელა ხარკოვის უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტზე. იგი განსაკუთრებით დაინტერესდა კანისა და ვენერული სნეულებების შესწავლით. ამ მიზნით სტუდენტობის პერიოდში პარალელურად დაიწყო მუშაობა სუბასისტენტად ხარკოვის კანისა და ვენერულ სნეულებათა კლინიკებში.

ახალგაზრდა ექიმი **1907** წელს, უნივერსიტეტის დამთავრების შემდეგ, დაბრუნდა ქუთაისში და შეუდგა პრაქტიკულ საქმიანობას – გახდა კანისა და ვენერულ სნეულებათა მკურნალობის მესვეური ქუთაისსა და მთელ დასავლეთ საქართველოში.

1912 წელს მიხეილ ბეთანელმა ექიმებთან – ვ. ჭოლოშვილსა და გ. ნადირაძესთან ერთად დააარსა „**ქუთაისის ექიმ სპეციალისტთა პირველი საავადმყოფო**“, სადაც მასთან ერთად მუშაობდნენ ქალაქის საუკეთესო სპეციალისტები. საავადმყოფომ იარსება **1921** წლამდე. საქართველოს გასაბჭოების გამო ბეთანელებმა ვერ შეძლეს ამ კლინიკის შენარჩუნება. ბოლშევიკებმა ოჯახს ჩამოართვეს საავადმყოფოს აღჭურვილობა და შენობაც, რომელიც სოლიდურ ფასად იყო შექმნილი. ძმებს თანხის ნაწილი მამამ – დანიელმა მისცა, ხოლო ნაწილი ახლობლებისაგან აუღიათ სესხად.

იმ დროის ქუთაისში დანიელის შვილები რომ კარგი ექიმები და უაღრესად კეთილშობილი ადამიანები იყვნენ, ყველასთვის ცნობილი იყო. ნათესავეებსაც სჯეროდათ, რომ ძმები ხალხისა და ქალაქისთვის სასარგებლო საქმეს გააკეთებდნენ, ბევრმა მათგანმა ყოველგვარი ხელწერილის გარეშე ასესხა თანხა. მიუხედავად ახალი – საბჭოთა ხელისუფლების მიერ ოჯახისთვის მიყენებული ესოდენ დიდი ფინანსური და მორალური ზარალისა, მიხეილი თურმე თავად იხდიდა ამ ვალს ბოლო კაპიკამდე.

მიხეილ ბეთანელი 1920-იანი წლებიდან ქალაქის №1 საავადმყოფოში დანიშნეს კანისა და ვენსნეულებათა განყოფილების გამგედ. აღსანიშნავია, რომ მანამდე იგი ხშირად მიემგზავრებოდა ქ. ხარკოვისა და რუსეთის მონინავე კლინიკებში თავისი სპეციალობის განხრით მეცნიერების ახალი მიღწევების გასაცნობად... მან პირველმა დაიწყო ქუთაისში ახალი პრეპარატი – საღვარსანიით მკურნალობა.

1925 წელს საქართველოს ექიმთა მესამე კონგრესზე ბატონმა მიხეილმა წაიკითხა საინტერესო მოხსენება, რომელიც ეხებოდა საშარდე მილის დაზიანებული ადგილების გამოცნობის ახალ – ე. წ. ქიმიოგრაფიულ მეთოდს. მან 1923-1924 წლებში საავადმყოფოში პრაქტიკულ მუშაობაზე დაკვირვებით სრულიად დამოუკიდებლად შეიმუშავა ზემოაღნიშნული მეთოდი და მოხსენების სახით გააცნო ჯერ (1924 წ.) ქუთაისის ექიმთა საზოგადოებას, 1925 წლის ყრილობაზე კი მეცნიერთა და პრაქტიკოს ექიმთა თანდასწრებით მოახდინა მისი საჯარო დემონსტრაცია ავადმყოფებზე. კონგრესის მონაწილენი ერთხმად აღია-

რებდნენ, რომ იმ დროისათვის ეს ახალი – სადიაგნოსტიკო-ქიმიოგრაფიული მეთოდი აქამდე არ ყოფილა აღწერილი საბჭოთა და უცხოეთის სამედიცინო ლიტერატურაში. ამდენად, მიზანშეწონილად მიიჩნიეს მ. ბეთანელის მოხსენების გამოქვეყნება უცხოეთშიც.

სპეციალისტთა შეფასებით, ქიმიოგრაფიულ მეთოდს ჯეროვანი სამსახურის განევა შეუძლია არა მარტო საშარდე მილის დაავადებათა დიაგნოსტიკის საქმეში, არამედ იგი ასეთივე წარმატებით შეიძლება იქნეს გამოყენებული საყლაპავი მილის სიმსივნისა და სხვა წარმოშობის წყლულების ლოკალიზაციის, მათი ბუნებისა და ოდენობის განსაზღვრისათვის, ეზოფაგოსკოპიასა და რენტგენოსკოპიასთან ერთად. ქიმიოგრაფიულ მეთოდს შეუძლია მოგვცეს სპეციალური სურათი კანის სხვადასხვა ხასიათის წყლულოვანი დაავადების დროს.

გარდა ამისა, მიხეილ ბეთანელმა სამედიცინო დარგში დაამკვიდრა ტერმინი „ქიმიოგრაფია“.

მიხეილი დაქორწინებული იყო ცნობილი ქუთაისელი კათოლიკე ოჯახის ასულზე სოფიო კოსტანაშვილზე. შეეძინათ ერთი შვილი – ალექსანდრე, შემდგომში საქვეყნოდ ცნობილი ექიმი ქირურგი.

მიხეილ ბეთანელი სიცოცხლის ბოლო წლებში მძიმე ავადმყოფი იყო, უკურნებელი სენით დაავადებული გარდაიცვალა **1942** წელს. დაკრძალულია ქუთაისში.

ექიმი მიხეილი დასავლეთ საქართველოში აღიარებული იყო ერთ-ერთ საუკეთესო პრაქტიკოს სპეციალისტად. მას იცნობდნენ თბილისელი კოლეგებიც, როგორც ფართო განათლების მქონე, ახლის მაძიებელ მკვლევარ-

საც. ცნობილია, რომ მიხეილი და მისი ძმა სტეფანე სააფთიაქო საქმიანობითაც ყოფილან დაინტერესებული. მიხეილის მიერ შემუშავებული რამდენიმე ნამლის რეცეპტით ძმები თვითონვე ამზადებდნენ ნამლებს ხსნარისა და მალამოების სახით (ნამლისთვის საჭირო მასალა უცხოეთიდან ჩამოჰქონდათ). მათი გამოყენებით საკმაოდ კარგი შედეგი ჰქონიათ კანისა და სქესობრივი გზით გადამდები რთულად მიმდინარე ზოგიერთი დაავადების მკურნალობაში.

მიხეილ ბეთანელის ქვისლს ივანე ჩინიჯიშვილს, რომელიც დასავლეთ საქართველოში საკუთარ ფართო სააფთიაქო ქსელს ფლობდა, მიხეილისათვის ნამლების გარკვეული პარტია საჩუქრად ჩამოჰქონდა თურმე. ამით ორივეს ეძლეოდა ქველმოქმედების საუკეთესო საშუალება – შეჭირვებული ადამიანებისთვის გაემართათ ხელი.

როგორც აღინიშნა, მიხეილი ყოფილა მრავალმხრივად განათლებული და ძალიან ნიჭიერი ადამიანი. თავის დარგში ჰქონია გამოგონებაც – სამედიცინო მონყობილობა ირიგატორი, რომელსაც მოგვიანებით მისი თბილისელი კოლეგებიც იყენებდნენ. აპარატის აღწერილობა ხარკოვის უნივერსიტეტში გაუგზავნია საავტორო უფლების მისაღებად. განხილვის შეტყობინებაც (წერილი) მიუღია, მაგრამ ავტორობის დამადასტურებელი საბუთი გაიცა თუ არა, სამწუხაროდ, არავინ იცის. რუსეთში რევოლუცია მოხდა...

ელენე დანიელის ასული ბეთანელი

ელენე ბეთანელი, ცნობილი მეანგინეკოლოგი, დაიბადა 1894 წელს ქუთაისში. დაწყებითი განათლების მიღების შემდეგ ნიჭიერი გოგონა ქალთა სასწავლებელში მიაბარეს, 1918 წელს კი მოენყო თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამკურნალო ფაკულტეტზე, რომლის დასრულების შემდეგ, 1923 წლიდან, ათი წელი მუშაობდა უნივერსიტეტში კათედრის ასისტენტად. ელენე საქართველოში გინეკოლოგიური პათოჰისტოლოგიის პიონერი გახლდათ. 1927-1928 წლებში სამეცნიერო მივლინებით მუშაობდა ბერლინის რობერ მაიერის კლინიკაში, შემდეგ – ქ. იენის პათოლოგიის ინსტიტუტში. ელენეზე მისი მასწავლებელი გაბრიელ ღამბაშვილი (საქართველოში გინეკოლოგიის ერთ-ერთი ფუძემდებელი, რომელმაც პირველმა ჩამოიტანა ახლადგამოგონებული რენტგენის აპარატი და რადიუმი) დიდ იმედს ამყარებდა (გერმანიაშიც მისი რეკომენდაციით გაუგზავნიათ).

საქართველოში დაბრუნებული ელენე ბეთანელი სამუშაოდ მიიწვიეს თბილისის სამეანო გინეკოლოგიურ კლინიკაში ასისტენტის თანამდებობაზე, მაგრამ 1934 წელს მოუწია ქუთაისში დაბრუნება, რადგან მისი უფროსი ძმა მიხეილი უკურნებელი სენით დაავადდა და თავი ვალდებულად ჩათვალა, მის სიახლოვეს ყოფილიყო.

1938 წელს დაიცვა საკანდიდატო დისერტაცია თემაზე: „საშვილოსნოს ყელის ეროზიის ჰისტოლოგიური დიაგნოზისათვის.“

1940-იანი წლებიდან ქალბატონი ელენე დასავლეთ საქართველოში წამყვანი და ყველაზე ცნობილი მეან-გინეკოლოგი იყო. სხვადასხვა დროს ხელმძღვანელობდა ქუთაისის პირველი, მეორე და მესამე სამშობიაროს მეან-გინეკოლოგიის განყოფილებას. 1950 წლიდან მუშაობდა ქუთაისის პედაგოგიური ინსტიტუტის ანატომიისა და ჰისტოლოგიის კათედრის დოცენტის თანამდებობაზეც.

ელენე ბეთანელი თავის წარმატებულ პროფესიულ საქმიანობას კარგად უთავსებდა საზოგადოებრივ საქმიანობაში მოღვაწეობასაც: 1948 წლიდან მოყოლებული, რამდენჯერმე აირჩიეს ქუთაისის საქალაქო და დასავლეთ საქართველოს საოლქო საბჭოს დეპუტატად. იყო ჟურნალ „საბჭოთა მედიცინის“ სარედაქციო საბჭოს წევრი (1957). 1942 წელს მიენიჭა საქართველოს დამსახურებული ექიმის წოდება. მიღებული ჰქონდა ქვეყნის უმაღლესი ჯილდოები: შრომის წითელი დროშის (1951) და ლენინის (1954) ორდენები.

ელენე ბეთანელი არ დაოჯახებულა. მთელი ცხოვრება მიუძღვნა ოჯახისა და პაციენტების ჯანმრთელობაზე ზრუნვას. გარდაიცვალა 1961 წელს, დაკრძალულია ქუთაისში.

სოფიო იოსების ასული კოსტანაშვილი-ბეთანელისა

სოფიო კოსტანაშვილი-ბეთანელისა, ალექსანდრე ბეთანელის დედა (და ჩემი ბებია), ვაჭარისა და მენარმის, იოსებ კოსტანაშვილის მრავალშვილიან ოჯახში ნაბოლარა ქალიშვილი იყო. დაიბადა **1888** წელს ქუთაისში. მამამისი მე-19 საუკუნის 40-იან წლებში ოჯახის ფინანსური მხარდაჭერითა და კათოლიკური ეკლესიის შუამავლობით იტალიაში მინის დამზადების შესასწავლად გამგზავრებულა. იქ ხელობა კარგად შეუძენია და ქუთაისში ვენეციური შუშისა და სარკის მცირე საწარმოც აუმუშავებია. იოსებს ულამაზესი მეუღლე ჰყოლია, სოხუმელი კათოლიკე ანნა სოლორაშვილი, რომელიც ადრე გარდაცვლილა და 12 წლის ასაკში სოფიოს აღზრდა მასზე ათი წლით უფროს დას, მარიამს (პროფესიით მხატვარს) უკისრია. მარიამის გათხოვების შემდეგ სოფიო 15 წლამდე კეთილშობილ ქალიშვილთა სადღელამისო პანსიონში მიაბარეს, საიდანაც შინ მხოლოდ უქმე და დღესასწაულების დღეებში უშვებდნენ.

18 წლის ასაკში სოფიომ ქალთა გიმნაზია დაასრულა, რის შემდეგაც მამას პეტერბურგში ჩაუყვანია და თავისი უფროსი ვაჟის, ვიქტორისათვის (პროფესიით ფარმაცევტი) ჩაუბარებია. იქ ორი წელი სოფიომ კონსერვატორიაში ისწავლა, ფორტეპიანოს განხრით. იოსებმა, რომელიც „პიანინოზე დაკვრას“ მაინცდამაინც სერიოზულ საქმედ არ თვლიდა, გადამ-

ყვიტა, ქალიშვილი კონსერვატორიიდან ქალთა კბილის საექიმო ინსტიტუტში გადაეყვანა. ეს უმაღლესი სასწავლებელი იმპერატორის მეუღლის პატრონაჟის ქვეშ ყოფილა და ძალიან პრესტიჟულად ითვლებოდა თურმე. ბებია პეტერბურგში გატარებული სტუდენტობის პერიოდის უამრავ საინტერესო და ლამაზ ისტორიას მიაბობდა. თითქმის ყველა დღესასწაულზე გვსტუმრობდაო „იმპერატრიცა“ ალექსანდრა. ერთხელ, საშობაო მეჯლისზე, ბებიას კონცერტმეისტერი შეუცვლია – არაჩვეულებრივად შევასრულე შტრაუსის რამდენიმე ვალსიო და ჩემი აკომპანიმენტის ქვეშ მისმა უდიდებულესობამ, თვით იმპერატორის მეუღლემ ალექსანდრამაც იცეკვაო. მეჯლისის ბოლოს დირექციისგან სპეციალური პრიზი – ულამაზესი თოჯინაც დავიმსახურეო...

კონსერვატორიიდან რომ კბილის საექიმოზე გადაიყვანეს, სოფიო ძალიან განანწყებულა მამაზე, თუმცა წინააღმდეგობის განწევას როგორ გაუბედავდა, მერე მაღლიერი ვიყავი მისი ამ გადანწყვეტილების, რომ არა ჩემი კბილის ექიმობა და მამისაგან ნაჩუქარი თერაპიული, ქირურგიული და ორთოპედიული სტომატოლოგიური კაბინეტის სრული აღჭურვილობა, იმ გაჭირვებულ წლებში შიმშილით დავიხოცებოდით მთელი ოჯახი და საშასთვისაც ასეთ ხელშეწყობას ვერასდროს შევძლებდით. კაბინეტი მხოლოდ იმიტომ არ დაგვიხურეს, ქუთაისის შინსახკომის და ჩეკას უფროსები ჩემი და მიშას პაციენტები იყვნენო. სიცილით იხსენებდა: ზოგი ბოლშევიკი მაღალჩინოსანი ყბაახვეული ჩვენს სადარბაზოში კიბეზე სახვევს იძრობდა და მიშას კაბინეტში შედიოდაო, – ასე იგონებდა ბებია იმ წლებს.

სოფიო დილიდან დაღამებამდე მუშაობდა, სახლის

პირველ სართულზე მონყობილ კაბინეტში იღებდა პაციენტებს. გასაბჭოების შემდეგ ჩვენი სახლის პირველი სართული სახელმწიფომ წაიღო და იქ მაღაზიები და ფოტოატელიე გახსნა. კიდევ კარგი, სახლი დიდი იყო და სოფიომ და მიხეილმა თავიანთი მისაღები და სამანიპულაციო კაბინეტები მეორე სართულზე, ოდესღაც სტუმრებისათვის განკუთვნილ ოთახებში განათავსეს. პატარა ქალაქში „ყველა ყველას იცნობდა“, ვის როდის რა ასტკივდებოდა, არავინ უწყოდა და ამიტომაც ექიმებს შედარებით ნაკლებად გვერჩოდნენო. საცხოვრებელი სახლის გარდა, ყველანაირი ქონება წაართვეს თურმე ოჯახს. ბინა იმ სარჩულით დაუტოვეს, რომ ბევრი სული იყო ჩანერილი, ქალაქის ერთ მაღალჩინოსან ჩეკისტს, რომელიც მიშას დიდი ხნის პაციენტი იყო, ამაში სოლიდური ქრთამი აულია, მერე არავინ უწყის, ვითომდა სხვების თვალის ასახვევად თუ რეალურად, ჩხრეკაზე გამოუგზავნია თავისი ხალხი. იმათაც, რაც მოსწონებიათ და რისი წაღებაც შეძლეს, ყოველგვარი აღწერისა და ხელის მონერის გარეშე წაულიათ. ჩხრეკისას საოცრება მოხდაო, – იხსენებდა ბებია: შინსახკომელებიდან ყველაზე აქტიური (ალბათ, ჯგუფის უფროსი), ოჯახის სალოცავს, იტალიიდან მამაჩემის მიერ ჩამობრძანებულ ლურდის ღვთისმშობლის ქანდაკებას რომ მიუახლოვდა, წამიერად თითქოს ადგილზე გაქვავდაო. მერე ჩუმად ჩამილაპარაკა, ეს მოაშორეთ აქედანო. ბოლო ორ ოთახში ჩხრეკა აღარ გაუგრძელებია, ისე გასცა წასვლის განკარგულებაო. საკუჭნაოში გადაუტანია ოჯახის სალოცავი სინმინდეები ბებიას, იქ ლოცულობდა და სანთელს ანთებდა თურმე მალულად და მთელი სიცოცხლე სჯეროდა: სიბნელეში რომ გადაიტანა, ამისთვის „გაუბ-

რაზდა“ ღვთისმშობელი – ქმარი და ძმა ერთდროულად გაუხდა ავად. მიძიმე შრომისა და წვალეების ჟამი დაუდგა არასრულწლოვან ვაჟიშვილთან ერთად ბებიას, ფაქტობრივად მარტო დარჩენილ ოჯახის მარჩენალს.

ექიმებს კერძო პრაქტიკა რომ აუკრძალებს, სახლთან ახლოს მდებარე სახელმწიფო პოლიკლინიკაში გაუგრძელება სოფიოს სტომატოლოგად მუშაობა. რალაც პერიოდი გამომუშავებით უხდიდნენ თურმე ხელფასს და ასე არჩენდა ოჯახს. ბევრი პაციენტი ჰყოლია, ჩემთან მოსახვედრად წინასწარაც ეწერებოდნენო, მიყვებოდა. დილით სახლიდან გასული, ძირითადად საღამოს 8 საათზე ვბრუნდებოდი შინ, ერთხელ გრძელი კიბეების ამოვლამდე პირველ საფეხურზეც კი ჩამოვმჯდარვარ და ჩამძინებიაო. 12 წელი ავადმყოფ მეუღლეს უვლიდა. რომ დაქვრივდა, მანამ იმუშავა, ვიდრე მამაჩემი მყარად დადგა ფეხზე. ერთადერთი შვილი ჰყავდა და ყველაფერს აკეთებდა, მისი პროფესიული განვითარებისთვის ყოფით პრობლემებს რომ არ შეეშალა ხელი.

მამა სიცოცხლის ბოლომდე აღმერთებდა ბებიას და მაღლიერი იყო მისი. თვლიდა, რომ არა დედის ამგვარი ხელშეწყობა, კარგი ქირურგი ვერასოდეს დადგებოდა. ძალიან რთულ დროს, ომისშედეგომ პერიოდში, ბებიამ თავისი თავდაუზოგავი შრომით უზრუნველყო ვაჟიშვილის რამდენიმე წლით მოსკოვში გამგზავრება, სადაც დიდი ქირურგების, პროფესორების ვალერიან კაზანსკის და ტიმოფეი მაკარენკოს გვერდით იდგა საოპერაციო მაგიდასთან და ისმენდა მათს ლექციებს. მოგვიანებით, 60-იან წლებში, მათვე შესთავაზეს მოსკოვში ექიმთა დახელოვნების ინსტიტუტში კათედრის გამგის

ასარჩევ კონკურსში მიელო მონაწილეობა; სამეცნიერო საბჭოს წინაშე შუამდგომლობაც აღუთქვეს ამ თითქმის გარანტირებული პოზიციის დაკავებაზე, რომელიც უამრავი ქირურგისთვის საოცნებო იყო, მაგრამ იმის მომიზეზებით, რომ ქუთაისში დედას მარტოს ვერ დატოვებდა, მამამ უარი განაცხადა ამ შეთავაზებაზე. ნამდვილი მიზეზი კი ის იყო, რომ არასდროს გახდებოდა კომუნისტური პარტიის წევრი (რაც აუცილებელი პირობა იყო კათედრის გამგის პოზიციის დასაკავებლად). შემდეგშიც, უკვე თბილისში, მისი კარიერისთვის არაერთჯერ შეუშლია ხელი უპარტიობას, მაგრამ სიცოცხლის ბოლომდე თავისი პრინციპების ერთგული იყო და არც არასდროს უნანია ამაზე.

სოფიო ბებიას ჩემს აღზრდაშიც დიდი წვლილი ჰქონდა. ერთად დიდ დროს ვატარებდით, მამეცადინებდა მუსიკაში, რუსულში, ბავშვებს გვადგმევინებდა სპექტაკლებს და გვინყობდა კონცერტებს; ერთად ბევრს ვკითხულობდით და კლასიკურ მუსიკას ვუსმენდით. ფილმის კადრებივით ჩამებეჭდა მისგან მოსმენილი ისტორიები თავის ახალგაზრდობაზე, და-ძმასა და კათოლიკე ნათესავებზე: კოკორჩაშვილებზე, ფალიაშვილებზე (ზაქარია ფალიაშვილის ძმა, პეტრე, მისი ნათლია იყო), ყაუხჩიშვილებზე, რომლებითაც ძალიან ამაყობდა. ბებიას გადაწყვეტილებით 6 წლის ასაკში მომნათლეს თბილისის წმინდა პეტრე-პავლეს ტაძარში, სადაც ვიდრე ჯანმრთელად იყო, რეგულარულად დადიოდა საკვირაო წირვებზე და მეც თან დაყავდი. 19 წლის ვიყავი, ბებია რომ გარდაიცვალა და თითქოს მაშინ დამთავრდა ჩემი ბავშვობა.

ვალერიან (ვალეკო) კოსტანაშვილი¹

ვალერიან (ვალეკო) კოსტანაშვილი (1876-1965), სოფიოს ძმა, გინეკოლოგი გახლდათ. მან ხარკოვში მიიღო უმაღლესი სამედიცინო განათლება. 1904 წელს, უნივერსიტეტის დამთავრების შემდეგ, გაემგზავრა მოსკოვში, სადაც მუშაობდა რუსეთში გინეკოლოგიის ერთ-ერთ ფუძემდებელთან, ვლადიმერ სნეგირევთან. ჩვენი ოჯახის ბიბლიოთეკაში დღესაც ინახება უნიკალური, ხელით ნახატი გერმანული გინეკოლოგიური ატლასი, რომელიც სნეგირევმა პირადად უსახსოვრა თავის ბეჯით და იმედისმომცემ ახალგაზრდა კოლეგას. ვალერიანს უყვარდა პოეზია, მუსიკა, არაჩვეულებრივად უკრავდა ფორტეპიანოზე. ლამაზი გარეგნობით, ფაქიზი სულითა და რომანტიული ბუნებით ოჯახში ყველასგან გამოირჩეოდაო.

რუსეთ-იაპონიის ომის დაწყებისთანავე ვალერიანი სამხედრო ექიმად გაუნწვევიათ. ომის მძიმე რეალობამ ფსიქიკური ჯანმრთელობა შეურყია. ამას დაერთო თავის სერიოზული ტრავმა, რომელიც ფრონტზე მიიღო. ოჯახის დიდი ძალისხმევით, კონტუზირებული ვალერიანი საქართველოში გადმოუყვანიათ. არავის ეგონა, თუ გადარჩებოდაო, იმდენად დაუძღურებული ყოფილა, ჩვილი ბავშვივით უვლიდნენ თურმე დები და ლამის ერ-

¹ ვალერიან კოსტანაშვილი ქართველი კათოლიკე ექიმების ერთ-ერთი წარმომადგენელია. მას საკუთარი ოჯახი (ცოლ-შვილი) არ ჰყოლია, თუმცა დიდი როლი შეუსრულებია დისშვილის – **საშას** აღზრდაში. ამიტომ ბეთანელების გვერდით გთავაზობთ მის შესახებ ინფორმაციებს ქალბატონი მაგდას მოგონებების მიხედვით (ყ. ფ.)

თი წელი დასჭირვებია მის ფიზიკურ და ფსიქიკურ რეაბილიტაციას.

ჩვენს საოჯახო ალბომში ოფიცრის მუნდირში გამონყობილი ძალიან ლამაზი ვალერიანის რამდენიმე ფოტოა. გასაოცარია (სამი წლის ვიყავი, რომ გარდაიცვალა), მაგრამ მე ის მახსოვს, წმინდად გაპარსული, ძალიან სიმპათიური ჭადარა მოხუცი, რომელიც სულ მეფერებოდა და მილიმოდა. მახსოვს საბავშვო ნახატებიანი ალბომები, რომლებსაც სპეციალურად ჩემთვის ქმნიდა.

ახალგაზრდა ექიმი თავისი საქმის პროფესიონალი ყოფილა, ათი წელი ქუთაისის პირველ სამშობიაროში, შემდეგ წყალტუბოში მუშაობდა გინეკოლოგად. ომში მიღებულმა ტრამვამ ადრე შეურყია ჯანმრთელობა და ნაადრევად გასულა პენსიაში. ძალიან კეთილშობილი და სულით ხორცამდე არისტოკრატ ვალერიანს უდიდესი წვლილი მიუძღოდა დისწულის, ალექსანდრეს აღზრდასა და განათლებაში. ფრანგული ენა ჰყვარებია ძალიან, სრულყოფილადაც ფლობდა და თურმე დისწულთანაც ხშირად მუსაიფობდა, ოღონდ რომ უხერხულობაში არ ჩაეყენებინა, არასდროს სხვისი თანდასწრებით. სტუმარ ბავშვსაც კი ფეხზე ნამოუდგებოდა ხოლმეო, ამბობდნენ. ცოლი არ შეურთავს, მამისეულ სახლში დასთან და დისწულთან ერთად გაატარა მთელი ცხოვრება. „ძია ვალიკო ძალიან მნიშვნელოვანი ფიგურა იყო ჩემს ცხოვრებაში. 14 წლის ასაკიდან, თორმეტი წელი მამას მხოლოდ მძიმე ავადმყოფს ვხედავდი, და ბიძაჩემი ჩემი მამაც გახდა, მასწავლებელიც, მეგობარიც და მესაიდუმლეცო“, - ამბობდა ალექსანდრე ბეთანელი.

შენიშვნა: დანიელ ბეთანელის ოჯახში ოთხი ექიმის გვერდით აღიზრდა უმცროსი ძმა **იოსები**. მან დაამთავრა ხარკოვის ტექნიკური უნივერსიტეტი და იყო თბილისის პოლიტექნიკური ინსტიტუტის სამშენებლო ფაკულტეტის დოცენტი. ნიჭიერებით განთქმული ბეთანელების მემკვიდრეებიც გამორჩეულები იყვნენ თავიანთი ცხოვრება-მოღვაწეობით. მათ შორის გახლდათ იოსების ვაჟი არჩილი.

არჩილ იოსების ძე ბეთანელი იყო საქართველოს საინჟინრო და რუსეთის კოსმონავტიკის აკადემიის აკადემიკოსი; ტექნიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, საქართველოს მეცნიერების დამსახურებული მოღვაწე; სხვადასხვა პერიოდში მანქანათმშენებლობისა და ელექტროტექნიკის საპროექტო ტექნოლოგიური ს/კ ინსტიტუტის დირექტორი, საბჭოთა კავშირის თავდაცვითი მრეწველობის სამინისტროს თბილისის ს/კ ინსტიტუტის დამფუძნებელი და დირექტორი, პოლიტექნიკური ინსტიტუტის თვითმფრინავთმშენებლობის კათედრის გამგე, რომლის ინიციატივითაც ჩამოყალიბდა საავიაციო სასწავლო სამეცნიერო ინსტიტუტი.

იოსების შვილიშვილი, **თამარ ბეთანელი** (ასევე კათოლიკედ მონათლული) 30 წელია, გერმანიაში წარმატებული ექიმა. არის **მედიცინის მეცნიერებათა დოქტორი, ექიმი ნევროპათოლოგი, ფსიქიატრი და ფსიქოთერაპევტი**, ხოლო შვილთაშვილი გრიგორი (გაგა) ბოკერია კიოლნის გიმნაზიისა და უნივერსიტეტის დამთავრების შემდეგ გერმანიაში წარმატებული ინფორმატიკოსი-ეკონომისტია.

ალექსანდრე (საშა) მისეილის ქე ბეთანელი

დიდი ქართველი ქირურგი ალექსანდრე, იგივე საშა (ეკლესიის დაბადების მოწმობით, პეტრე-პავლე) ბეთანელი დაიბადა 1920 წლის 29 ივნისს ქ. ქუთაისში, ქართველ კათოლიკეთა წარჩინებულ ოჯახში. ექიმი მშობლების გარდა, მას ექიმები ჰყავდა მამიდა და ბიძები.

დედისერთა პატარა საშა, დანიელ ბეთანელის დიდი ოჯახის ერთადერთი შვილიშვილი, ყველასგან განებივრებული ბავშვი იყო, ბედნიერი, უზრუნველყოფილი.

იმხანად საბავშვო ბაღი არ არსებობდა და სამი წლიდან ორი „გუვერნანტკა“ ზრდიდა, ერთი ფრანგი და მეორე გერმანელი. ეს ორი ქალბატონი მეფის რუსეთიდან ოჯახებთან ერთად დევნილი თეთრგვარდიელი სამხედროების ქვრივები იყვნენ. ბებიაჩემს დიდი ძალისხმევა არ დასჭირვებია, პატარა საშას აღსაზრდელად რომ დაეყოლიებინა ერთიცა და მეორეც. მათი დამსახურებით მამა თავისუფლად ფლობდა ფრანგულსა და გერმანულს. კარგ მანერებს და ქცევებს უნერგავდნენ და, როგორც თვითონ ჰყვებოდა, იმდენად ყელში ჰქონდა ამოსული ეს გალანტურობის გაკვეთილები, რომ ზოგჯერ ერთი სული ჰქონდა, გარეთ გავარდნილიყო და ქუჩაში ველოსიპედით თავქუდმოგლეჯილი ექროლა, ყირაზე გადასულიყო და სხვადასხვა „უგვანო“ საქციელი ჩაედინა. ასე განსაჯეთ, ზოგჯერ მეზობლების ფანჯრებსაც უშენდა კენჭებს და წინა მერხზე მჯდომი მახეზლარა გოგონას ნაწნავის ბოლოც სიამოვნებით ამოუვლია სამელნე-

ში. ძალიან ცელქი ყოფილა, რის გამოც თურმე ბებიას ერთი სკოლიდან მეორეში გადაჰყავდა. სკოლამდელ ასაკში ეკლესიაში სააღდგომო წირვაში სხვა ბავშვებთან ერთად იღებდა მონაწილეობას, ყველაზე მეტ სერიოზულობას იქ იჩენდა თურმე, მაგრამ ერთხელ იქაც ავურიეო, კვერებით სავსე ლანგარი ამოვებრუნე შუა ქადაგების დროსო. საშობაო და სააღდგომო წირვის შემდეგ ბეთანელების ოჯახში დიდი სადღესასწაულო ტრადიციული სადილი იმართებოდა თურმე. სუფრის თავში ყოველთვის ეკლესიის მოძღვარი, ოჯახის სულიერი მამა და მეგობარი, დონ დამიანე სააკაშვილი იჯდა. არაჩვეულებრივი ხმის ტემბრი ჰქონდაო, დღესაც ჩამესმის ყურში მისი ხავერდოვანი ხმა ქადაგების დროს და სანტა ლუჩიას შესრულება დედაჩემის ფორტეპიანოს აკომპანიმენტიტო, - იხსენებდა მამა.

ალექსანდრემ დაამთავრა ქუთაისის მე-2 ათწლედი, ყოფილი სათავადაზნაურო, რომელშიც ძველი ტრადიციები რევოლუციის შემდეგაც იყო შემორჩენილი. მაგალითად, მოსწავლეს უცხო ენები უნდა ესწავლა და ფიზიკური მონაცემების შესაბამისად, სასურველი იყო, ბალეტზე ევლო. ბებიაჩემმა ექვსი წლის საშა საბალეტო ტანცკლასში მიაბარა. „კიდევ კარგი, ჩემს ბედზე, ეს ტანცკლასი მალე მიახურეს, თორემ კიდევ რამდენ ხანს გაგრძელდებოდა ჩემი ტანჯვა, არავინ იცისო,“ იცინოდა მამა. სკოლაში განსაკუთრებული მონდომებით ფიზიკას და ქიმიას ენაფებოდა. ქიმიის მასწავლებელი თურმე ბებიას სთხოვდა, თქვენი ვაჟი სხვა მოსწავლეების თანდასწრებით კითხვებს ნუ მისვამს, უხერხულობა-

ში მაგდებს, ბევრ მათგანზე პასუხს, შინ რომ მივდივარ, წიგნებში ვეძებო. ყმანვილობაში საშა ქიმიკოსობაზე ოცნებობდა, მაგრამ 14 წლის რომ იყო, მამა უკურნებელი სენით გაუხდა ავად და ექიმი დედის, მამიდისა და ბიძის საოჯახო სათათბიროს რჩევა გაუთვალისწინებია - თბილისის სამედიცინო ინსტიტუტში შეუტანია საბუთები. საშა ბეთანელი გახდა სამკურნალო ფაკულტეტის სტუდენტი. როგორც თვითონ აღნიშნავდა, ინსტიტუტი იმხანად მსოფლიოს წამყვანი ქვეყნების უნივერსიტეტების გვერდით იდგა როგორც აღჭურვილობით, რომელიც ძირითადად ევროპიდან იყო ჩამოტანილი, ისე პედაგოგების ცოდნითა და მაღალი მეცნიერული დონით. თავისუფალ დროს შესაძლებლობას არასოდეს უშვებდა, რომ ივანე ბერიტაშვილისა და ალექსანდრე ნათიშვილის ლექციებს დასწრებოდა. უმაღლესში სწავლისას ლაბორატორიული დიაგნოსტიკა მიზიდავდა, ორგანული ქიმია და ბიოქიმია უბადლოდ იცოდა, რაც მოგვიანებით დაავადების პათოგენეზისის შეცნობასა და დიაგნოსტიკაში ყოველთვის ეხმარებოდა. ქირურგობა მოგვიანებით გადაუნყვეტია.

საშამ 1941 წელს დაამთავრა ინსტიტუტი. მალევე დაიწყო სამამულო (მეორე მსოფლიო) ომი. 1941 წლიდანვე ქუთაისის რკინიგზის საავადმყოფო გასამხედროებული ყოფილა, იქ მომუშავე მედპერსონალი ე.წ. ჯავშანის გამო ფრონტზე არ მიჰყავდათ და ბებიაჩემს ყველანაირი ღონე უხმარია, მამას იქ რომ დაენყო მუშაობა. ყოველდღიურად ფრონტიდან უამრავი დაჭრილი ჩამოჰყავდათ, ამიტომ დღე და ღამეს ჰოსპიტალში ატა-

რებდა. 10-12 საათი საოპერაციო მაგიდასთან იდგა. თავდაპირველად გამოცდილ ქირურგებს უწევდა ასისტირებას და სულ რაღაც რვა თვეში დამოუკიდებლად მიუციათ ოპერაციების კეთების უფლება. გულმკერდი, მუცლის ღრუ, თვალი, თავის ტვინი – ყველაფერი ერთნაირად აინტერესებდა თურმე. ოპერაციებს რომ დაასრულებდა, კლინიკის პათანატომიურ განყოფილებაში გადადიოდა და გარდაცვლილი პაციენტების გვამებს კვებდა, ჰისტოლოგიურ პრეპარატებსაც თავად ამზადებდა, შემდეგ შინ მიჰქონდა და მიკროსკოპში სწავლობდა. პათოჰისტოლოგიაში მამიდა ელენე ამეცადინებდა.

1951-1954 წწ. ქუთაისის №1 საავადმყოფოს ქირურგად მუშაობდა, **1951-1953** წლებში, საკმაოდ ახალგაზრდა ასაკში, იყო ქუთაისის ოლქის ჯანდაცვის მთავარი ქირურგი, 1954-1961 წწ. ქ. ქუთაისის ჯანგანის მთავარი ქირურგი, ხოლო 1961-1963 წწ. – ქ. ქუთაისის კლინიკური საავადმყოფოს ქირურგიული განყოფილების უფროსი. კლინიკაში მუშაობის პარალელურად მეცნიერულ საქმიანობას ეწეოდა: 32 წლის ასაკში (1952 წ.). დაიცვა საკანდიდატო და 42 წლის ასაკში (1962 წ.) სადოქტორო დისერტაციები. ქუთაისში არ არსებობდა ვივარიუმი, კვლევითი ლაბორატორია – არაფერი, რაც სამეცნიერო სამუშაოების ჩატარებისათვის იყო აუცილებელი. თავისი საცხოვრებელი სახლის ნახევარსარდაფში თვითონ მოიწყო ვივარიუმიც და ლაბორატორიაც. ცხოველებზე ატარებდა ოპერაციებს. ასისტირებას მისი უახლოესი მეგობარი, კაკო კარსანიძე (კარდიოქირურგი) და ბიძა ვალერიანი

უნევედნენ, იგივენი გამოდიოდნენ ხან საოპერაციო მედ-
ძმის და ხანაც პრეპარატორის როლში.

1957 წელს ალექსანდრე დაქორწინდა, ცოლად შე-
ერთო ლამაზი და ჭკვიანი ქალი მადონა ვასაძე,
პროფესიით ყბა-სახის ქირურგი. „რომ გავიცანი,
მადონა სულ ახალი ჩამოსული იყო ლენინგრადიდან (სა-
დაც ყბასახის ქირურგიის კორიფესთან, ლიმბერგთან
მუშაობდა რამდენიმე წელი) და თავის კარიერასთან და-
კავშირებით უამრავი გეგმა ჰქონდა, მაგრამ ძალიან
მოვიწოდებ და მოკლე დროში, სულ ერთ წელიწადში,
მოვახერხე მისი დაყოლიება და ცოლადაც შევიერთეო,“ –
ჰყვებოდა მამა. 1962 წელს კი მე დავიბადე... დედა და
მამა ქუთაისში ერთ კლინიკაში მუშაობდნენ.

თბილისში რომ გადმოვსახლდით (1965), დედა ჯერ
კოსმეტიკური სამკურნალოს მთავარი ექიმი იყო, ხოლო
შემდეგ თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო ინსტიტუ-
ტის ჰოსპიტალური ქირურგიის კათედრის დოცენტი. სა-
უბედუროდ, ადრე წავიდა ამ ქვეყნიდან, 1993 წელს მო-
ულოდნელად ფილტვის ემბოლიით გარდაიცვალა...
არაჩვეულებრივი მეუღლეობა გაუწია მამას, მუდამ
გვერდზე ედგა, ცდილობდა ოჯახის ბევრი პრობლემა
ისე გადაეჭრა, მამა ნაკლებად შეეწუხებინა. სიცოცხლე-
ში ქვრივი ვარ, ღიმილით დაიჩვილებდა ხოლმე, ლხინში
თუ ჭირში, ყველგან მარტოს მიწევს სიარულიო. იშვიათი
გამონაკლისი იყო თეატრალური პრემიერები დედაჩემის
უფროსი ძმის, დიდი არტისტის, აკაკი ვასაძის მონაწი-
ლეობით. მამა აკაკის უდიდეს პატივს სცემდა. ცხოვრე-
ბაში სულ რამდენიმე უნიკალურ პიროვნებასთან მქონია

ახლო ურთიერთობა და აკაკი ვასაძე ერთი მათთაგანი იყო, – ხშირად უთქვამს.

1965 წელს საშა ბეთანელი თბილისის ექიმთა დახელოვნების ინსტიტუტის აბდომინალური ქირურგიის კათედრის პროფესორად აირჩიეს და იძულებული გახდა, ოჯახთან ერთად თბილისში გადმოსახლებულიყო. ინსტიტუტი საკავშირო იყო, სსრკ-ის ყველა რესპუბლიკიდან ჩამოდიოდნენ დახელოვნების კურსებზე ქირურგები და ძალიან ხშირად, ბევრი მათგანი, ისევ თბილისში ითხოვდა რამდენიმეთვიანი სასწავლო მივლინებით წამოსვლას, ალექსანდრე ბეთანელის ლექციები რომ მოესმინა და საოპერაციო მაგიდასთან მის გვერდით მდგარიყო. გამიჭირდა ჩემი მშობლიური ქალაქის და სახლის დატოვება, მაგრამ დოცენტობას პროფესორობა ვამჯობინე და ქუთაისი დედაქალაქზე გავცვალეო, ამბობდა ვითომ ნახევრად ხუმრობით, თორემ კლინიკა და საოპერაციო ქუთაისშიც არაჩვეულებრივი მქონდა და პაციენტებიც უამრავი მყავდაო...

1989 წელს მამა ჰემატოლოგიისა და სისხლის გადასხმის სამეცნიერო კვლევითი ინსტიტუტის ქირურგიული კლინიკის ხელმძღვანელად გადავიდა, სადაც 2010 წლამდე იმუშავა. ჰემატოლოგიის ინსტიტუტში გადასვლამ მის თვალსაწიერს ახალი კარი გაუხსნა. ბიბლიის მიხედვით, „სისხლი ცხოვრების სულია“, ურთულესი სითხეა, მისი ერთი წვეთის შესწავლა მთელი ორგანიზმის ფიზიოლოგიურ მდგომარეობაზე წარმოდგენის საშუალებას გაძლევს. სისხლი მთელს ორგანიზმში დაძრწის, ყველა კუნჭულს

იცნობს, ყველას ეხმარება და ასულდგმულებს, ყოველი ორგანოს საიდუმლო თან დააქვსო, წერდა და უბედნიერესი იყო, ამ საიდუმლოებებს რომ აზიარა ჰემატოლოგიაში მუშაობამ. შედეგად დაწერა მონოგრაფია „ჰემატოლოგია ქირურგებისათვის“, რომლის გამოცემაც თავის სიცოცხლეში ვერ მოასწრო. ჰემატოლოგიის ინსტიტუტის პარალელურად, 1997-2007 წლებში ალექსანდრე ბეთანელი იყო თბილისის ომის ვეტერანთა ჰოსპიტლის მთავარი ქირურგი. მისი 90 წლის იუბილე რომ აღვნიშნეთ, კვლავაც აქტიურად მუშაობდა ქირურგად. 50 წელზე მეტი ეწეოდა კლინიკურ, სამეცნიერო და პედაგოგიურ საქმიანობას, ზრდიდა თაობებს, ასწავლიდა ქირურგიასა და ადამიანობას...

ალექსანდრე ბეთანელი იყო არაჩვეულებრივი მამა და ბაბუა. ჩემთვის მშობელიც იყო, მედიცინის მასწავლებელიც და მეგობარიც. რბილი და დამყოლი მამა, პროფესიული განვითარების თვალსაზრისით ძალიან მკაცრი და მომთხოვნი იყო. მუდამ ცდილობდა, დამოუკიდებელი ნაბიჯები ჩემით გადამედგა, თუმცა ისიც ვიცოდი, მამის განიერი ბეჭები კლდესავით რომ მიცავდნენ ყველგან, ამიტომაც ცხოვრების ქარტეხილების არასდროს მეშინოდა. არც ახლა მეშინია, როდესაც ჩემ გვერდით აღარაა, რადგანაც ვცდილობ, მისი პრინციპებით ვიცხოვრო, ჩემთვის ის თითქოს დღესაც ცოცხალია. უდიდესი დამსახურება აქვს შვილიშვილის, ჩემი ვაჟის, მიხეილ მაისურაძის პიროვნების ჩამოყალიბებაში. თავისუფლებას არასოდეს უზღუდავდა, მაგრამ ყოველთვის თვალთსაწიერში ჰყავდა. ძალიან

დიდ დროს უთმობდა მასთან ურთიერთობას; თავისუფლად მოაზროვნე, სწორ და მართალ ადამიანად ჩამოაყალიბა, რისთვისაც ღმერთის უსაზღვროდ მაღლობელი ვარ. მამას ძალიან უნდოდა, შვილიშვილსაც ოჯახის ტრადიცია გაეგრძელებინა, მაგრამ არ შეეწინააღმდეგა მის გადაწყვეტილებას, დიპლომირებული ექიმობის შემდგომი ეტაპი ელექტრონული მუსიკის პროდიუსერობის სწავლებით რომ ჩაენაცვლებინა. შვილთაშვილსაც მოესწრო, რომელსაც დიდი ბაბუის პატივსაცემად ალექსანდრე დაარქვეს.

ზოგადად მეგონა, რომ მამა არასდროს იღლებოდა. სულ კლინიკაში იყო, შეუსვენებლად 5-6 ოპერაციაზე იდგა. სამსახურის შემდეგ დღის დარჩენილ დროს, უხშირესად ღამეს, საქართველოს სხვადასხვა კლინიკების საოპერაციოებში ატარებდა. გართულებული პაციენტის გადასარჩენად ვინ მოსთვლის, რამდენჯერ, შინ დაბრუნებულს და დაღლილს, უარი ვერ უთქვამს სასონარკვეთილი ადამიანებისთვის და აეროპორტში წასულა, საიდანაც სანავიაციის შვეულმფრენს ისევ სოხუმში, ბათუმში, ქუთაისში, მესტიაში ან ცხინვალში წაუყვანია მძიმე ავადმყოფთან. შინ მუდამ ბაბუასეულ საწერ მაგიდასთან იჯდა, გამუდმებით წერდა ნაშრომებს და წიგნებს. დაწერილი აქვს უამრავი სტატია, რომელიც ქართულ და საკავშირო წამყვან ქირურგიულ ჟურნალებში იბეჭდებოდა. იყო **273** სამეცნიერო ნაშრომის და **11** მონოგრაფიის ავტორი. ნაშრომთა უმეტესობაში ძირითადად განიხილავდა ოპერაციის შესრულების ან მკურნალობის ახალ მეთოდს, რომელიც მისეული და

ორიგინალური იყო. ალექსანდრე ბეთანელს აღწერილი აქვს **12** ახალი სიმპტომი და სინდრომი ქირურგიაში, არის ოთხი დაპატენტებული გამოგონების ავტორი. „ქირურგია ადამიანის გამოგონებაა და ისეთივე საინტერესოა, როგორც, მაგალითად, მათემატიკა“, – უთხრა ერთხელ მასთან ინტერვიუზე მოსულ უცხოელ ჟურნალისტს. ქირურგის პროფესია იმიტომ ავირჩიე, რომ ოპერაციის გაკეთება უფრო ადვილი მეგონა, ვიდრე თერაპევტობა. ჩემი აზრით, თერაპევტი უნდა იყოს ექიმი პლუს ფილოსოფოსი და ფსიქოლოგი. თერაპევტი უნდა ჩასწვდეს ადამიანის ღრმა ფიქრებს და უნდა ესმოდეხს ორგანიზმის შინაგანი მდგომარეობა, ეს ძალიან რთულად მიმაჩნდა. თურმე ვცდებოდი - თუ კარგი თერაპევტი არ ხარ, ვერც კარგი ქირურგი გამოხვალ. ამას გვიან მივხვდიო. კარგმა ქირურგმა უნდა იცოდეს, როდის არ გაჭრას, თორემ გაჭრაზე ადვილი არაფერიაო, ხშირად ამბობდა. ოპერაციის შესახებ გადამწყვეტილების მიღება ქირურგისთვის ძალიან რთულია. პაციენტისთვისაც რთულია საოპერაციო მაგიდაზე დაწოლა. ეს თითქმის იგივეა, რაც თავის დადება გილიოტინის ქვეშ, რადგან 100%-ით ვერავინ მოგცემს გარანტიას, რომ ყველაფერი კარგად დასრულდება, ნარკოზის შემდეგ გაიღვიძებ და ამ მაგიდიდან ადგომას შეძლებ თუ არა. უამრავი ადამიანი გამომიგლეჯია სიკვდილის ხელიდან. სხვისი არ ვიცი, მაგრამ მიუხედავად იმისა, რომ ალბათ ათასჯერ ნაკლები იქნება, მე გარდაცვლილი პაციენტები უფრო დამამახსოვრდა, ვიდრე სიცოცხლედაბრუნებულები. არ არის მართალი, რომ ადამიანი ყველაფერს ეგუება,

რაც უნდა დრო გავიდეს, მაინც განიცდი, არა და ყველას ვერ გადაარჩინ“.

მამა ძალიან ბევრს კითხულობდა, რასაკვირველია, არა მხოლოდ სამედიცინო ლიტერატურას. ერთნაირად აინტერესებდა ფიზიკა, მათემატიკა, ქიმია, ფილოსოფია, ლიტერატურა. ფენომენალური მეხსიერება ჰქონდა, ცოცხალ ენციკლოპედიას უწოდებდნენ და ჭეშმარიტად ასეც იყო. არაჩვეულებრივად იცოდა საქართველოს ისტორია, **თავისი ქვეყნის პატრიოტი იყო** და საშინლად ტკიოდა ყველაფერი ის, რაც ჩვენს თავს ხდებოდა. მე ცხოვრებაში ორჯერ ვნახე მამა ატირებული – პირველად 9 აპრილის დილას და მეორედ, ტყვიის გილზებით მიმოფენილი და დანგრეული რუსთაველის გამზირიდან რომ დაბრუნდა სასონარკვეთილი. 2010 წელს, ერთ-ერთ ინტერვიუში ამბობს: “მტკივნეული ის არის, რომ ერი მუდმივ სტრესშია, რუსეთს ჩვენი განადგურება უნდა. ხელისუფლება არ ჰყავს ჯანმრთელი. როდესაც ადამიანი ან ადამიანები ფიქრობენ, რომ სხვა ადამიანებთან მიმართებაში მხოლოდ ცუდი უნდა ჩაიდინონ, ეს არ არის ნორმალური, ეს პარანოიაა და ფსიქიატრიაში ეს ყველაზე კრიტიკული დაავადებაა. რა იქნება, რთულია მომავლის პროგნოზის გაკეთება. ფაქტობრივად, მიკვირს ჯერ კიდევ რომ ვარსებობთ და გვაქვს ჩვენი საქართველო, ტერიტორიებჩამოჭრილი, მაგრამ მაინც გვაქვს. 2008 წლის აგვისტოში სასწაულად გადავრჩით. ჩვენი მეზობელი ძალიან საშიში და სულელია. გვეკითხებიან – რატომ გვჭირდება ნატო – არ გვჭირდება, მაგრამ, რადგან რუსეთის გვეშინია, ჩვენთვის აუცილებე-

ლია. რუსეთი რომ ჩვენთვის კარგი ყოფილიყო, ნატოში შესვლას არ ვეცდებოდით. რუსეთი ვერ ივიწყებს, რომ მათი კოლონია აღარ ვართ. ევროკავშირი და აშშ რომ არა, დღეს რუსეთი ჩვენს ტერიტორიაზე იქნებოდა და ჩვენ რუკაზე აღარ ვიქნებოდით. ჩვენ ვერ ვებრძოლებით რუსეთს, გადახედეთ რუკას, ნახეთ რა დიდია რუსეთი და რა პატარაა საქართველო! ბევრს საუბრობენ დემოკრატიაზე, მაგრამ სინამდვილეში ჩვენში არ იციან, რა არის ეს. დემოკრატია ტყუილ-მართალის ლაპარაკი და ყველაფრის კეთება ჰგონიათ. სინამდვილეში კი დემოკრატია რთული და საპასუხისმგებლოა, არ იძლევა უფლებებს და პრივილეგიებს. ეს ერთგვარი თავგანწირვაა, როდესაც ადამიანმა სხვაზე უნდა იფიქრო და ისე გააკეთო, რომ სხვამ იგრძნოს თავი კარგად, იმ სხვამ კი შენზე უნდა იფიქროს. თუ ადამიანს ყველა სიკეთე მხოლოდ თავისთვის უნდა და არ აინტერესებს, რას გრძნობენ სხვები, ეს არ არის დემოკრატია. ამას ყოველდღე ვხედავთ ტელევიზიით. დემოკრატია არის ყველა ერთისთვის და ერთი ყველასთვის... ადამიანის ჭკუა ხალხის სიყვარულს უნდა ემსახურებოდეს... სიკეთეს სიყვარული ქმნის და მათ გარეშე ცხოვრება, სიცოცხლე არ არსებობს“...

ალექსანდრე ბეთანელს ჰქონდა არაერთი საპატიო ჯილდო და მედალი: გრ. მუხადის სახელობის საპატიო მედალი (1982) დამსახურებისათვის სამამულო ქირურგიის განვითარების საქმეში; ღირსების მედალი (2001) და ღირსების ორდენი (2002); საქართველოს ქირურგთა

ასოციაციის საპატიო მედალი (2005) საქართველოს ქირურგიის განვითარებაში განუღწევი დამსახურებისათვის. 2012 წლის 29 ივნისს, დაბადების 92 წლის იუბილეზე საქართველოს ექიმთა ასოციაციამ ალექსანდრე ბეთანელი საპატიო წევრად აირჩია და საპატიო მედალი გადასცა ქართული მედიცინის განვითარებაში განუღწევი დამსახურებისათვის. სხვადასხვა დროს მიღებული აქვს მადლობის სიგელები ქართულ ქირურგიაში განუღწევი ღვაწლისათვის.

და მაინც, ყველაზე მნიშვნელოვანი და მთავარი ალექსანდრე ბეთანელის ცხოვრებაში **სიყვარული** იყო – **თავისი საქმისადმი, ოჯახისადმი და ადამიანებისადმი**, რომლებსაც მკურნალობდა, რომლებიც მის გვერდით მუშაობდნენ, ცხოვრობდნენ და არსებობდნენ. უყვარდა ადამიანები და მათგანაც დიდ სიყვარულს იღებდა. მამა სულ ამბობდა, რომ სიყვარულის გარეშე კარგს არაფერს შეეძლო არსებობა. სიყვარული, მუდმივი მოძრაობა და თვითგანვითარება იყო მისი მამოძრავებელი. მუდამ მზად იყო სხვების დასახმარებლად. ჰიპოკრატეს ნამდვილი სული ცოტა ექიმშიაო დანანებით მითხრა ერთხელ. მასში ნამდვილად იყო ეს სული. ამბობდა, ჯადოსნური ხელსაწყო მაქვს და ცხოვრების განვლილ კილომეტრებს ვითვლიო, დროდადრო ისარს ნულზე ვაბრუნებ და დროის ათვლაც თავიდან იწყებო. ალბათ, მართლა ჰქონდა ასეთი რამ და ამიტომაც არასდროს ბერდებოდა...

რედაქტორის შენიშვნა: ეს საოცარი და დიდებული პიროვნება, ალბათ, არ ბერდებოდა მისი სულიერების გამოც. კათოლიკეთა ოჯახში აღზრდილი საშა ექიმისი ქვემარტივი მორწმუნე ყოფილა. მისი ერთ-ერთი ჩანაწერითაც ჩანს, რომ იგი კარგად იცნობდა საქართველოში კათოლიკე ეკლესიის დიდ დამსახურებასა და ისტორიასაც: „ჩემი გვარის მქონე ადამიანებს დღემდე „ფრანგებს“ ეძახიან. წარმოშობით ბეთანელები ახალციხის რაიონის სოფელ უდედან ვართ. საქართველოს ეს კუთხე კარგა ხანს დახურული მხარე გახლდათ თათრების ბატონობის გამო. მტერი სარწმუნოების შეცვლას ითხოვდა, თუმცა გამოსავალი აქაც მოიძებნა: მაშინ თურქეთს კათოლიკურ საფრანგეთთან ჰქონდა ხელშეკრულება დადებული და სწორედ ამიტომ კათოლიკეებს არ ერჩოდნენ. ამით ისარგებლა ზოგიერთმა ქართველმა, მუსლიმანობა არ მიიღო და კათოლიკე გახდა. როგორც ჩანს ჩემი წინაპრებიც ასეთი ქართველების რიგს განეკუთვნებოდნენ. ამის გამო დღემდე კათოლიკე ქართველებს „კათოლიკეს“ კი არა „ფრანგებს“ ეძახიან“.

ალექსანდრე ბეთანელის მიერ განვლილი საინტერესო და შემოქმედებითად მრავალფეროვანი ცხოვრების ერთ-ერთ ლამაზ ეპიზოდად უნდა ჩაითვალოს ის ფაქტიც, რომ გარდაცვალებამდე ორი წლით ადრე ბატონმა საშამ გადაწყვიტა რწმენის განახლება.

ქალბატონი თინათინ კოკოჩაშვილის მოგონებით: ამის თაობაზე მისი ქალიშვილი, მაგდა, დაუკავშირდა კათოლიკურ ეკლესიას. მოძღვარმა მათს ოჯახში მიავლინა კატეხისტი, რომელიც გარკვეული დროის განმავლობაში ეხმარებოდა ბატონ საშას აღსარების მომზადებასა და

ზიარების მიღებისათვის. მამა ანდრეი გრაჩეკმა ინახულა იგი. ბატონმა საშამ თავმდაბლად და მორჩილად მიიღო ყველა წმინდა საიდუმლო: აღსარება, ზიარება, ზეთის ცხება. გარდაცვალების შემდეგაც მ. ანდრეიმ წესიც აუგო.

ბატონი საშა ზეციურ სამკვიდროს შეუერთდა, როგორც ჭეშმარიტი კათოლიკე ქრისტიანი.“

ალექსანდრე ბეთანელი გარდაიცვალა 2019 წლის 5 აპრილს, 99 წლის ასაკში. დაკრძალულია თბილისში, საბურთალოს სასაფლაოზე, მეუღლისა და მშობლების გვერდით.

დიდ ადამიანებს მემორიალის დადგმა არ სჭირდებათ, ისინი თვითონ იდგამენ ძეგლს სიცოცხლეში. უკიდევანოდ დათესილი სიკეთის კვარცხლბეკზე დგას ალექსანდრე ბეთანელის ძეგლი.

მაგდა ბეთანელი

ნანა მიზანდარი

მურვანიშვილები¹

სტეფანე ტიმოთეს ძე მურვანიშვილი

ქუთაისელი კათოლიკეების ტიმოთე მურვანიშვილისა და ეკატერინე ეზიკაშვილის ოჯახში აღიზარდა ორი ექიმი – ძმები სტეფანე და სიმონი.

სტეფანე მურვანიშვილი დაიბადა **1883** წელს ქუთაისში. კათოლიკური ეკლესიის სამრევლო სკოლაში დაწყებითი განათლების მიღების შემდეგ, **1893** წელს შევიდა ქუთაისის კლასიკურ გიმნაზიაში, რომელიც **1907** წელს დაამთავრა და იმავე წელს ჩაირიცხა ქ. ოდესის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტზე. მიუხედავად სტუდენტობის პერიოდში მატერიალური ხელმოკლეობისა, სტეფანე ფიზიკური შრომით ირჩენდა თავს და მაინც გულმოდგინედ მეცადინეობდა, რათა საფუძვლიანად დაუფლებოდა სამედიცინო მეცნიერების ყველა დარგს.

სტეფანემ **1913** წელს დაამთავრა უნივერსიტეტი და ექიმის წოდება მიენიჭა. ოდესის ჰოსპიტალში მცირე ხნით მუშაობის შემდეგ, პეტერბურგის დეპარტამენტის გადაწყვეტილებით, ახალგაზრდა ექიმი მივლინებულ იქ-

¹ ეს გვარი დღეს გვხვდება პარალელური დაწერილობით: მურვანიშვილი//მურმანიშვილი. პირველი უფრო ადრინდელი უნდა იყოს, რადგან სტეფანე და სიმონი თავადვე იწერებოდნენ მურვანიშვილებად, ჩვენც ეს ვარიანტი დავტოვეთ.

ნა დაღესტნის ერთ-ერთი ოლქის საავადმყოფოს გამგე-ექიმად. **1915** წელს სტეფანე კავკასიის ფრონტზე არტილერიის დივიზიის მთავარი ექიმის მოვალეობას ასრულებდა. მრავალ ბრძოლაში მიუღია მონაწილეობა, ყველგან გამოირჩეოდა სიმამაცითა და თავდადებით. თავისი შემართებით, მეზობელი სულით კოლეგებს, ჯარისკაცებსა და ოფიცრებსაც კი ანცვიფრებდა თურმე.

ომის დამთავრების შემდეგ სხვადასხვა დროს მუშაობდა ფოთში (სამხედრო სანიტარული ნაწილში უფროსად); ახალციხეში (ჯანმრთელობის დაცვის გაყოფილების გამგედ), ბორჯომში (საკურორტო სამმართველოს საექიმო პუნქტის გამგედ).

1924 წლიდან სტეფანე მურვანიშვილი დაბრუნდა მშობლიურ ქალაქში – ქუთაისში. აქ დაინიშნა ქუთაისის მთავარი საავადმყოფოს ინფექციური განყოფილების გამგედ. **1926** წლიდან იყო პასტერის ქვესადგურის გამგე, სადაც მუშაობდა პენსიაში გასვლამდე. იგი სიცოცხლის ბოლომდე ეწეოდა აქტიურ სამედიცინო და საზოგადოებრივ მოღვაწეობას. იყო ავტორი მრავალი საგაზეთო წერილისა. ექიმთა საზოგადოების წინაშე წაკითხული აქვს მრავალი მოხსენება ცოფით დაავადების კლინიკის, მკურნალობისა და პროფილაქტიკის საკითხებზე. გარდა ამისა, კითხულობდა საჯარო ლექციებს წარმოება-დანესებულებებში.

1951-1958 წლებში სტეფანე ექიმი ხელმძღვანელობდა ქ. ქუთაისის ჰიგიენისტთა და სანიტარულ ექიმთა სამეცნიერო საზოგადოებას. წლების განმავლობაში მუშაობდა ქუთაისის ჯანმრთელობის განყოფილების გამგედ, იმავდროულად განაგებ-

და საფერშლო ტექნიკუმს. აქვე ეწოდა პედაგოგიურ საქმიანობასაც.

ხანგრძლივი ნაყოფიერი მოღვაწეობისათვის მინიჭებული ჰქონდა დამსახურებული ექიმის ნოდება, დაჯილდოებული იყო ლენინის ორდენითა და მედლებით.

სტეფანე მურვანიშვილი გარდაიცვალა **1964** წელს, დაკრძალულია ქ. თბილისში. იგი მრავალმხრივი საქმიანობით ვალმოხდილი წავიდა ამ ქვეყნიდან; მის თანამედროვეთა და მომდევნო თაობის ახლობელთა ხსოვნაში დატოვა წარმატებული მკურნალისა და გულისხმიერი ადამიანის სახელი.

მურვანიშვილების ოჯახში საექიმო საქმიანობის ტრადიცია გაუგრძელებია სტეფანეს შვილს – **დორიან მურვანიშვილს**. ახლობელთა თქმით, დორიანი იყო „დამსახურებული, ხარისხიანი გინეკოლოგი“, ცხოვრობდა თბილისში.

სიმონ ციხორაძის ქე მურვანიშვილი

სიმონ მურვანიშვილი დაიბადა 1885 წელს ქუთაისში. ძმის – სტეფანეს მსგავსად პირველად სწავლობდა ქუთაისის კათოლიკური ეკლესიის სამრევლო სკოლაში, შემდეგ კლასიკურ გიმნაზიაში; უმაღლესი სამედიცინო განათლება მიიღო ოდესის სახელმწიფო უნივერსიტეტში.

დიპლომიანი ექიმი სტომატოლოგი სიმონი თავის პროფესიულ საქმიანობას იწყებს რუსეთის სხვადასხვა რეგიონში, ბოლოს მოსკოვში დამკვიდრდა. იქვე დაქორწინდა და გააგრძელა სტომატოლოგიად მუშაობა.

სიმონს საქართველოში დაბრუნების შემდეგ გაუგრძელებია სამედიცინო ხაზით საქმიანობა – საკუთარ სახლში (ქუთაისი, კათოლიკეთა ქუჩა, №6) დაუწყია პაციენტების მიღება (რასაც ადასტურებს მის მიერ შედგენილი განცხადება. იხ. აქვე).

ახლობელთა მოგონებით, ს. მურვანიშვილი რუსეთში დიდხანს არ დარჩენილა, დაბრუნებულა სამშობლოში, ქუთაისში, და სამედიცინო ხაზით დაუწყია პაციენტების მიღება საკუთარ სახლში (ქუთაისი, კათოლიკეთა ქუჩა, №16), რასაც ადასტურებს მის მიერ შედგენილი ოფიციალური განცხადება (იხ. ფოტომატეანეში).

სიმონი ერთხანს ზესტაფონშიც მუშაობდა, იქვე ცხოვრობდა ოჯახით, შემდეგ ისევ ქუთაისში გადასულა და გაუგრძელებია საქმიანობა სპეციალობით.

სიმონ მურვანიშვილი გარდაიცვალა 1971 წლის მარტში, დაკრძალულია ქუთაისში, საფიჩხიის სასაფლაოზე.

შვილიშვილს – ტატიანა ნარსიას კარგად ახსოვს ბაბუა სიმონი, რომელსაც ქუთაისსა ად ზესტაფონში დღესაც თბილად მოიხსენიებენ, როგორც საუკეთესო, ყურადღებიან და კეთილშობილ ექიმს.

ვიოლეტა სიმონის ასული მურვანიშვილი

ვიოლეტა მურვანიშვილი დაიბადა 1921 წლის 2 იანვარს ქუთაისში. დაამთავრა ქუთაისის საფერშლო ტექნიკუმი (სამედიცინო სასწავლებელი)¹. იგი მრავალი წელი მუშაობდა მედდად ანუ ექთნად სხვადასხვა სამკურნალო დაწესებულებაში, ძირითადად კი – ქუთაისის სამხედრო ჰოსპიტალში.

ვიოლეტა მურვანიშვილი ქალაქში ცნობილი იყო, როგორც თავისი საქმის საუკეთესო სპეციალისტი, დიდად დაფასებული სამედიცინო წრეებში. მას „ნამდვილ ექიმად“ მოიხსენიებდნენ.

ვიოლეტა მურვანიშვილი გარდაიცვალა 1998 წელს. დაკრძალულია ქუთაისში, საფიჩხიის სასაფლაოზე.

ვიოლეტასა და მის მეუღლეს – ნიკოლოზ ნარსიას შეეძინათ სამი შვილი: ტატიანა, ზოია და თენგიზი.

ქალბატონი ტატიანა ქუთაისის სახელმწიფო არქივის თანამშრომელია. იგი ამაცობს თავისი წინაპრების საქმიანობით, კეთილშობილება-ჰუმანურობით. მისივე დახასიათებით, ვიოლეტა მურვანიშვილი გახლდათ საუკეთესო დედა და ბებია. გარეგნობით ძალიან ლამაზი, სულითაც მშვენიერი, ბუნებით ნიჭიერი ქალბატონი იმავდროულად ყოფილა დიდად განათლებული, ნაკითხი, მუსიკალური ნიჭით დაჯილდოებული... ქალიშვილს ახლაც კარგად ახსოვს ადრეული ბავშვობის წლები, როცა დედა საღამოობით პიანინოზე უკრავდა და მუსიკის ფონზე აძინებდა ხოლმე შვილებს.

¹ სწავლა გაუგრძელებია ქუთაისის პედაგოგოიურ ინსტიტუტში ბიოლოგიის ფაკულტეტზე, მაგრამ გათხოვების გამო სრული კურსი ველარ დაუსრულებია.

მიჩაქიშვილები

ნანა მიზანდარი

ბონავენტურ ანტონის ქე მიჩაქიშვილი (მიჩაქოვი)

ბონავენტურ//ბონა (როგორც მას შინაურობაში ეძახდნენ) მირაქიშვილი დაიბადა **1885** წელს ქუთაისში. **1906** წელს დაამთავრა ქუთაისის რეალური სასწავლებელი და იმავე წელს ჩაირიცხა ქ. ხარკოვის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტზე. უნივერსიტეტის დამთავრების შემდეგ, **1911** წლიდან, ხარკოვშივე გაიარა რამდენიმეწლიანი სამკურნალო პრაქტიკა.

ბონა მირაქიშვილი **1914** წელს დაბრუნდა მშობლიურ ქუთაისში. დაიწყო აქტიური საქმიანობა ოტორინოლარინგოლოგის სპეციალობით ქალაქის სხვადასხვა სამედიცინო დაწესებულებაში, ყველაზე დიდხანს იყო №1 პოლიკლინიკისა და რკინიგზის საავადმყოფოს ყელ-ყურ-ცხვირის განყოფილებაში.

ბატონი ბონა **1948** წლიდან ტუმბსანინააღმდეგოდისპანსერში დაინიშნა განყოფილების გამგედ და მუშაობდა სიცოცხლის ბოლომდე.

ღვანულმოსილი ექიმი გარდაიცვალა **1984** წელს, **99** წლის ასაკში. დაკრძალულია ქუთაისში, საფიჩხიის საგვარეულო სასაფლაოზე.

საბედნიეროდ, მამის კვალს გაჰყვნენ და ოჯახის საექიმო ტრადიცია გააგრძელეს მისმა შვილებმაც: ან-ტონ და ნინო მირაქიშვილებმა.

ბონა მირაქიშვილზე საუბარი მინდა დავასრულო მისი დისნულის – საქართველოს დამსახურებული პედაგოგის, ივანე (ვანო) გრიგოლის ძე ვარლამიშვილის ვრცელი მოგონების მცირე ამონარიდით:

„ნახევარ საუკუნეზე მეტი ხნის განმავლობაში ვცხოვრობდი ბიძაჩემის, დედის ძმის, ექიმ ბონავენტურ მირაქიშვილის ბინაში (ქუთაისი, თბილისის ქუჩა, ნომერი 15), სადაც ხშირად ვხვდებოდი მის კოლეგებს. იგი გახლდათ ჭეშმარიტი მკურნალი. ადრეულ პერიოდში ერთადერთი ოტორინოლარინგოლოგი ლიხის მთის აქეთ მთელს დასავლეთ საქართველოში. სამედიცინო დარგში ხანგძლივი მუშაობის შედეგად დაგროვილი ცოდნა-გამოცდილების მიუხედავად, ბიძა დღენიადაგ იმალლებდა კვალიფიკაციას: ბევრს კითხულობდა სპეციალურ ლიტერატურას, საკუთარი ხარჯით მიემგზავრებოდა რუსეთის ნამყვან კლინიკებში სახელგანთქმულ პროფესორებთან სამუშაოდ, ეცნობოდა უახლეს მიღწევებს მედიცინაში.

სხვა დადებით თვისებათაგან მის პიროვნებაში იკვეთებოდა პროფესიონალური თავმდაბლობა. აღსანიშნავია ახალგაზრდა კოლეგებთან მისი თანამშრომლობა. მრავალთაგან დავასახელებ ცნობილ ექიმ ბატონ აკაკი გაბუნიას. ისინი ერთობლივად მოღვაწეობდნენ ქუთაისში ჯანმრთელობის დაცვისათვის. კიდევ ერთი შტრიხი ბატონი ბონას პორტრეტისათვის – ქალაქის ხელმძღვანელობამ არაერთხელ გადაწყვიტა მისი ხან-

გრძლივი და უმნიკვლო ღვანლი იუბილეთი აღენიშნათ, მაგრამ ვერ დაითანხმეს.

მინდა კიდეე მოგითხროთ ერთ საგულისხმო ფაქტზე: ქ. ხარკოვის სამედიცინო ინსტიტუტის კურსდამთავრებული ბონა ქუთაისის რკინიგზის სადგურიდან შინ ეტლით მისულა, ჭიშკართან მეეტლეს გადმოსვლა უნიშნებია: - ეს არაა ჩემი სახლი!- გაკვირვებით უთქვამს ბიძაჩემს. კი, ბატონო, თქვენი სახლია, თქვენმა ძმებმა ააშენესო, უპასუხნია მეეტლეს....მართლაც, უფროს ძმებს ძველ საცხოვრებელ ბინაზე მიუშენებიათ ახალი ოთახები, ამასთანავე მოუნყვიათ სამკურნალო კაბინეტი სათანადო იარაღ-მონყობილობით და ავადმყოფთა მოსაცდელიც, მაგრამ ამის შესახებ ძმისთვის ხარკოვში ყოფნის დროს არაფერი უცნობებიათ....”

ბონავენტურ მირაქოვის, როგორც ქუთაისის ერთ-ერთი კოლორიტის, სახე, უკვდავყო კინოსცენარისტმარევაზ გაბრიადემ ელდარ შენგელაიას ყველასათვის საყვარელ ფილმში - „**არაჩვეულებრივი გამოფენა**“, საკუთარ საფლავზე სიცოცხლეშივე მზრუნველი აფთიაქარის, ბატონი ბონას სახით.

ჟუჟუნა ფეიქრიშვილი

ბონაკენტურ მიჩაქიშვილი – „უცნაური კაცი“

უმალესი კატეგორიის დამსახურებული ექიმი-ოტორინოლარინგოლოგი, ქუთაისელთათვის საყვარელი ბონა ექიმი მის თანამედროვეთა შეფასებით, ყოფილა აგრეთვე საოცრად გამორჩეული, სხვათაგან სრულიად განსხვავებული პიროვნება, შინაგანად ჭეშმარიტი ინტელიგენტი, ქუთაისის კოლორიტი, რომელიც ქუთათურებსა და შორეული სოფლებიდან მოსულ პაციენტებს აოცებდა არა მხოლოდ ხანგრძლივი ჯანსაღი ცხოვრების წესით, არამედ მისეული „უცნაურობებითაც“, ამიტომ ჩვენს თანამედროვე მკითხველს ამ მართლაც განსხვავებული ხასიათის კაცის „გასაცნობად“ ვთავაზობთ ამონარიდებს საგაზეთო პუბლიკაციებიდან, მოგონებიდან:

ფარული კამერით დასანახი კაცი

გაზეთი „ქუთაისი“, 1980, აგვისტო

● „ვინ მოთვლის, რამდენ სახელოვან ოჯახს დაუდევს ბინა ამ ქუჩაზე... რამდენს გაუმაგრებია გრანიტის ქვით ჩვენი ქალაქის კულტურის ღრმა ბალავერი...“

ამ ნახევარი საუკუნის მანძილზე ბევრჯერ შეიცვალა სახელი ქუჩამ, მაგრამ დიდხანს არ შეცვლილა „კონტინგენტი“ აქ მცხოვრები ჭეშმარიტი ინტელიგენციისა,

რომელთა დიდი ნაწილი ახლა ბევრ ჩვენგანს აკლია თვალში.

- საბედნიეროდ, თბილისის ქუჩას კვლავაც შემორჩა მოქალაქეობრიობისა და ოჯახიშვილობის მისაბაძი მაგალითები. მათგან პირველყოვლისა, როგორც მოჰიკანს, მოვისხენიებთ ბონავენტურ მირაქოვს, ჩვენზე მეტი რომ აქვს დაუვინყარი და ღირსსახსოვარი.

მას შეუძლია გიამბოთ, რა გულითადი ურთიერთობა ჰქონდა ადრე იმავე ქუჩაზე მცხოვრებ, ქართველი ხალხის სათაყვანო დავით კლდიაშვილთან – ექიმის ღია ფანჯარასთან რომ არ შეეძლო ცოტახანს მაინც არ შეჩერებულიყო მეგობართან სასაუბროდ.

მას შეუძლია გიამბოთ, როგორ მოუწევდა გული მირაქოვების ოჯახისაკენ ქუთაისში სტუმრად ჩამოსულ სოსო გრიშაშვილს.

მას შეუძლია გიამბოთ, როგორ ათრთოლებდა მისი სახლის კედლებს ორფეოსის ჩანგზე ამღერებული ვანო სარაჯიშვილი...

სხვაც ბევრი შეუძლია მოგიხროთ, მაგრამ საკუთარ თავზე... ვშიშობ, თავმდაბლობით, სიტყვაძვირობით, ურეკლამობით ჩამოქნილმა მისმა ხასიათმა მდუმარე კაცის წინაშე არ დაგაყენოთ, ამიტომ თავს უფლებას ვაძლევ, სახალხო მხატვრის ვალერიან მიზანდარის მასთან ახლომეზობლობითაც ვისარგებლო ზოგი დეტალის დასაზუსტებლად.

ვისაც დაუნახავს თეთრყილეტიან კოსტუმში გამონყობილი, წვრილცხვირიანი ფეხსაცმლით ზამთარზაფხულ უქუდოდ ქუჩაში მოარული მომცრო, კაფანდა-

რა ტანადობის კაცი, უნდა იცოდეს, რომ ეს ბონავენტურ მირაქოვია, ერთხანს ლენინგრადში მყოფს იქაურებმა „Доктор без шляпы“ (უქუდო ექიმი) რომ დაარქვეს.

ვისაც ადრე წლებში უნახავს თბილისის ქუჩის მარცხენა მხარეს მკვრივად ნაგებ, №15 ერთსართულიან სახლთან ჩამწკრივებული ურმები, იცოდნენ, რომ ყელყურ-ცხვირის ცნობილ მკურნალთან ავადმყოფები ჩამოუყვანიათ სოფლებიდან.

- შეგახსენებთ, რომ ბატონი ბონავენტური დეიდაშვილობით უახლოესი ნათესავია ჩვენი სათაყვანო კომპოზიტორის ზაქარია ფალიაშვილისა, მაგრამ ზოგჯერ ნათესაობაც არაფრის მაქნისია, თუ ეს სიახლოვე უანგარო სიყვარულს, თანაგრძნობასა და თანადგომას გამოორიცხავს...

გასაგებია, როგორ გაუჭირდებოდა ცხოვრება ფალიაშვილების ოცნევრიან ოჯახს იმ პატარა ქოხში, დღესაც რომ დგას რიონის პირას. ზაქარიაც ამიტომ იყო უფრო ხშირად დეიდასთან შეკედლებული და მისი შვილების ყურადღებით გარემოსილი.

უტყუარი ფაქტია, რომ მომავალ კომპოზიტორს მირაქოვებთან ედგა თავისი ფისგარმონია, აქ რომანსებიც შეუთხზავს და „დაისის“ ერთი ნაწილიც.

- პატიოსნებით აღსავსე, რეკლამასთან, თავის გამოჩენასთან შემწყრალ ადამიანებს რატომღაც უცნაურებს ეძახიან. უცნაურად რაცხენ იმასაც, ვისაც სურათის გადაღება არ უყვარს... ერთხელ ვალერიან მიზანდარს ლობიდან უჩუმრად გადაუღია ბატონ ბონავენტურ

რისთვის სურათი, დაუმზადებია და მეორე დღეს შეუთავაზებია. არ მიუღია – რად მინდაო!

დღესაც ვერ შევძლებდით სახიერად წარმოგვედგინა თქვენთვის ეს უმნიკვლო ექიმი და მოქალაქე, ჩვენს ფოტოკორესპონდენტს ოთარ ბერეჩიკიძეს რომ არ მოფიქრებოდა ფარული კამერით „ჩასაფრებოდა“ მას ცხაკაიას ქუჩაზე.“

რ. ბოდბელი

ქუთაისის ღვანღმოსილი მოქალაქენი რედაქციაში

გაზ. „ქუთაისი“, 1970, თებერვალი

- „ჩვენს ქალაქში ზ. ფალიაშვილის სახელობის ოპერისა და ბალეტის თეატრის ფილიალის გახსნასთან დაკავშირებით განსაკუთრებით გაიზარდა ინტერესი ქუთაისის მუსიკალური წარსულისადმი. ამ დღეებში რედაქციას ესტუმრნენ ქუთაისის უხუცესი მოქალაქეები – რესპუბლიკის სახალხო არტისტი შალვა ხონელი და ექიმი ბონა მირაქოვი, რომელთაც დიდი აღფთოვანება გამოთქვეს ოპერისა და ბალეტის ქუთაისის თეატრში გაჩაღებული შემოქმედებითი მუშაობისა და, კერძოდ, იმი გამო, რომ ამ თეატრში პირველ პრემიერად დაიდგა ჩვენი ქალაქის სასახელო შვილის ზ. ფალიაშვილის „აბესალომ და ეთერი“.

- ზ. ფალიაშვილის მკვიდრმა დეიდაშვილმა **ბ. მირაქოვმა** მოიგონა ზოგიერთი ეპიზოდი ფალიაშვილების დიდად მუსიკალური ოჯახის ცხოვრების პერიოდიდან და გვიამბო:

– გადმოცემით ვიცი, რომ... ქუთაისის კათოლიკურ ეკლესიაში ორლანის გარდა სხვა საკრავებზეც უკრავდნენ და დაკავშირებულია ვილაც იტალიელ მუსიკოსთან, რომელსაც აქ 14-კაციანი ორკესტრი ჩამოუყალიბებია. ამ ორკესტრში ივანე ფალიაშვილიც უკრავდა, მანამდე კი ხსენებულ ეკლესიაში იდგა ერთადერთი ორლანი, რომელიც რომის პაპს გამოუგზავნია საჩუქრად. ამ ინსტრუმენტზე უკრავდა ზ. ფალიაშვილის მამა პეტრე, ფელიქს მიზანდარი. მასზე ისწავლეს მუსიკის ენა ზაქარია ფალიაშვილმა და მისმა ძმებმაც...

ძმები ფალიაშვილები ძალიან ხშირად ჩამოდიოდნენ ქუთაისში და ჩერდებოდნენ ჩვენს სახლში, სადაც მათთვის ცალკე ოთახი გვექონდა გამოყოფილი. უმეტესად მაინც ზაქარია იყო ჩვენი სტუმარი. დაბეჯითებით შემიძლია ვთქვა, რომ „დაისის“ და „აბესალომის“ ერთი მესამედი მას დაწერილი აქვს ქუთაისში. ჩვენს ოჯახში რამდენჯერმე ყოფილა სტუმრად ვანო სარაჯიშვილიც...

- ბოლოს საუბარი წარიმართა ზ. ფალიაშვილის სახლ-მუზეუმის ირგვლივ. ბ. მირაქოვმა გვაცნობა, რომ მუზეუმისათვის გადაცემული აქვს ის საწერი მაგიდა, რომელზეც ზ. ფალიაშვილი სისტემატურად მუშაობდა, აგრეთვე მისი საწოლი. ჯერჯერობით, – თქვა მან, – მუზეუმისათვის არ გადამიცია საწერი მონყობილობა, რომლითაც დიდი ქართველი კომპოზიტორი სარგებლობდა“.

რუთა ბერიძე

ბატონი ბონა, ეს „უცნაურის კაცი... პატიოსნებით აღსავსე, თავის გამოჩენასთან შემწყრალი ადამიანი“, იმავდროულად სხვათა მიმართ ყოფილა უაღრესად კე-

თილი, თბილი, ყურადღებიანი და მოსიყვარულე. მისი შვილის – ანტონ მირაქიშვილის საოჯახო არქივში ზაქარია ფალიაშვილთან დაკავშირებით აღმოჩნდა ბონა მირაქიშვილის ეს მოგონება:

● „ზაქარია, საშუალოზე მაღალი ტანის კაცი იყო. ჰქონდა პირისახეზე ზომიერად მოშვეებული ნვერ-ულვაში (ბლანჟე) და გრძელი მოხდენილი თითები. შავ სერთუკში მუდამ გახამებულ პერანგსა და ასეთივე საყელოს ატარებდა. მომეტებულად შავ პატარა ბანტს ხმარობდა. მისი ტანსაცმელი ყოველთვის სუფთად გამოიყურებოდა.

ხმა და თხრობის მანერა სრულიად თავისებური, მომაჯადოვებელი ჰქონდა. იყო პირდაპირი და მართალი. თამბაქოს ბლომად ეწეოდა (დღე-ღამეში დაახლოებით 75 ცალი). ღვინოს სრულიად არ იკარებდა.

ზაქარია დიდი შრომისმოყვარე ადამიანი იყო. ნასადილევს მოსვენება თითქმის არ უყვარდა. ვეტყვოდი: „ზაქრო, დაისვენე“. ის საჩქაროდ გვპასუხობდა: „რა დროს მოსვენებაა, თვითოეული ნუთი სასარგებლოა, როგორ დავკარგავ!“... ქუთაისში ჩამოსვლისას ზაქარია აუცილებლად ინახულებდა ბაგრატიის ტაძარს, ჩამოჯდებოდა ხოლმე ნანგრევებთან, აკვირდებოდა საქართველოს აწმყოს და ბრწყინვალე მომავალზე ოცნებობდა. აქ, ტაძრის მდუმარებაში, იგი თითქოს თავის საყვარელ გმირებს – მეფის ვაჟს, აბესალომს და გლეხის ქალს, ეთერს – ესაუბრებოდა...

ეტლში ჯდომა ზაქარიას არ უყვარდა. იცოდა ჩქარი სიარული. შემხვდურს მარტო მიესალმებოდა, იშვიათად გაუჩერდებოდა. მასლაათის დრო არ ჰქონდა“...

ჟუჟუნა ფეიქრიშვილი
თინათინ კოკოჩაშვილი

ანტონ ბონავენტურის ქე მიჩაქიშვილი

ანტონ (ტუშკი) მირაქიშვილი დაიბადა 1920 წელს ქუთაისში ცნობილი ოტორინოლარინგოლოგის – ბონავენტურ მირაქიშვილის ოჯახში. საშუალო განათლება მიიღო იმავე ქალაქში. 1941 წელს დაამთავრა თბილისის სამედიცინო ინსტიტუტის სამკურნალო ფაკულტეტი. 1942 წლიდან დაიწყო მუშაობა თბილისში ოტორინოლარინგოლოგად გამოჩენილი სპეციალისტის ნიკოლოზ ასპისოვის კლინიკაში, სადაც წარმატებით ეწეოდა როგორც კლინიკურ, ისე პედაგოგიურ მოღვაწეობას. 1945-1950 წლებში ასრულებდა კათედრის ასისტენტის მოვალეობას.

1951 წელს ანტონი მიავლინეს წყალტუბოში, ხელმძღვანელობდა ოტოლარინგოლოგიური დახმარების ორგანიზაციას კურორტის სამკურნალო დაწესებულებებში.

1952 წელს დაბრუნდა თბილისში, რესპუბლიკის ცენტრალური კლინიკური სავადმყოფოს ოტორინოლარინგოლოგიურ კლინიკაში. ამავე დროს, 1950 წლიდან, პარალელურად იყო წინამძღვრიშვილის სახელობის კარდიოლოგიის ინსტიტუტის კონსულტანტ-ლარინგოლოგი. 1962 წლიდან მუშაობა დაიწყო IV სამმართველოს სავადმყოფო-პოლიკლინიკაში ოტოლარინგოლოგიური განყოფილების გამგედ. აღნიშნული დაწესებულების რეორგანიზაციის შემდეგ საქმიანობა განაგრძო თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსი-

ტეტის სამკურნალო-სამეცნიერო ცენტრში (მაშინდელ „ლექკომბინატში“), სადაც პაციენტებისა და თანამშრომლების სიყვარულით გარემოცულმა მრავალი ათეული წელი გაატარა.

ანტონ მირაქიშვილს 1966 წელს მიანიჭეს საქართველოს დამსახურებული ექიმის წოდება. მიღებული აქვს მთავრობის ჯილდოები. თავისი პროფესიის ერთგული მსახური, აღიარებული იყო როგორც ერუდირებული, მაღალი კვალიფიკაციის სპეციალისტი და დახვეწილი ინტელიგენტი.

2009 წლის 25 ოქტომბერს ანტონ მირაქიშვილი თბილისისათვის განეული ღვანლისა და განსაკუთრებული დამსახურებისათვის აირჩიეს **თბილისის საპატიო მოქალაქედ**.

ანტონ მირაქიშვილსა და მის მეუღლეს ნათელა ქიქოძეს (პროფესიით – ექიმი-კარდიოლოგი) ჰქონდათ სტუმართმოყვარე ოჯახი. მათი სახლის კარი მუდამ ღია იყო ახლობლებისა და მეგობრებისათვის, მეტიც: მშობლებთან მეგობრობდნენ შვილების მეგობრებიც კი...

ბატონი ტუშკი გარდაიცვალა **2015** წელს, **95** წლისა. დაკრძალულია თბილისში, მუხათგვერდის სასაფლაოზე, მეუღლის გვერდით.

თამამად შეიძლება ითქვას, რომ ქუთაისელ კათოლიკეთა ერთ-ერთ ღირსეულ ოჯახში აღზრდილმა ანტონ ბონავერტურის ძე მირაქიშვილმა არა მხოლოდ გააგრძელა მამის პროფესია, არამედ თავისი ლალი ბუნებით, თბილი, სიყვარულითა და კეთილშობილებით აღსავსე ხასიათით, პაციენტების მიმართ განეული მსახურებით თავადაც გაიხანგრძლივა შემოქმედებითად მრავალფე-

როვანი სიცოცხლე და გარშემომყოფთათვისაც იყო სა-
ოცარი მკურნალი პირდაპირი და გადატანითი
მნიშვნელობით...

ტუშკი მირაქიშვილის პიროვნული პორტრეტისათ-
ვის შემოგთავაზებთ ამონარიდებს ერთ-ერთი საგაზე-
თო სტატიიდან და თავად ანტონის მოგონებებიდან¹

ბატონ ტუშკისთან... დემოკრატიის წყალობით

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“,
2005 წელი, 21 მაისი

„საქართველოში განა რამდენი ექიმი იქნება 85 წლი-
სა, ისევე რომ მსახურობდეს, კვლავაც მხნედ იყოს და არა
მარტო პროფესიონალიზმით, პიროვნული ხიბლითაც
ჰკურნავდეს პაციენტს და ამასთან, კაცურკაცობის ხა-
ტიც იყოს ირგვლივ მყოფთათვის. ასეთია ექიმი ოტოლა-
რინგოლოგი ანტონ (ტუშკი) მირაქიშვილი. მისი ნამდვილი
სახელი დოკუმენტებსღა შემორჩა, თორემ, ვინც კი მას
იცნობს, სიყვარულით ყველა „ტუშკის“ ეძახის.

ქუთაისში, ცნობილი ოტორინოლარინგოლოგის
ოჯახში დაბადებულს ეამაყება ქუთათურობა. ამაყობს
თავისი ფესვებითაც. მამამისი და ზაქარია ფალიაშვილი
დეიდაშვილები ყოფილან. ბატონ ტუშკის ჰყავდა უსათ-
ნოესი და მშვენიერი მეუღლე. თბილისში აღიარებული

¹ საოჯახო არქივის მასალები მოგვანოდა ბატონი ანტონის ქალიშ-
ვილმა ქალბატონმა მარიკამ, უღრმესი მადლობა გულისხმი-
ერებისათვის.

კარდიოლოგი ნათელა ქიქოძე – გერონტი ქიქოძის შთამომავალი. ბატონი ტუშკი დღესაც დიდი სიყვარულით იგონებს თავის ღირსეულ მეუღლეს, რომელმაც 15 წლის წინათ დატოვა ეს სანუთრო.

- ბატონმა ტუშკიმ მეტად საინტერესო ცხოვრების გზა განვლო. სადაც კი იმუშავა, ყველაგან კარგი სახელი და ავტორიტეტი მოიპოვა, მაგრამ, მისივე სიტყვებით რომ ვთქვათ, გამორჩეულად მნიშვნელოვანი და საინტერესო მაინც ყოფილ „ლეჩკომბინატში“ (ახლა თსუ სამკურნალო-სამედიცინო ცენტრი) მისი მოღვაწეობაა, სადაც ოთხ ათეულ წელიწადზე მეტია, დღემდე ოტოლარინგოლოგად მუშაობს. არადა, როგორც ამბობენ, ბატონი ტუშკი, მართლაც კოლორიტული პიროვნება, პროფესიულად, გნებავთ პენიანობით და სიმკვირცხლით (როგორც არ უნდა გაგიკვირდეთ) ბევრ თავისზე 2-ჯერ უმცროსს კიდევ სჯობს, ხოლო 3-ჯერ უმცროსებს ხო სჯობს და სჯობსო.

ეს წერილიც რაღაცნაირად ლაღად იწერება, იმიტომ რომ თავად ბატონი ტუშკისგანვე მოდის ენით აუნერული დადებითი მუხტი...

- ეს იუმორით აღსავსე ხალისიანი და ენაწყლიანი კაცი თავის სამუშაო კაბინეტში, როგორც კი ამ თავის ჯადოსნურ კუთხეში სავარძელზე პაციენტს დასვამს, მაშინვე ავიწყდება, თუ ვინ არის მის წინაშე – თანამდებობის პირი, ახლობელ-მეგობარი თუ სრულიად უცხო. პაციენტთან ახლოს დაჯდება, სათვალეზე იმ თავის მრგვალ სარკეს ჩამოიწევს და, სადღაა ესოდენ ახლობელი და დაუდგრომელი ბატონი ტუშკი. იგი მთელი გულისყურით

სინჯავს და აკვირდება პაციენტს, შემდეგ დანვრილებით უხსნის, თუ რა სჭირს, მერე რჩევა-დარიგებას მოაყოლებს და წამალს გამოუწერს. აი, ამის შემდეგ კი, ისევ ის ბატონი ტუშკია – სათნო და ღიმილიანი, პაციენტს კარამდე რომ მიაცილებს და გზასაც დაულოცავს.

ტუშკი მირაქიშვილს, როგორც ჯანდაცვის წარჩინებულს, არაერთი ჯილდო აქვს მიღებული, მაგრამ მისთვის ყველაზე უდიდესი ჯილდო მადლიერი პაციენტების პატივისცემა და სიყვარულია.

- ამას წინათ, მსცოვან, ღვანლმოსილ ადამიანს ტუშკი მირაქიშვილს 85 წელი შეუსრულდა. იგი თავისი არსებობით ამტკიცებს, რომ 85-იც არაფერია, როცა გული გულობს, როცა ადამიანს თავისი საქმე უყვარს და პიროვნული თვისებებითაც გამორჩეულია.

საიუბილეო დღეებში ბატონმა ტუშკიმ უამრავი მისალოცი ბარათი მიიღო (თანამშრომლებმა კი გაზეთ „24 საათის“ მეშვეობით მიულოცეს), რომელთა ავტორები ასე მიმართავენ მას: „ბატონო ტუშკი“, „ძვირფასო ტუშკი“, „ბიძია ტუშკი“, გარდა მისი სიყრმის მეგობრის, ცნობილი სპეციალისტის, აკადემიკოს სიმონ ხეჩინაშვილისა, რომელსაც მისალოცი წერილისათვის „მსცოვანი სპეციალისტი“ დაურქმევია.

გთავაზობთ ამონარიდებს ამ ბარათებიდან, რომელთა ავტორებიც ყველასთვის ნაცნობი ადამიანები არიან:

სიმონ ხეჩინაშვილი, (აკადემიკოსი): „ანტონ (ტუშკი) მირაქიშვილი უმაღლესი კატეგორიის ექიმი, როგორც ერუდირებული და დახვეწილი ინტელიგენტი, დიდი ავ-

ტორიტეტით სარგებლობს მოსახლეობაში. კვლავაც დღეგრძელობას და წარმატებას ვუსურვებ მას.

თამაზ გამყრელიძე, (აკადემიკოსი): „ბატონ ტუშუკის კიდევ დიდხანს შეენარჩუნებინოს გასაოცარი სიმხნევე და შრომის უნარი მისი მრავალრიცხოვანი პაციენტების გასახარად და საკეთილდღეოდ“.

როინ მეტრეველი, (აკადემიკოსი): „თქვენ ღირსებით, მაღალ მოქალაქეობრივი გრძნობით, უდიდესი პასუხისმგებლობით გაატარეთ თქვენი ცხოვრება. მკურნალობთ ადამიანებს და სითბოს აფრქვევთ მათ“.

გელა ჩარკვიანი, (საქართველოს პრეზიდენტის პრეს-სპიკერი): „თქვენ ბრძანდებით თვალსაჩინო მაგალითი ადამიანობის, სათნოებისა და ერთგულებისა არა მხოლოდ თქვენი ახლობლებისათვის, არამედ ყველა მათგანისათვის, ვინც ამ ხნის განმავლობაში თქვენს გარშემო იმყოფება“.

გურამ დოჩანაშვილი, (მწერალი): „ძია ტუშუკი, თქვენს სამაგალითოდ სრულქმნილ, უკეთილშობილეს დეიდა ნათელასთან ერთად როგორ ღრმად განსწავლულები და მთელი თქვენი მაღალი არსებითა და მოწოდებით ექიმები და მერე როგორები ბრძანდებით. დეიდა ნათელა – მთელ ქალაქში აღიარებული კარდიოლოგი, თქვენ კი, მემკვიდრეობითაც როგორი ექიმი, როგორი დიდსახელოვანი ოტოლარინგოლოგი ბრძანდებოდით და ჩემი კბილა გივი, ვისთანაც ერთად პატივისცემით გასუსული შემოგცქეროდით ამ მართლაცდა ინტელიგენტებს – ამ სიტყვის ფასი კი ახლაც არ მეცოდინებოდა, თუ არა თქვენი, და, ჩვენდა საბედნიეროდ, კიდევ ბევრი სხვა ოჯახის როგორ მაღლივად თავმდაბალი წარმომადგენ-

ლები, რადგან ახლა, სამწუხაროდ, ინტელიგენტობანას „დიდი“ თანამდებობებისა თუ „მაღალი“ პროფესიების მიხედვით აკუთვნ-არიგებენ...

თქვენი შემართების შემყურე და გამგონე, ვმხნევედები, რომ ეგებ არც ისეთი ბებერი ვარ, როგორც ხანდახან მეჩვენება.

ულრმესი მადლობა თუნდაც ამისათვის და განსაკუთრებით კი თქვენი როგორი უზადო ერთგულებისათვის, თქვენი უკეთილშობილესი საქმიანობისთვის, ბატონო ანტონ და ბიძია ტუშკი“.

სიკეთით, სიყვარულითა და გულისხმიერებით, ადამიანებთან ურთიერთობის ნიჭით მადლცხებული ადამიანები უყვართ, ახსოვთ და მათ არასოდეს ივინყებენ. მათ ბაძავენ, რითაც ილამაზებენ ცხოვრებას.

ბელა დურგლიშვილი

ამონარიდი ბატონი ანტონის მოგონებიდან:

„ძმები ზაქარია და ლევან ფალიაშვილები ჩვენი ოჯახის ძალიან ახლო ნათესავები იყვნენ. ქუთაისში რომ ჩამოვიდოდნენ, ჩვენს ოჯახში ცხოვრობდნენ. მე მათ ბავშვობიდან ვიცნობდი. ძმები ფალიაშვილები ძალიან პრინციპულები იყვნენ, როცა საქმე მუსიკას ეხებოდა. მაგონდება ჩემი ბავშვობის ერთი ასეთი ამბავი: ქუთაისში არის მელიტონ ბალანჩივაძის სახელობის მუსიკალური სასწავლებელი. მე ჯერ კერძოდ ვსწავლობდი და მერე გადამიყვანეს მანდ. მეზარებოდა! ისე მეზარებოდა სწავლა, რომ რა გითხრათ?! ადრე იყო მუსიკის პაპკები. ამ პაპკით რომ მივდიოდი, დამცინოდნენ და სად წამელო ეს

პაპკა არ ვიცოდი. თავიდან მასწავლებლები იქ ძალიან კარგად მექცეოდნენ, ფალიაშვილის ნათესავიც რომ ვიყავი, იცოდნენ, რასაკვირველია! ერთ მშვენიერ დღეს გადანყვიტეს, რომ ლევან ფალიაშვილი დაენიშნათ ამ სასწავლებლის დირექტორად. ამ დროს ჰქონდათ შემოვლა. ჰოდა, შემოვიდნენ ჩვენს კლასშიც, მახსოვს, ანისომოვა იყო მასწავლებელი. მითხრა, დაუკარიო! მეც დაუკარი ის, რაც მაშინ ვიცოდი. ლევანი მაშინ ჩვენთან ცხოვრობდა. მესამე დღეს გამოკრული იყო გარიცხულთა სია და მესამე მე ვიყავი. მამაჩემმა უთხრა: „ამისათვის ჩამოხვედი, კაცო, რომ ეს გაგერიცხა?“ (იცინის). ეტყობა მამაჩემს იმედი ჰქონდა, რომ მეც მუსიკოსი გამოვსულიყავი... მე კი ისე გახარებული ვიყავი, ისე მომეშვა გულზე! ეს ფალიაშვილების საერთო პრინციპულობაზე მეტყველებს. ლევანის შვილი, ვახტანგი, შემდეგ გამოჩენილი დირიჟორი გახდა. ჩვენ გავხდით განუყრელი მეგობრები და ვახტანგის წყალობით მე სულ ოპერის თეატრში დავდიოდი. მუსიკა შემდეგ კი ძალიან შემიყვარდა“.

გვანცა თამაზის ასული ჩხენკელი

კლიმენტი გელაზარიშვილი

XIX საუკუნის მეორე ნახევრიდან მესხეთიდან გადასახლებულ ქართველ კათოლიკეთა ოჯახების რიცხვი თანდათან იზრდებოდა ბათუმშიც. ახალ საცხოვრისში განსხვავებულ გარემოსთან მესხების შეგუებისა თუ შემდგომში მათი შვილების განათლების მხრივ სწორად დაკვალიანებაში დიდი წვლილი მიუძღვის ბათუმის ყოვლად წმიდა ღვთისმშობლის მარიამის ლათინური ტაძრის მოძღვარს **დონ გაბრიელ ასლანიშვილს** (რომელსაც სასულიერო განათლება მიღებული ჰქონდა მონთობანის (საფრანგეთი) ქართველ კათოლიკეთა სავანეში).

XX საუკუნის დამდეგიდანაც ბათუმში მცხოვრებმა არაერთმა ქართველმა კათოლიკე ახალგაზრდამ პირველდანიყებითი განათლება მიიღო კათოლიკურ ეკლესიასთან არსებულ სამრევლო სკოლაში, შემდეგ კი სწავლას აგრძელებდნენ მედიცინის განხრით, ევროპის უმაღლეს სასწავლებლებში. მათ შორის იყო კლიმენტი გელაზარიშვილი.

კლიმენტი გელაზარიშვილი დაიბადა **1987** წელს ბათუმში. დაამთავრა ოდესის სამედიცინო უნივერსიტეტი. იგი პროვიზორის დიპლომით დაბრუნდა საქართველოში და ბათუმში გახსნა საკუთარი აფთიაქი. კლიმენტი გელაზარიშვილის მეუღლე იყო ბათუმელი კათოლიკე ოჯახის ასული ევგენია

ერიქაშვილი (ახალგაზრდებმა ჯვარი დაიწერეს 1922 წლის 2 ნომბერს კათოლიკურ ტაძარში, დონ გაბრიელ ასლანიშვილის კურთხევით).

ბატონი კლიმენტი 1920-იანი წლების დამდეგს თბილისში გადავიდა საცხოვრებლად, რკინიგზის სადგურის მიმდებარედ დააფუძნა საკუთარი აფთიაქი, სადაც პროვიზორად მუშაობდა სიცოცხლის ბოლომდე.

კლიმენტი გელაზარიშვილი გარდაიცვალა 1941 წელს. დაკრძალულია თბილისში, კუკიის სასაფლაოზე.

ლევან ბეგიშვილი

იოსებ (სოსო) ანტონის ქე ასლანიშვილი

იოსებ ასლანიშვილი დაიბადა **1891** წლის 27 იანვარს ქუთაისში, ანტონ ასლანიშვილისა და მარიამ ალექსიძის – მორწმუნე კათოლიკეთა მრავალშვილიან ოჯახში. მათ რვა შვილი აღუზარდეს სამშობლოს. მშობლები ბავშვებს პატარაობიდანვე ზრდიდნენ პატრიოტული სულისკვეთებითა და ქრისტიანული ფასეულობებით. ამიტომაც ბატონ სოსოს (როგორც მას ახლობლები ეძახდნენ) და მის დედმამიშვილებს მოყვასისადმი სიყვარული, ღვთისადმი მონინება და მშობლიური ქვეყნის უსაზღვრო სიყვარული მთელი ცხოვრების მანძილზე გაჰყვათ.

ასლანიშვილების ოჯახი დიდი სტუმართმოყვარეობით გამოირჩეოდა. მათს სამეგობრო წრეს შეადგენდა იმ დროის ქუთაისის (და არა მარტო) წარჩინებული გვარებისა და საზოგადოების წარმომადგენლები: ფალიაშვილები, ხეჩინაშვილები, ყაუხჩიშვილები, თუმანიშვილები, მეფისაშვილები, ნაზარიშვილები, ვარლამიშვილები... ასეთ ინტელიგენტურ და ინტელექტუალურ გარემოში აღზრდილმა პატარა სოსომ ამ საზოგადოებიდან სწორედ ის მორალური თვისებები შეიძინა, რითაც ეს საზოგადოება გამოირჩეოდა, და თავისი ცხოვრების წესად გაიხადა. ასლანიშვილთა ისედაც მრავალწევრიანი ოჯახი, თავშესა-

ფარი იყო აგრეთვე გაჭირვებული და ობლად დარჩენილი ბავშვებისთვისაც.

ქუთაისის კლასიკური გიმნაზიის დამთავრების შემდეგ იოსებ ასლანიშვილმა სწავლა განაგრძო ოდესის „ნოვოროსიის“ უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტზე, რომლის სრული კურსი დაამთავრა 1914 წელს. მის ძირითად სპეციალობას ენდოკრინოლოგია წარმოადგენდა (შემდგომში მან ამ თემაზე დაიცვა საკანდიდატო დისერტაცია – „ჩიყვი სვანეთში“). უნივერსიტეტის დამთავრების შემდეგ ის დაბრუნდა საქართველოში, მაგრამ ამ დროს დაიწყო პირველი მსოფლიო ომი და სოსოც გაიწვიეს ფრონტზე, როგორც სამხედრო ექიმი.

ომიდან დაბრუნებული იოსებ ასლანიშვილი აქტიურად ჩაება თავისი ქვეყნის საზოგადოებრივ საქმიანობაში როგორც სამედიცინო მიმართულებით, ასევე ფიზიკური კულტურისა და სპორტის განვითარება – პოპულარიზაციის მხრივაც. მაგრამ, უპირველეს ყოვლისა, გვინდა შევეხოთ მისი, როგორც ექიმის, დამსახურებას საქართველოს მთიანეთში (სვანეთი, აჭარა) ენდემური ჩიყვის გავრცელების მიზეზებისა და მისი ბუნების კვლევების საქმეში. ყველაფერი კი იმით დაიწყო, რომ 1925 წელს მან მონაწილეობა მიიღო პირველ სამეცნიერო კვლევით ექსპედიციაში სვანეთში, რომლის დროსაც შეკრიბა დიდძალი მასალა ჩიყვის აღმოცენების მიზეზებსა და მისი გავრცელების არეალის შესახებ. ამ დროიდან მოყოლებული, მრავალი წლის მანძილზე ის გახლდათ ენდემური ჩიყვის წინააღმდეგ ბრძოლის მთავარი ორგანიზატორი. 1932 წელს თბილისში დააარსა ენ-

დოკრინოლოგიური ლაბორატორია, რომელიც ძირითადად ამ მიმართულებით მუშაობდა და ხანგრძლივი დროის განმავლობაში თვითონ იყო მისი ხელმძღვანელი. ლაბორატორიული კვლევების შედეგებს ის პრაქტიკაში ახორციელებდა: სოფელ-სოფელ დადიოდა, ზემო და ქვემო სვანეთში, აწარმოებდა კვლევებს და თან ხალხს კურნავდა. შეიძლება თამამად ითქვას, რომ მეტწილად მისი ძალისხმევით ოც წელიწადში სვანეთი ფაქტობრივად განიკურნა ჩიყვისაგან.

იოსებ ასლანიშვილს დიდი წვლილი მიუძღვის აგრეთვე სამრეწველო ტრამვატიზმის, ალპინიზმისა და სპორტში საექიმო კონტროლისა და ტრამვების მკურნალობის დანერგვაში. გამოქვეყნებული აქვს მნიშვნელოვანი ნაშრომები ენდოკრინოლოგიასა და მედიცინის სხვა დარგებში. ის ხშირად გამოდიოდა საჯარო მოხსენებებით ექიმ-სპეციალისტთა თუ ფართო საზოგადოების წინაშე არა მარტო მედიცინის, არამედ ხელოვნებისა და სპორტის საკითხებზეც. როგორც ოდესის სამედიცინო უნივერსიტეტის კურსდამთავრებული, ი. ასლანიშვილი ინიციატივით გამოვიდა გამოცემულიყო ოდესის უნივერსიტეტის ქართველ სტუდენტთა სამეცნიერო შრომების კრებული – „ცხოვრება და მეცნიერება“. შემდეგში ამ კრებულში თავიანთ ნაშრომებს აქვეყნებდნენ სხვა ქართველი მეცნიერებიც და საზოგადო მოღვაწეები: გრ. ვეშაპელი, ს. ავალიანი, ვ. ეგნატაშვილი, ს. ყიფშიძე და სხვანი. კრებულის გამოცემა ითავა კ. ოცხელის ნიგნების მაღაზიამ და ამ მაღაზიასთან არსებულმა ამხანაგობის სტამბამ. 1924-1933 წლებში იოსებ ასლანიშვილი იყო აგრეთვე ჟურნალ –

„თანამედროვე მედიცინის“ დამაარსებელი და მისი მთავარი რედაქტორი.

1946 წელს იოსებ ასლანიშვილს მიენიჭა საქართველოს დამსახურებული ექიმის წოდება.

იოსებ ასლანიშვილი გახლდათ მრავალმხრივ განვითარებული პიროვნება. სამედიცინო საქმიანობის გარდა, ის გატაცებული იყო მთამსვლელობით, ალპინიზმითა და სპორტის რამდენიმე სახეობით. რაც ამავე დროს, მისგან, როგორც ექიმისგან, „ჯანსაღი ცხოვრების წესის“ ერთგვარ პროპაგანდასაც წარმოადგენდა. 1918 წელს, გიორგი ეგნატაშვილსა და გიორგი ნიკოლაძესთან (ნიკო ნიკოლაძის შვილი) ერთად, იყო სპორტულ-პატრიოტული საზოგადოება – „შევიარდენის“ ერთ-ერთი დამფუძნებელი და ხანგრძლივი დროის განმავლობაში მისი აქტიური წევრი. ბატონი სოსო დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა ამ სპორტული საზოგადოების როლს ახალგაზრდა თაობის პატრიოტული სულისკვეთებით აღზრდაში. 1922 წლამდე ის თვითონ რედაქტორობდა ამ საზოგადოების ბეჭდვით ორგანოს – ჟურნალ „შევიარდენს“, რომელიც ქუთაისში გამოდიოდა. ჟურნალში გამოქვეყნებული სტატიები პოპულარიზაციას უწევდა ფიზიკურ აღზრდასა და სპორტს, მის მნიშვნელობას ერის სულიერი და გონებრივი განვითარების საქმეში: „ტანვარჯიშობას უნდა დაეთმოს ადამიანის ცხოვრებაში საპატიო ადგილი, თუკი გვინდა, რომ ფიზიკურად მთლად არ გადაგვარდეს ჩვენი ხალხი“, – წერდა ბატონი იოსები ჟურნალის ფურცლებზე.

1923 წელს იოსებ ასლანიშვილმა, როგორც ექიმმა, მონაწილეობა მიიღო ალექსანდრე დიდებულის მიერ

მყინვარწვერზე მოწყობილ პირველ ქართულ სამეცნიერო ექსპედიციაში, რომელმაც ფაქტობრივად საფუძველი დაუდო კავკასიონის მთავარი ქედის გეოფიზიკურ კვლევებს. ამის შემდეგ მთამსვლელობა და ალპინიზმი მისი ცხოვრების განუყოფელ ნაწილად იქცა. პირველ ასვლას მოჰყვა კავკასიონის სხვადასხვა მწვერვალის დალაშქვრა: 1927 წელს ისევ მყინვარწვერზე (სიმონ ჯაფარიძის ექსპედიციის შემადგენლობაში), შემდეგ უშუალოდ მისი ხელმძღვანელობით ცალკეული ასვლები მწვერვალებზე – უილფათა (1931წ.), მარუხი, მოგუაშირხა, ლაკობა, ჩაშურა (1932წ.), ტრავერსი — მაჩხაფარი, ფასის მთა, ედენა, შართაუ, შოდა, გეზემცირე და სხვა. 1934 წელს სოსო ასლანიშვილის ორგანიზებით მოეწყო ქართველ მთამსვლელთა ჯგუფის პირველი წარმატებული ასვლა უშბაზე. ექსპედიციის შემადგენლობაში იყვნენ: ალიოზა ჯაფარიძე (ექსპედიციის ხელმძღვანელი), სანდრო გვალია, ალექსანდრა ჯაფარიძე, იაგორ კაზალიკაშვილი, მიქელ პატარიძე, ლევან მარუაშვილი და გიორგი ნიგურიანი. ბატონი სოსო იდგა აგრეთვე აღ. ჯაფარიძის სახელობის „ალპური კლუბისა“ და „საქართველოს გეოგრაფიული საზოგადოების“ დაარსების სათავეებთანაც; იყო ამ საზოგადოების გამგეობის წევრი. 1924-1935 წლებში ხელმძღვანელობდა ამ საზოგადოების მთასვლა-მგზავრობის განყოფილებას, ხოლო 1935-1939 წლებში – სამეცნიერო ტურიზმის სექციას. ის სისტემატურად მონაწილეობდა გეოგრაფიული საზოგადოების მიერ მოწყობილ სხვადასხვა ღონისძიებაში, საჯარო ლექციებსა თუ ექსპედიციებში. ეს უკანასკნელი საშუალებას აძლევდა

მას იმავდროულად ეწარმოებინა თავისი სამეცნიერო კვლევებიც. 1933 წელს იოსებ ასლანიშვილმა გამოსცა წიგნი – „ექიმის მუშაობა ტურიზმისა და ალპინიზმის დარგში“, 1935 წელს გეოგრაფიულმა საზოგადოებამ ასევე გამოსცა მისი წიგნი – „Алпинизм в Грузии“ („ალპინიზმი საქართველოში“). მოგვიანებით ამავე სახელწოდებით და მისივე თანაავტორობით დაიბეჭდა საქართველოში ალპინიზმის განვითარების შესახებ განახლებული კრებული, რომელიც დიდი ხნის მანძილზე დიდი პოპულარობით სარგებლობდა ამ დარგის მოყვარულთა შორის. ქართული სპორტის განვითარებასა და პოპულარიზაციაში განეული ამაგის გამო, იოსებ ასლანიშვილს მინიჭებული ჰქონდა სპორტის დამსახურებული ოსტატის წოდება.

აუცილებლად უნდა შევხვით იმასაც, რომ ბატონი სოსო ყველაფერ ამასთან ერთად იყო მუსიკისა და ლიტერატურის დიდი მცოდნე და მოტრფიალე. მას სახელში ჰქონდა უნიკალური ბიბლიოთეკა, სადაც იშვიათი გამოცემები და ხელნაწერები იყო თავმოყრილი. იქვე ინახებოდა ოჯახის რელიკვია, ნატიფი ხელოვნებით შესრულებული, დიდი ზომის ნაქარგი — ბაგრატიონთა გერბი, რომელიც მისთვის ბიძას, დონ გაბრიელ ასლანიშვილს უსახსოვრებია. ეს იშვიათი ნამუშევარი მე-19 საუკუნის 70-იან წლებში გაუკეთებიათ სტამბოლის ქართველ კათოლიკეთა მონასტრის მონაზონ ქალებს და დონ გაბრიელისათვის უჩუქებიათ. ბიბლიოთეკის მთავარ განძს კი „ვეფხისტყაოსნის“ გამოცემათა უმდიდრესი კოლექცია წარმო-

ადგენდა (რომელიც ახლა მეცნიერებათა აკადემიის ბიბლიოთეკაში ინახება). ამ კოლექციაში შედიოდა პოემის 81 გამოცემა: ამათგან 41 დაბეჭდილი იყო საქართველოში, მათ შორის, 1712 წლის ვახტანგისეული გამოცემა... „ვეფხისტყაოსნის“ გერმანულ, ინგლისურ ენებზე დაბეჭდილ პოემის თარგმანებს 1950-იანი წლების დასაწყისში შეემატა ლი ტი ე-ს მიერ ჩინურ ენაზე თარგმნილი „ვეფხისტყაოსნის“ ეგზემპლარიც (ი. ჯაფარიძე). ამიტომ გასაკვირი არ უნდა იყოს ის, რომ იოსებ ასლანიშვილის უშუალო მონაწილეობით დაარსდა ჟურნალები: – „ხელოვნება“ და „თეატრი და მუსიკა“, რომელთა რედაქტორიც თვითონ იყო 1919-1922 წლებში.

დამსახურებული ექიმის, მთამსვლელის, ლიტერატორისა და საზოგადო მოღვაწის, იოსებ(სოსო) ასლანიშვილის სისხლსავსე და მრავალფეროვანი ცხოვრება შეწყვიტა ტრაგიკულმა შემთხვევამ. ის დაიღუპა ავტოკატასტროფაში 1955 წელს, 64 წლის ასაკში.

ახლა კი გვინდა შემოგთავაზოთ ცნობილი პოეტის, პუბლიცისტისა და მთარგმნელის, თამაზ ჩხენკელის მოგონება იოსებ ასლანიშვილის შესახებ. ბატონ თამაზს (იოსები ბიძად ეკუთვნოდა დედის მხრიდან). მამა ადრე გარდაეცვალა და მის ძმასთან, შემდგომში ცნობილ ექიმ-ენდოკრინოლოგ – შალვა ჩხენკელთან ერთად იზრდებოდა დედის – თამარ ასლანიშვილის დიდ ოჯახში, სადაც უმამო ბავშვებზე ზრუნვა მთლიანად თავის თავზე აიღო მათმა ბიძამ, სოსო ასლანიშვილმა და, თვითონ უცოლშვილომ, მათ გაუწია მამობა სიცოცხლის ბოლომდე. ერთ-ერთ ინტერვიუში

ბატონი თამაზი იხსენებდა: „ბიძაჩემი – სოსო ასლანიშვილი ცნობილი კაცი იყო, ყოფილი ოფიცერი, ექიმი, „შევარდენის“ წევრი, მთამსვლელი, ჟურნალ „შევარდენის“ რედაქტორი. მანამდე ორი ჟურნალი ჰქონდა დაარსებული – „თეატრი და მუსიკა“ და „ხელოვნება“. 1924 წლიდან სამედიცინო ჟურნალს რედაქტორობდა. მამაჩემი ადრე გარდაიცვალა, მასთან (სოსოსთან – ლ. ბ.) ვცხოვრობდი, არაჩვეულებრივი ბიბლიოთეკა ჰქონდა, რაღას არ ნახავდი იქ, არჩილ ჯორჯაძის წიგნებს, რევოლუციამდე გამოცემულ ივანე ჯავახიშვილის ტომებს, „ქართლის ცხოვრებას“, მიხეილ ჯავახიშვილის თხზულებებს, 1920 წელს გამოცემულ კოლაუ ნადირაძის „ბალდახინს“. შინ გვექონდა „მეოცნებე ნიამორების“ ცამეტივე რვეული, „ცისფერი ყანნები“, „ილიონი“, „მშვილდოსანი“, სხვა ძველი ჟურნალები. ყველაფერი ეს წაკითხული მქონდა. მათ შორის არჩილ ჯორჯაძის კამათი ნოე ჟორდანიასთან. ვიცოდი კოჯრის ამბები, ტაბახმელასთან ბრძოლის ამბები. 18 წლის ვიყავი „აზეულა“ რომ დავწერე“...

იოსებ ასლანიშვილი თავისი მრავალმხრივი მოღვაწეობით თანამედროვეთათვის იყო სანიმუშო ადამიანი, უაღრესად მებრძოლი ხასიათის, შემოქმედი და სიკეთით აღსავსე, სამშობლოს უზომოდ მოყვარული... იგი თაობებისთვისაც იქნება კაცური კაცობის დიდი მასწავლებელი.

გვანცა რამაზის ასული ჩხენკელი

(სოსო ასლანიშვილის დის შვილიშვილი)

შალვა კასილის ქე ჩხენკელი

„სოსო ასლანიშვილის დამ, თამარ ასლანიშვილი, ზუბალაშვილების მიერ აშენებულ ბათუმის კათოლიკურ ეკლესიაში დაინერა ჯვარი ვასილ ჩხენკელთან (1926 წელს). ჯვარი დასწერა ეკლესიის პადრემ, დონ გაბრიელ ასლანიშვილმა. იგი სოსოს და თამარის ბიძა იყო და მონტობანში (ქართული კულტურისა და განათლების კერა საფრანგეთში) ჰქონდა მიღებული სასულიერო განათლება. თამარს ორი ვაჟი შეეძინა: თამაზი (1927-2010) და შალვა (1928). ორივე დონ გაბრიელმა მონათლა.

სოსო ასლანიშვილი დისშვილებს ხშირად დაატარებდა ექსპედიციებში საქართველოს სხვადასხვა სოფელში. წლების შემდეგ შალვა ბიძამისის კვალს გაჰყვა და დაამთავრა თბილისის სამედიცინო ინსტიტუტი ენდოკრინოლოგიის განხრით.

ინსტიტუტის დამთავრების შემდეგ შალვა ჩხენკელი რამდენიმე წელი მუშაობდა სიმფეროპოლში (იქ გაანაწილეს), შემდეგ დაბრუნდა საქართველოში და დაიწყო მუშაობა სოსო ასლანიშვილის სახელობის ენდოკრინოლოგიურ დისპანსერში, რომელიც 1955 წელს სოსო ასლანიშვილმა დააარსა. შალვა ჩხენკელი 60 წელი ემსახურა ამ ურთულეს დარგს. მას მრავალი პაციენტი დღემდე ემადლიერება.

ბატონი შალვას ინტერესები მრავალმხრივია: იგი აქტიური მკითხველი და სიმფონიური მუსიკის განსაკუთრებული დამფასებელი და მოყვარულია. გამოირჩევა კაცთმოყვარეობითა და თავმდაბლობით“.

თინათინ კოკოჩაშვილი

გიორგი ბექტრეს ქე ნაზარაშვილი

გამოჩენილი ქართველი ექიმი, რენტგენოლოგი, გიორგი ნაზარაშვილი დაიბადა 1894 წლის 9 (21) ივნისს ბათუმში, კათოლიკეთა ოჯახში.

1916 წელს დაამთავრა მოსკოვის უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტი. 1923-1936 წლებში მივლინებული იყო გერმანიაში. უცხოეთში კიდევ უფრო ფართო განათლება მიიღო მედიცინის მიმართულებით, განსაკუთრებით, დახელოვდა რენტგენოლოგიაში.

საქართველოში დაბრუნების შემდეგ, 1935-1938 წლებში, გიორგი ნაზარაშვილი განაგებდა თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო ინსტიტუტის რენტგენოლოგიის კათედრას, 1938-1958 წლებში კი ეს თანამდებობა ეკავა თბილისის ექიმთა დახელოვნების ინსტიტუტში. 1958-1972 წლებში იყო საქართველოს ჯანდაცვის სამინისტროს რენტგენოლოგიისა და სამედიცინო რადიოლოგიის სამეცნიერო კვლევითი ინსტიტუტის დირექტორი.

გიორგი ნაზარაშვილი პრაქტიკული საქმიანობის პარალელურად სამეცნიერო მუშაობასაც ეწეოდა: 1949 წელს დაიცვა დისერტაცია, მიენიჭა მედიცინის მეცნიერებათა დოქტორის ხარისხი, 1951 წლიდან მუშაობდა პროფესორად უმაღლეს სასწავლებელში. იგი ძირითადად შეისწავლიდა რენტგენო-რადიოიზოტოპური დიაგნოსტიკის საკითხებს, ახალშობილთა ძვლის თანდაყოლილ ათაშანგს, საშვილოსნოს ფიბრომის სხივურ მკურნალობას და სხვ.

ბატონი გიორგი გახლდათ საქართველოს რენტგენოლოგთა სამეცნიერო საზოგადოების თავმჯდომარე. მრავალწლიანი ნაყოფიერი საზოგადოებრივი მოღვაწეობისა და სამედიცინო მიმართულებით განსაკუთრებული დამსახურებისათვის დაჯილდოებული იყო ლენინის ორდენით, „საპატიო ნიშნის“ ორდენითა და მედლებით (ქართ. საბჭ. ენციკლ., 7, თბ., 1984).

გიორგი ნაზარიშვილი გარდაიცვალა 1972 წლის 1 ივნისს. დაკრძალულია თბილისში. მას მემკვიდრე არ დარჩენია, მაგრამ საზოგადოებაში, სამეცნიერო წრეებში, პაციენტებში დარჩა მისი სახელი, როგორც საუკეთესო სპეციალისტისა და ღირსეული პიროვნებისა. მისი სიცოცხლე გრძელდება ნათესავების, ახლო მეგობრების მოგონებებში.

ქალბატონი თინათინ ვიქტორის ასული კოკოჩაშვილი:

„ბიძია გიორგი ჩვენი ოჯახის ახლობელი, თანაც ხშირი სტუმარი იყო. მიუხედავად მაშინდელი კომუნისტური რეჟიმისა, დედასა და მამას მეგობრები, ძირითადად კათოლიკეები, შობას – 25 დეკემბერს და აღდგომის ბრწყინვალე დღესასწაულებზე ყოველთვის იკრიბებოდნენ ერთმანეთის ოჯახებში, ამიტომ ბევრ მათგანს მეც ვიცნობდი.“

გიორგი პეტრეს ძე ნაზარიშვილი, რომელსაც შინაურობაში გიორგი პეტროვიჩს ეძახდნენ, მეტად თბილი და გულისხმიერი ადამიანი იყო, იუმორით სავსე, კარგი მოსაუბრე. მამა და ბატონი გიორგი ბევრს ხუმრობდნენ, როცა იხსენებდნენ ბავშვობის ეპიზოდებს, რომელთაგან დღემდე კარგად მახსოვს ერთ-ერთი ამბავი ...გიორგიმ ბავშვობა ბათუმში გაატარა. მისი ბიძა –

დედის ძმა – იყო ბათუმის კათოლიკური ტაძრის წინამძღვარი, დონ გაბრიელ ასლანიშვილი. საკვირაო წირვას მშობლებთან ერთად ესწრებოდნენ ბავშვებიც. გიორგი და მისი ტოლი ბიჭები წირვის მსვლელობის დროს მოძღვარს ეხმარებოდნენ, როგორც მინისტრანტები. მათ იცოდნენ, რომ მამა გაბრიელს ზიარებისთვის ყოველთვის ჰქონდა გადანახული საუკეთესო ღვინო. ცელქი ბავშვები ზოგჯერ ამ ღვინოს ჩუმად შეუცვლიდნენ ხოლმე. როცა მოძღვარი ბარძიმიდან მოსვამდა სასმელს, გემოთი ხვდებოდა პატარების ოინებს და წირვის შემდეგ დატუქსავდა: „უჰ, თქვე მაიმუნებო, კიდევ შემიცვალეთ ღვინო!“

ძია გიორგი ამას ისე ლამაზად, იუმორით შეზავებული სიტყვებით ჰყვებოდა, რომ ყველას გვამხიარულებდა. მერე მამა გაიხსენებდა თავისი ბავშვობის „თავგადასავლებს“ ქუთაისთან დაკავშირებით. ახლა რომ ვიგონებ მაშინდელ ოჯახურ შეკრებებს, ვრწმუნდები: მეგობრების ურთიერთსტუმრობა, ალბათ, მათთვის უფრო სასიამოვნო იმიტომაც იყო, რომ იგონებდნენ ბავშვობას, ოჯახს, მშობლიურ ქალაქს და კათოლიკურ ეკლესიაში მოძღვრებთან გატარებულ საინტერესო და ტკბილ დღეებს...

ბატონი გიორგი და მამაჩემი ზაფხულობით დასასვენებლადაც ხშირად ერთად დადიოდნენ.

და კიდევ: მამას მეგობრების სტუმრობა ჩვენს ოჯახში, მათი საქმიანი საუბრებისა და მსჯელობის მოსმენა ჩემთვის ერთგვარი დამატებითი სკოლა იყო.

ამისთვისაც დიდი მადლობა ჩვენს გამორჩეულ წინაპრებს!

ლევან ბეგიშვილი

თამარ პავლეს ასული ჩილინგარიშვილი

ქ. ქუთაისში სპეციალიზირებული ბაქტერიოლოგიური გამოკვლევების ერთ-ერთი სულისჩამდგმელი იყო თვალსაჩინო ექიმი, თამარ პავლეს ასული ჩილინგარიშვილი. იგი დაიბადა 1894 წლის 12 ნოემბერს ქ. ახალციხეში. საშუალო განათლება მიიღო ქალაქ ქუთაისის წმინდა ნინოს სასწავლებელში, რომელიც დაამთავრა 1915 წელს. იმავე წელს ჩაირიცხა ხარკოვის უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტზე, 1919 წლიდან კი განაგრძო სწავლა თბილისის უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტზე.

თამარ ჩილინგარიშვილმა უნივერსიტეტის დამთავრების შემდეგ, 1923 წლიდან, მუშაობა დაიწყო ქუთაისის ბაქტერიოლოგიური ლაბორატორიის ექიმ-ლაბორანტად. მან მეტად რთული და საჭირო სპეციალური ლაბორატორიული გამოკვლევების მეთოდების ათვისებითა და სრულყოფით დიდი სამსახური გაუწია რიგ ინფექციურ სნეულებათა დიაგნოსტიკასა და პროფილაქტიკური ღონისძიებების გატარებას. 1927 წლიდან მას აწინაურებენ ბაქტერიოლოგიური ლაბორატორიის გამგედ.

თ. ჩილინგარიშვილის პირადი ინიციატივითა და ხელმძღვანელობით ქუთაისის ტუბდისპანსერში მოეწყო კანისა და ვენერულ სნეულებათა სამკურნა-

ლო, ხოლო ფიზიოთერაპიულ საავადმყოფოსა და №1 პოლიკლინიკაში – კლინიკო-დიაგნოსტიკური და სეროლოგიური ლაბორატორიები. თ. ჩილინგარიშვილი თავისი პრაქტიკული მოღვაწეობის პერიოდში, კვალიფიკაციის ამაღლების მიზნით რამდენჯერმე იმყოფებოდა მოსკოვის, ხარკოვისა და თბილისის სამედიცინო ინსტიტუტების ექიმთა დახელოვნების კურსებზე.

ქალბატონი თამარი ნაყოფიერ საზოგადოებრივ მუშაობასაც ეწეოდა. წლების განმავლობაში ქუთაისის ექიმთა სამეცნიერო საზოგადოების წევრი იყო. ნაკითხული აქვს ათამდე სამეცნიერო-პრაქტიკული ხასიათის მოხსენება. ქუთაისის სამედიცინო სასწავლებელში კითხულობდა ლექციებს მიკრობიოლოგიაში.

თ. ჩილინგარიშვილი გარდაიცვალა **1968** წელს, დაკრძალულია ქ. ქუთაისში.

ჟურნალი ფეიქრიშვილი
თინათინ კოკოჩაშვილი

ბალოშვილები

ანტონ გრიგოლის ქე ბალოშვილი

აჭარაში ერთ-ერთი პირველი ოტორინოლარინგოლოგი ანტონ ბალოშვილი დაიბადა **1903** წელს ბათუმში. მისი წინაპრები ამ ქალაქში XIX საუკუნის ბოლოს ჩამოსულან ახალციხიდან (კერძოდ, რაბათიდან).

ანტონმა **1931** წელს დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო ინსტიტუტი. **1936-1940** წლებში მუშაობდა ხულოს რაიონულ საავადმყოფოში მთავარ ექიმად, მეორე მსოფლიო ომის პერიოდში კი – ქუთაისის სამხედრო ჰოსპიტალში ქირურგად. **1951** წელს დაინიშნა ბათუმში ახალგახსნილი ონკოლოგიური დისპანსერის მთავარ ექიმად.

ანტონ ბალოშვილს, გამორჩეულ ექიმსა და ღირსეულ პიროვნებას, აჭარაში ოტორინოლარინგოლოგიის ფუძემდებელს, მედიცინის დარგში განუღი დიდი ღვაწლისათვის მიენიჭა აჭარის დამსახურებული ექიმის წოდება.

ბატონი ანტონის მეუღლე სალომე ნაზარიშვილი, კათოლიკეთა ცნობილი ოჯახის ასული, პროფესიით ექიმი გახლდათ, მეანგინეკოლოგი.

ანტონ ბალოშვილი გარდაიცვალა **1968** წელს, **65** წლის ასაკში.

ვაკა ანტონის ქე ბალოშვილი

დაიბადა 1939 წლის 22 იანვარს ბათუმში, ცნობილი კათოლიკე ექიმების ანტონ ბალოშვილისა და სალომე ნაზარიშვილის ოჯახში.

ჩანს, მშობლების ავტორიტეტმა, ოჯახურმა ტრადიციამ დიდი გავლენა მოახდინა ვაჟიშვილზეც – თავის სამომავლო პროფესიად აერჩია მედიცინა.

ვაჟა ბალოშვილმა ბათუმის №3 საშუალო სკოლის დამთავრების შემდეგ, 1956 წელს, სწავლა გააგრძელა მოსკოვის №1 სამედიცინო ინსტიტუტში, 1962 წელს დაამთავრა სამკურნალო ფაკულტეტი და იქვე, ოტორინოლარინგოლოგიის კათედრაზე, გაიარა კლინიკური ორდინატურა (1962-1964 წლებში).

1964-1966 წლებში მსახურობდა ქობულეთის რაიონის დაბა ჩაქვში.

1966-1969 წლებში იყო ქ. მოსკოვის ჯანმრთელობის სამინისტროს ყელ-ყურ-ცხვირის კვლევითი ინსტიტუტის ასპირანტი. ასპირანტურის დასრულებისთანავე დაიცვა საკანდიდატო დისერტაცია თემაზე: „**ხორხისა და ტრაქეის აღდგენითი ქირურგიის პროცესები**“. 1969-1974 წლებში იყო ამავე ინსტიტუტის უმცროსი მეცნიერმუშაკი.

1974-1976 წლებში მუშაობდა ქ. კონაკრის (გვინეის რესპუბლიკა) გ. ა. ნასერის პოლიტექნიკური ინსტიტუტის სამედიცინო ფაკულტეტზე ლორ-კათედრის ხელმძღვანელად. ლექციებს კითხულობდა ფრანგულ

ენაზე, მისი ხელმძღვანელობის პერიოდს დაემთხვა ამ ფაკულტეტის სტუდენტთა პირველი გამოშვება.

გვინეაში მოღვაწეობის ორი წლის განმავლობაში 100-მდე ოპერაცია გააკეთა და აფრიკაში მრავალი მადლიერი პაციენტი დატოვა.

1976-1982 წლებში ისევ მოსკოვის ყელ-ყურ-ცხვირის კვლევითი ინსტიტუტის მეცნიერმუშაკია.

1982 წლიდან ბრუნდება საქართველოში და 1987 წლამდე მუშაობს ქ. ბათუმის ონკოცენტრის ლორ-ონკოლოგად.

1987-1988 წლებში იყო ქ. ოდგინის (კუბის რესპუბლიკა) ვ. ლენინის სახელობის ჰოსპიტლის ყელ-ყურ-ცხვირის ექიმი, ასევე, დირექტორის მრჩეველი ლორ-საკითხებში. კუბაში დიდი ავტორიტეტით სარგებლობდა. წარმატებით მოღვაწეობდა ლორონკოლოგიაში და ლარინგოტრაქეაპლასტიკურ ქირურგიაში. ქ. ოდგინის ჰოსპიტალში 50-მდე ოპერაცია გააკეთა.

1987 წელს გაიარა კვალიფიკაციის ასამაღლებელი კურსები მოსკოვში დახელოვნების ინსტიტუტში ონკოლოგიის მიმართულებით. ამავე წელს აჭარის ასსრ ჯანმრთელობის სამინისტროს საატესტაციო კომისიის გადამწყვეტილებით მიენიჭა უმაღლესი კატეგორიის ონკო-ქირურგის წოდება ლორ-დაავადებათა განხრით.

1989 წლიდან სიცოცხლის ბოლომდე იყო ბათუმის მაღალტექნოლოგიური ჰოსპიტლის ლორ-ონკოლოგი.

1996-1999 წლებში პედაგოგიურ მოღვაწეობას ეწეოდა ბათუმის უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტზე და სამედიცინო-ეკოლოგიურ

ინსტიტუტში, სადაც ხელმძღვანელობდა ოტორინოლარინგოლოგიის კათედრებს.

2012 წლის 9 სექტემბერს მიენიჭა საპატიო ბათუმელის წოდება, **2019** წლის 22 იანვარს – მედიცინის დამსახურებული მოღვაწის წოდება.

ჰყავდა მეუღლე – რუსუდან ქურიძე (პროფესორით ჟურნალისტი) და სამი შვილი: ინგა, ირაკლი და სალომე.

მედიცინის დოქტორი ვაჟა ბალოშვილი იყო 45 სამეცნიერო ნაშრომის ავტორი და თანაავტორი (მათ შორის ოთხი ფრანგულ და ერთი ესპანურ ენებზე), ოთხი მეთოდური რეკომენდაციისა და ორი რაციონალური წინადადების ავტორი.

ვაჟა ანტონის ძე ბალოშვილი გარდაიცვალა **2022** წლის იანვრის ბოლოს, დაკრძალულია ბათუმში, ფერიის სასაფლაოზე.

ოფიციალურ წყაროებზე დაყრდნობით (სოციალური ქსელის მასალებითაც) თანამედროვე მკითხველს მეტ-ნაკლები სისრულით გავაცანით კათოლიკე ექიმების, მამა-შვილის – ანტონ და ვაჟა ბალოშვილების პროფესიული საქმიანობა, მათი წარმატებული მოღვაწეობა. მადლობა მათ ადამიანთა მიმართ გაწეული მსახურებისათვის, უამრავი პაციენტის ჯანმრთელობაზე ზრუნვისათვის!

მოგეხსენებათ, რომ ნებისმიერი პროფესიის წარმომადგენელი, პირველ ყოვლისა, ადამიანია, პიროვნებაა მისთვის ნიშანდობლივი სულიერი თვისებებით, რაც ბუნებრივად განსაზღვრავს მისი პრაქტიკული საქმიანობის

ხარისხს... აქედან გამომდინარე, ვაჟა ექიმის, როგორც პიროვნების, დასახასიათებლად (საქართველოს დღევანდელი რეალური ვითარების ფონზე ექიმის სულიერი მრწამსის ნათელსაყოფად) დავიმოწმებთ მისი ერთ-ერთი ინტერვიუდან ორიოდე ამონარიდს (ინტერვიუს უძღვება თენგიზ პარმაქსიზიშვილი. მასალა ჩანერილია 2011 წელს):

თ. პ.: ბათუმში მოღვაწე მედიცინის დამსახურებულ მუშაკთაგან რომელ კათოლიკეებს გაიხსენებდით და რას გვიამბობდით მათ შესახებ?

ვ. ბ.: აჭარაში ჩემი დროის ცნობილი მედიცინის მუშაკებიდან, რომლებიც კათოლიკური ოჯახებიდან იყვნენ, გავიხსენებ მედიცინის მეცნიერებათა დოქტორს, **გიორგი ხეჩინაშვილს**. იგი წლების განმავლობაში იყო აჭარის ჯანმრთელობის სამინისტროს მთავარი მეან-გინეკოლოგი, საქართველოს დამსახურებული ექიმი, მისი შვილი – **ლევან ხეჩინაშვილი** კი – ბათუმის რესპუბლიკური საავადმყოფოს უროლოგიური განყოფილების გამგე. ბატონი გიორგის მეორე ვაჟი – **გაბრიელ ხეჩინაშვილი**, ასევე მეან-გინეკოლოგი, ლენინგრადის პირველი სამედიცინო ინსტიტუტის პროფესორი იყო.

მიხეილ ამირბეგაშვილი, აჭარაში ერთ-ერთი პირველი ოფთალმოლოგი, ცნობილი ქირურგის – მაქაცარიას მოწაფე; **ელენე ხითარიშვილი**, **თამარ ბეთანელი** – ექიმი თერაპევტი.

თ. პ.: რას ნიშნავს თქვენთვის, იყო კათოლიკე ეკლესიის წევრი?

ვ. ბ.: – მიმაჩნია, რომ კათოლიკე ეკლესია ჭეშმარიტი ეკლესიაა... მისი წევრობა უდიდესი პატივი და პასუ-

ხისმგებლობაა. კათოლიკური ეკლესია დიდ როლს ასრულებს კაცობრიობის განვითარების ისტორიაში, მისი სულიერების ჭეშმარიტი გზით წარმართვაში...

თ. პ. რას თვლით საჭიროდ რომის კათოლიკე და საქართველოს მართლმადიდებლური ეკლესიების დასაახლოებლად?

ვ. ბ.: – კათოლიკე ეკლესია ყოველთვის სიყვარულითა და მზრუნველობით იყო გამსჭვალული ქართული ეკლესიისა და ქართველი ხალხის მიმართ. ამის გამოხატულება იყო წმიდა პაპის, იოანე-პავლე მეორის ვიზიტი საქართველოში; ამასვე ადასტურებს საქველმოქმედო საქმიანობები, რასაც კათოლიკე ეკლესია ახორციელებს საქართველოში...

აღსანიშნავია, რომ იტალიაში, ქალაქ ბარში, წმინდა ნიკოლოზის ტაძარში, ერთმანეთის გვერდით აღავლენენ ლოცვებს კათოლიკეები და მართლმადიდებლები. ვფიქრობ, რომ ეს შესაძლებელია საქართველოშიც... საქართველო უნდა გათავისუფლდეს კომუნისტების მიერ დაწინაურებული ურთიერთუნდობლობისაგან, რაც ერის დაშლასა და ქრისტიან თუ არაქრისტიან ქართველთა შორის შუღლის ჩამოგდებას ითვალისწინებდა. საქართველო საბოლოოდ უნდა გამოვიდეს რუსული ორბიტიდან და ღირსეული ადგალი დაიკავოს თავისუფალ ერთა შორის“ (საბა, 2011, №4, გვ. 8-9).

ამ მოკლე ამონარიდიდანაც ჩანს, რომ კათოლიკე წინაპართა ტრადიციებზე აღზრდილი ექიმების – ბალოშვილების მრავალმხრივ მოღვაწეობას საფუძვლად ედო საქმის ერთგულება, პატიოსნება, სიკეთე და მოყვასის ქრისტესმიერი სიყვარული.

სოფიო და თამარ ჩიქოვანები
(ნიკოლოზ იზაშვილის შვილიშვილები)

ნიკოლოზ პაკლეს ქე იზაშვილი

ცნობილი ქირურგი, უროლოგი ნიკოლოზ იზაშვილი დაიბადა **1910** წლის 14 დეკემბერს თბილისში, კათოლიკეთა ოჯახში.

1931 წელს დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო ინსტიტუტის სამკურნალო ფაკულტეტი.

1963 წელს დაიცვა დისერტაცია თემაზე: „პროსტატის ადენომა და მისი ოპერაციული მკურნალობა“. მიენიჭა მედიცინის მეცნიერებათა დოქტორის ხარისხი, 1966 წლიდან მუშაობდა პროფესორის თანამდებობაზე.

1966 წლიდან იყო ა. წულუკიძის სახელობის უროლოგიისა და ნეფროლოგიის სამედიცინო კვლევითი ინსტიტუტის დირექტორის მოადგილე სამეცნიერო დარგში. იკვლევდა უროლოგიურ დაავადებათა დიაგნოსტიკისა და მკურნალობის საკითხებს. არის მრავალი სამეცნიერო ნაშრომის ავტორი.

1979 წელს მიენიჭა საქართველოს მეცნიერების დამსახურებული მოღვაწის ნოდება.

მიღებული აქვს მთავრობის ჯილდოები.

ნიკოლოზ იზაშვილი გარდაიცვალა **1993** წელს. დაკრძალულია თბილისში, საბურთალოს სასაფლაოზე.

ნიკოლოზსა და მის მეუღლეს დუდუ (ნათელა) ბერძენიშვილს ჰყავდათ ორი ქალიშვილი: **ნანა** და **რუსუდან იზაშვილები**, პროფესიით ექიმები იყვნენ.

ნიკოლოზის მშობლები და ოჯახური გარემო

ნიკოლოზი მესხი კათოლიკეების შთამომავალია. მისი მამა იყო პავლე იზაშვილი – საბაჟოს უფროსი, დედა – სარა მარია ლუჩია ანდრონიკაშვილი მათს ოჯახში იზრდებოდა ხუთი შვილი. ცხოვრობდნენ კათოლიკეთა ქუჩაზე (დღევანდელი გია აბესაძის ქუჩა), ეკლესიის მახლობლად მდებარე ორსართულიან საკუთარ სახლში, რომელიც გასაბჭოების შემდეგ ჩამოართვეს და დაუტოვეს მხოლოდ ორი ოთახი.

ნიკოს მამა – პავლე გასაბჭოების შემდეგ დაიჭირეს. მიუხედავად იმისა, რომ საპატიმროში დიდი ხანი არ გაუტარებია, იქ ტიფით დაავადდა და გამოსვლის შემდეგ მალევე გარდაიცვალა. დედა დარჩა მარტო ხუთი მცირეწლოვანი შვილით. ბაბუ ჰყვებოდა იმდროინდელ რთულ ცხოვრებაზე; იგონებდა, როგორ ეხმარებოდნენ შვილები დედას ყველა საქმეში, ერთმანეთის აღზრდაში...

ბავშვობიდან ნიკოს ოცნება ექიმობა ყოფილა; განსაკუთრებით ეს სურვილი გაუძლიერდა თურმე მას შემდეგ, რაც მისი და-ძმა ავად გახდა და ძალიან რთულად გადაიტანეს ინფექციური დაავადება. ნიკოს იმისთვის უნდოდა ექიმი გამხდარიყო, რომ სხვებისთვის შესძლებოდა ტკივილის შემსუბუქება.

იმ დროს ჩვენს ოჯახში ასეთი წესი ყოფილა: ყველა ბავშვს წინასწარ უნდა ჰქონოდა განსაზღვრული თავისი მომავალი პროფესია (თუ ვის რა უნდა ეკეთებინა), ბაბუს წილად ხვდა თურმე იტალიაში, ვატიკანში, ნასვლა და საეკლესიო ცხოვრებაში ჩართვა. ის მღვდელი უნდა გამოსულიყო... ბაბუ მოგვიანებით ჩვენთანაც იგონებდა, თუ როგორ არ უნდოდა სასულიერო პირად გახდომა, მისი მოწოდება სხვა იყო – სცმოდა ექიმის თეთრი ხალათი და ეზრუნა ადამიანების ფიზიკურ ჯანმრთელობაზე, მათთვის ყოფილიყო თუნდაც პატარა ნუგეში. სწამდა, რომ დიდი ბედნიერებაა, როდესაც ადამიანი ემსახურება იმ საქმეს, რომელიც ასე ძალიან უყვარს.

ნიკო ექიმი

ექიმობა მართლა იყო ნიკო ბაბუას მოწოდება როგორც პროფესიულად, ისე ადამიანურად. იგი თავის მასწავლებლად თვლიდა აკადემიკოს ალექსანდრე ნულუკიძესა და პროფესორ გიორგი ხეჩინაშვილს. პირველი სერიოზული გამოცდილება ციმბირში სამხედრო ნაწილში მიიღო, შემდეგ პეტერბურგში (მაშინდელ ლენინგრადში); აკადემიკოს იუსტინე ჯანელიძესთან მუშაობამაც ბევრი რამ შესძინა პროფესიული თვალსაზრისით.

ომის წლებში უფრო დატვირთული იყო: ლექციების კითხვა სამედიცინო ინსტიტუტში, თან ევაკოპოსპიტალში მუშაობა – დღეში თხუთმეტი, თვრამეტი ოპერაცია...

„თუ ექიმი ხარ, უნდა დაივიწყო ყველაფერი და მთლიანად მიეცე შენს საქმეს; გულით შეიყვარო ავად-

მყოფი და გქონდეს დიდი მოთმინება; კეთილი ინებო და საკაცებზეც შენვე დაანწინო და ბოლომდე უპატრონო. ნაოპერაციევი კაცისათვის არ არსებობს რაიმე წვრილმანი, რომელიც ქირურგის გარეშე გაკეთდეს.“

ასეთი იყო ბაბუას მრწამსი, ასე გაატარა მან ათეული წელიწადი. მისთვის არ არსებობდა არც დღე, არც ღამე, თუ ამისი საჭიროება იყო. რამდენჯერმე გაუღია თავისი სისხლი პაციენტის გადასარჩენად საოპერაციო მაგიდასთან.

ერთი ისტორია გვახსენდება: საავადმყოფოში დაანწინეს 10-12 წლის მძიმედ დაავადებული ბიჭი, რომელსაც დამოუკიდებლად გადადგილებაც კი არ შეეძლო. რახან სიტუაცია ასეთი რთული იყო, დაუძახეს ნიკო ექიმს (როგორც მსგავს შემთხვევებში ხდებოდა). ბაბუამ გასინჯა პატარა და, მიუხედავად ბევრი კოლეგის უიმედობისა, თქვა, რომ ის თავის თავზე იღებდა ბიჭის გამოჯანმრთელებას. ნიკო ყოველდღე საათობით კლინიკაში იყო ბიჭთან. ხელში აყვანილი დაჰყავდა მანიპულაციებსა თუ სხვა საჭიროებებზე; თავიდან ასწავლიდა სიარულს. ასე გავიდა თვეები და, როგორც იქნა, ბავშვი დადგა ფეხზე და სრულიად გამოჯანმრთელებული დაუბრუნდა კახეთის ერთ-ერთ სოფელს...

გავიდა ბევრი წელი, ერთ დღეს სახლის კარზე ზარი გაისმა. კარს მიღმა იდგა კაცი, რომელიც ბაბუს კითხულობდა. კაცი აღმოჩნდა პატარა ბიჭი კახეთიდან – ვანიჩკა. ეს იყო საოცარი შეხვედრა. ამ დღის შემდეგ დაიწყო დიდი მეგობრობა ნიკოსა და ვანიჩკას ოჯახებს შორის, რომელიც მრავალი წელი გაგრძელდა.

როგორც პროფესიაში, ისე პირადს ცხოვრებაში ბაბუს ძალიან გაუმრთლა. ჩვენი ბებია-დედუ ბერძენიშვილი – მან სამსახურში გაიცნო. ბებიაც ექიმი იყო. ისინი ბოლომდე ერთ შენობაში მუშაობდნენ, ერთ საქმეს ემსახურებოდნენ ერთგულად. მეუღლეებს ჰქონდათ საოცარი ურთიერთობა, სიყვარული და პატივისცემა. ერთმანეთისადმი მათი დამოკიდებულება ჩვენთვის იყო და დღემდე არის საუკეთესო მაგალითი.

გვახსოვს, დედა გვიყვებოდა: ნიკო ისეთივე კარგი მამა იყო, როგორც მეუღლეო. შვილები, პატარები რომ იყვნენ, სამსახურიდან გვიან მოსულ მამას, საოცრად დაღლილსა და იმ ნუთის წამოწოლილს, ბავშვური ეგოიზმით ეტყოდნენ ხოლმე: მამა სასეირნოდ გვინდა წასვლაო. ჩვენი ბაბუ უსიტყვოდ დგებოდა თურმე, იცვამდა და გოგოები ფუნიკულორზე მიჰყავდა.

ნიკო – როგორც მოქალაქე

მიუხედავად იმ ეპოქისა, რომელშიც მოუწია ცხოვრება და მოღვაწეობა, ნიკო იზაშვილი კონფორმისტი არასდროს ყოფილა. მისი პრინციპული პოზიცია იყო – არასდროს გამხდარიყო კომუნისტური პარტიის წევრი. ამის გამო, რა თქმა უნდა, ბევრ პრივილეგიაზე თქვა უარი და, არაერთი შემოთავაზების მიუხედავად, ცხოვრების ბოლომდე დარჩა ამ პრინციპების ერთგული.

ნიკო ექიმის მრავალრიცხოვან პაციენტებს შორის ბევრი იყო მაღალი თანამდებობის პირი. ერთხელ ედუარდ შევარდნაძის კითხვას – ბატონო ნიკო, რატომ არა ხართ კომუნისტური პარტიის წევრიო – ბაბუამ მრავ-

ლისმთქმელი ღიმილით უპასუხა თურმე: თქვენი პარტი- ისთვის მზად არ ვარო.

ბევრი რამის დაწერა შეიძლება ნიკო იზაშვილზე, მის პიროვნულ ღირსებებზე. ჩვენთვის, როგორც შვი- ლიშვილებისათვის, ძალიან საყვარელი ბაბუას გარდა, იყო ყოველმხრივ სამაგალითო და საამაყო ადამიანი. ახ- ლაც კი, ამდენი წლის შემდეგ, უროლოგიის ინსტიტუტში მისვლისას, მას საოცარი სითბოთი იხსენიებენ; გვიყვე- ბიან ამბებს, თუ როგორი უშუალო და სიყვარულით სავ- სე დამოკიდებულება ჰქონდა ყველა თანამშრომლის მი- მართ, მიუხედავად იმისა, ის დარაჯი იყო, ექთანი, ექიმი თუ ღირექტორი.

ავლაბარში, მის საავადმყოფოსთან ახლოს, არის ნიკოლოზ იზაშვილის სახელობის ქუჩა.

სიმბოლურია, რომ ბაბუას გარდაცვალებაც უკავშირ- დება თავის საყვარელ საქმეს – საბედისწერო გულის შე- ტევაც საავადმყოფოში მორიგი შემოვლის დროს მიიღო...

ნიკოლოზ იზაშვილი საყვარელი საქმის კეთებისას გარდაიცვალა.

ლიტერატურა და წყაროები

- აბაშიძე შ.** – მცირე მოგონება დიდ მეგობარზე: „ფარმა-
ცევტული ჟურნალი“, 2002, მარტი.
- აბულაძე ნ., კეზევაძე მ.** – „ქართველ კათოლიკეთა მოღ-
ვაწეობის საკითხისათვის ქუთაისში: ჟურნალი
„განთიადი“, 1991, № 6.
- ასათიანი მ.** – გეგუთის ძელები, თბ., 1968.
- ბოდბელი რ.** – ფარული კამერით დასანახი კაცი (ბონა-
ვენტურ მირაქიშვილი): გაზ. „ქუთაისი“, 1980, აგ-
ვისტო.
- ბეგიშვილი ლ.** – კოკორჩაშვილების საგვარეულო (ხელნა-
წერი), 2020.
- ბეროძე რ.** – ქუთაისის ღვანღმოსილი მოქალაქენი რე-
დაქციაში (ბ. მირაქიშვილი და შ. ხონელი): გაზ.
„ქუთაისი“, 1970, თებერვალი.
- გიორგაძე ვ.** – ქუთაისის სამედიცინო საზოგადოება, თბ.,
1973.
- ღურგლიშვილი ბ.** – ბატონ ტუშკისთან დემოკრატიის
წყალობით: გაზ. „საქართველოს რესპუბლიკა“,
2005, 21 მაისი.
- თოფურია ვ.** – შალვა კოკორჩაშვილი: გაზ. „ქუთაისი“,
1990, 3 ივლისი.
- ისაკაძე შ.** – საქართველოს ლანდშაფტური არქიტექტუ-
რისა და დეკორატიული მებაღეობის საკითხისათ-
ვის, წიგნი I, თბ., 2011.
- კვარაცხელია ნ.** – ქუთაისელი კათოლიკეები XIX საუკუ-
ნეში: ქუთაისის ნ. ბერძენიშვილის სახელობის სა-

- ხელმწიფო ისტორიული მუზეუმის მასალები, კრებ. XI, 1999.
- „კომუნისტი“** (გაზეთი), 1963, 12 სექტემბერი (მიხეილ ივანეს ძე კოკოჩაშვილის ნეკროლოგები).
- მეფისაშვილი გ.** – თეატრის მეგობარი ექიმები, თბ., 1975.
- მხეიძე გ., გიორგაძე ვ.** – ჯანმრთელობის დაცვის მოამბა-გენი, გამომც. „საბჭოთა აჭარა“, 1976.
- ნებიერიძე-გაბრიჩიძე დ.** – კოკოჩაშვილების კვალი ნათელი: გაზ. „საბა“, 2004, აგვისტო.
- პურადაშვილი ივანე** – მოგონებები.
- ჟღენტაი ვლ., გელბახიანი პ., ტატიშვილი ირ.** – მედიცინის განვითარება საქართველოში და ქართველი ექიმები, თბ., 1971.
- სააკაშვილი მ., გელაშვილი ა., ჭეიშვილი ზ., ჩხეიძე ც.** – საქართველოს მედიცინის ისტორია, ტ. IV, ნიგნი I, XIX საუკუნე, თბ., 1960.
- საქართველოს ჯანდაცვის სამინისტროს, სახელმწიფო სამედიცინო ინსტიტუტისა და პედიატრთა საზოგადოების ერთობლივი ნეკროლოგი – მიხეილ ივანეს ძე კოკოჩაშვილი. გაზ. „კომუნისტი“, თბ., 1963, 10 სექტემბერი.
- საყვარელიძე ს.** – გაბრიელ გოკიელი, თბ., 1973.
- „საქართველოს რესპუბლიკა“** – „სიმონ ხეჩინაშვილი-90. დიდი სახელი დიდმა საქმემ იცის“. საგაზეთო პუბლიკაციები: 2009, 9 დეკემბერი.
- „სტალინელი“** გაზეთი, 1938, 20 თებერვალი (გ. გოკიელის გარდაცვალების განცხადება).

- ფეიქრიშვილი ე.** – ზუბალაშვილები ეროვნული მრენველობისა და მეცენატობის სათავეებთან, თბ., 2011.
- ფეიქრიშვილი ე.** – ზუბალაშვილების ცხოვრება – გზა სიკეთის მსახურებისა, თბ., 2019.
- ფეიქრიშვილი ე.** – ვიქტორ კოკონაშვილი, თბ., 2022.
- ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია.**
ქართული მედიცინის აუნაზღაურებელი დანაკლისი (სიმონ ხეჩინაშვილის გარდაცვალება): გაზ. „24 საათი“, 2010, 25 ივნისი.
- ჩიხლაძე ნ., კერესელიძე მ.** – სამედიცინო ეთიკის პრინციპები საქართველოს ჯანდაცვაში: თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის შრ., ტ. 3, ნაწილი I, 2003, იანვარ-მარტი.
- ჭიჭინაძე ზ.** – მრენველობის წარმომადგენნი და ისტორია ზუბალაშვილების გვარისა, ტფ., 1903; II გამოც., 1906.
- ჭიჭინაძე ზ.** – ზაქარია მიქელის ძე ზუბალაშვილი (ვინ დაამთავრა პირველად ევროპაში ქართველთაგან უმაღლესი სწავლა): გაზ. „ივერია“, 1904, 11 აპრილი, № 87.
- ჭიჭინაძე ზ.** – ქართველი კათოლიკენი ყველა ასპარესზედ, თ., 1905.
- ჭიჭინაძე ზ.** – ქართველ კათოლიკეთა ვაჭრობა, თფ., 1905.
- ჯახუა ვ.** – როდის დაარსდა პირველი აფთიაქი კასპში: გაზ. „ახალი განთიადი“, 2010, № 12.

ჯიყაშვილი ლ. – დიდი მეცნიერი სიმონ ხეჩინაშვილი 90 წლისაა: გაზ. „კვირის პალიტრა“, 2009, 7-13 დეკემბერი.

ჯიჯეიშვილი ზ. – XIX საუკუნის I ნახევრის ექიმები ზაქარია ზუბალაშვილი და სარდიონ ალექსი-მესხიშვილი: ქართველ მედიკოსთა საიუბილეო თარიღებისადმი მიძღვნილი მორიგი გაერთიანებული სხდომა, 1975, 17 ოქტომბერი.

Натадзе Г., Деметрашвили К. – Врачи Энтузиасты: газ. «Вечерный Тбилиси», 1964, 4 апр.

საოჯახო არქივის მასალები (ოფიციალური დოკუმენტები, მოგონებები, წერილები, ფოტოსურათები).

ფოტომატჩიანი

ზაქარია მიხეილის ძე
ზუბალაშვილი

პეტრე-პავლე ივანეს ძე
კოკონაშვილი

ლევან პეტრე-პავლეს ძე
კოკონაშვილი

თამარ ლევანის ასული
კოკონაშვილი

პეტრე-პავლეს სახლი ქუთაისში (ახლანდელი აფთიაქარის ქუჩა)

სააფთიაქო საწყობი და ქიმიური ლაბორატორია

ივანე პეტრე-პავლეს ძე კოკონაშვილი

მიხეილ ივანეს ძე კოკორაშვილი

მიხეილი და მისი ქალიშვილი ანა (ექიმი პედიატრი)

ზაქარია ვეტრა-პავლას ძე კოკოჩაშვილის ოჯახი

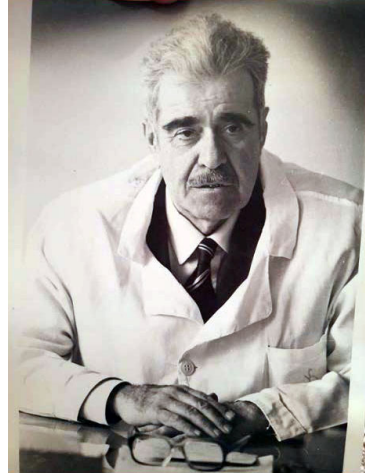
მარცხნიდან მეორე რიგში – ზაქარია, მისი მეუღლე ჟოზეფინა ფირალიშვილი, შვილები: კონსტანტინე, ნინა, თამარი, ქეთო, ვენერა.

კონსტანტინე ზაქარიას ძე
კოკოჩაშვილი

ნინა ზაქარიას ასული
კოკოჩაშვილი

ვახტანგ კონსტანტინეს ძე კოკორაშვილი

შალვა ვასილის კე კოკონაშვილის ოჯახი

ნინო ჩოლოყაშვილი და შალვა კოკონაშვილი.
შვილები: თინათინი, რუსუდანი, გულნარა და ოთარი, 1928 წელი

შალვა კოკონაშვილი
1913 წელი

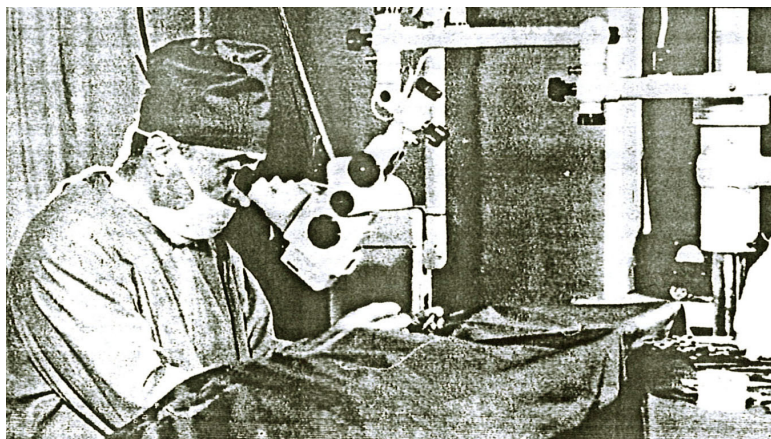
გულნარა შალვას ასული
კოკონაშვილი და ქალიშვილი
სვეტლანა ნებერიძე

ს ი მ ო ნ ი ვ ა ნ ე ს ძ ე ს ე რ ი ნ ა შ ვ ი ლ ი

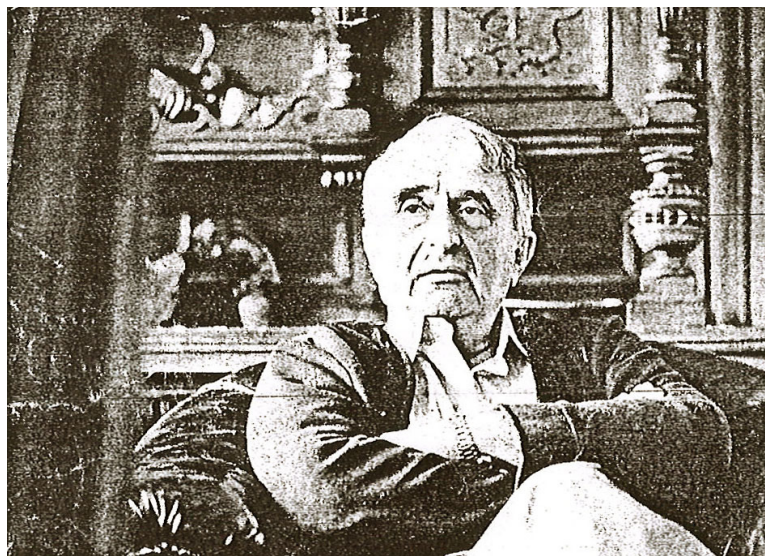
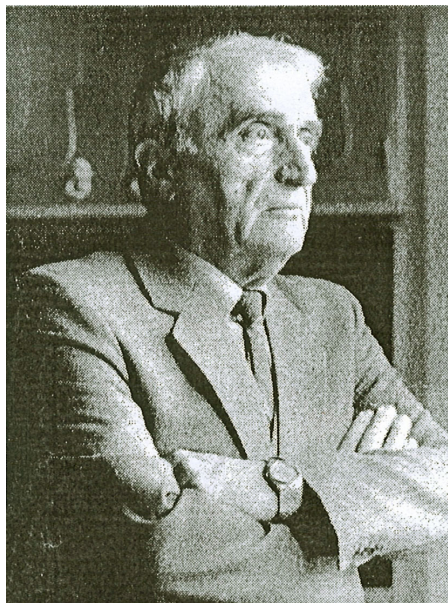
სიმონ ივანეს ძე სერინაშვილი

ნიკოლოზ ნიკოლოზის ძე სერინაშვილი
(სიმონ ივანეს ძის შვილიშვილი)

აკადემიკოსი სიმონ ნიკოლოზის ძე ხეჩინაშვილი
(სიმონ ივანეს ძის შვილიშვილი)

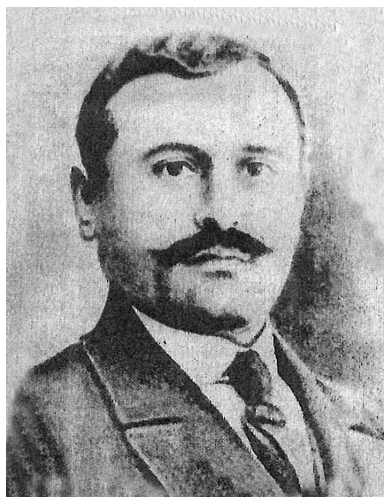

90 წლის სიმონ ხეჩინაშვილი. 2009 წელი

არაზაშვილები

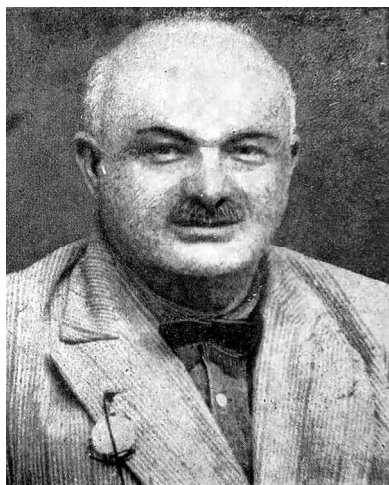
მიხეილ ანტონის ძე არაზაშვილი

იაკობ იოსების ძე
არაზაშვილი

იოსებ (სოსო) იაკობის ძე
არაზაშვილი

გაბრიელ (გაბო) იოსების ძე გოკიელი

ფატი გაბრიელის ასული გოკიელი და აკაკი წერეთელი.
ქუთაისი, 1908 წელი

ბ ე თ ა ნ ე ლ ე ბ ი ს ო ჯ ა ს ი

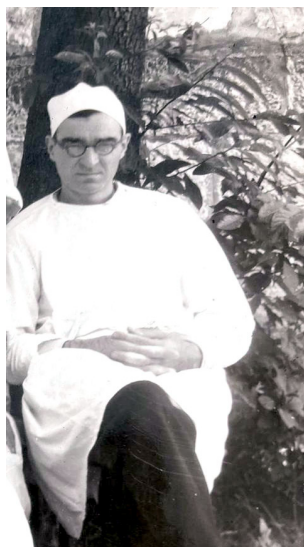
პირველ რიგში: ანა ჯინოშვილი – დანიელ ბეთანელის მეუღლე (შუაში) შვილებსა და შვილიშვილებთან. მარჯვნივ – იოსები, მარცხნივ – ალექსანდრე (2 წლის); მეორე რიგში მარჯვნიდან: ზინაიდა ხარაძე ბეთანელისა, მარიამი, სტეფანე, სოფიო კოსტანაშვილი ბეთანელისა, მიხეილი, ელენე; შვილიშვილები თამარი და ნინო. ქუთაისი, 1924 წ.

ელენე ბეთანელი

მიხეილ ბეთანელი

ალექსანდრე მიხეილის ძე ბეთანელი

87 წლის საშა ბეთანელი. 2007 წელი

კოსტანაშვილები

სოფიო იოსების ასული კოსტანაშვილი

ვალერიან იოსების ძე კოსტანაშვილი

მ უ რ ვ ა ნ ი შ ვ ი ლ ე ბ ი

სტეფანე ტიმოთეს ძე

სიმონ ტიმოთეს ძე

ვიოლეტა სიმონის ასული, დორიან სტეფანეს ძე – ექიმი გინეკოლოგი

ქუთაისის სამხედრო ჰოსპიტლის თანამშრომლები. 1942 წლის 22 მაისი.

კვილის ექიმი მოსკოვიდან

ყოფ. ატრიადის გამგე კავკასიის ფრონტისა

ს. მურვანოვილი

სპეციალისტი ყოველგვარ პირით სნაულეგისა:

ექიმობა ღრძილების, კბილების [ზლომბების ჩსმც, გასწორება მრუდი კბი-
ლებისა, გაწმენდა, ამოღება ნარკოზით (წამლით) და სხვა ანკნაციები.]

აკლემს რჩემას (ღარიგემას)

ავადმყოფები მიიღება ყოველ დღე დღით

10 დან 2 საათამდი, საღამოს 5—7 საათ.

კათოლიკების ქუჩა საკუთარი სახლი № 16.

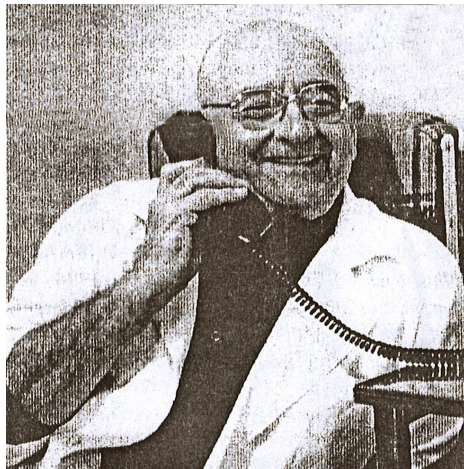
მირაქიშვილი

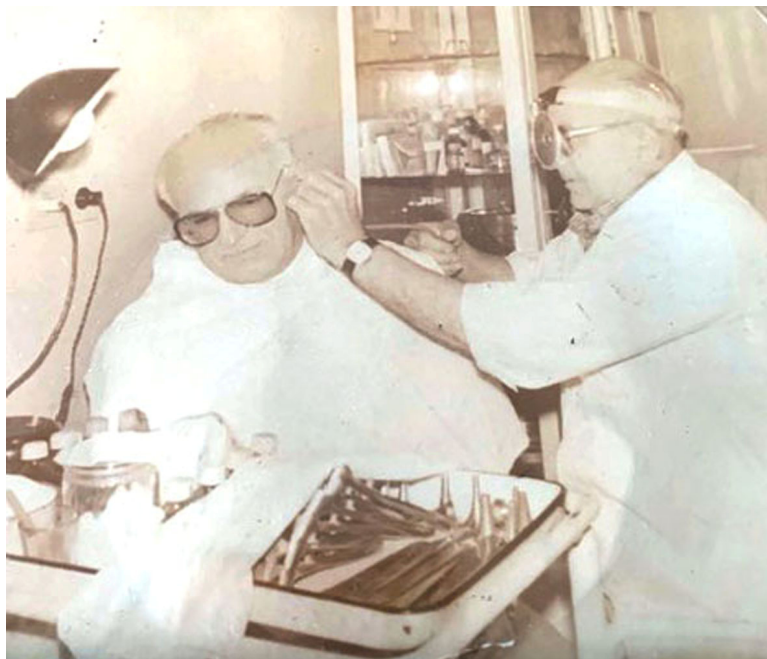
ბონავენტურ ანტონის ძე მირაქიშვილი

შალვა ხონელი, ბონავენტურ მირაქიშვილი

ანტონ (ტუშუკი) ბონავენტურის ძე მირაქიშვილი

თბილისის საეპისკოპოსო მრევალსამ

ანტონ შინკაჩიშვილი

*თბილისისათვის განწყობილი რუსეთისა და განსაკუთრებული
დასახელებისათვის*

თბილისის მერი
25 თებერვალი, 2009

გიგო უგულავა

გიორგი ვატრას ქა ნაზარიშვილი (პირველ რიგში),
უკან – ვიქტორ კოკოჩაშვილი. კისლოვოდსკის სანატორიუმში

თამარ ჩილინგარიშვილი

კლიმენტი ბელაზარიშვილი

იოსებ (სოსო) ანტონის ძე ასლანიშვილი

შალვა ვასილის ძე ჩხენკელი

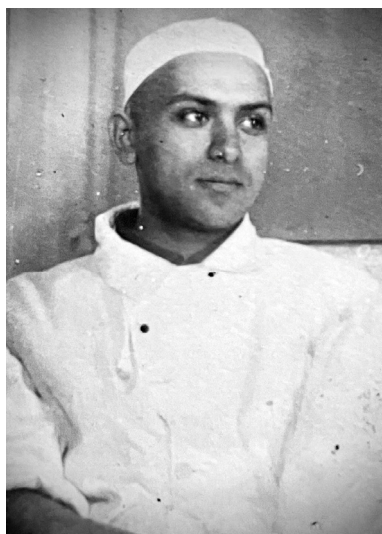
ვაჟა ნატონის ქე ბალოშვილი

**საპატიო ბათუმელი.
2012 წელი, 9 სექტემბერი**

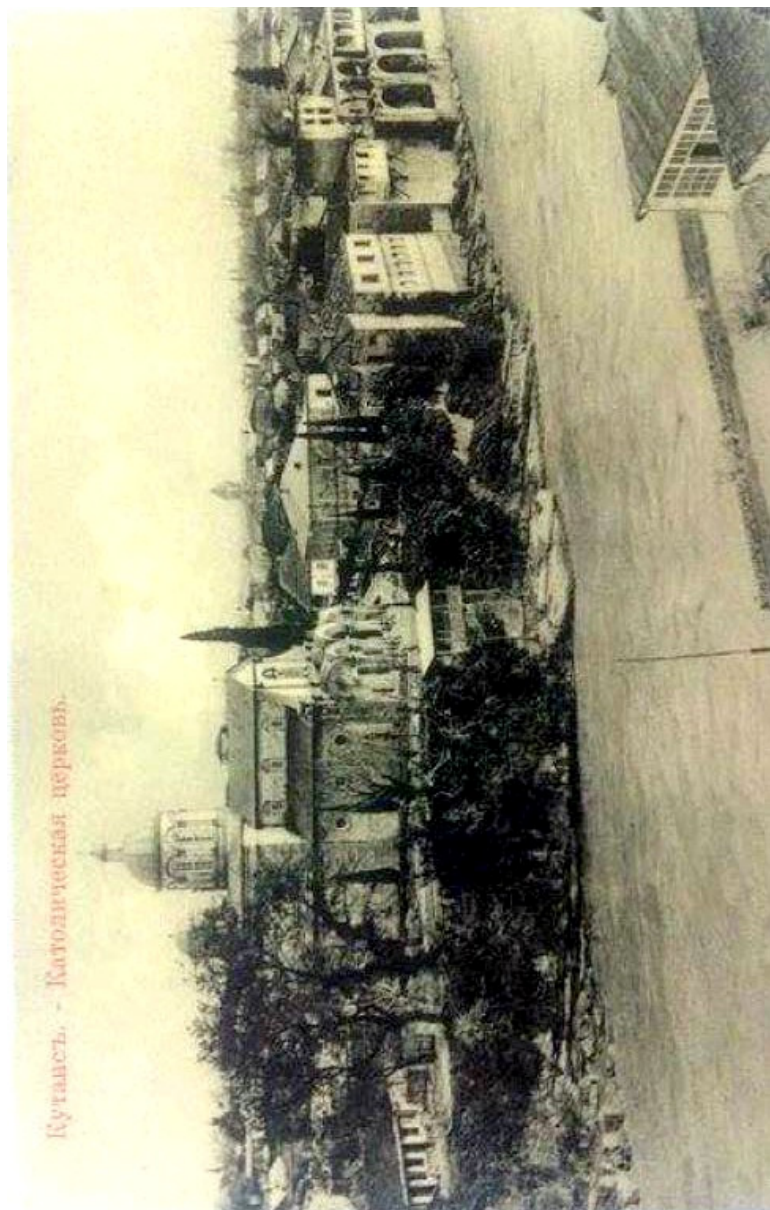

**დაჯილდოება.
2019 წელი, 22 იანვარი**

ნიკოლოზ ჰავლას ქა იზაშვილი

„ფრანგების“ უბანი ქუთაისში

